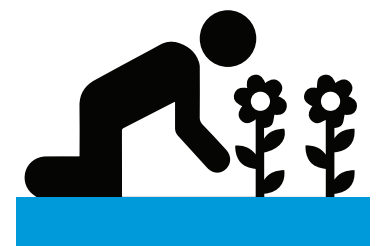
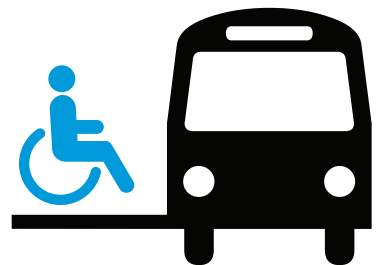
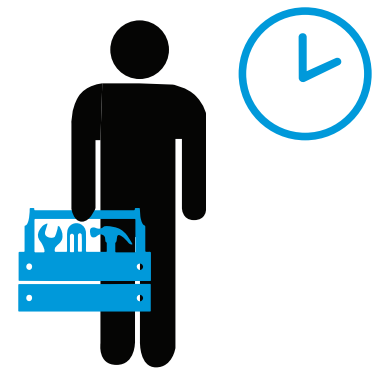
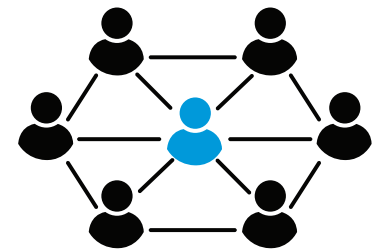
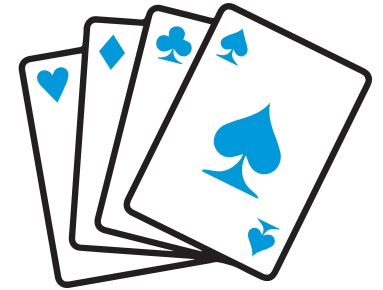
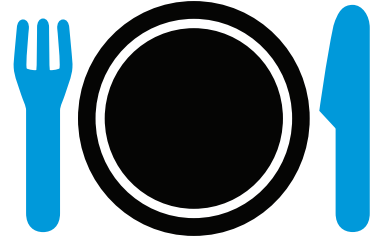

DORPSPLEIN

IJSSELMONDE

Een verkennend onderzoek naar het concept 'Dorpsplein' in de context van Rotterdam IJsselmonde.

In samenwerking met

DORPSPLEIN

IJSSELMONDE

Een verkennend onderzoek naar het concept 'Dorpsplein in de context van Rotterdam IJsselmonde.

Andrea Fitskie & Martijn Sterk

WWW.VELDACADEMIE.NL

VOORWOORD

Deze rapportage is het eindresultaat van de Vakoefening, een opgave die deel uit maakt van ons afstudeertraject aan de Veldacademie voor de Mastertrack Architectuur aan de faculteit Bouwkunde, TU Delft. De bevindingen van dit rapport dienen als basis voor ons eigen ontwerpprojecten: 'Het Meergeneratiehuis' (Andrea Fitskie) en 'De Buurtfabriek' (Martijn Sterk).

De praktijkervaring die is opgedaan tijdens deze Vakoefening is een zeer aangename toevoeging geweest aan onze opleiding. We willen daarom de aanwezigen van de door ons georganiseerde expertbijeenkomst bedanken voor hun bijdrage aan dit onderzoek. Daarnaast willen wij onze begeleiders vanuit de veldacademie, Jurrian Arnold en Pieter Graaff bedanken voor hun betrokkenheid, hun geduld en hun waardevolle input.

*Andrea Fitskie en Martijn Sterk
30 November 2015*

INHOUDSOPGAVE

*Methodologie/
onderzoeksopzet*

1 INLEIDING

p. 9

Context

2 AANLEIDING EN CONTEXT

p. 13

- 2.1 Introductie aanleiding
- 2.2 De overheid
- 2.3 Gemeente Rotterdam
- 2.4 Conclusie

p. 14
p. 15
p. 18
p. 22

3 DORPSPLEIN

p. 25

Analyse en literatuurstudie

4 DOELGROEPEN

p. 33

5 LOCATIE ANALYSE

p. 39

- 5.1 Inleiding analyse
- 5.2 Inventarisatie
- 5.3 Ankerpunten
- 5.4 Historie IJsselmonde
- 5.5 Focusgebieden
- 5.6 Conclusie analyse

p. 40
p. 42
p. 46
p. 62
p. 71
p. 74

6 ZORG & WELZIJN

p. 79

6.1 Introductie

p. 80

6.2 Definitie & onderverdeling

p. 81

6.3 Conclusie

p. 84

7 ONTMOETING

p. 87

7.1 Inleiding

p. 88

7.2 Functioneel

p. 89

7.3 Visueel

p. 92

7.4 Logistiek en organisatie

p. 96

7.5 Ontmoeting in de wijk

p. 98

7.6 Conclusie

p. 102

Data collectie

8 REFERENTIECATALOGUS

p. 105

Praktijk

9 VELDWERK

p. 123

9.1 De Parasolgroep

p. 124

9.2 Dorpspleingame

p. 126

9.3 Excursie Berlijn

p. 129

9.4 Expertbijeenkomst

p. 132

Conclusie en aanbeveling

10 CONCLUSIES

p. 145

Bibliografie en bijlagen

BIBLIOGRAFIE

p. 151

BIJLAGE

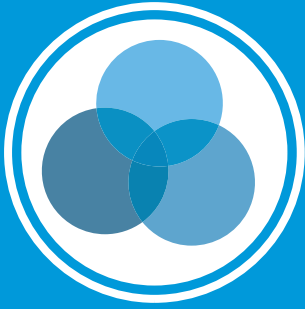
p. 159

Wijkstatistieken

p. 160

COLOFON

p. 164

1. INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt uiteengezet waar het onderzoek over gaat, wat de aanleiding is geweest tot het doen van het onderzoek en hoe het onderzoek gestructureerd is.

1: INLEIDING

Door veranderingen in de zorg vanaf begin dit jaar is er in Rotterdam IJsselmonde een samenwerkingsverband tussen zorg- en welzijnsorganisaties opgezet met de naam 'Parasolgroep'. Zij hebben de ambitie om een 'Dorpsplein' te realiseren. Hoe de ambitie een fysieke plek kan worden, wordt onderzocht in dit rapport. Het onderzoek is met name gericht op ruimtelijke aspecten, waaronder locatie en programma.

Waar ook moderne professionals aanwezig zijn die, waar nodig, een steuntje in de rug geven en vragen op het gebied van zorg en welzijn beantwoorden. Op de dorpspleinen worden mogelijkheden gecreëerd om mensen te helpen om langer geheel of gedeeltelijk zelfstandig te blijven wonen en leven.”¹

AANLEIDING ONDERZOEK

In januari 2015 is het startsein gegeven voor grote veranderingen in de zorg. De overheid gaat terughoudender optreden en er wordt meer verwacht van de burger zelf en van het sociale netwerk om hem of haar heen. De gemeente krijgt de verantwoordelijkheid voor jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning. Voor mensen die 24-uurs zorg nodig hebben blijft de overheid wél verantwoordelijk. Deze veranderingen hebben invloed op verschillende vlakken, waaronder de gebouwde omgeving. Er worden andere eisen gesteld aan woningen als mensen daar langer zelfstandig thuis blijven wonen, de woonomgeving en aan de voorzieningen in de wijk.

PARASOLGROEP EN DORPSPLEIN

Om in te spelen op deze maatschappelijke veranderingen heeft de Parasolgroep het concept 'Dorpsplein' in het leven geroepen. De Parasolgroep is een groep van vijftien zorg- en welzijnsinstellingen uit het Rotterdamse deelgebied IJsselmonde, die sinds april 2014 een samenwerkingsverband vormt. Door samen te werken willen zij een integraal aanbod van zorg- en welzijn bieden aan de inwoners van IJsselmonde. Het concept 'Dorpsplein' omschrijft de Parasolgroep als een plek in de wijk “waar de functies inloop, ontmoeting en dagbesteding zoals de nieuwe WMO (Wet maatschappelijke ondersteuning) die omschrijft zijn vorm gegeven[..], waar je elkaar kunt ontmoeten, samen dingen onderneemt en waar je elkaar de helpende hand toesteeft.

HET BELANG VAN RUIMTELIJKE ASPECTEN

Het woord 'Dorpsplein' wordt door de Parasolgroep gezien als metafoor en dient als een denkmodel om bestaande gedachtepatronen over zorg, welzijn en ontmoeting te doorbreken. Om niet te vervallen in de gedachte van geld, vastgoed en belangen en zo met elkaar tot nieuwe oplossingen te komen voor het probleem waar de zorgaanbieders momenteel voor staan. Het doel en de functie van het 'Dorpsplein' wordt in bovenstaande definitie duidelijk gegeven. Hoe, waar en wanneer dit gaat plaatsvinden en voor wie het Dorpsplein precies wordt is niet duidelijk. Dit onderzoek verkent de factoren die spelen en waar rekening mee gehouden moet worden, mocht de Parasolgroep hun concept concreet tot uitvoering willen brengen.

De nadruk ligt in dit onderzoek

op de ruimtelijke aspecten van het concept. Een plek in de wijk betekent dat er fysieke bestaande context is, met al aanwezige voorzieningen, woningen en bewegingsstromen. Een goed begrip van de dynamiek van de locatie is hierbij van groot belang. De functies zorg, welzijn en ontmoeting die aangeboden worden hebben ook eisen aan de fysieke omgeving. In eerste plaats om de functie onder te kunnen brengen, maar ook om mensen uit te nodigen tot gebruik en om dat gebruik comfortabel te maken. Ook het bezoek van verschillende doelgroepen hebben invloed op de fysieke ruimte, met name mensen met verminderde mobiliteit. Ondanks dat het concept 'Dorpsplein' een maatschappelijk vraagstuk is, geformuleerd door professionals uit de zorg, is het dus onlosmakelijk verbonden met de gebouwde omgeving.

ONDERZOEKSOPZET

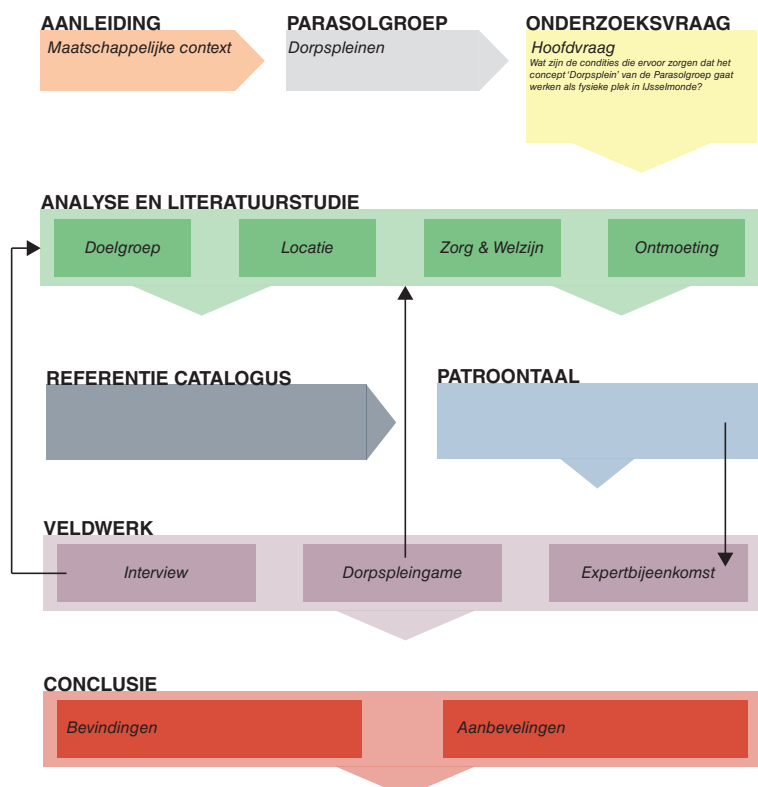
Vanuit de volgende hoofdvraag wordt het onderzoek geconcludeerd met bevindingen en aanbevelingen die als handvaten kunnen dienen in de volgende stap van de ontwikkeling van het denkmodel 'Dorpsplein' naar een meer concreet werkmodel:

Wat zijn de condities die ervoor zorgen dat het concept 'Dorpsplein' van de Parasolgroep gaat werken als een fysieke plek in IJsselmonde?

Er is begonnen met een onderzoek naar de maatschappelijke context, de aanleiding voor de Parasolgroep voor het formuleren van het concept 'Dorpsplein' en daarmee de aanleiding van dit onderzoek. Aan de hand van analyses en literatuurstudies zijn verschillende thema's onderzocht. Doelgroepen zijn onderzocht om een preciezer beeld te krijgen van de IJsselmondenaar in het algemeen en de kwetsbare groepen. Het gebied is geanalyseerd op basis van statistiek, een inventarisatie van voorzieningen en gemeentelijke beleidsplannen, waaruit

een voorstel voor mogelijke locaties voor een Dorpsplein is gekomen. Het programma van zorg, welzijn en ontmoeting is bekeken en ingekaderd. Ontdekkingen uit bovenstaande onderzoeksthema's hebben geleid tot een selectie van referentieprojecten, gevat in een catalogus. Gedurende het onderzoek is er uitwisseling geweest met de Parasolgroep en andere professionals, in de vorm van een interview en tweemaal bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten

hebben zowel gediend als input voor het onderzoek (interview en dorpspleingame) als test voor aannames en conclusies aan het eind van het onderzoek. Als communicatiemiddel tussen verschillende partijen is er gebruik gemaakt van een patroontaal. Een methode waarbij stellingen gecombineerd worden met afbeeldingen.

1.1: Onderzoeksopzet in schema

2. AANLEIDING EN CONTEXT

In dit hoofdstuk komt de context naar voren die vervolgens de aanleiding heeft gevormd voor het concept 'Dorpsplein' en het ontstaan van de Parasolgroep. Zowel de veranderingen binnen de landelijke overheid zullen worden besproken als de veranderingen voor de gemeente Rotterdam op het gebied van zorg en welzijn. Daarna zal duidelijk worden hoe het concept 'Dorpsplein' aansluit op de veranderingen in dit veld.

2.1 : INTRODUCTIE AANLEIDING

Door de veranderende houding van de overheid en de daarmee gepaarde wetswijzigingen zijn er ingrijpende veranderingen doorgevoerd op het gebied van zorg en welzijn. De parasolgroep speelt met haar concept 'Dorpsplein' in op deze veranderingen, en zoekt naar een oplossing voor het vraagstuk hoe zorg en welzijn gecombineerd kunnen worden met ontmoeting.

van de gemeente en de ambities en wensen van de Parasolgroep en haar concept 'Dorpsplein'. Om het voorgaande duidelijk te maken als context voor het dorpsplein zijn de belangrijkste veranderingen, zowel landelijk, als op het gebied van het lokale Rotterdamse beleid puntsgewijs uitgezet in dit hoofdstuk.

INLEIDING

Het concept 'Dorpsplein' is niet zomaar in het leven geroepen maar is een reactie op verschillende veranderingen in het beleid en de maatschappij. Het concept is een reactie op de veranderende houding van de overheid, de wijzigingen in de wet op het gebied van zorg en welzijn en vervolgens een reactie op het veranderende beleid van de gemeente. De Parasolgroep is met haar 'Dorpsplein' op zoek naar oplossingen voor de gemeentelijke veranderingen in het beleid op het gebied van zorg en welzijn. Het gaat hierbij om een gebiedsgerichte oplossing voor IJsselmonde.

TOEPASSING

Dit hoofdstuk heeft het doel om de context te schetsen

waarin dit onderzoek plaatsvindt en het beschrijven van de aanleiding van het ontstaan van het concept Dorpsplein. Dit hoofdstuk zal worden opgedeeld in twee delen. Het eerste deel zal gaan over de veranderende houding van de overheid en de daarmee gepaarde wetswijzigingen (vooral op het gebied van de zorg). Het tweede deel zal gaan over het beleid van de gemeente Rotterdam, waarmee wordt ingespeeld op de landelijke veranderingen en wetswijzigingen.

In dit rapport zal het concept 'Dorpsplein' worden geschouwd als een reactie op zowel de veranderende houding van de overheid als het nieuwe beleid van gemeente Rotterdam. Allereerst kan het Dorpsplein worden gezien als een zoektocht naar een oplossing om bewoners te activeren meer zelf initiatief te nemen. Daarnaast, kijkend naar het beleid van de gemeente Rotterdam, is er een verhouding tussen de ambities en de wensen

2.2 : DE OVERHEID

De toenemend terughoudende houding van de overheid heeft geleid tot wetwijzigingen met betrekking tot zorg en welzijn. Hiermee gaat een verschuiving van verantwoordelijkheden gepaard waardoor de gemeenten nieuwe uitvoerende taken krijgen in dit veld. Bovendien vallen verschillende vormen van zorg en ondersteuning nu onder nieuwe wetten.

VERANDERING HOUDING OVERHEID

Met de invoering van de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning verschuift de rol van de overheid steeds meer van een overwegend verzorgende naar een meer faciliterende, terugtrekkende overheid die bewoners activeert om zelf oplossingen te bedenken. Professionele ondersteuning wordt alleen nog daar aangeboden waar zwaardere specialistische hulp nodig is. Met deze wet geeft de gemeente inwoners de keuze uit hulp in natura of een persoonsgebonden budget, waarmee de zorg zelf ingekocht kan worden. Ook kent de wet een compensatiebeginsel, waarbij de gemeente kijkt naar waar iemand die onvoldoende zelfredzaam is het beste mee is geholpen. Dit biedt de gemeente de mogelijkheid om het stelsel van welzijn en zorg efficiënter te organi-

seren. Op deze wijze bestaat de mogelijkheid voor Rotterdam om de druk in het stelsel zorg en welzijn naar de algemeen, toegankelijke wijkvoorzieningen om te buigen. Dit doet recht aan de focus op de wijk en hierdoor wordt het stelsel goedkoper. Met andere woorden wordt er de komende jaren gezocht naar de ideale ondersteuningsmix voor Rotterdammers die ondersteuning nodig hebben.

BELEID EN VERANDERING IN ZORG EN WELZIJN

Sinds 1 januari 2015 is de organisatie van de zorg in Nederland veranderd. Hierin kunnen een aantal belangrijke veranderingen worden onderscheiden. Allereerst wordt ondersteuning voor thuis een taak van de gemeente. Hieronder vallen bijvoorbeeld begeleiding, dagbesteding en beschermd wonen.

Bovendien zijn de gemeenten nu verantwoordelijk voor alle jeugdhulp.

Verpleging en verzorging aan huis zijn onderdeel van het basispakket van de zorgverzekering. Hieronder vallen onder andere het toedienen van medicijnen en hulp bij het douchen. Het rijk blijft verantwoordelijk voor de zorg aan mensen die de hele dag intensieve zorg en toezicht dichtbij nodig hebben. Deze zorg valt onder de nieuwe 'Wet langdurige zorg' (Wlz). Er zijn nieuwe mogelijkheden om deze zorg thuis te ontvangen. Voor mensen die deze zorg niet thuis willen ontvangen is er een speciale regeling voor 14.000 mensen met een zware zorgvraag en een extramurale indicatie.¹

NIEUWE VERANTWOORDELIJKHEDEN

Uit bovenstaande tekst blijkt dat de wijzigingen in de zorg een nieuwe taakverdeling en verantwoordelijkheid met zich meebrengen voor de gemeenten, de zorgverzekeraars en het rijk. Hieronder worden deze verantwoordelijkheden uit elkaar gezet.

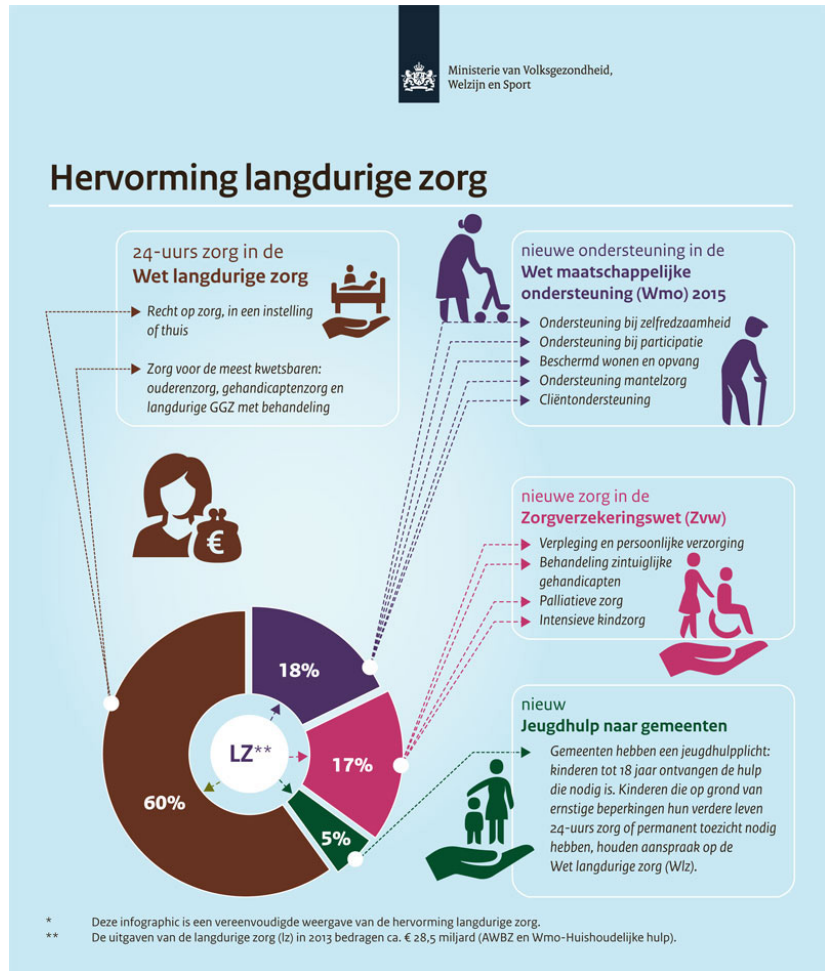
2.1 — Rijksoverheid, 2014, p. 5

De gemeente

Volgens de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) regelt de gemeente vanaf 1 januari 2015 de begeleiding van mensen, de dagbesteding, beschermd wonen en ondersteuning van mantelzorgers. De manier waarop de gemeente dit regelt zal zoveel mogelijk worden toegespitst op de mogelijkheden van haar inwoners, zodat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. De gemeenten zijn verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat mensen inderdaad langer thuis kunnen blijven wonen met behulp van maatwerk, dus zorg die voor iedereen uniek is. De gemeenten zijn hiertoe beter in staat dan het rijk om zorg dichtbij de mensen te organiseren.

Hetzelfde maatwerk geldt voor jeugdhulp, waarvoor de gemeenten sinds 1 januari 2015 ook verantwoordelijkheid dragen volgens de nieuwe Jeugdwet. Als een gezin veel hulp nodig heeft zorgt de gemeente vanaf nu voor een professionele contactpersoon, welke vervolgens alle hulp coördineert. De gemeenten zijn nu ook verantwoordelijk voor de zorg voor kinderen en jongeren met psychische problemen en voor de uitvoering van maatregelen van kindbescherming, de jeugdreclassering en het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling.

De gemeenten zullen de zorg die een persoon nodig heeft bepalen gebaseerd op de persoonlijke situatie. Hierbij wordt gekeken wat men nog zelf kan, waar de omgeving hulp kan bieden en waar ondersteuning nodig is. Mocht er meer hulp nodig zijn dan familie, burens of vrienden kunnen bieden, kan dit worden aangevraagd bij de gemeente. Door de gemeente wordt uw persoonlijke situatie bekeken doormiddel van een gesprek en zal een voorstel doen voor zorg en/of ondersteuning. In veel gemeenten zullen deze gesprekken plaatsvinden met sociale wijkteams.²

2.1 Hervorming langdurige zorg 2015

De zorgverzekeraar

Vanaf 2015 zijn verpleging en verzorging thuis onderdeel van het basispakket van de zorgverzekering. Om in aanmerking te komen voor een van deze vormen van zorg wordt er met de huisarts of wijkverpleegkundige besproken wat men nog zelf kan en welke verpleging en verzorging nodig is. Deze zorg zal vervolgens worden vergoed door de zorgverzekeraar. Samen met een wijkverpleegkundige wordt de zorg geregeld, samen met familie of vrienden en andere persoonlijke zorgverleners.³

Het rijk

Voor personen die de hele dag intensieve zorg of toezicht nodig hebben is er plaats in een woonzorgcentrum of een andere zorginstelling. Dit geldt

bijvoorbeeld voor ouderen met ernstige dementie, voor mensen met een ernstige verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking en voor mensen met een ernstige psychische aandoening. Deze mensen vallen sinds 1 januari 2015 onder de Wet langdurige zorg (Wlz). Sommige mensen die vallen onder de Wet langdurige zorg zijn nog wel in staat om thuis te wonen. Voor hen bestaan verschillende mogelijkheden om thuis te blijven. Dit kan met een 'volledig pakket thuis' (vpt) waarmee thuiszorg wordt aangeboden door een zorginstelling, een persoonsgebonden budget (pgb) waarmee alle zorg zelf wordt geregeld of met een 'modulair pakket thuis' (mpt) dat wordt toegekend als er geen volledig zorgaanbod van een instelling nodig is of men de zorg niet geheel zelf via een pgb wil organiseren. Met het mpt wordt zorg door een instelling

gecombineerd met een pgb. De indicatie voor zorg uit de Wlz wordt nog altijd bepaald door het Centrum indicatiestelling zorg (CIZ).

Hoewel er aanzienlijke veranderingen zijn doorgevoerd in de zorg betekent het niet dat mensen die nu in een zorginstelling wonen weer thuis moeten gaan wonen. Echter, door de nieuwe wetten kan het voorkomen dat een zorginstelling moet sluiten door bijvoorbeeld onvoldoende aanstroom van patiënten. In deze situatie wordt men verhuisd naar een andere zorginstelling.⁴

Het Dorpsplein

Met name de veranderingen in de rol van de gemeente en de invoering van de nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning zijn van belang voor de ontwikkeling van het concept 'Dorpsplein'. Om deze reden zal in de volgende paragraaf het beleid van de gemeente Rotterdam dat inspeelt op haar nieuwe verantwoordelijkheden en de nieuwe Wmo worden behandeld.

2.2 — *Rijksoverheid, 2014, p. 5*

2.3 — *Rijksoverheid, 2014, p. 6*

2.4 — *Rijksoverheid, 2014, p. 6*

2.3 : GEMEENTE ROTTERDAM

Kijkend naar de nieuwe verantwoordelijkheden voor de gemeente Rotterdam op het gebied van zorg en welzijn heeft zij nieuw beleid gemaakt genaamd Nieuw Rotterdams Welzijn, waarin wordt ingezet op het inzetten van een ondersteuningsmix op het gebied van zorg en welzijn. Daarnaast is de gemeente met de aanpak ‘Huizen van de Wijk’ op zoek naar nieuwe openbare ruimte waar welzijn, zorg en ontmoeting samenkomen op een wijkgerichte manier.

DE GEMEENTE

Als antwoord op de verandering in de landelijke wetgeving op het gebied van zorg en welzijn en het invoeren van de nieuwe Wet maatschappelijk ondersteuning heeft de gemeente Rotterdam een aantal thema's opgesteld die belangrijk zullen zijn voor de uitvoering van deze nieuwe wet.

Het doel van de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning is Rotterdammers in staat te stellen zo lang mogelijk thuis te mee te doen in Rotterdam en zo lang mogelijk thuis te wonen. De gemeente heeft hierbij de verantwoordelijkheid passende ondersteuning te bieden aan inwoners die niet (volledig) op eigen kracht kunnen meedoen. Met de Wmo 2015 geeft de wetgever verder invulling aan de vanzelfsprekendheid dat mensen in de eerste plaats zelf verantwoordelijk zijn voor

de wijze waarop zij hun leven inrichten en deelnemen aan de samenleving, aansluiten op de veranderende houding van de Nederlandse overheid. Voor de gemeente Rotterdam biedt de nieuwe wet biedt de mogelijkheid om meer nadruk te leggen op preventie en algemene voorzieningen om het voorzieningenaanbod toegankelijk(er) te maken voor bijvoorbeeld de begeleiding van ouderen, chronisch zieken, mensen met een beperking en mensen met een ggz-problematiek.

Op de Wmo 2015 zijn een aantal thema's van toepassing die belangrijk zijn voor de gemeente Rotterdam. Deze thema's zullen verderop in deze paragraaf terugkomen waar wordt gesproken over het door Rotterdam ontworpen beleid dat is toegespitst op de veranderingen in zorg en welzijn. Deze thema's zijn:

- Het bevorderen van de sociale samenhang, de mantel-

zorg en vrijwilligerswerk, de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking, de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente, alsmede voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld;

- Het ondersteunen van de zelfredzaamheid en de participatie van personen met een beperking of met chronische psychische of psychosociale problemen zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving;
- Beschermd wonen en opvang voor mensen met psychische of sociale problemen of voor mensen die, al dan niet in verband met risico's voor hun veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, de thuissituatie hebben verlaten.⁵

VERNIEUWINGEN IN HET STELSEL VAN ZORG EN WELZIJN IN ROTTERDAM

Door de veranderingen in het stelsel voor zorg en welzijn en de invoering van de nieuwe Wmo worden steeds meer taken en verantwoordelijkheden voor zorg en welzijn naar de gemeente overgedragen. Om deze nieuwe verantwoordelijkheden op te kunnen vangen heeft Rotterdam een aantal vernieuwing-

en doorgevoerd in dit veld. Met de arrangementen langdurige zorg, 42 integrale wijkteams, 14 verbrede VraagWijzers en het Nieuw Rotterdams Welzijn zijn de fundamenten voor het nieuwe stelsel gelegd, waarop Rotterdam verder zal voortbouwen. De vernieuwingen worden aangekaart in het beleidsdocument Nieuw Rotterdams Welzijn.

Nieuw Rotterdams Welzijn

Het Nieuw Rotterdams Welzijn vormt de basis voor de opgaven van de decentralisaties met het algemeen toegankelijk aanbod van wijken in het welzijnsveld. De welzijnsinzet draagt bij aan de te behalen resultaten van het Nieuw Rotterdams Jeugdstelsel en het Wmo-kader. Hieronder vallen:

- Het vergroten van de ‘samenredzaamheid’ van Rotterdammers, ofwel een sterke pedagogische civil society: meer vrijwillige inzet, meer bewonersinitiatief, toename van sociale cohesie en een kansrijke en veilige opvoed-omgeving voor kinderen.
- Het vergroten van de zelfredzaamheid: ontlasten van mantelzorgers, minder beroep op formele zorg, meer gebruik van collectieve wijkdiensten, langer thuis blijven wonen, grotere inzet, scholing en training van Rotterdammers met een uitkering.
- Creëren van een kansrijke, veilige buurt en opvoed-omgeving voor kinderen en jongeren.

Welzijn maakt onderdeel uit van het wijknetwerk; de focus van de inzet is de wijk. Het wijknetwerk bestaat uit bewoners, hun netwerken, verenigingen, het wijkpastoraat, de wijkverpleging, woningbouwcorporaties, professionele- en informele welzijn- en zorgaanbieders. Het wijknetwerk biedt de structuur voor bewoners die een steuntje in de rug nodig hebben.

Welzijn vervult de onderstaande functies binnen het wijknetwerk:

- Het tijdig signaleren en (ge-

zondheids)preventie: Tijdig signaleren, het tijdig inzetten van interventies is geboden om erger te voorkomen. Welzijn positioneert zich als spil in het wijknetwerk en bouwt actief aan de samenwerking met huisartsen, de wijkverpleegkundige, de teams van de woonzorgcentra en andere relevante partners. De focus van de preventie is gericht op jeugd en ouderen.

- Het aanjagen van de eigen kracht en talenten van bewoners (zowel jeugd als volwassenen): het stimuleren en faciliteren van bewonersinitiatief en participatie. Hierbij worden jongeren uitgedaagd om invloed uit te dagen op hun directe leefomgeving. Hierbij wordt professionele ondersteuning geboden indien dit nodig is.
- Activering en participatie: de maatschappelijke participatie en contacten met anderen zijn essentieel voor alle Rotterdammers. Welzijn organiseert participatie-, stage en werkleerplekken voor bewoners (jeugd en volwassenen, met een uitkering). Het wijknetwerk en organiseert collectieve diensten, zoveel mogelijk gehuisvest in de Huizen van de Wijk, zoals maaltijdvoorziening, was- en boodschappenservice en wijkvervoer.
- Ondersteuning en dienstverlening: welzijn is al als uitvoerder georganiseerd binnen de VraagWijzer en het wijkteam. De inzet is gericht op stabilisatie of voorkomen van terugval bij volwassenen. Het gaat hierbij om lichte (woon) begeleiding van – of thuishulp aan – ouderen, van mensen met een licht verstandelijke beperking of psychosociale problematiek. Voor jeugd zit de basishulp in het wijkteam.⁵

Vernieuwende elementen

De gemeente Rotterdam stuurt op enkele vernieuwende elementen binnen zorg en welzijn. De belangrijkste voor dit onderzoek is de ondersteuningsmix. De ondersteuningsmix is een gecombineerde inzet van

welzijn en zorgarrangementen. In combinatie (vervangend of aanvullend) met het aanbod van het welzijn gaat het erom de resultaten van de zorgarrangementen en het nieuwe jeugd-stelsel te behalen. Bij de lichte en middelzware problematiek en doelgroep zet welzijn zoveel mogelijk algemeen toegankelijke voorzieningen in en combineert het zoveel mogelijk groepen. Het kan bijvoorbeeld gaan om dagbesteding, ontmoeting en inloopactiviteiten. De samenwerking tussen formele- en informele zorg en ondersteuning is een van de kritische succesfactoren voor de komende jaren.⁶

Bovendien relevant voor dit onderzoek is het feit dat het Nieuw Rotterdams Welzijn zich ook richt op de zelfredzame bewoners in de stad. Veel mensen willen actiever zijn in hun wijk en stad en meer aandacht besteden aan medebewoners die dat nodig hebben. Dat blijkt uit het groeiende aantal initiatieven van bewoners en het potentieel aan vrijwilligers. Door als gemeente hier meer op in te zetten kan deze potentiële inzet beter benut worden.

HUIZEN VAN DE WIJK

In Nieuw Rotterdams Welzijn worden nieuwe publieke ruimten genoemd onder het begrip ‘Huis van de Wijk’ geïntroduceerd als belangrijk onderdeel van de door te voeren veranderingen. Het welzijn ontwikkelt een meerjarige ‘Aanpak Huis van de Wijk’ en richt zich op een nieuwe generatie publieke

2.5 — Egeraat, A. v. & J. Clement, 2014, p. 5

2.5 — Egeraat, A. v. & J. Clement, 2015, p. 8

2.6 — Egeraat, A. v. & J. Clement, 2015, p. 21

ruimten. Daarbij werkt de overheid als partner toe naar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de opgaven van de stad: welzijn, zorg, leefbaarheid en veiligheid, met minder overheid, met meer bewoners, en met meer maatschappelijk middenveld. De rol van de overheid is niet overal en altijd hetzelfde. Deze verschilt per initiatief. Soms stelt de overheid middelen beschikbaar, soms gaat het om steun bij het aanvragen van vergunningen. De overheid faciliteert onderlinge kennisuitwisseling, stelt haar netwerken beschikbaar en draagt soms taken over, zoals het beheer. Elke wijk moet over ten minste een toegankelijke publieke ruimte beschikken die kan dienen als een soort Huis(kamer) van de Wijk, waar mensen elkaar ontmoeten en gezamenlijk initiatieven kunnen ontplooiën. Huizen van de Wijk (ofwel Tuinen) is een breed op te vatten concept. Er is geen blauwdruk. In de ene wijk kan het een buurthuis zijn, of een wijkgebouw. In de andere wijk is het een sportkantine en weer ergens anders een zorginstelling die zijn gebouw openstelt voor buurtbewoners. Er zijn reeds een aantal voorbeelden van Huizen van de Wijk in Rotterdam.

In Rotterdam zijn twee typen Huizen van de Wijk te onderscheiden: waar de bewoners beheer en programmering in eigen hand hebben (zelfbeheer) en Huizen van de Wijk waar professionals deze rol vervullen (sociaal beheer). De inzet en rol van de overheid verschilt per Huis, maar beide typen huisvesten meerdere functies voor verschillende groepen. De functionaliteit van het Huis hangt samen met het wijkprofiel, de inzet van bewoners en het wijknetwerk. In iedere wijk zijn tenminste de onderstaande functionaliteiten aanwezig waarop op één of meerdere plekken aan kan worden voldaan:

- Knooppunt voor bewonersinitiatief;
- Ontmoeting/dagbesteding/inloop voor wijkbewoners, ook voor kwetsbare ouderen (bijvoorbeeld lotgenotencontact,

alzheimercafe's, informele taalcurssussen, culturele activiteiten);

- Knooppunt voor vrijwilligers- en mantelzorgondersteuning (bv. spreekuur, informatieverstrekking, werving, matching; scholing en training, taalpunt in de wijk);
- Participatieplekken voor burgers met een uitkering;
- Eenvoudige- en enkelvoudige dienstverlening (bijvoorbeeld klussendienst, formulierenbrigade, maaltijdvoorziening, scootmobielservice);
- Preventieve activiteiten gericht op bewegen, gezonde leefstijl, gezond eten;
- Wellicht ook de aanwezigheid van de VraagWijzer en het Wijkteam.⁷

De ambitie van de doorontwikkeling van het Huis van de Wijk

De komende jaren wil Rotterdam kansrijke Huizen van de Wijk en wijkaccommodaties die de rol van een centraal knooppunt in de wijk vervullen (blijven) ondersteunen. De ambitie bestaat om het Huis van de Wijk met een goed uitgewerkt idee en een goed verdienmodel te ondersteunen.

Voor het aanwijzen van dergelijke Huizen van de wijk maakt de gemeente een analyse die zich richt op:

- De bereikbaarheid in de wijk
- Kenmerken van de locatie (de functies/beschikbare ruimten)
- De maatschappelijke waarde en verankering in de wijk (is hier ontmoeting tussen verschillende groepen, vervulling van de wijkfunctie, grote publieke toegankelijkheid, stimulering van verantwoordelijkheid en wederkerigheid, aantrekkelijkheid voor (jonge) lokale ondernemers)
- De inhoudelijke programmering
- Uitvoering technisch- en sociaal (zelf)beheer
- Het verdienmodel (hybride model: overheid, sponsoring, fondsen, commerciële exploitatie)
- Verplichtingen vastgoed⁸

HET COMBINEREN VAN WELZIJNS- EN ZORGFUNCTIES

Bij de vernieuwing van het stelsel van zorg en welzijn zijn de kortdurende ondersteuning door het wijkteam en de langdurige zorgarrangementen voor volwassenen gescheiden ingekocht. De kortdurende ondersteuning duurt maximaal zes maanden, in de wijk, dichtbij, beperkte kosten en is laagdrempelig. Bij de langdurige zorgarrangementen gaat het om specialistische ondersteuning, individueel, langer dan zes maanden, op indicatie met een beschikking.

Welzijn biedt de algemeen toegankelijke voorzieningen, zorg biedt de maatwerkvoorzieningen. In de arrangementen langdurige zorg zijn de huishoudelijke verzorging en de maatschappelijke opvang opgenomen. De arrangementen zijn alleen bedoeld voor mensen met een indicatie. Wanneer een arrangement (maatwerk) nodig is, dan maken de Wmo-adviseur en de cliënt daarover samen afspraken. De afspraken worden vastgelegd in een ondersteuningsplan als het wijkteam of een maatwerkvoorziening worden ingezet, of beide. De mogelijkheid van een mix van maatwerk met algemene voorzieningen en/of ondersteuning door het eigen netwerk wordt altijd onderzocht.

De arrangementen hebben zeven resultaatgebieden en variëren in zwaarte:

1. Sociaal en persoonlijk functioneren
2. Ondersteuning en regie bij het voeren van een huishouden
3. Financiën
4. Dagbesteding
5. Ondersteuning bij zelfzorg en gezondheid
6. Huisvesting
7. Mantelzorgondersteuning zodat de cliënt langer thuis kan wonen

Cliënten zijn:

- Ouderen (somatiek en psychogeriatric)

- Lichamelijk beperkten (LG)
- Verstandelijk beperkten (VG)
- Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) en Maatschappelijke Opvang extramuraal
- GGZ en Maatschappelijke Opvang intramuraal
- Zintuiglijk Beperkten (landelijk raamcontract, anders dan een arrangement)

De resultaatgebieden langdurige zorg en welzijn zijn deels aanvullend en deels identiek. Daarom zijn er kansen om het zorg- en welzijnsaanbod de komende jaren beter te laten aansluiten. De samenwerking tussen zorg en welzijn biedt kansen voor effectievere dienstverlening en voor efficiencyvoordelen in de gebieden. Samen met de zorgverzekeraars wordt ingezet op een goede samenwerking tussen de professionals die indiceren, de huisarts, de wijkverpleegkundige en vanaf 2016 ook het wijkteam. Ook is de goede aansluiting tussen de geïndiceerde zorg en ondersteuning en welzijn, mantelzorgers en vrijwilligers een doel.⁹

Dagbesteding en ontmoeting

Dagbesteding is een maatwerkvoorziening (met indicatie) binnen de genoemde zorgarrangementen. Op dit moment maken ongeveer 3085 Rotterdammers hiervan gebruik. Het is echter niet altijd nodig om een dergelijk maatwerkinstrument in te zetten. Een deel van deze Rotterdammers kan naar dagbesteding in een algemene voorziening in de eigen wijk. De toekomst is dat een netwerk van organisaties de dagbesteding aan verschillende groepen en het organiseren van ontmoeting gaat uitvoeren. De opgave is om waar mogelijk dagbesteding te integreren binnen de nieuwe publieke ruimten oftewel de Huisen van de Wijk.¹⁰

2.7 — Egeraat, A. v. & J. Clement, 2015, p. 17-22

2.8 — Egeraat, A. v. & J. Clement, 2015, p. 17-22

2.9 — Egeraat, A. v. & J. Clement, 2015, p. 21

2.10 — Egeraat, A. v. & J. Clement, 2015, p. 22

2.4 : CONCLUSIE

Het concept 'Dorpsplein' vertoont een aantal overeenkomsten met 'Nieuw Rotterdams Welzijn' en de aanpak 'Huizen van de Wijk' op het gebied van de ambities van de gemeente en die van de Parasolgroep. Beide zetten in op een combinatie tussen zorg en welzijn waar ontmoeting een belangrijke rol speelt.

DE PARASOLGROEP

Vanuit de in de voorgaande paragrafen beschreven wijzigingen in het stelsel van zorg en welzijn wordt duidelijk waarom juist nu de Parasolgroep in het leven is geroepen en waarom zij naar voren zijn gekomen met het concept 'Dorpsplein', een plek waar ontmoeting, zorg en welzijn samenkomen.

Veranderende houding overheid

Ten eerste kan het concept worden gezien als een reactie van de zich steeds meer terugtrekkende Nederlandse overheid, dat van haar inwoners verwacht dat zij steeds meer over een zelf organiserend vermogen zullen beschikken. Het Dorpsplein zou hierbij kunnen fungeren als medium waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten en waar zij indien dat

nodig is een professional kunnen raadplegen om zo in staat te worden gesteld om activiteiten en acties te organiseren om zo de zelfredzaamheid van de bewoners te vergroten.

Nieuw Rotterdams Welzijn

Kijkend naar het nieuwe beleid van de gemeente op het gebied van zorg en welzijn komen een aantal overeenkomsten naar voren tussen de ambities van de gemeente in dit veld en de ambities van de Parasolgroep. Allereerst het feit dat de gemeente streeft naar een wijkgerichte aanpak. De Parasolgroep sluit hierbij aan omdat er puur wordt gekeken naar wat er kan gebeuren in het gebied IJsselmonde. Hierbij kan dus worden gesproken over een wijkgerichte aanpak met lokale stakeholders.

Het 'Dorpsplein' zet daarnaast in op de zelfredzaamheid of de

samenredzaamheid van Rotterdammers. Hierbij spelen vrijwilligers en bewonersinitiatief een belangrijke rol, waarbij de toename van sociale cohesie centraal staat. De genoemde ondersteuningsmix kan hierbij een belangrijke rol spelen. Ook de Parasolgroep is op zoek naar een combinatie tussen zorg en welzijn. Hierbij staat ontmoeting centraal.

Huizen van de Wijk

Hoewel er verderop in dit rapport zal blijken uit de interviews en bijeenkomsten dat de leden van de parasolgroep het hier niet mee eens zijn, lijkt het concept 'Dorpsplein' op het eerste oog veel overeenkomst te vertonen met de door de gemeente genoemde 'Huizen van de Wijk'. Het gaat in beide gevallen over een openbare ruimte waar zorg en welzijn worden gecombineerd met ontmoeting, zonder dat hier een blauwdruk voor bestaat, omdat iedere buurt verschillend is. Bovendien zal in het hoofdstuk analyse naar voren komen dat veel criteria voor de locatie van een 'Dorpsplein' overeen komen met de criteria voor de 'Huizen van de Wijk', zonder dat deze zijn gebruikt als uitgangspunt.

3.

DORPSPLEIN

In dit hoofdstuk wordt uiteengezet wat precies wordt verstaan onder het concept 'Dorpsplein'. Verschillende stakeholders van de Parasolgroep zullen worden aangedaan en er wordt een korte verkenning gemaakt voor de term Dorpsplein in het algemeen. Op deze manier kan richting worden gegeven aan het vervolg van dit onderzoek.

HET CONCEPT 'DORPSPLEIN'

Wat betekent het concept 'Dorpsplein' en hoe verhoudt zich dat tot wat een Dorpsplein in werkelijke vorm is. Hoe kunnen de beschrijvingen van het concept bijdragen aan het concreter maken van het Dorpsplein en hoe verhouden de verschillende thermen van verschillende stakeholders van de Parasolgroep zich ten opzichte van elkaar. Deze paragraaf heeft als doel duidelijkheid te scheppen over het concept om zo richting te geven aan het vervolg van dit onderzoek.

INTRODUCTIE

Dit onderzoek naar 'Dorpspleinen' is ontstaan binnen het transitievraagstuk wonen en zorg waarbij men op zoek is naar nieuwe combinaties van zorg- en welzijnsvoorzieningen die aansluiten bij de bestaande voorzieningen in de wijk. Het toepassingsgebied voor dit onderzoek is IJsselmonde waar de gemeente, zorgaanbieders een maatschappelijke organisaties zijn verenigd in de 'Parasolgroep' om als koploper te zoeken naar nieuwe samenwerkingen en concepten voor wonen en zorg in de wijk. Een van deze concepten is het 'Dorpsplein'. Het Dorpsplein moet in deze context gezien worden als metafoor als plek waar mensen samenkomen en waar verschillende activiteiten plaatsvinden. Het doel van dit hoofdstuk is om verschillende visies op het concept van verschillende partijen met elkaar te vergelijken en hieruit conclusies

te kunnen trekken over de doelgroep, de functies, de locatie eisen, de vorm en de activiteiten van een Dorpsplein.

EERSTE VERKENNING NAAR HET BEGRIIP DORPSPLEIN

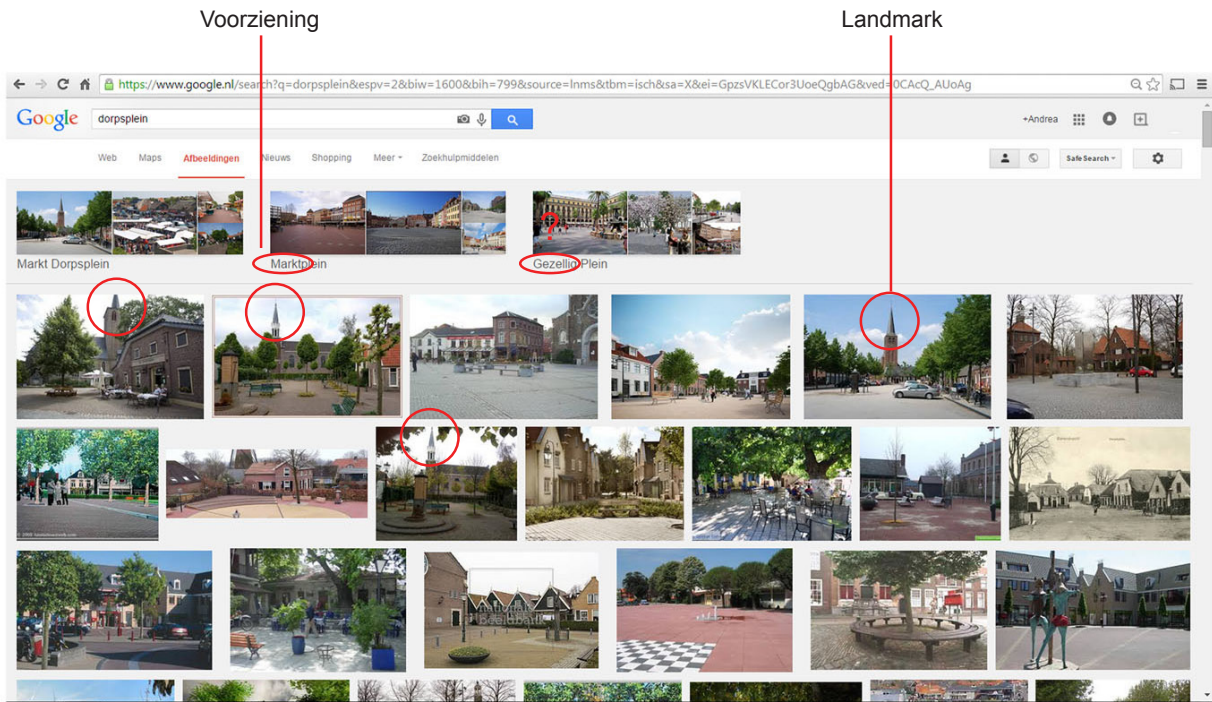
Zoals in de introductie al wordt vermeld moet in het concept de term 'Dorpsplein' worden gezien als metafoor naar een plek waar mensen samenkomen en verschillende activiteiten plaatsvinden. Aan de start van dit onderzoek is een inventarisatie gemaakt van wat de metafoor Dorpsplein nog meer kan betekenen, en wat de directe associaties zijn als er gebruik wordt gemaakt van het woord. Dit kan vervolgens ook weer meer licht werpen op wat er met 'Dorpsplein' als metafoor wordt bedoeld. De eerste stap die is gemaakt in deze verkenning is heel simpel

de term Dorpsplein intypen in google en kijken wat er naar voren komt. Opvallend was hier als resultaat vaak een ruimte in de open lucht die wordt omsloten door bebouwing naar voren komt. Daarnaast is deze ruimte altijd bestraat, is er vaak straatmeubilair en bomen of beplanting. Tot slot kan worden opgemerkt dat het Dorpsplein vaak licht aan de voet van een (belangrijk) publiek gebouw, in de meeste zoekresultaten een kerk. De resultaten zijn weergegeven in de bijgevoegde afbeelding.

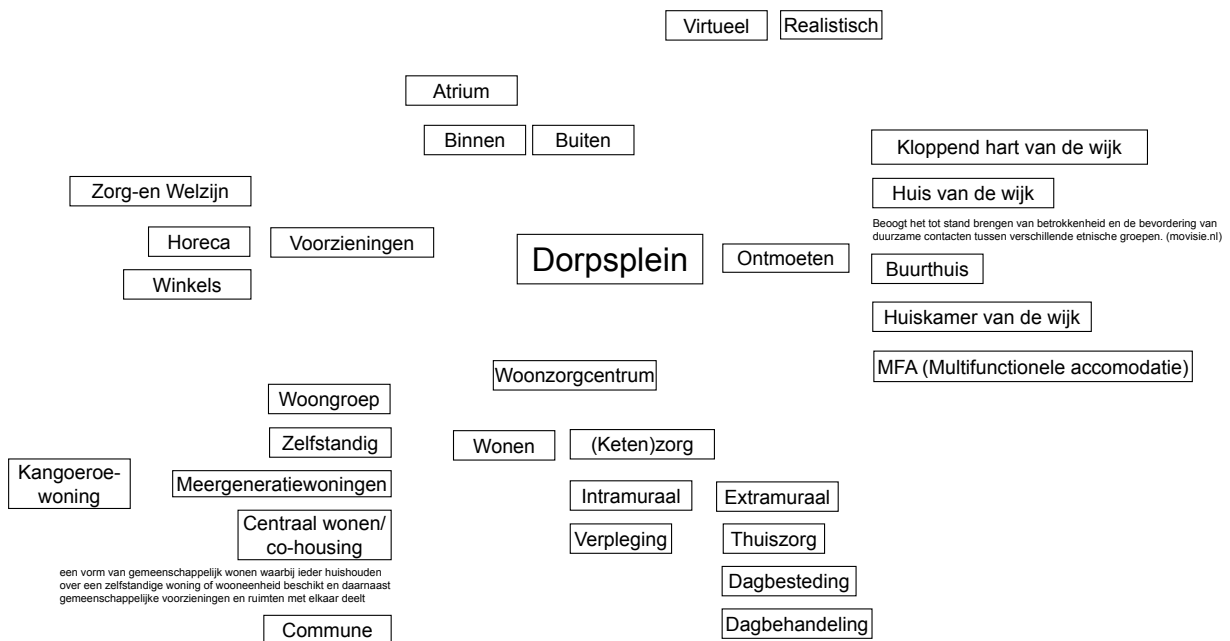
Naar aanleiding van bovenstaande resultaten en de beschrijvingen die zijn gevonden vanuit de Parasolgroep is een eerste 'mindmap' opgesteld om te inventariseren wat het concept 'Dorpsplein' zou kunnen betekenen.

DE PARASOLGROEP

Eind april 2014 is men in de vorm van de 'Parasolgroep' een langdurige samenwerking aangegaan op het gebied van zorg en welzijn voor de kwetsbare burgers van Rotterdam-IJsselmonde inspelend op de maatschappelijke ontwikkelingen en de huidige veranderingen in het zorgstelsel met daarbij de verschuiving van de verantwoordelijkheden naar gemeentelijk (en wijk) niveau.

3.1: Zoekresultaten Google op de term 'dorpsplein'

3.2 : Mindmap voor 'Dorpsplein'

Het doel is om als zorg- en welzijnspartijen in IJsselmonde een gezamenlijk en integraal aanbod voor alle inwoners van IJsselmonde te bieden.

De Parasolgroep heeft als ambitie om een aantal Dorpspleinen te realiseren in IJsselmonde waar de functies inloop, ont-

moeting en dagbesteding zoals de nieuwe WMO die omschrijft zijn vorm gegeven. De Parasolgroep spreekt over Dorpspleinen waar iedereen welkom is, zowel jong als oud, waar je elkaar kunt ontmoeten, samen dingen onderneemt en elkaar de helpende hand toesteeft. Bovendien zullen er moderne

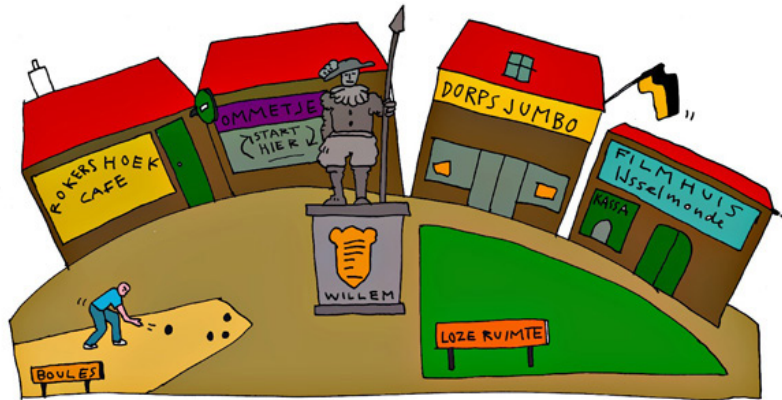
professionals aanwezig zijn die, waar nodig, een steuntje in de rug geven en vragen op het gebied van zorg en welzijn beantwoorden. Op de Dorpspleinen worden mogelijkheden gecreëerd om mensen te helpen om langer geheel of gedeeltelijk zelfstandig te blijven wonen en leven. De Dorpspleinen dragen

bij aan het betaalbaar houden van het aanbod van ondersteuning.¹

De parasolgroep geeft in haar ambities en beschrijvingen voor het Dorpsplein informatie over wat het concept Dorpsplein inhoudt. Allereerst wordt de doelgroep genoemd, namelijk de inwoners van IJsselmonde, maar speciale aandacht zal uitgaan naar de kwetsbare bewoners van IJsselmonde. Daarnaast wordt kort de functionaliteit van het Dorpsplein besproken waaruit voortkomt dat de voorzieningen laagdrempelig moeten zijn, dat ontmoeting een belangrijke functie is binnen het Dorpsplein en dat er dagbesteding plaats zal vinden. De ontmoeting en dagbesteding die plaatsvindt op het Dorpsplein zou moeten kunnen resulteren in het feit dat bewoners elkaar kunnen ondersteunen. Als steun voor elkaar nog niet voldoende is, is er professionele ondersteuning mogelijk. Het doel van de Dorpspleinen is om er voor te zorgen dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.

STICHTING HUMANITAS

Stichting Humanitas is een van de organisaties die zich heeft aangesloten bij de Parasolgroep die zich richt op huisvesting, zorg, welzijn en maatschappelijke dienstverlening. Zij bieden reeds alle voorzieningen of diensten die ook worden genoemd door de parasolgroep met betrekking tot het Dorpsplein. Op verschillende woon- en zorg locaties van Humanitas wordt al over een Dorpsplein gesproken, al dan niet in dezelfde vorm van het Dorpsplein concept van de Parasolgroep. Bij de beschrijving die stichting Humanitas geeft over haar overdekte Dorpspleinen wordt verwezen naar de Griekse Agora als marktplaats en hart van een stad in het oude Griekenland waar ontmoeting een zeer grote rol speelt. Het Humanitasconcept voor het overdekte Dorpsplein betekent voor de vestigingen en omliggende

3.3: Dorpsplein volgens de Parasolgroep

3.4: Dorpsplein in Humanitas Bergweg

wijkzorgregio's: functioneren als algemene ontmoetingsplek waar bewoners en cliënten tevens terecht kunnen met vragen over wonen, zorg, welzijn en dienstverlening. De Dorpspleinen zijn een collectieve voorziening voor de wijk met een uitgebreid activiteiten aanbod. Bovendien wordt er met deze pleinen een sociale wijkfunctie vervuld, waar jong en oud, arm en rijk, allochtoon en autochtoon elkaar kunnen ontmoeten. Het Dorpsplein is een plek waar emancipatie en sociaal-culturele integratie van diverse etnische groepen tot stand moet worden gebracht door een daarop aangepast programma.

Stichting Humanitas beschrijft voor haar Dorpspleinen als doelgroep de bewoners van het verzorgingshuis waar het Dorpsplein zich bevindt en de wijkbewoners. Bovendien doet zij uitspraken over het uiterlijk van het Dorpsplein, namelijk dat het in overdekte vorm voor dient te komen en over het algemeen in een verzorgingshuis. De functies die worden beschreven zijn ontmoeting en bovendien een plaats waar mensen terecht kunnen met vragen met vragen over zorg en welzijn. Daarnaast heeft het Dorpsplein volgens de filosofie van Humanitas de functie van sociale verbindingsfactor tussen diverse etnische groepen.

STICHTING IJSSELWIJS

Naar aanleiding van het interview met Peter van Dalen, directeur van stichting IJsselwijs, zijn een aantal inzichten over het concept 'Dorpsplein' naar voren gekomen. Stichting IJsselwijs biedt innovatieve en praktische oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken op het gebied van zorg, welzijn en werk met als doel mensen die aan de zijlijn van de maatschappij terecht zijn gekomen, de kans geven om te-rug te keren naar de samenleving. Dit interview had als onderwerp het concept 'Dorpsplein' en de visie van stichting IJsselwijs op het concept Dorpspleinen. De genoemde aspecten over het Dorpsplein zullen hieronder worden opgesomd.

Wat Peter van Dalen als eerste naar voren laat komen in het interview is het samenlevingsconcept dat belangrijk is voor het Dorpsplein. Het gaat niet alleen om zorg maar ook vooral om de sociale cohesie in de wijk, wat inhoudt dat de doelgroep iedereen in een bepaald gebied beslaat. Zowel jong als oud, gezond en mensen met een fysieke of mentale beperking. Het doel is om iedereen in staat te stellen vitaal samen te leven. Het tweede aandachtspunt voor het concept 'Dorpsplein' is de verbinding met de wijk. De zorginstanties die gevestigd zijn in de wijk zijn vaak erg naar binnen gekeerd en de activiteiten en behandelingen vinden onopgemerkt plaats binnen eigen muren. Op deze wijze blijft er veel kennis, kunde en energie verborgen, die interessant kunnen zijn voor de rest van de wijk. Een doel van het Dorpsplein is om deze activiteiten en kunde naar buiten te keren en toegankelijk te maken voor de wijk. Wederom een van de belangrijkste functies die wordt genoemd met betrekking tot het Dorpsplein is ontmoeting. Ontmoeting is bevorderlijk voor de sociale binding en controle in de wijk en kan vereenzaming tegengaan. Peter van Dalen benadrukt dat ontmoeting belangrijk is, maar dat het een fenomeen

is dat niet zomaar plaatsvindt. Er moet een activiteit zijn die mensen aanspoort om samen te komen. Dit kan van alles zijn, maar grofweg kan er onderscheid worden gemaakt tussen een georganiseerde activiteit, zoals bijvoorbeeld bingo of een taal cursus, of een activiteit die te maken heeft met een dagelijkse bezigheid zoals het doen van boodschappen. Deze laatste activiteit is een handeling die altijd plaatsvindt, ongeacht leeftijd, etniciteit, inkomen en leefstijl. Dit houdt in dat het aannemelijk is dat op plaatsen waar de dagelijkse behoeftigheden gehaald kunnen worden, wijkbewoners interactie met elkaar hebben. Er is een economisch belang voor de stakeholders van de Parasolgroep bij het creëren van dorpspleinen. Op dit moment zijn er zorginstellingen actief in IJsselmonde met ongeveer dezelfde operatie. Door het creëren van een Dorpsplein kunnen instellingen samenwerken en kunnen sommige operaties geclusterd worden, waardoor zij efficiënter en daarom goedkoper kunnen opereren. Wat tot slot naar voren is gekomen in het interview is de rol van de professional op het Dorpsplein. Deze zal moeten verschuiven naar de rol van ondersteunen, coachen en faciliteren. Om te faciliteren zijn er geschikte gebouwen en plekken nodig, wat resulteert in een ruimtelijke opdracht.

Uit het interview is dus gebleken dat de wijkbewoner als doelgroep wordt gezien voor het Dorpsplein, omdat er wordt gesproken van een algemeen samenlevingsconcept, dat wijkbewoners in staat moet stellen om vitaal samen te leven. Ontmoeting is de belangrijkste functie van het Dorpsplein en om ontmoeting te katalyseren zal een Dorpsplein dichtbij dagelijkse voorzieningen gelegen moeten zijn en zullen er activiteiten georganiseerd moeten worden die ontmoeting stimuleren. Ondersteuning door professionals wordt gezien als een andere functie van het Dorpsplein, maar ondergeschikt aan ontmoeten. In het interview komt naar voren

dat woonzorglocaties worden gezien als potentiële plaatsen voor de Dorpspleinen omdat zij qua ruimte en functionaliteit in vele aspecten van het concept Dorpsplein kunnen voorzien. Hierbij wordt wel gerealiseerd dat deze instellingen vaak een gesloten karakter hebben, wat ze minder geschikt maakt om als wijkfunctie te fungeren.

GEMEENTE ROTTERDAM

De reden dat het Huis van de Wijk naar voren komt in deze beschrijving over Dorpspleinen is het feit dat er een duidelijke overlap is tussen de ambities van de Parasolgroep en de ambitie van de gemeente met deze huizen. De gemeente is op zoek naar mogelijkheden om toe te werken naar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor opgaven van de stad waar welzijn, zorg, leefbaarheid en veiligheid met minder overheid, met meer bewoners en met meer maatschappelijk middenveld samenkomen. In het beleidsdocument Nieuw Rotterdams Welzijn beschrijft de gemeente Rotterdam de noodzaak van de aanwezigheid van ten minste een toegankelijke publieke ruimte per wijk als een soort Huis(kamer) van de wijk, waar mensen elkaar ontmoeten en gezamenlijk initiatieven kunnen ontplooiën. Huizen van de wijk is een breed op te vatten concept en kan plaatsvinden in onder andere een buurthuis, een sportkantine of een zorginstelling die zijn gebouw openstelt voor buurtbewoners.

De gemeente ziet het Huis van de Wijk als een ontmoetingsplaats voor buurtbewoners, maar ook kwetsbare bewoners. De gemeente spreekt van verschillende activiteiten om ontmoeting te stimuleren, zoals culturele activiteiten maar ook taal cursussen en bijvoorbeeld een Alzheimercafé. Bovendien ziet de

gemeente het Huis van de Wijk als een knooppunt voor vrijwilligers- en mantelzorgondersteuning en als participatieplekken voor burgers met een uitkering. Daarnaast is de ambitie om ook professionele ondersteuning aan te bieden door de aanwezigheid van de VraagWijzer (maatschappelijke ondersteuning) en het Wijkteam. Daarnaast ziet de gemeente de mogelijkheid om wanneer dat mogelijk is de dagbesteding van Rotterdammers plaats te laten vinden in de Huizen van de Wijk. Dagbesteding wordt hier gezien als een maatwerkvoorziening met een indicatie.

De gemeente wil de komende jaren kansrijke Huizen van de Wijk en wijkaccommodaties die een rol van centraal knooppunt in de wijk vervullen (blijven) ondersteunen. De ambitie bestaat om het huis van de Wijk met een goed uitgewerkt idee en een goed verdienmodel te ondersteunen. Voor het aanwijzen van dergelijke Huizen van de Wijk maakt de gemeente een analyse die zich richt op verschillende eisen aan de bereikbaarheid in de wijk en de kenmerken van de locatie zoals de functie en de beschikbare ruimte. Bovendien kijkt de gemeente met de analyse naar de maatschappelijke waarde en de verankering in de wijk, door te kijken of er ontmoeting tussen verschillende groepen plaatsvindt, of er een wijkfunctie wordt vervuld, of er sprake is van grote publieke toegankelijkheid, de stimulering van verantwoordelijkheid en wederkerigheid en de aantrekkelijkheid voor (jonge) ondernemers.

CONCLUSIE

Kijkend naar de verschillende uitspraken die zijn gedaan door de hierboven genoemde partijen blijkt dat de ontwikkeling van Dorpspleinen nog zich nog in de conceptuele fase bevindt. Hoewel het begrip 'Dorpsplein' daarom nog niet zeer concreet is en nog zeer verschillende vormen kan aannemen, zijn er een aantal aspecten voor het concept 'Dorpsplein' die bij alle

partijen terugkomen. Het eerste aspect dat naar voren komt is de doelgroep. Hoewel de uitspraken per doelgroep onderling enigszins verschillen, blijkt wel dat de buurtbewoners de doelgroep voor het Dorpsplein zijn. Hierbij kan specifieke aandacht worden gericht op de kwetsbare Rotterdammers, omdat het dorpsplein ook moet dienen om juist hen te ondersteunen. Opvallend is dat de gemeente Rotterdam hier nog als extra doelgroep de mensen die gebruikmaken van een dagbesteding (met indicatie) aan wil toevoegen.

Het tweede aspect waar alle partijen het over eens zijn is de belangrijkste functie van het concept 'Dorpsplein', namelijk ontmoeting. Het gaat hierbij om zowel spontane ontmoetingen als ontmoetingen die worden georganiseerd doormiddel van een activiteit. Het doel van deze ontmoeting zou kunnen zijn dat de buurtbewoners elkaar meer zullen ondersteunen. Een tweede functie die naar voren komt is de ondersteuning, waar nodig, van de professional. Dit zowel op het gebied van zorg als welzijn, maar allereerst wordt er beroep gedaan op de buurtbewoner en het zelfredzaam vermogen van de inwoners van IJsselmonde. Door de ontmoeting en ondersteuning die plaatsvindt op het Dorpsplein is het de bedoeling dat de sociale cohesie van de buurt wordt versterkt. Ook worden er uitspraken gedaan op het gebied van een mogelijke locatie voor het Dorpsplein. Allereerst komt vaak naar voren dat de gemeenschappelijke voorzieningen van verzorgingshuizen uitermate geschikt zijn om het Dorpsplein concept uit te voeren, omdat hier de meeste voorzieningen en kennis al aanwezig zijn die voor het Dorpsplein worden gevraagd. Daarnaast zou het Dorpsplein gelegen moeten zijn bij een belangrijke plaats in de buurt, een plaats waar op dagelijkse basis al veel mensen komen. Op deze manier wordt het Dorpsplein ook laagdrempelig, omdat men voor de dagelijkse voorzieningen toch al de deur uit gaat. Daarnaast komt naar voren dat

de voorziening laagdrempelig moet zijn en voor iedereen vrij toegankelijk. Dit sluit aan bij het principe dat het Dorpsplein gelegen moet zijn op een plaats waar bewoners vanuit de dagelijkse behoefte al vaak komen, maar contrasteert met het aanwijzen van verzorgingshuizen als mogelijke locatie. Verzorgingshuizen hebben vaak een naar buiten toe gesloten karakter en zijn daarom niet uitnodigend voor de wijkbewoners.

Tot slot is het belangrijk om het concept Dorpsplein te vergelijken met de aanpak Huizen van de Wijk. Opvallend blijkt dat de ambities van de aanpak Huizen van de Wijk en het concept 'Dorpsplein' op bijna alle gebieden overlap met elkaar vertonen of zelfs hetzelfde zijn. Over het algemeen zijn de doelgroep, het werkveld en het doel van beide concepten hetzelfde. Ondanks de gelijkenis, blijkt het toch nodig te zijn dat er aparte onderzoeken worden gedaan naar het openen van zo'n centrale plek voor de wijk. Het is interessant om te weten waarin deze concepten van elkaar verschillen, om zo meer licht te kunnen scheppen op het concept 'Dorpsplein' het de benaderingswijze. Hoewel er al veel duidelijk is geworden over de ambities en het werkveld van het Dorpsplein, is het concept op dit moment nog te abstract om ruimtelijke uitspraken te kunnen doen. Daarvoor is het nodig dat de verschillende uitspraken of aspecten die naar voren komen uit het concept verder worden uitgewerkt en worden opgesplitst in deelvragen.

4. DOEL- GROEPEN

In dit hoofdstuk worden de doelgroepen voor het Dorpsplein besproken. Hoewel wordt gesteld dat de inwoners van IJsselmonde de doelgroep zijn, kan toch worden gesproken over een focus op een aantal groepen, zoals kwetsbaren, mensen die langer thuis blijven wonen en mensen die gebruik maken van dagbesteding. Deze groepen zullen worden toegelicht en hun plaats in op het Dorpsplein zal worden beargumenteerd.

DOELGROEPEN

In dit hoofdstuk zullen de doelgroepen worden besproken naar aanleiding van de beschrijving van de Parasolgroep. Eerst zal deze beschrijving worden vertaald naar doelgroepen die vervolgens per doelgroep worden toegelicht. Daarna wordt geëindigd in een conclusie die kan worden gelezen als aanbeveling voor de doelgroepen op het Dorpsplein.

INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de beoogde doelgroepen voor het Dorpsplein beschreven. Hiervoor is de beschrijving van de Parasolgroep voor het concept 'Dorpsplein' als uitgangspunt genomen, en vervolgens verder vertaald naar verschillende doelgroepen.

PARASOLGROEP

In de beschrijving van de Parasolgroep op de website van Stichting IJsselwijjs wordt vrij helder besproken wat de ambities zijn voor het Dorpsplein, wie de doelgroep is en hoe het Dorpsplein min of meer moet gaan functioneren, of in ieder geval wat het doel is van het Dorpsplein.

Er wordt gesproken van een

samenwerking die tot stand is gebracht op het gebied van zorg en welzijn voor de kwetsbare burgers van Rotterdam-IJsselmonde. Daarnaast wordt vermeld dat de zorg- en welzijnspartijen in IJsselmonde de handen ineen hebben geslagen om in de toekomst een gezamenlijk en integraal aanbod voor alle inwoners van IJsselmonde te bieden.

Concreet wordt de ambitie beschreven om in *'IJsselmonde een aantal dorpspleinen te realiseren waar de functies inloop, ontmoeting en dagbesteding zoals de nieuwe WMO (Wet maatschappelijke ondersteuning) die omschrijft zijn vorm gegeven. Dorpspleinen waar iedereen welkom is, jong en oud. Dorpspleinen waar je elkaar kunt ontmoeten, samen dingen onderneemt en waar je elkaar de helpende hand toesteeft. Waar ook moderne professionals aanwezig zijn die, waar nodig, een steuntje in de rug geven en*

*vragen op het gebied van zorg en welzijn beantwoorden. Op de dorpspleinen worden mogelijkheden gecreëerd om mensen te helpen om langer geheel of gedeeltelijk zelfstandig te blijven wonen en leven.'*¹

De Parasolgroep noemt in haar beschrijving van het Dorpsplein een aantal doelgroepen. Allereerst worden de kwetsbaren genoemd, vervolgens bewoners die gebruik maken van dagbesteding, de inwoners van IJsselmonde algemeen en mensen die langer geheel of gedeeltelijk zelfstandig blijven wonen.

VERTALING

De hierboven beschreven doelgroepen zijn moeilijk van elkaar te onderscheiden en vrij algemeen. De Dorpspleinen richten zich op IJsselmonde, wat de kwetsbaren, de mensen die gebruik maken van dagbesteding en de mensen die geheel of gedeeltelijk zelfstandig blijven wonen, ook inwoners maakt van IJsselmonde. Bovendien kunnen mensen die gebruik maken van dagbesteding en mensen die geheel of gedeeltelijk zelfstandig blijven wonen kwetsbaar zijn. Kortom, de doelgroepen vertonen veel overlap.

Om meer inzicht te krijgen in de doelgroepen en de verschil-

len hiertussen, wordt hier een andere indeling gemaakt in doelgroepen, of in ieder geval een vertaalslag gemaakt in het bovenstaande. De doelgroep voor het Dorpsplein is de IJsselmondenaar. Deze doelgroep kan worden onderverdeeld in twee groepen: de groep zelfredzame IJsselmondenaren en de groep IJsselmondenaren die kwetsbaar zijn, behoefte hebben aan ondersteuning, die langer thuis blijven wonen en gebruik maken van dagbesteding. Hoewel er wordt gesproken over een Dorpsplein voor iedereen, voor jong en oud, vormt de tweede groep toch de belangrijkste doelgroep of aandachtgroep. Het Dorpsplein is bedoeld voor de ondersteuning van de kwetsbare burger, voor de mensen die zich niet volledig zelf kunnen redden, met andere woorden niet zelfredzaam zijn. Echter, om deze mensen zo goed mogelijk te ondersteunen en deel uit te laten maken van de maatschappij, is de aanwezigheid van de zelfredzame IJsselmondenaar ook belangrijk. In de volgende paragraaf zullen de verschillende groepen, de IJsselmondenaar, de kwetsbaren, de mensen die langer geheel of gedeeltelijk zelfstandig blijven wonen en de mensen die gebruik maken van dagbesteding, verder worden uitgelicht en besproken. Vervolgens zullen in de daaropvolgende paragraaf conclusies worden getrokken met betrekking tot gebruik en programma van het Dorpsplein in relatie tot de verschillende wensen van de doelgroepen.

DE IJSSELMONDENAAR

De IJsselmondenaar is de algemene doelgroep voor het Dorpsplein. Echter, de IJsselmondenaar is niet in iedere buurt hetzelfde. Met andere woorden, de bewonerssamenstelling verschilt per buurt en de verschillen zijn in IJsselmonde zo nu en dan vrij groot. Waar de inwoners van Beverwaard over het algemeen vrij jong zijn, wonen in Groot IJsselmonde-Noord en Lombardijen betrekkelijk veel senioren. Dit betekent

dat ook zowel de kwetsbaren als de zelfredzame mensen van elkaar verschillen per wijk. Verdere gegevens over de bewonerssamenstellingen per wijk in IJsselmonde kunnen worden gevonden in de bijlagen.

Aangezien kwetsbaren als aparte doelgroep worden besproken gaat het bij de IJsselmondenaar als doelgroep vooral om de zelfredzame bewoners. Juist de zelfredzame bewoners zijn nodig om de kwetsbaren te ondersteunen en om hen een gevoel te geven dat zij deel uitmaken van de maatschappij. Om het Dorpsplein aantrekkelijk te maken voor deze zelfredzamen is het belangrijk dat er functies, voorzieningen en activiteiten worden aangeboden die voor hen aantrekkelijk zijn. Met andere woorden, het programma van het dorpsplein moet hen meer te bieden hebben dan alleen ontmoeting en ondersteuning.

KWETSBAREN

De kwetsbaren vormen eigenlijk de belangrijkste doelgroep of aandachtgroep voor het Dorpsplein. Deze sterk variërende groep bestaat uit mensen die de ondersteuning nodig hebben zoals deze wordt besproken in de beschrijving van de Parasolgroep. Dit zijn de mensen die niet (volledig) zelfredzaam zijn. Voor kwetsbaarheid worden legio definities genoemd in de literatuur. In deze rapportage wordt uitgegaan van twee definities voor kwetsbaarheid die ons inziens het beste aansluiten bij de scope van dit rapport. De eerste definitie beschrijft kwetsbare personen als:

*'Burgers die risico lopen om een achterstand in de maatschappij op te lopen of in een sociaal isolement te raken, zoals chronisch zieken, hulp- en zorgbehoevende ouderen, verslaafden, dak- en thuislozen, enzovoorts.'*²

In de volgende definitie die wordt besproken wordt ook zelfredzaamheid genoemd, wat goed aansluit bij deze rapportage. In

deze definitie wordt de kwetsbare burger beschreven als:

*'Een kwetsbare inwoner is een persoon die niet zelfredzaam is en daardoor niet in staat tot maatschappelijke participatie.'*³

Om meer duidelijkheid te geven aan de laatste definitie wordt hieronder de definitie voor zelfredzaamheid vermeld. Zelfredzaamheid wordt in de literatuur op verschillende manieren beschreven, maar onderstaande definitie sluit wederom het beste aan bij dit onderzoek. Zelfredzaamheid wordt hier beschreven als:

*'Het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke of financiële vermogen om voorzieningen te treffen dan wel te laten treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken.'*⁴

Kijkend naar bovenstaande definities ben je in andere woorden dus kwetsbaar als je niet meer op het gewenste of verwachte niveau kunt deelnemen aan de maatschappij. Kwetsbaarheid kan verschillende oorzaken hebben, zoals lichamelijke, geestelijke en maatschappelijke. Dit maakt deze doelgroep vrij breed met een grote hoeveelheid aan mogelijke subcategorieën, welke onmogelijk zijn om in alle volledigheid te benoemen. Toch wordt hier gepoogd een globale onderverdeling te maken in de type kwetsbaarheid, om zo meer inzicht te scheppen voor wie het Dorpsplein moet worden ontworpen.

Ouderdomsbeperking

Mensen met een ouderdomsbeperking vormen een zeer belangrijke groep kwetsbaren.

4.1 — Stichting IJsselwijs, 2015

4.2 — Gemeente Bronckhorst, 2015

4.3 — Gemeente Bronckhorst, 2015

4.4 — Gemeente Bronckhorst, 2015

Deze groep wordt steeds groter, en verdient daarom voldoende aandacht. Het gaat hier om mensen die door ouderdom een lichamelijke of geestelijke beperking hebben. Enkele voorbeelden zijn: mensen met dementie, met beperkte mobiliteit en mensen met somatische beperkingen.

Lichamelijke beperking

Een andere categorie kwetsbaren zijn de mensen met een lichamelijke beperking. Er zijn verschillende soorten lichamelijke beperkingen, waaronder een motorische handicap, een zintuiglijke handicap, en een chronische handicap. Vaak zijn deze mensen mentaal gezond. De handicap kan aangeboren zijn of een gevolg zijn van bijvoorbeeld een ongeluk. Onder deze beperkingen vallen bijvoorbeeld: de ziekte van Parkinson, een dwarslaesie, blindheid, doofheid, astma of suikerziekte.

Verstandelijke beperking

Hieronder vallen de mensen die door een cognitief tekort moeite hebben om volledig te functioneren. Er zijn verschillende gradaties: licht, matig, ernstig en diep. Een kenmerk is het lage IQ en het gebrek aan praktische vaardigheden (eten, aankleden, geldbeheer) en sociale vaardigheden (verantwoordelijkheid).

Psychische beperking

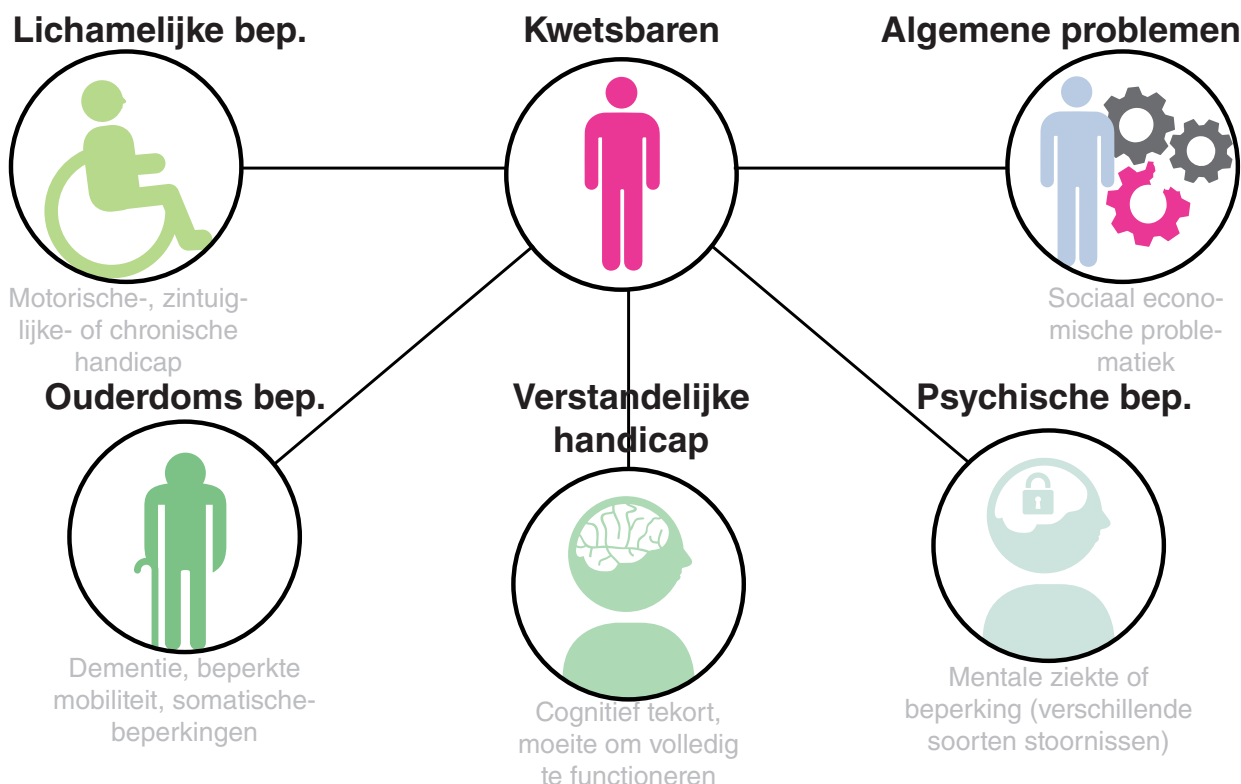
Er zijn veel verschillende soorten psychische functiebeperkingen, waaronder AD(H)D, depressiviteit, borderline of het Asperger syndroom. De meest voorkomende vormen van een mentale ziekte of beperking zijn: Een angststoornissen, stemmingsstoornis, psychotische stoornis, eetstoornis, impulscontrole en verslavingsstoornis of een persoonlijkheidsstoornis. Hierbij mag vermeld worden dat sommige aandoeningen in deze categorie te zwaar zijn om plaats te geven op het dorpsplein en intensieve langdurige zorg vereist is.

Algemene problematiek

Onder deze noemer vallen de kwetsbaren die niet onder de een van de bovenstaande categorieën vallen. Zij hebben dus geen lichamelijke of geestelijke beperkingen, maar hebben wel problemen die leiden tot een maatschappelijke achterstand. Hieronder vallen bijvoorbeeld de mensen met schulden, slachtoffers van huiselijk geweld of gezinnen waar opvoed en opgroei problemen zijn.⁵

MENSEN DIE LANGER THUIS BLIJVEN WONEN

Mensen die langer thuis blijven wonen zijn de groep mensen die vrijwillig of gedwongen vanwege het gebrek aan een indicatie door de wijzigingen in de zorgwet langer thuis blijven wonen. Onder deze groep vallen vooral ouderen en mensen met een beperking. Deze groep bestaat zowel uit mensen die kwetsbaar zijn als mensen die (nog steeds) vitaal zijn. Het doel

is te zorgen dat de vitalen niet kwetsbaar worden en dat het aantal kwetsbaren in deze groep verminderd wordt door middel van geschikte ondersteuning. Hierbij gaat het om passende maatregelen en het faciliteren van een vitaal sociaal netwerk.⁶

MENSEN DIE GEBRUIK MAKEN VAN DAGBESTEDING

De laatste doelgroep voor het Dorpsplein wordt gevormd door de mensen die gebruik maken van dagbesteding. Dagbesteding kan zowel onder de Wlz vallen, waarbij de activiteiten georganiseerd worden vanuit zorgaanbieders, als onder de Wmo, waarbij de activiteiten grotendeels georganiseerd worden vanuit welzijnsorganisaties. Hieronder worden de dagbesteding vanuit de AWBZ en de dagbesteding vanuit de Wmo tegen elkaar uitgezet en beschreven.⁷

Dagbesteding Wlz

Voor de dagbesteding vanuit de Wlz hanteert de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) de volgende definitie:

‘Dagbesteding (ook dagactiviteit genoemd) en dagbehandeling is een structurele tijdbesteding met een welomschreven doel waarbij de cliënt actief wordt betrokken en die hem zingeving verleent.’

Een reguliere dag structurering die in de woon-/verblijfsituatie wordt geboden en een welzijnsactiviteit zoals zang, bingo, uitstapjes en dergelijke worden niet verstaan onder het begrip dagbesteding en dagbehandeling.

Er zijn vier categorieën in dit type dagbesteding te onderscheiden: recreatie en educatie, vrijblijvende arbeidsmatige dagbesteding, niet vrijblijvende arbeidsmatige dagbesteding en dagbesteding als toeleiding naar arbeid. Toegang tot deze vormen van dagbesteding wordt verkregen op basis van een Wlz indicatie door het ClZ.

Hierbij kan worden opgemerkt dat arbeidsmatige dagbesteding alleen wordt gegeven aan cliënten tussen de 18 en 65 jaar oud. Omdat de leeftijdsverdeling in de Verpleging & Verzorging sector vooral boven de 65 jaar ligt, wordt arbeidsmatige dagbesteding vooral ingezet in de Verstandelijk gehandicapten en Geestelijke Gezondheidszorg sector.⁸

Dagbesteding Wmo

De mensen die gebruikmaken van dagbesteding uit de Wmo zijn als doelgroep vrij moeilijk af te bakenen omdat er geen indicatiestelling plaatsvindt. Wanneer een burger zelf onvoldoende kan wordt er eerst naar het informele netwerk van familie, burens en vrienden gekeken. Wanneer zij ook de gevraagde steun niet kunnen bieden komen pas de collectieve gemeentelijke voorzieningen aan bod. Hieronder vallen naast dagbesteding ook maatschappelijk werk en mantelzorgondersteuning. Pas wanneer deze voorzieningen ook onvoldoende steun

samenleving.⁹

CONCLUSIE

Naar aanleiding van de hiervoor beschreven doelgroepen kan worden geconcludeerd dat de algemene doelgroep voor het Dorpsplein kan worden gezien als de IJsselmondenaar. Op het Dorpsplein is iedereen welkom. Daarbij moet wel worden vermeld dat er wel degelijk groepen zijn die speciale aandacht dienen te krijgen, namelijk de groepen die het meeste behoefte hebben aan ondersteuning: de kwetsbaren, mensen die langer thuis blijven wonen en mensen die gebruik maken van dagbesteding. Met betrekking tot ondersteuning geldt voor deze groepen dat het Dorpsplein alleen zin heeft als er vraag is naar lichte en kortdurende ondersteuning. Zodra de zorgvraag intensiever wordt biedt het Dorpsplein voor hen minder uitkomst en kan beter worden verwezen naar specialistische zorg.

De IJsselmondenaar

4.2 Beoogde doelgroepen

Extra aandacht voor:

geven, wordt een Wmo-indicatie afgegeven voor individuele versterking. De dagbesteding die plaatsvindt vanuit de Wmo sluit aan bij haar kerngedachte en is een combinatie van ‘meedoen’ en ‘eigen kracht’: zo volwaardig mogelijk participeren in de

4.5 — Veltman & Meulmeester, 2014

4.6 — Kooij, 2015

4.7 — Panteia, 2014, p. 19

4.8 — Panteia, 2014, p. 19

4.9 — Panteia, 2014, p. 21

5. LOCATIE ANALYSE

Zoals de titel van dit hoofdstuk al vermeld wordt in dit hoofdstuk de locatieanalyse van IJsselmonde behandeld. Er zal worden begonnen met een inleidende paragraaf over de opbouw van deze analyse. Vervolgens zal verder worden ingegaan op de verschillende lagen van analyse, die zijn opgesplitst in paragrafen. Tot slot zal dit hoofdstuk eindigen met een conclusie die een uitspraak zal doen over de locaties voor het Dorpsplein.

5.1 : INLEIDING ANALYSE

Welke locaties in IJsselmonde voldoen aan de locatiecriteriën voor het Dorpsplein om zo de inwoners optimaal te ondersteunen en de zelfredzaamheid te vergroten? Dit hoofdstuk beschrijft de keuze van verschillende locaties voor potentiële Dorpspleinen. Voor deze keuze is gekeken naar verschillende lagen van informatie op het gebied van analyse, die uiteindelijk zijn gecombineerd om tot een aantal keuzes te komen.

LAGEN VAN ANALYSE

Voor de locatiekeuze zijn verschillende lagen van informatie toegepast afkomstig uit verschillende typen van analyse. Het gaat hierbij om het lokaliseren van de voorzieningen in IJsselmonde, het vinden van knooppunten van deze voorzieningen, een historische analyse en een focusgebiedenanalyse vanuit de gemeente Rotterdam.

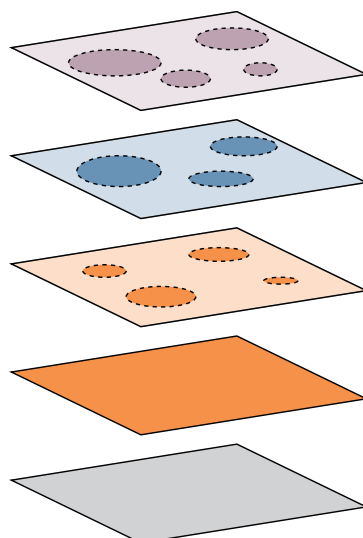
Inventarisatie

Deze laag van informatie geeft op een inzichtelijke manier weer waar welke typen van voorzieningen zijn te vinden in IJsselmonde.

Ankerpunten

De ankerpunten zijn knooppunten van verschillende typen

voorzieningen. Op basis van deze ankerpunten hebben we een selectie gemaakt om verder in te zoomen op het gebied en te kijken naar de positieve en negatieve aspecten.

Focusgebieden gebiedsplan

Historische analyse

Ankerpunten

Inventarisatie

IJsselmonde

5.1 De verschillende lagen van analyse

Historische analyse

Deze analyse geeft meer inzicht in de ontwerpuitgangspunten van de wijk. Op deze manier kunnen belangrijke en centrale locaties in de wijk worden aangewezen en wordt meer inzicht getoond in de grootte van buurten en hoe deze zijn ontworpen.

Focusgebieden gebiedsplan

Deze analyse geeft weer welke gebieden in IJsselmonde worden gezien als aandachtsgebieden door de gemeente Rotterdam. Het gaat hierbij vooral om het lokaliseren van grote concentraties kwetsbaren in

de wijk. Bovendien komen de bevolkingsaspecten en problematiek van de wijk naar voren in deze analyse.

CRITERIA

Om verschillende keuzes te kunnen maken voor de locaties van de potentiële Dorpspleinen worden in deze analyse een aantal criteria gehanteerd om tot deze keuzes te kunnen komen. Deze criteria zijn:

- Dichtbij voorzieningen
- Er vind al informele ontmoeting plaats.
- Centrale plaats in de buurt
- Dicht bij de doelgroep kwetsbaren, mensen die langer thuis blijven wonen en mensen met een zorgvraag
- Laagdrempelige locatie
- Een aanbieder van de Parasolgroep is reeds op de locatie aanwezig.

5.2 :

INVENTARISATIE

Deze paragraaf behandelt de inventarisatie laag van de analyse. In deze inventarisatie wordt op een inzichtelijke manier weergegeven waar welke typen voorzieningen voorkomen in IJsselmonde. De inventarisatie bestaat voornamelijk uit kaartmateriaal, met een korte toelichting en legenda over wat er wordt weergegeven. Deze paragraaf zal als basis dienen voor de ankerpunten, de volgende laag van de analyse.

DE INVENTARISATIE LAAG

In deze laag wordt een inventarisatie gemaakt van alle voorzieningen in IJsselmonde. Het gaat hier bij om voorzieningen in de volgende categorieën: Wonen, Economie, werk & inkomen, Veiligheid & Hulpdiensten, Onderwijs, Gezondheid & Hulpverlening, Woonomgeving, Participatie & Welzijn. Niet alle categorieën zijn even belangrijk voor het aanwijzen van een mogelijke locatie voor het dorpsplein, maar ze dragen wel allemaal bij aan het inzicht van het gebruik van de wijk, de plaatsen waar mensen samenkomen, waar men terecht kan voor ondersteuning en waar het maatschappelijk vastgoed zich bevindt. Bovendien geeft de inventarisatie laag goed weer hoe IJsselmonde is opgebouwd en ingedeeld, hoe de ontsluiting van het gebied werkt, waar het groen zich bevindt en waar winkelpunten zijn georganiseerd. In de

legenda die is weergegeven op de rechterpagina is een duidelijk overzicht gegeven welke aspecten worden weergegeven in de inventarisatie. Op de pagina's die volgen na de legenda zal de inventarisatie worden weergegeven.

BELANGRIJKE CATEGORIEËN

De inventarisatie geeft een eerste overzicht van de factoren die voor het Dorpsplein het meest belangrijk zijn, namelijk waar de verzorgingshuizen en seniorenwoningen zijn gelegen in IJsselmonde, waar de winkelveorzieningen zich bevinden, waar de gezondheidszorg en hulpverlening is gelegen voor de nodige ondersteuning en tot slot waar de functies met betrekking tot participatie en welzijn zich

bevinden. Hieronder is nader toegelicht waarom deze categorieën zo belangrijk zijn.

Wonen

Wonen is een zeer belangrijke categorie voor de inventarisatie omdat hierbij niet alleen wordt weergegeven waar de ouderen wonen, die een belangrijke doelgroep vormen voor het Dorpsplein, maar ook wordt weergegeven waar verpleeghuizen zitten, die al dat niet een mogelijke locatie kunnen vormen voor het concept 'Dorpsplein'.

Economie, werk & inkomen

Deze categorie is van belang omdat het hierbij om plaatsen gaat waar mensen (onbewust) al samenkomen.

Gezondheid & Hulpverlening

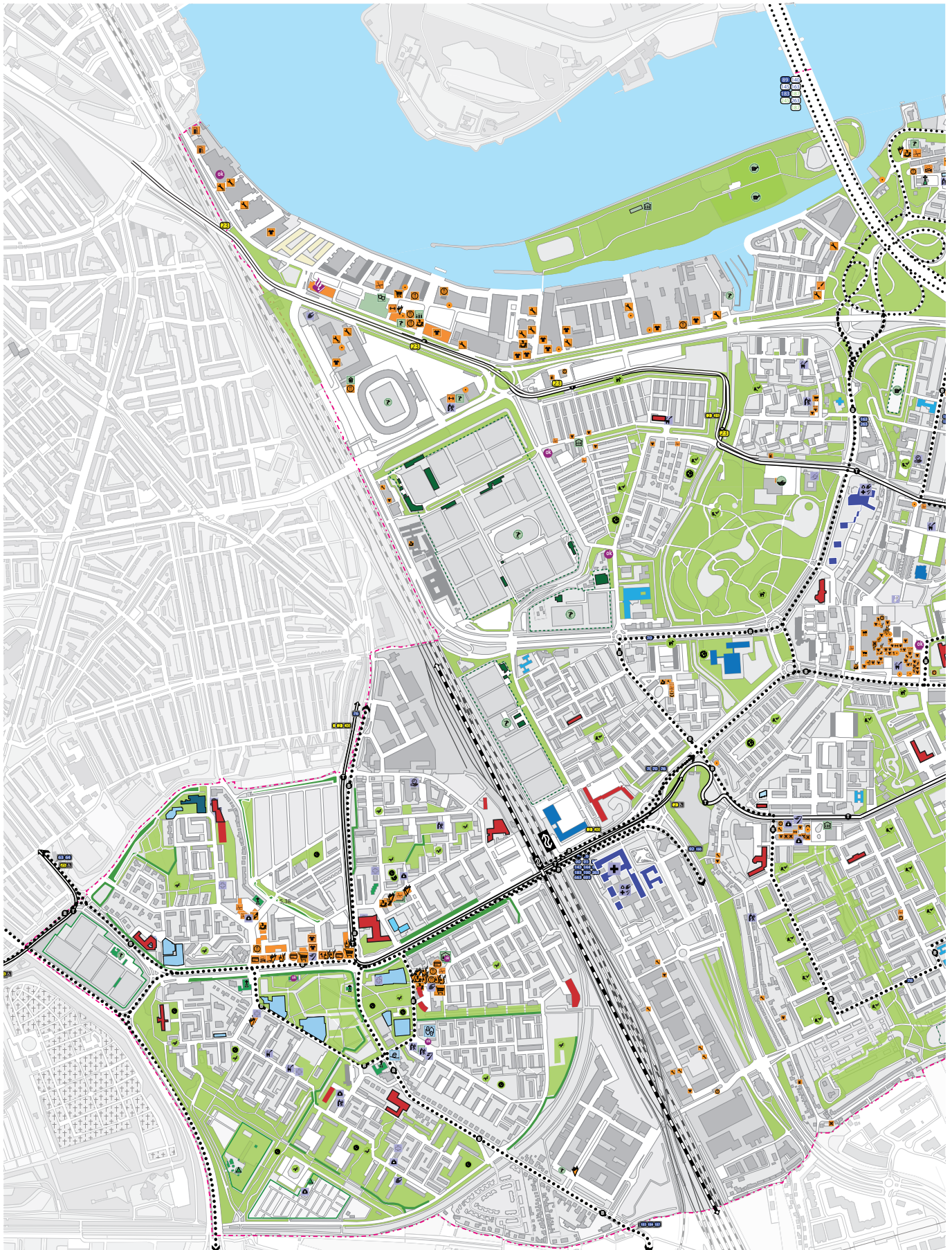
Vanwege het feit dat zorg een rol speelt op het 'Dorpsplein' is het belangrijk om te inventariseren waar deze voorzieningen al voorkomen in de wijk.

Participatie & Welzijn

Deze categorie is zeer belangrijk omdat hier functies worden weergegeven die zich vaak al richten op ontmoeting.

LEGENDA

Wonen	Economie, werk & inkomen	Veiligheid & Hulpdiensten
<p> particulier / aanleunwoningen 55+ woningen woonzorgcomplex </p> <p style="font-size: small;">Bron: - SCW - WSG werkgroep wonen - beleidsmedewerker gemeente WSG - www.kcwz.nl</p> <p>kenmerken woonzorgcomplexen</p> <p> gemeenschappelijke ruimte huismeester / wijkbeheerder overdekte / inpandige scootparkeerplaats aansluiting persoonsalarm inpandige medische voorzieningen activiteitenprogramma restaurant </p>	<p> winkelcluster supermarkt levensbehoefte spec. solitaire winkels sportschool garage makelaardij beluizen uiterlijke verzorging coffeeshop snackbar creatieve industrie restaurant financiële instelling café retail postkantoor pompstation zorg consulting bedrijventerrein brievenbus pinautomaat buiten pinautomaat binnen </p> <p style="font-size: small;">Bron: - GISWeb 2.0 - Observaties VA - Locatus</p>	<p> politiebureaus brandweerkazerne OK-punten </p> <p style="font-size: small;">Bron: - Infolijn politie - GISWeb 2.0 - Site OK-punten</p>
		Onderwijs
		<p> algemeen opvang basisschool voortgezet onderwijs bibliotheek e-center </p> <p style="font-size: small;">Bron: - GISWeb 2.0 - Onderzoek VA - Schoolgidsen - Deelgemeentegids</p>
Gezondheid & Hulpverlening	Woonomgeving	Participatie & Welzijn
<p>1ste lijn voorzieningen:</p> <p> apotheek tandarts huisarts fysiotherapie maatschappelijke hulpverlening gespecialiseerde zorgvoorz. vraagwijzer medische hulpmiddelen gezondheidscentrum </p> <p>2de lijn voorzieningen</p> <p> zorgcomplex ziekenhuis dagbesteding </p> <p style="font-size: small;">Bron: - Deelgemeentescan - Eenstelijncang - Kiesbeheer.nl - Google maps</p>	<p>openbare ruimte</p> <p> park/plantsoen hondenuitlaatzones plein hondenuitlaatplaats kleinschalige speelplaats gemengde speelplaats sportveld Cruijffcourt Monument </p> <p style="font-size: small;">Bron: - GISWeb 2.0</p> <p>semi-openbareruimte</p> <p> toegankelijke hoven parkeerclusters </p> <p style="font-size: small;">Bron: - Onderzoek VA</p> <p>openbaar vervoer</p> <p> tramlijn buslijn spoorlijn metrolijn rolstoel toegankelijk </p> <p style="font-size: small;">Bron: - RET.nl</p>	<p>verenigingsleven</p> <p> sportvereniging atletiekbaan zwembad buiten zwembad binnen roeivereniging gebouw omheind gebied open gebied theater / evenementen / museum galerie / expositieruimte andere organisaties </p> <p>beheer</p> <p> collectieve tuin volkstuin speeltuin </p> <p style="font-size: small;">Bron: - Deelgemeente gids - Veldonderzoek VA - GISWeb 2.0 - Google Maps</p> <p>maatschappelijk</p> <p> wijkgebouw TOS - veldlocatie TOS - kantoorlocatie </p> <p>religieus</p> <p> christelijke instelling islamitische instelling joodse instelling </p>

LEGENDA

 Woonzorg-complex

 Supermarkt

 Zorgcomplex

 Gezondheidscentrum

← T → Tramlijn

Wijkgebouw

INVENTARISATIEKAART IJSSELMONDE

5.3 : ANKER- PUNTEN

De belangrijke knooppunten in de wijk die voldoen aan de criteria worden besproken in deze paragraaf in de vorm van ankerpunten. In Ankerpunten als analyse laag komen 6 ankerpunten naar voren, die kunnen functioneren als potentiële locaties voor het dorpsplein vallen.

INTRODUCTIE ANKERPUNTEN

Gebaseerd op de resultaten van de inventarisatie hebben zijn er een aantal ankerpunten naar voren gekomen in IJsselmonde die potentieel geschikt zijn als locatie voor het Dorpsplein. Het gaat hierbij om clusters van verschillende functies die zijn gebaseerd op de onderverdeling van de voorzieningen die naar voren zijn gekomen bij de inventarisatie. Op deze clusters komen seniorenwoningen en verzorghuizen, voorzieningen op het gebied van economie, werk en inkomen, veiligheid en hulpdiensten, onderwijs, gezondheidszorg en hulpverlening, woonomgeving (hierbij vooral openbaar vervoer) en participatie en welzijn zo veel mogelijk bij elkaar. Om een selectie te maken uit de clusters die naar voren zijn gekomen hebben wij criteria opgesteld, die aansluiten bij de werking en de doelen van het Dorpsplein en de

effectiviteit van het Dorpsplein zullen bevorderen. De opgestelde criteria worden hieronder genoemd en toegelicht.

CRITERIA

De criteria die hier naar voren zullen komen zijn voor een groot deel gebaseerd op resultaten uit het onderzoek. Deze resultaten kunnen ook verder in het rapport nog naar voren komen. Om het rapport zo helder mogelijk te maken op het gebied van de inhoud en de volgorde van informatie is het onderzoek niet altijd in chronologische volgorde in het rapport opgenomen.

Dichtbij voorzieningen

Het eerste opgestelde criterium

voor een potentiële locatie voor het Dorpsplein is de nabijheid van voorzieningen. Als er veel voorzieningen voor de dagelijkse behoefte bij elkaar zijn geclusterd betekent dat dat hier op dagelijkse basis veel mensen op een locatie komen. Een mix van voorzieningen uit verschillende categorieën is nog beter. Voor het Dorpsplein betekent dat dus dat er veel potentiële bezoekers op die locatie komen en bovendien dat de kans op ontmoeting op deze locatie wordt vergroot. Door het toevoegen van een Dorpsplein met verblijfskwaliteit op zo'n locatie zou ontmoeting op de locatie kunnen worden gestimuleerd.

Er vindt al informele ontmoeting plaats

Ontmoeting kan niet worden ontworpen, alleen gestimuleerd. Dat betekent voor het Dorpsplein, waar ontmoeting een belangrijke rol speelt, het van belang kan zijn dat op een locatie al informele ontmoeting plaats vindt. Dit kan ontmoeting zijn op verschillende niveaus en kan variëren van elkaar begroeten in de supermarkt tot de ontmoeting die plaatsvindt bij georganiseerde activiteiten in een buurthuis. Door voorzieningen en ruimte toe te voegen of te veranderen zou hier een Dorpsplein kunnen ontstaan.

Centrale plaats in de buurt

Dit criterium zowel betekenis in de letterlijke zin, centraal gelegen in de buurt, als een belangrijke plaats voor de buurt. Het gaat er bij dit criterium om dat een locatie voor het Dorpsplein goed bereikbaar is, het liefst te voet. Bovendien is het belangrijk dat bewoners al bekend zijn met deze plaats en dat er niet een nieuwe plaats wordt geïntroduceerd waar mensen naar toe moeten gaan. Daarnaast is het zo dat de wijk IJsselmonde in het oorspronkelijke stedenbouwkundig plan is ontworpen met parken en voorzieningencusters die zijn bedoeld voor verschillende niveaus van ontmoeting die centraal zijn gelegen in de gebouwde omgeving en die zich richten op ontmoeting tussen buurtbewoners en ontmoeting tussen bewoners van verschillende buurten. Een nadere uitleg over deze centrale plaatsen en het achterliggende idee van het stedenbouwkundig ontwerp wordt beschreven in de paragraaf 'Historie IJsselmonde'.

Dichtbij de doelgroep kwetsbaren, langer thuis en mensen met een zorgvraag

Een van de belangrijkste doelen van het Dorpsplein is het vergroten van de zelfredzaamheid van de buurtbewoner. Voor deze doelstelling is zijn drie doelgroepen extra belangrijk, namelijk de kwetsbaren, de mensen die al dan niet vrijwillig langer thuis blijven wonen en de mensen met een zorgvraag. Deze doelgroepen zijn soms niet zo mobiel als de zelfredzame en vitale bewoners. Om deze reden is het belangrijk dat het Dorpsplein dichtbij is voor deze doelgroepen.

Het is lastig om deze doelgroepen exact te lokaliseren, maar het is wel veilig om een aantal aannames toe te doen op dit gebied. We zijn ervan uitgegaan dat deze doelgroepen sterk vertegenwoordigd zijn in seniorenwoningen en verzorgingshuizen. Daarnaast zullen er later in dit hoofdstuk nog focus-

gebieden naar voren komen. Focusgebieden zijn plekken in de wijk waar een hoge concentratie kwetsbaren leeft. Door deze informatie te combineren met de aanwezigheid van seniorenwoningen en verzorgingshuizen kunnen we uitspraken doen over waar de doelgroepen wonen.

Laagdrempelige locatie

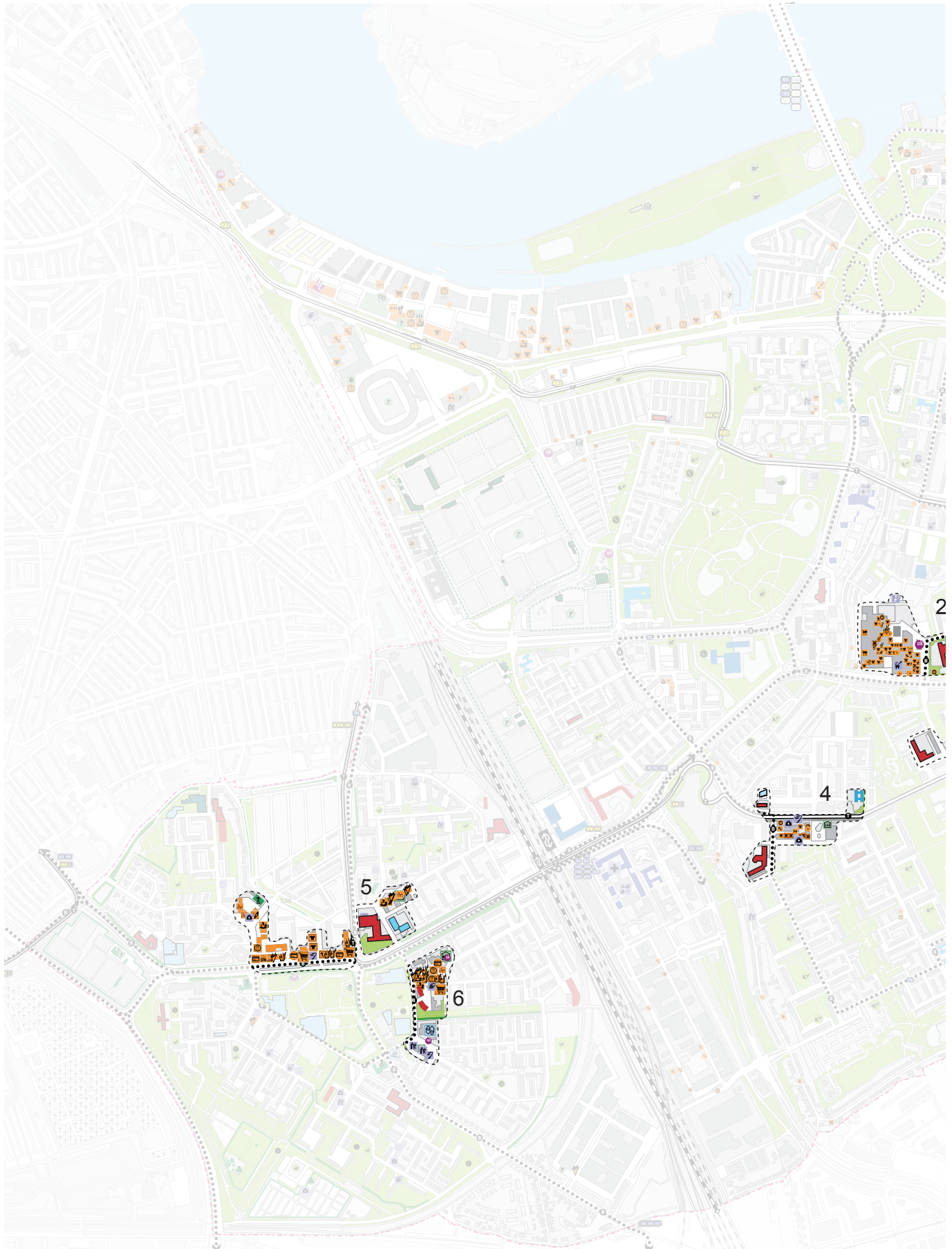
Het is belangrijk dat de locatie van het Dorpsplein gemakkelijk toegankelijk is. Dat betekent dus dat het voor alle bewoners mogelijk moet zijn om (te voet) naar het Dorpsplein te gaan. Naast de bereikbaarheid van het Dorpsplein gaat het bij dit criterium ook over hoe uitnodigend de locatie is. Als het Dorpsplein niet direct van de straat toegankelijk is zou dat kunnen betekenen dat bewoners minder snel geneigd zijn om het Dorpsplein te betreden. Daarnaast doet laagdrempeligheid ook uitspraken over het programma en activiteiten van het Dorpsplein. Laagdrempelig betekent toegankelijk voor iedereen, dus dat betekent ook dat er voor alle bewoners iets te doen moet zijn.

het eerste gezicht niet aan alle criteria zullen voldoen, maar op sommige criteria zo goed scoren dat ze toch zijn meegenomen ter overweging.

De geselecteerde ankerpunten op basis van de boven genoemde criteria komen zullen op de hierop volgende pagina's worden weergegeven. Eerst als overzichtskaart van IJsselmonde, waarop de zes geselecteerde ankerpunten worden weergegeven in de context. Vervolgens wordt op ieder ankerpunt ingezoomd en wordt er een korte beschrijving gegeven, met de voor- en nadelen van de locaties. Daarnaast zijn er per ankerpunt een aantal afbeeldingen weergegeven van deze locaties, om een impressie te geven van de sfeer en de mogelijkheden van deze locaties.

Belangrijk om nog te vermelden is het feit dat zo nu en dan enige flexibiliteit is gehanteerd met betrekking tot de criteria. Er kunnen ankerpunten voorkomen die op

LEGENDA

Woonzorg-complex

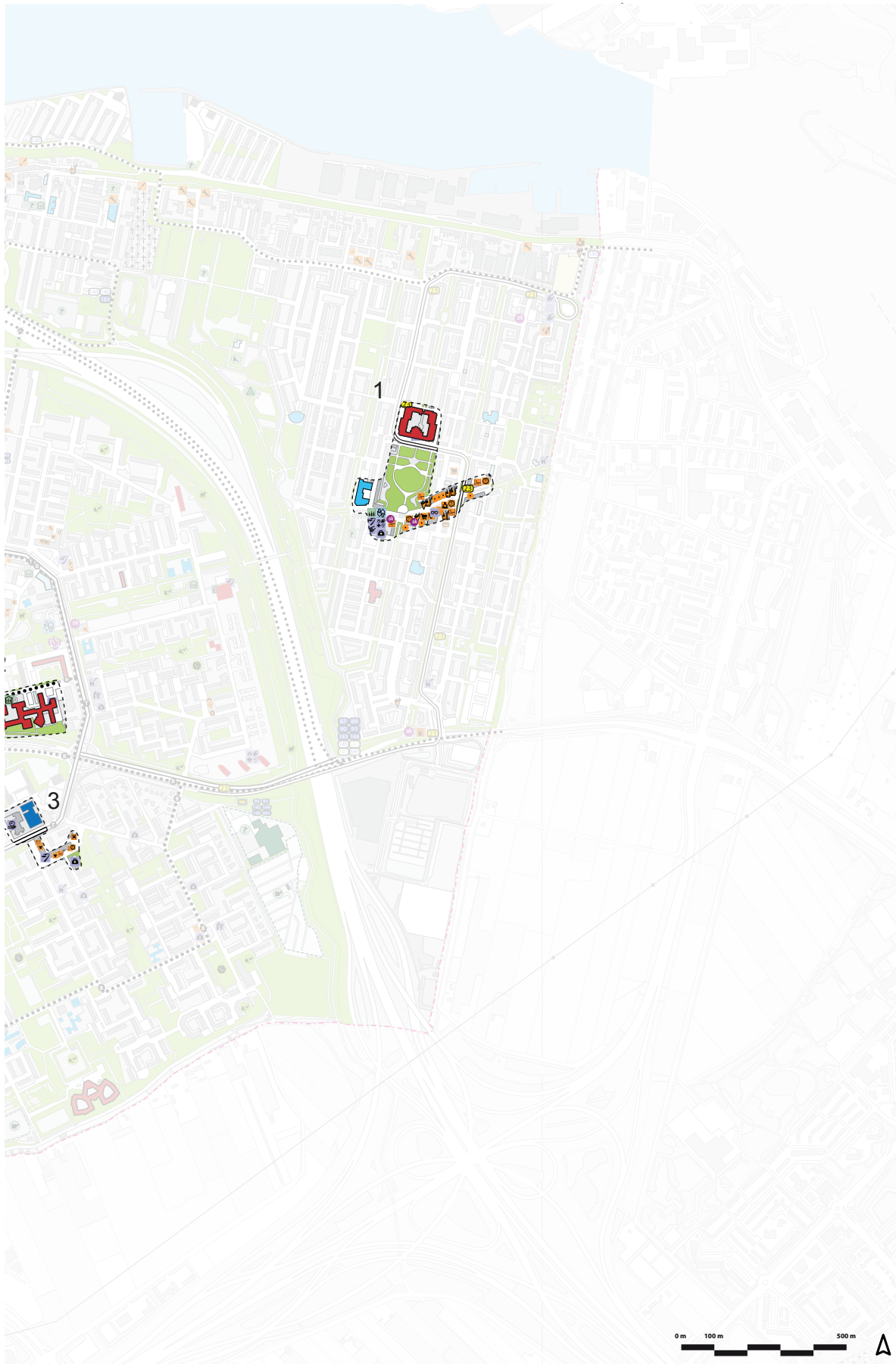
Supermarkt

Zorgcom-plex

Gezondheids-centrum

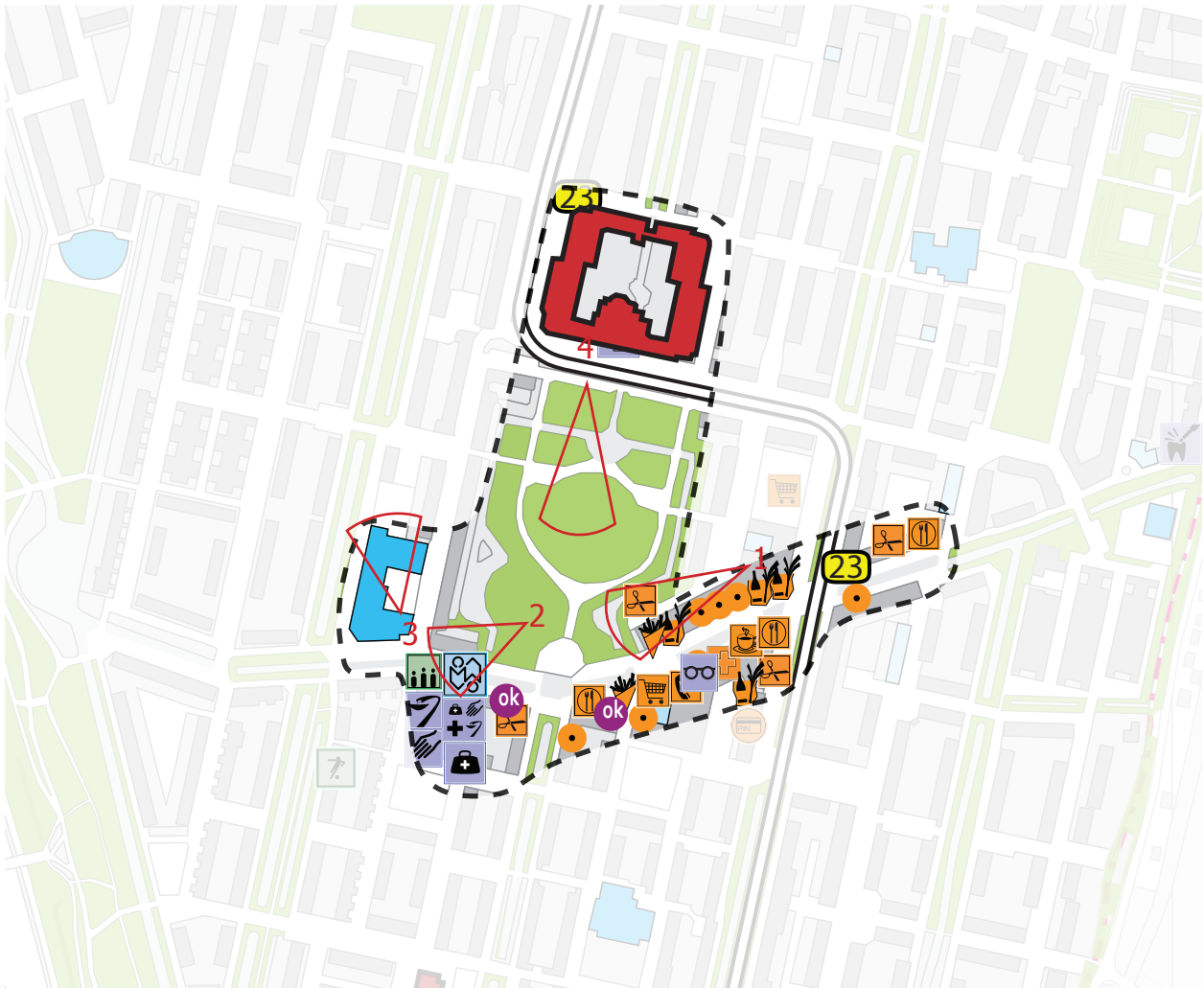

← T → Tramlijn

Wijkgebouw

ANKERPUNTENKAART IJSSELMONDE

5.2 Ankerpunt Beverwaard, Beverwaard, IJsselmonde

1. BEVERWAARD

Beschrijving

Deze locatie ligt te midden van de wijk Beverwaard. Dit ankerpunt ligt bij het merendeel van de winkelveorzieningen van Beverwaard, die zijn geconcentreerd langs een straat. Bovendien staat buurthuis de Focus in combinatie met het gezondheidscentrum. Naast deze voorzieningen is ten noorden van het park de IJsselburgh van Humanitas gesitueerd en ten oosten van het park een openbare basisschool.

De locatie is interessant omdat voorzieningen voor de dagelijkse behoefte, zorg en welzijn bij elkaar komen. Bovendien voegt de aanwezigheid van het verzorgingshuis een hoge concen-

tratie toe van ouderen die een belangrijke doelgroep vormen voor het Dorpsplein.

Positieve Aspecten:

- De Parasolgroep is hier met twee gebouwen vertegenwoordigd: buurthuis De Focus van PIT010 en de IJsselburg van stichting Humanitas.
- Binnen dit ankerpunt komen verschillende doelgroepen bij elkaar.
- Zorg, welzijn en ontmoeting worden al gefaciliteerd.
- Het is een belangrijk punt voor de buurt.

Negatieve Aspecten

- De vrij grote schaal van het ankerpunt

1. Oude Watering

De belangrijkste winkelstraat van Beverwaard met de dagelijkse voorzieningen op het ankerpunt. Aan deze straat heerst momenteel een samenscholingsverbod.

2. Buurthuis De Focus

Het buurthuis voor Beverwaard is gelegen aan de oude watering. Achter dit buurthuis ligt een gezondheidscentrum.

3. Basisschool De Regenboog

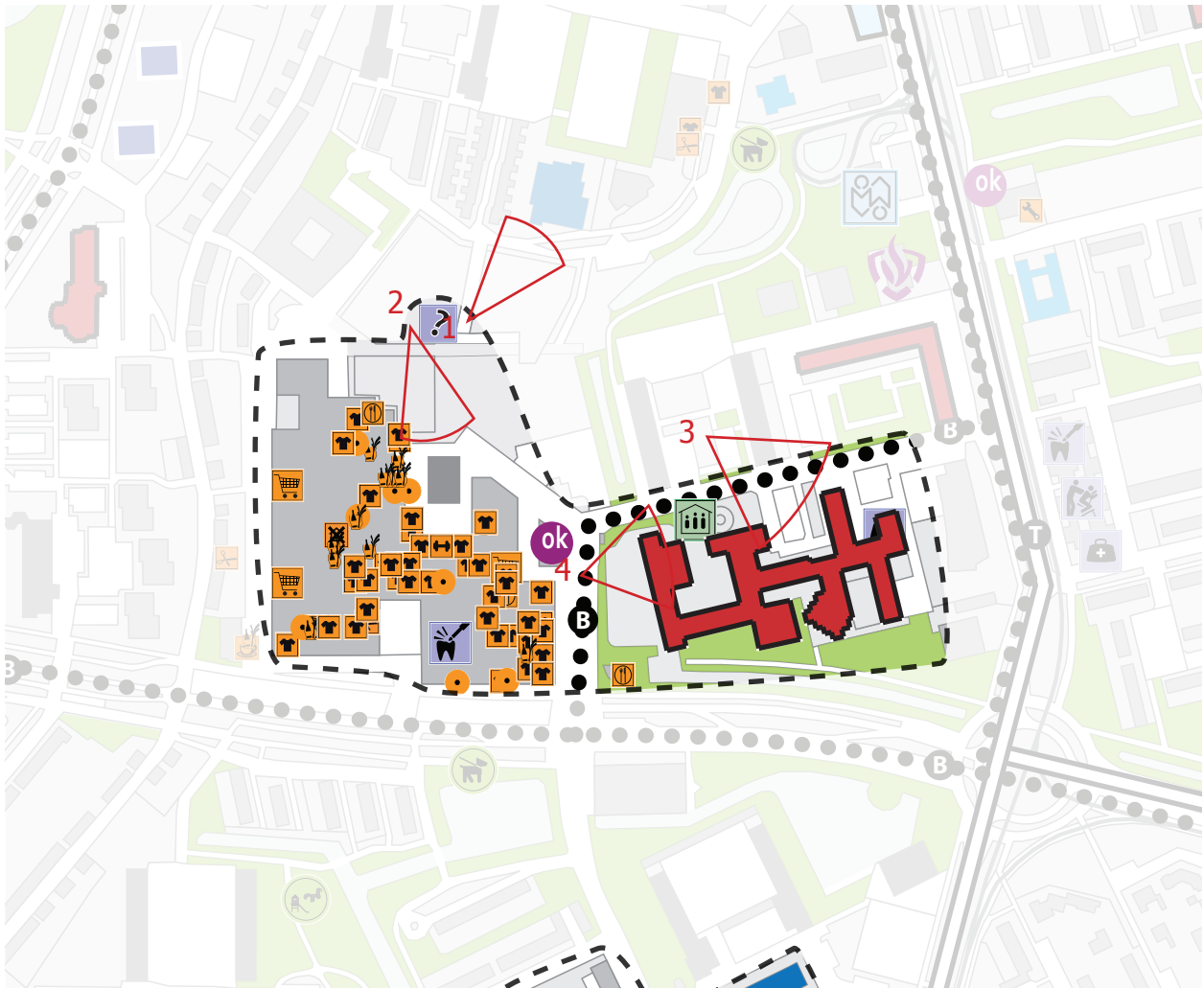
Schuin tegenover buurthuis De Focus ligt RK basisschool De Regenboog met bijbehorende peuter speelzaal en gymzaal.

4. Park

Tussen de IJsselburg aan de Noordzijde en De Focus bevindt zich een park. Dit park is de snelste route van het verzorgingshuis naar de voorzieningen.

5.3 Impressie Beverwaard, Beverwaard, IJsselmonde

5.4 Ankerpunt Keizerswaard, Groot-IJsselmonde Zuid, IJsselmonde

2. KEIZERSWAARD

Beschrijving

Deze locatie is centraal gelegen in IJsselmonde en huisvest het grootste winkelcentrum van de wijk. Bovendien is verzorgings- en verpleeghuis Meerweide hier gelegen. Ten noorden van het ankerpunt ligt de vraagwijzer, een plaats waar bewoners terecht kunnen met een vraag ten behoeve van hun welzijn en terecht kunnen voor ondersteuning. Bovendien staat er naast Meerweide een leegstaand gebouw dat vroeger de functie van buurthuis heeft vervuld. Deze locatie heeft zowel ruimten voor ontmoeting als voor activiteiten. Het plein ten noorden van Keizerswaard heeft verblijfskwaliteit en aan dit plein liggen behalve

de vraagwijzer, een café/restaurant en bibliotheek.

Positieve Aspecten:

- Belangrijke plaats voor de wijk.
- Stakeholders van de Parasolgroep zijn al aanwezig met vastgoed.
- Verschillende voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn.
- Leegstaand vastgoed van de Parasolgroep.
- Veel voorzieningen.

Negatieve Aspecten:

- Naast een ankerpunt voor de wijk ook een stedelijk ankerpunt.
- De grote schaal van het

ankerpunt.

- Een drukke straat tussen Meerweide en de Keizerswaard.
- Winkelcentrum Keizerswaard heeft weinig verblijfskwaliteit.

1. Plein Herenwaard

Ten noorden van het winkelcentrum Keizerswaard ligt een plein met daaraan een bibliotheek en brasserie. Bovendien is hier de vraagwijzer.

2. Plein Herenwaard

Naast voorzieningen is het plein ingericht als verblijfsruimte met een speelplaats en zitplaatsen. Op de achtergrond ziet men winkelcentrum Keizerswaard.

3. Meerwijde (Aafje)

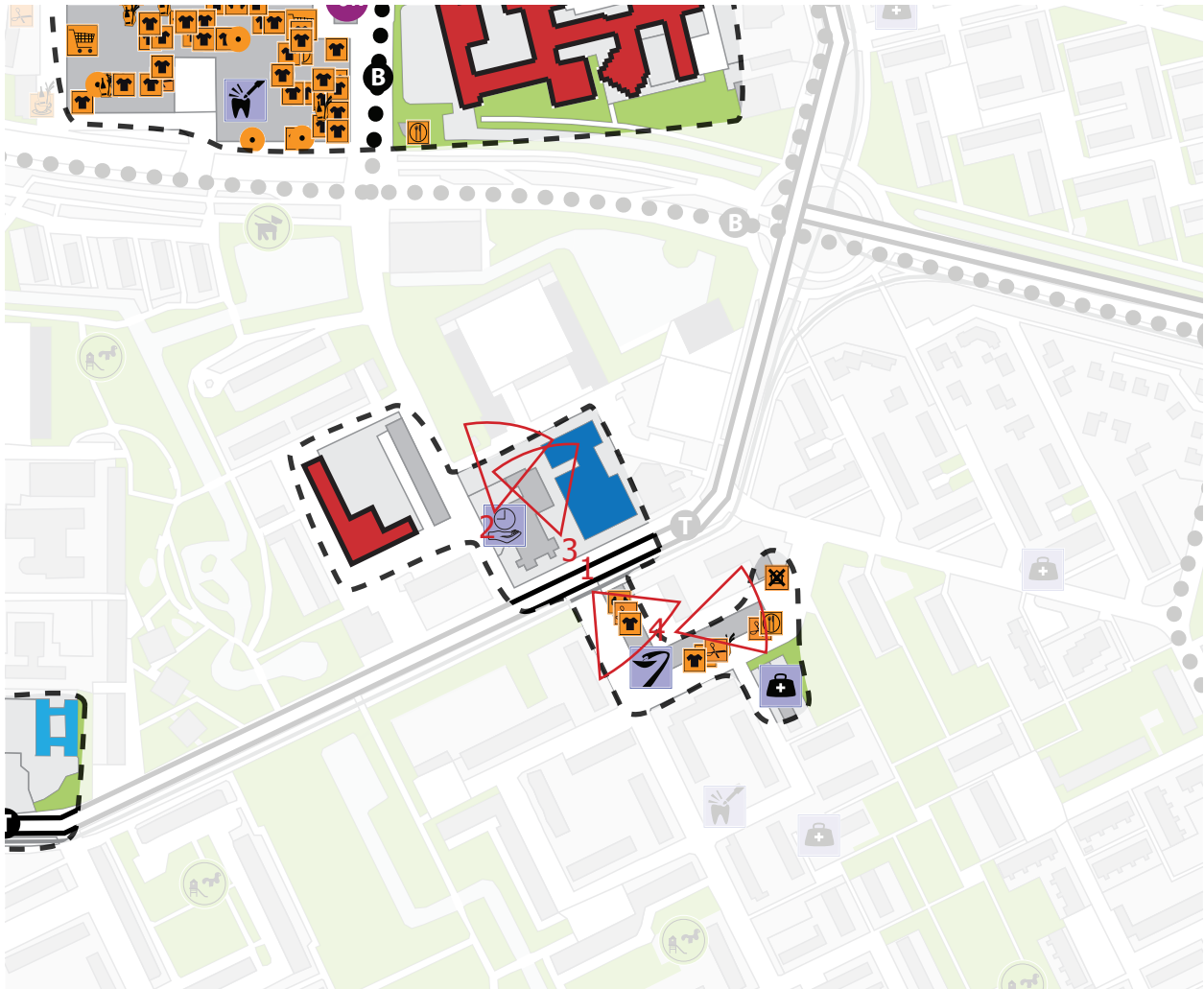
Voor verzorgingshuis Meerwijde ligt een leegstaand buurthuis.

4. De Plussenburgh

Ten oosten van Meerwijde staat de Plussenburgh met seniorenwoningen.

5.5 Impressie Keizerswaard, Groot-IJsselmonde Zuid, IJsselmonde

5.6 Ankerpunt Reyeroord, Groot-IJsselmonde Zuid, IJsselmonde

3. REYEROORD

Beschrijving

Locatie Reyeroord heeft de functie van een klein buurtcentrum zoals dit oorspronkelijk is bedoeld in het stedenbouwkundig ontwerp. Interessant aan deze locatie is het feit dat naast de dagelijkse voorzieningen en apotheek en huisarts, ook welzijns voorzieningen aanwezig zijn in de vorm van dagbesteding van Pamijer (de Parasolgroep). Bovendien is er huisvesting voor ouderen in de buurt en heeft de locatie een kinderdagverblijf en een school. Een nadeel van deze locatie is de organisatie van de voorzieningen. Er ligt een vrij dikke straat tussen de dagbesteding en het kinderdagverblijf en de voorzieningen.

Bovendien zijn de voorzieningen georganiseerd in de plint van een hoogbouw complex, wat niet ten goede komt van de verblijfskwaliteit van dit ankerpunt.

Positieve Aspecten:

- Dagbestedings locatie
- Grote variatie in doelgroepen
- Ankerpunt voor de buurt

Negatieve Aspecten:

- Geen verblijfskwaliteit door voorzieningen in de plint
- Drukke weg tussen de dagelijkse voorzieningen en de overige voorzieningen.

1. Bredenoord

De winkels aan dit ankerpunt bevinden zich in de plint. Dit zijn de voorzieningen langs Bredenoord.

2. Dagbestedingslocatie

Pameijer

Langs de Kreileroord ligt activeringscentrum Kreileroord van Pameijer.

3. Reyerdijk

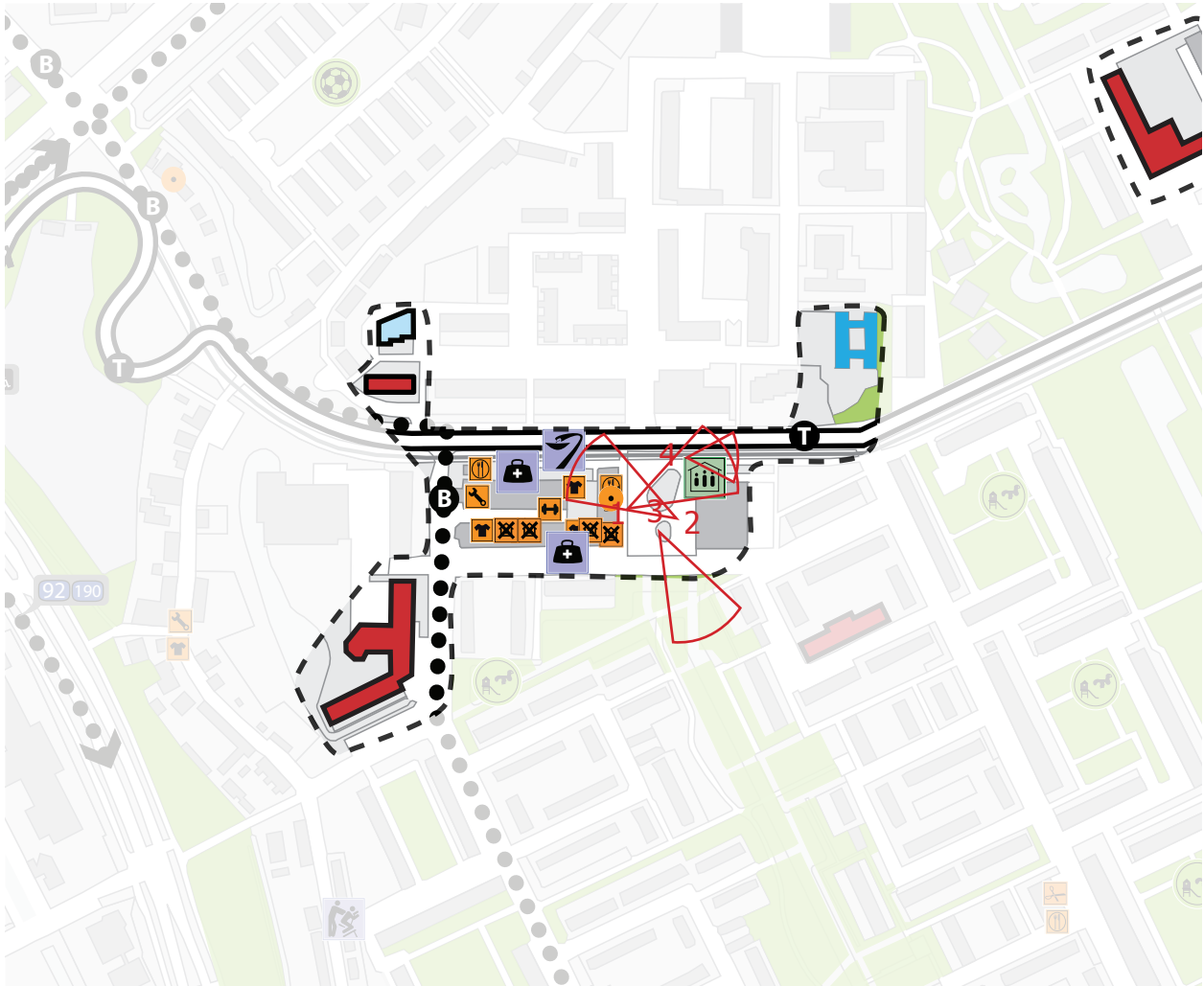
De Reyerdijk is een vrij drukke straat die de dagbestedingslocatie en ouderenhuisvesting scheidt van de voorzieningen.

4. Kouwenoord

De winkels aan dit ankerpunt bevinden zich in de plint. Dit zijn de voorzieningen langs Kouwenoord.

5.7 Impressie Reyer Oord, Groot-IJsselmonde Zuid, IJsselmonde

5.8 Ankerpunt Susannadijk, Groot-IJsselmonde Zuid, IJsselmonde

4. SUSANNADIJK

Beschrijving

Susannadijk is een interessante combinatie vanwege de mix van voorzieningen die hier aanwezig is. Naast de voorzieningen voor de dagelijkse behoefte is hier gezondheidszorg aanwezig, buurthuis De Dijk en verplegings- en verzorgingshuis Dijkveld. Buurthuis De Dijk en verzorgingshuis Dijkveld zijn beide eigendom van stakeholders in de Parasolgroep, respectievelijk PIT010 en Pameijer.

Deze locatie heeft een hoge verblijfskwaliteit met veel toegankelijk en aantrekkelijk groen en bovendien een plein dat de potentie heeft om een aantrekkelijke verblijfsruimte te

zijn. Dijkveld is een verplegings- en verzorgingshuis dat een aantal functies al heeft opengesteld voor de buurt. Zo is iedereen welkom voor een maaltijd in het restaurant en bieden zij ondersteuning aan mantelzorgers.

Een problematisch aspect aan deze locatie is de hoeveelheid hangjongeren. Vanwege deze groep jongeren zijn de bankjes verwijderd op het plein aan de Susannadijk waardoor een mooie verblijfslocatie naast het buurthuis eigenlijk te niet is gedaan.

Positieve Aspecten:

- Belangrijke plaats voor de buurt in overeenkomst met het oorspronkelijke masterplan.
- Stakeholders van de

Parasolgroep zijn al aanwezig met vastgoed.

- Verschillende voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn.
- Het restaurant van Dijkveld is al opengesteld voor de wijk
- Verschillende doelgroepen, waaronder gehandicaptenzorg, ouderen en scholen.

Negatieve Aspecten

- Hangjongeren veroorzaken overlast op het plein.
- Het plein heeft momenteel weinig tot geen verblijfskwaliteit.
- De voorzieningen zijn niet geclusterd rondom het plein
- Leegstand

1. Wijkgebouw de Dijk, Susannadijk

Buurthuis de Dijk met aanliggend plein. Boven het buurthuis zijn appartementen. Het plein is niet toegankelijk voor auto's. Op het plein is geen straatmeubilair aanwezig. Tevens heerst er een samscholingsverbod. Aan de kop van het plein ligt een tramhalte.

2. Kerstendijk

Bouwblok aan hetzelfde plein als het wijkgebouw. In de plint zitten diverse voorzieningen waaronder een hoorspecialist en een supermarkt. Er staan een aantal winkelpanden leeg.

3. Park Susannadijk

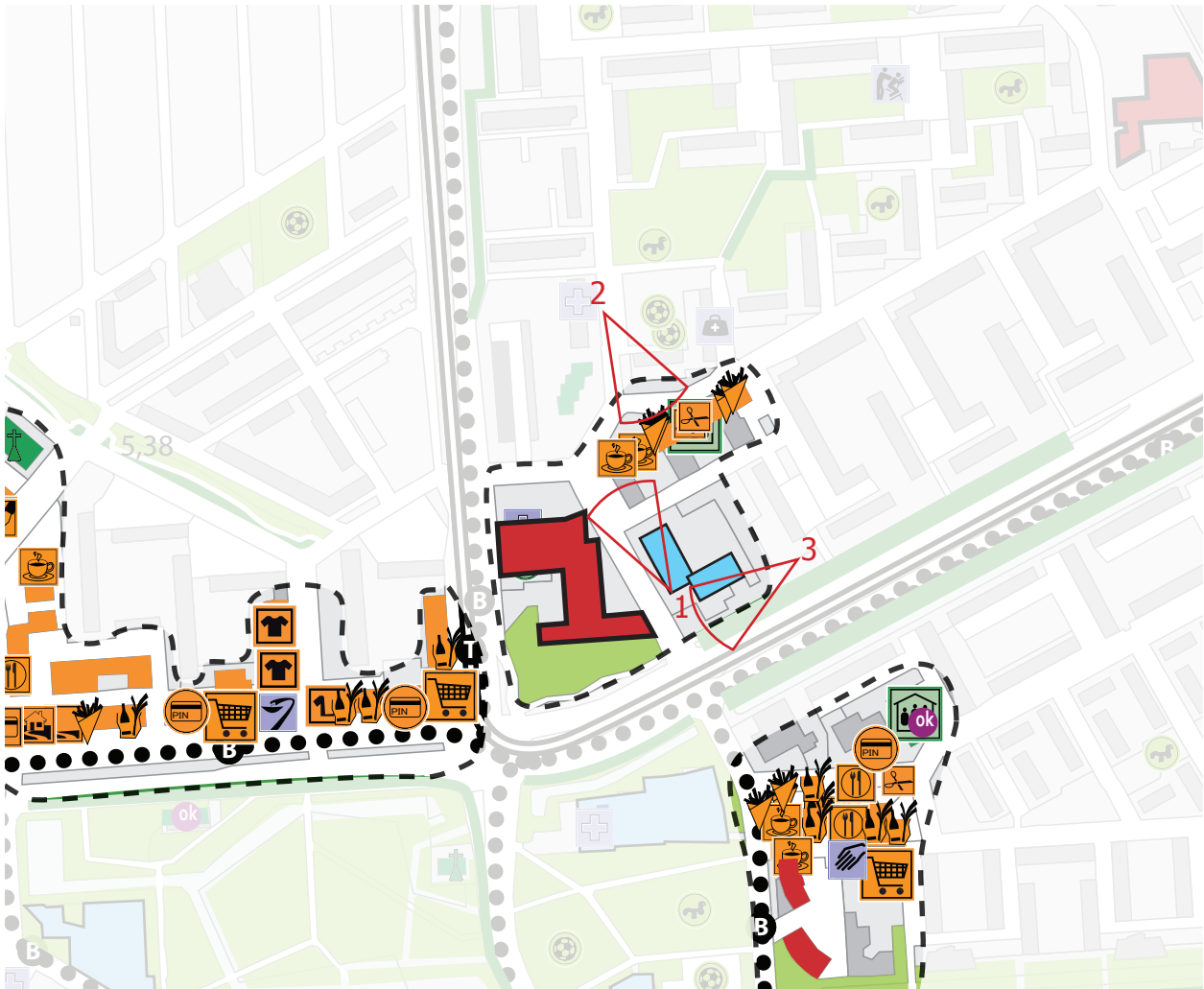
Tegenover het plein ligt een park met een singel. De straat loopt trapsgewijs af richting het water.

4. Wijkgebouw de Dijk

Vacatures voor vrijwilligerswerk

5.9 Impressie Susannadijk, Groot-IJsselmonde Zuid, IJsselmonde

5.10 Ankerpunt De Zonnetrap, Lombardijen, IJsselmonde

5. DE ZONNETRAP

Beschrijving

Locatie de zonnetrap is gelegen aan het Spinozapark in Lombardijen. Het oorspronkelijke masterplan voor Lombardijen had de noordkant van het Spinozapark aangewezen als de locatie voor winkelvoorzieningen voor de wijk. De voorzieningen ten noordwesten van De Zonnetrap maken eigenlijk geen deel uit van dit wijkcentrum en vervullen meer een voorziening voor de buurt. De combinatie van voorzieningen op het gebied van gezondheidszorg, een serviceflat voor senioren (De Zonnetrap) en de winkelvoorzieningen maken dit een interessante locatie voor een Dorpsplein.

Positieve Aspecten:

- Belangrijke doelgroep: zelfstandig wonende ouderen
- Mix van voorzieningen met een buurtfunctie

Negatieve Aspecten:

- Dichtbij het grotere wijkcentrum ten noorden van het Spinozapark
- Geen vastgoed van de Parasolgroep
- Enige afstand tussen De Zonnetrap en de voorzieningen

1. Zonnetrap en A.J. Schreuderschool, Pythagorasweg

De zonnetrap is een senioren-complex voor zelfstandig wonen. De A.J. Schreuderschool is een school voor bijzonder onderwijs. Het schoolplein is omsloten middels een hek, maar er is wel visueel contact tussen de twee gebouwen.

2. Zenostraat

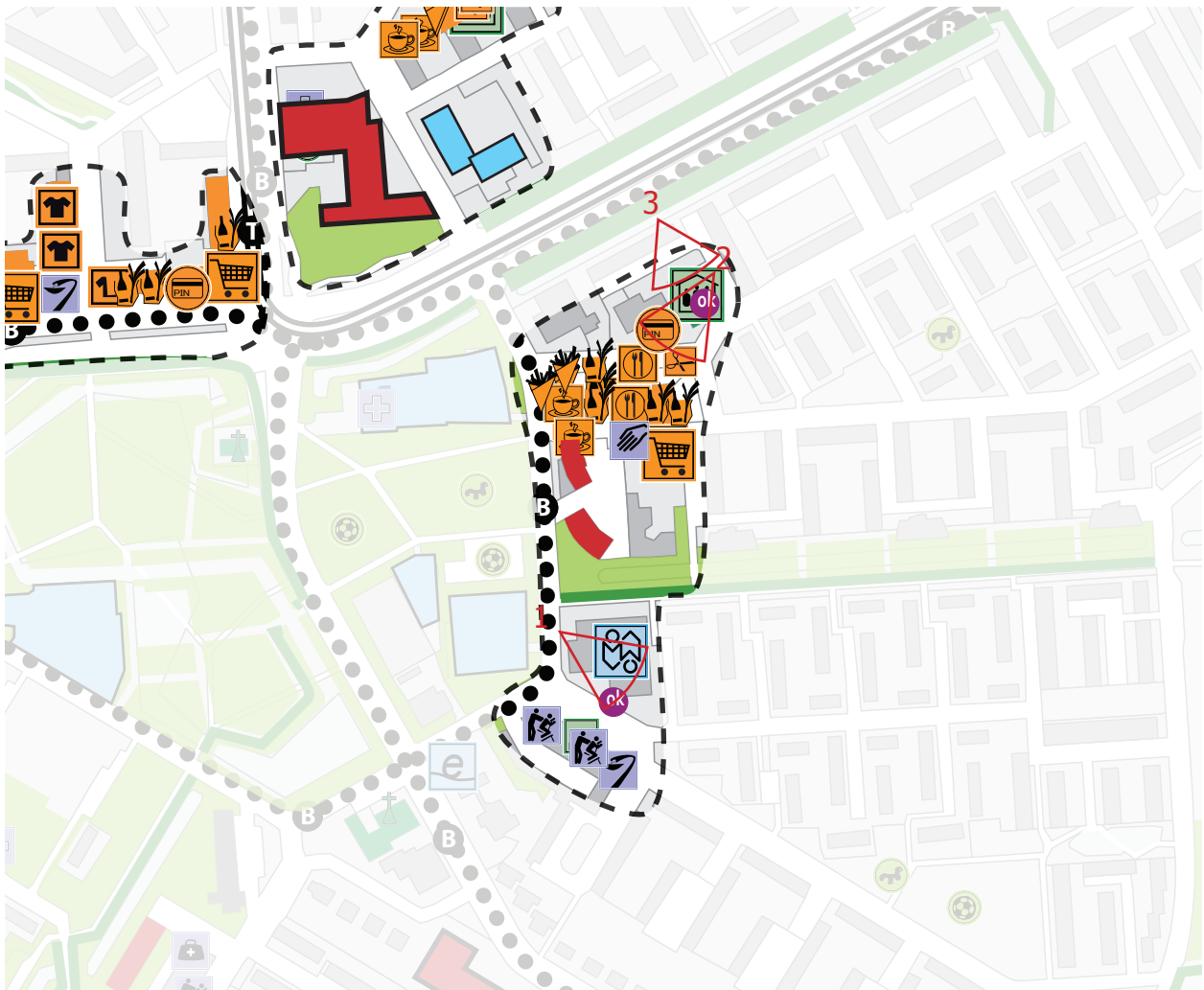
Plint met voorzieningen en plein ervoor. Er is een café met een terras, maar in de openbare ruimte is er geen mogelijkheid tot verblijven.

3. Spinozaweg

De Zonnetrap grenst aan de drukke Spinozaweg, met aan weerszijde een tweebaansweg en in het midden een tramtraject. Tussen het gebouw en de weg ligt een klein parkje,

5.11 Impressie De Zonnetrap, Lombardijen, IJsselmonde

5.12 Ankerpunt De Catamaran en Wijkgebouw Lombardijen, Lombardijen, IJsselmonde

6. DE CATAMARAN EN WIJK- GEBOUW LOMBARDIJEN

Beschrijving

Deze locatie ligt ten oosten van het Spinozapark in Lombardijen. Hier zijn veel voorzieningen geclusterd in combinatie met een buurthuis aan de noordkant van dit ankerpunt. Aan de zuidkant is een brede school (De Catamaran) in combinatie met de voorzieningen voor zorg. Tussen deze twee clusters in staan seniorenflats, wat inhoudt dat alleenstaande ouderen dicht bij deze voorzieningen wonen. Deze locatie is gelegen aan het Spinozapark en heeft een hoge verblijfskwaliteit. Bovendien worden er vele doelgroepen gemengd door de aanwezigheid van de verschillende voorzienin-

gen. Toch zit er enige afstand tussen de clusters, wat de verbinding hiertussen bemoeilijkt.

Positieve Aspecten:

- Belangrijke plaats voor de buurt in overeenkomst met het oorspronkelijke masterplan.
- Stakeholders van de Parasolgroep zijn al aanwezig met vastgoed.
- Verschillende voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn.
- Hoge verblijfskwaliteit.
- Verschillende doelgroepen.
- Ouderen educatie.
- Aula van gebouw heeft een wijkfunctie.

Negatieve Aspecten:

- De verschillende voorzieningen liggen uit elkaar.
- Geen visuele connectie tussen verschillende typen voorzieningen.
- Drukke Spinozaweg.
- Samenscholingsverbod rond wijkgebouw Lombardijen.
- Weg en parkeerplaatsen tussen voorzieningen.
- Plein voor bibliotheek en school heeft geen verblijfskwaliteit.

1. Dantestraat, Brede School de Catamaran

Links van de weg is de brede school gevestigd met bibliotheek. Boven de brede school zijn appartementen. Rechts van de weg zitten zorgvoorzieningen zoals een fysiotherapeut, apotheek en wijkpunt. Het plein voor de bibliotheek en de brede stoep voor de voorzieningen hebben geen zitmeubilair. Er is hier geen verblijfskwaliteit.

2. Pliniusstraat

Plint met voorzieningen, waaronder een supermarkt, bakker, snackbar en café. Voor de plint is een brede stoep die rondom doorloopt. Links van de plint is een klein pleintje met bomen en beplanting. Buiten de fietsenrekken is er geen enkel straatmeubilair aanwezig. Er is hier geen verblijfskwaliteit. Op en rond de Pliniusstraat geldt een samentelingsverbod.

3. Wijkgebouw Lombardijen en kinderopvang Kiekeboe, Pliniusstraat

Tegenover de plint met voorzieningen liggen wijkgebouw Lombardijen en kinderopvang Kiekeboe. Beide gebouwen hebben een stukje groen om het gebouw, maar er is geen uitwisseling mogelijk tussen de twee wegens de omheining met een stalen hekwerk.

5.13 Impressie De Catamaran en Wijkgebouw Lombardijen, Lombardijen, IJsselmonde

5.4 : HISTORIE IJSSELMONDE

Om een extra dimensie te bieden aan de locatieanalyse wordt in deze paragraaf de historie van IJsselmonde besproken. Hier komt de geschiedenis per deelgebied aan bod en de ontwikkelingen van deze deelgebieden. Hierbij wordt met name de filosofie van het stedenbouwkundig plan besproken om zo meer inzicht te krijgen in de opzet van de wijk.

HUIDIGE SITUATIE EN BESTUUR

Het gebied IJsselmonde is opgedeeld in vier wijken: Beverwaard, Groot IJsselmonde (Noord en Zuid), Lombardijen en Oud IJsselmonde. Elke wijk is weer opgedeeld in buurten. In totaal wonen er 58.495 inwoners, met Groot IJsselmonde als wijk met de meeste inwoners (27.495).¹ Ten opzichte van Rotterdam wonen er in IJsselmonde meer 65-plussers en meer autochtonen. In het noorden wordt het gebied begrenst door de Nieuwe Maas, in het oosten door Ridderkerk, in het zuiden door Barendrecht en in het westen door de gebieden Feijenoord en Charlois. Tussen Lombardijen en Groot IJsselmonde loopt de spoorlijn naar Dordrecht, die al aangelegd werd in 1867.² De A15 scheidt Groot IJsselmonde van Beverwaard en Oud IJsselmonde. Groot IJsselmonde

wordt dus omsloten door grote infrastructurele werken, wat interactie tussen de wijken op straatniveau vermoeilijkt.

IJsselmonde is één van de veertien gebieden in de gemeente Rotterdam. Voor 2014 waren deze gebieden deelgemeenten. De deelgemeenten, die waren ingesteld in Rotterdam en in Amsterdam, zijn afgeschaft om het aantal politieke ambtsdragers te verminderen en daarmee kosten te besparen.³ Dit sluit aan bij de visie van het kabinet om de overheid kleiner en krachtiger te maken met een dienstverlenende rol. De deelgemeenten worden vervangen door gebiedscommissies. Een commissie bestaat uit negen tot vijftien leden, die niet aangesloten hoeven te zijn bij een politieke partij. De commissie wordt geleid door een voorzitter

en mogelijk een vice-voorzitter.

Er zijn drie redenen voor het invoeren van de gebiedscommissies⁴:

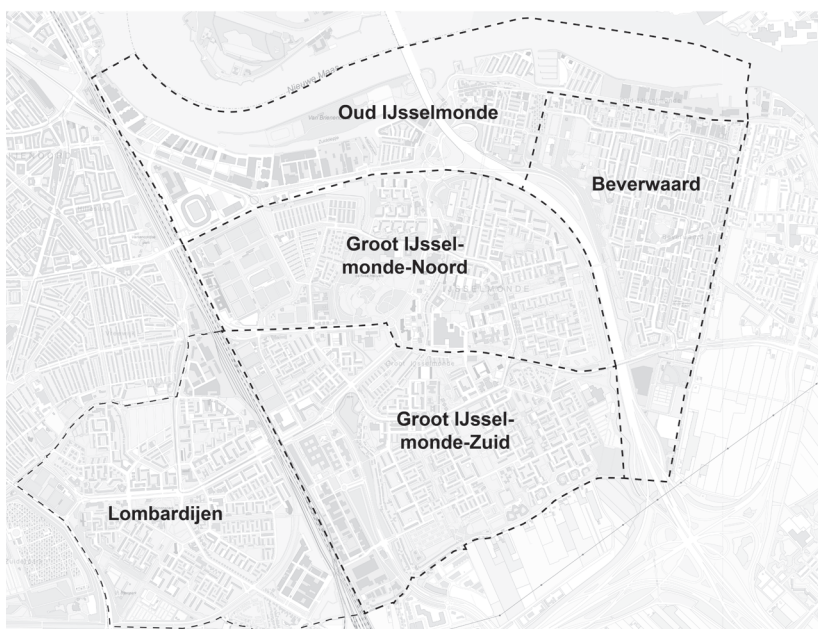
- Participatie: meer invloed van bewoners op besluitvorming
- Eén bestuur: alle bevoegdheden in één bestuurslaag met een gemeenteraad, gebiedscommissies en college
- Van vijftien organisaties voorheen (de gemeente en veertien deelgemeenten) naar één gemeentelijke organisatie

De taken van de gebiedscommissie zijn⁵:

- Adviseren: het stadsbestuur adviseren op alle onderwerpen die voor een gebied belangrijk zijn. De gebiedscommissie maakt samen met bewoners, ondernemers en andere partijen een gebiedsplan, waarin ideeën voor de verbetering van de wijk worden gebundeld.
- Organiseren en faciliteren: bewoners en bedrijven laten participeren bij het maken van plannen voor de wijk en het stimuleren van bewonersinitiatieven.
- Participatie toetsen: toetsen of er voldoende geparticipeerd is.
- Toezien op uitvoering: toezien of het door de gemeenteraad vastgestelde gebiedsplan correct wordt uitgevoerd.
- Geld, bevoegdheden en doorzettingsmacht: beschikking over een budget om bewoners

te betrekken bij plannen en initiatieven te ondersteunen. Via de gebiedscommissie kunnen deze plannen op de agenda van de gemeenteraad geplaatst worden. Als het gebiedsplan niet goed wordt uitgevoerd, mag de gebiedscommissie dit via de gebiedsdirecteur naar een hoger ambt brengen.

- Fonds voor bewonersinitiatieven: een fonds van ongeveer vijf miljoen euro, dat onder andere bestaat uit de besparing van de bestuurslasten. De gebiedscommissie kan geld toekennen aan bewonersinitiatieven, die voldoen aan de voorwaarde dat het de eigen kracht van de bewoners in het gebied versterkt.

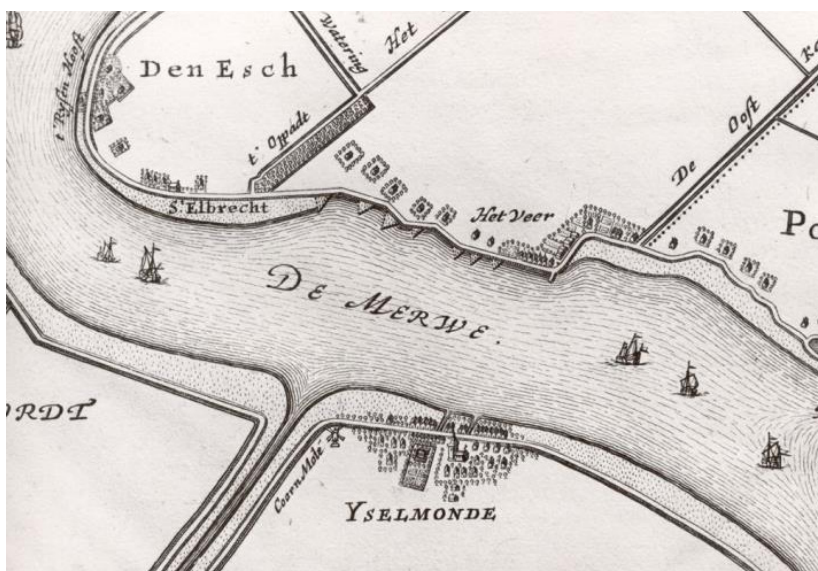

5.14 Gebiedsindeling naar wijken IJsselmonde

HISTORIE IJSSELMONDE

De oude naam voor IJsselmonde was Islemunda. Deze naam verschijnt voor het eerst in de geschiedenis in 1072, toen een Utrechtse bisschop een slot liet bouwen aan de monding van de Hollandsche IJssel.⁶ Bij de bouw van Beverwaard worden echter sporen van bewoning door vissers, jagers en boeren gevonden die teruggaan tot 2500 voor Christus. De dorpsgemeenschap in IJsselmonde komt op rond 1450. Voor de aanleg van een dijk in 1421 overstroomde het gebied regelmatig. Rond 1447, vlak na de laatste dijkdoorbraak, wordt de Adriaen Janszkerk gebouwd. In 1678 werd de kerk getroffen door de bliksem, waarna deze compleet afbrandde. Later is de kerk herbouwd, die vandaag nog steeds te vinden is aan de Kasteelweg in Oud IJsselmonde. Een ander historisch gebouw is het koetshuis uit 1662, dat onderdeel was van het inmiddels afgebroken Kasteel van IJsselmonde.

Het grondgebied van IJsselmonde was ten tijde van de Franse overheersing, begin negentiende eeuw, groter dan nu. Het besloeg een groot gedeelte van het huidige Rotterdam-Zuid inclusief Lombardijen. Dit

5.15 IJsselmonde in 1072

gebied strekte tot het gebied waar tegenwoordig de wijken Katendrecht en Feijenoord liggen. IJsselmonde wordt in 1941 bij Rotterdam gevoegd, waardoor het zijn eeuwenlange zelfstandigheid moet opgeven. Na de oorlog start de gemeente met decentralisatie, gericht op de geannexeerde randgebieden die voorheen eigen gemeenten waren. In 1948 installeert de eerste wijkraad zich in IJsselmonde, waar op dat moment 9.000 mensen wonen. In 1980

wordt IJsselmonde een deelgemeente van Rotterdam, met een bijbehorende deelgemeenteraad.

5.1 — ABF Research BV, 2015

5.2 — Jansen & Ruitenbeek, 2004

5.3 — Eerste Kamer der Staten-Generaal, 2014

5.4 & 5.5 — Gemeente Rotterdam, z.d.

5.6 — Conceptcommunicatie, z.d.

In 2014 komt er een eind aan het bestaan van de Rotterdamse deelgemeenten. Deze worden vervangen door gebiedscommissies.

FILOSOFIE VAN LOMBARDIEN EN GROOT IJSSELMONDE

De plannen die Van Drimmelen maakte voor Groot IJsselmonde en Lombardijen zijn geïnspireerd op ideeën die oorsprong hebben in de antroposofie.⁷ In zijn artikel in Bouw stelt hij dat:

“waar wonen en vrijetijdsbesteding steeds meer identiek worden, behoort de woonwijk meer het karakter te krijgen van een ont-spanningsgebied, dat tevens kan dienen als sociaal trainingsterritoir voor diegenen die tezamen de toekomstige samenleving zullen moeten vormen: de jeugd.

De open gebieden, waar door de grote stadsbewoner nog iets beleefd kan worden van de met jaargetijden wisselende aspecten der natuur zijn daarbij van de grootste waarde.”⁸

De groenstroken tussen de buurten moesten bewoners de gelegenheid geven tot ongedwongen en spontane ontmoetingen. Kinderen zouden in deze woonsfeer tolerante sociale gezindheid kunnen ontwikkelen en kennismaken met de praktijk van het maatschappelijk leven. In het plan speelt de ‘wijkgedachte’ een centrale rol. Men ging er kort na de bevrijding van uit dat de moderne grote stad voor de mens een aantal bezwaren en gevaren opleverde, die alleen met succes in kleinere eenheden, zoals wijken, konden worden bestreden. Het verloren gaan van elk gemeenschapsverband en de vervlakking van de moderne mens zouden moeten worden tegengegaan. De wijk werd gezien als een gemeenschap, die zelf in onderling begrip en met zuiver gevoel voor de wijkbehoefte haar vorm vindt.⁹ Het uitgangspunt hiervan is dat

de identiteit van de wijk boven de relaties met andere wijken en de stad als geheel staat.

LOMBARDIEN

Het stedenbouwkundig plan voor Lombardijen is opgezet als een radiaal ontwerp. De ontwerper P. van Drimmelen hanteerde bij het ontwerp de term woongroep. De woongroep werd als vormgevend principe zuiver functioneel afgeleid van de zogenaamde ‘face-to-face group’, waarmee een groep mensen die elkaar van gezicht kan kennen wordt bedoeld. De Amerikaanse socioloog Cooley had de omvang van een dergelijke groep op basis van onderzoek in verschillende landen bepaald op 350 à 600 gezinnen. Lombardijen is opgebouwd uit buurten die zijn gevormd door drie elementen: twee woongroepen met daartussen een groene wig die de ‘buurttuin’ werd genoemd.¹⁰

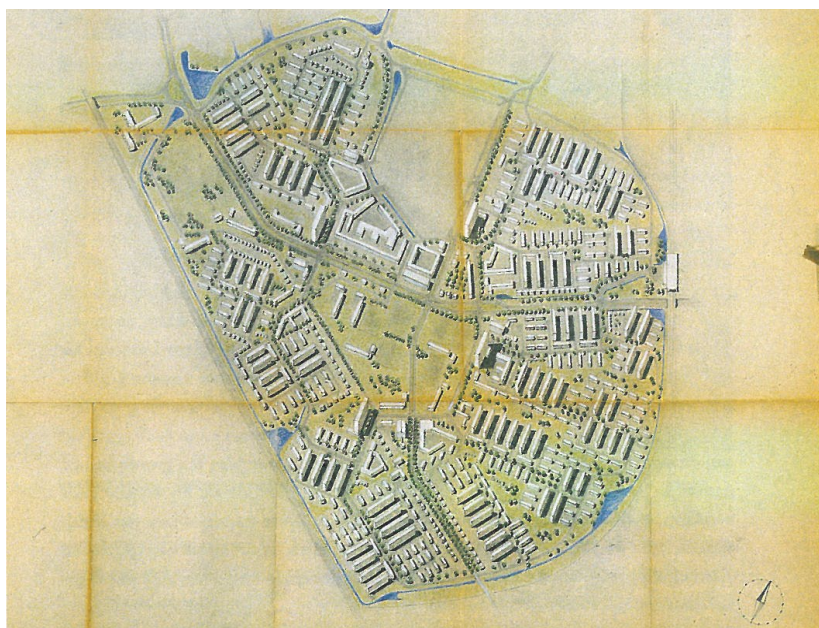
Op de schaal van de wijk wordt de stedenbouwkundige structuur bepaald door een ontsluitingsprincipe dat de vorm van een boom heeft. Dit ontsluitingsstelsel wordt als volgt beschreven:

“Het gehele stelsel van wegen

en paden drukt als het ware het verloop van de ‘krachtlijnen’ uit waarlangs zich het buurtleven beweegt van en naar de wijkkern”.¹¹

Deze gedachte is kenmerkend voor de organische opvatting van de stad, die aan het eind van de jaren vijftig de gemeenschapsgedachte vervangt. Dit ontsluitingsprincipe leidt ruimtelijk tot een stedenbouwkundige structuur met een hiërarchie van stedelijkheid van woning, via de woongroep, de buurt de wijk en stad in een toenemende mate van stedelijkheid. De mate van privacy en rust is ook meegenomen in deze hiërarchie:

“De om de kern gegroepede woonbuurten met hun in- en uitwendige groenstroken vormen het rustige deel van de wijk, waar de privacy zoveel mogelijk moet worden geëerbiedigd. De buurtcentra aan de kernring bieden reeds een zekere levendigheid, terwijl het jeugdcentrum een overgang vormt naar het drukste gebied binnen de wijk: het aan de ontsluitingswegen gelegen wijkcentrum. Buiten de woonwijk komende kan men achtereenvolgens de steeds intensievere en wisselende drukte beleven van stadsdeel (Zuidplein) en rivier (Maas) om te culmineren in de maalstroom

5.16 Stedenbouwkundig ontwerp Lombardijen 1951

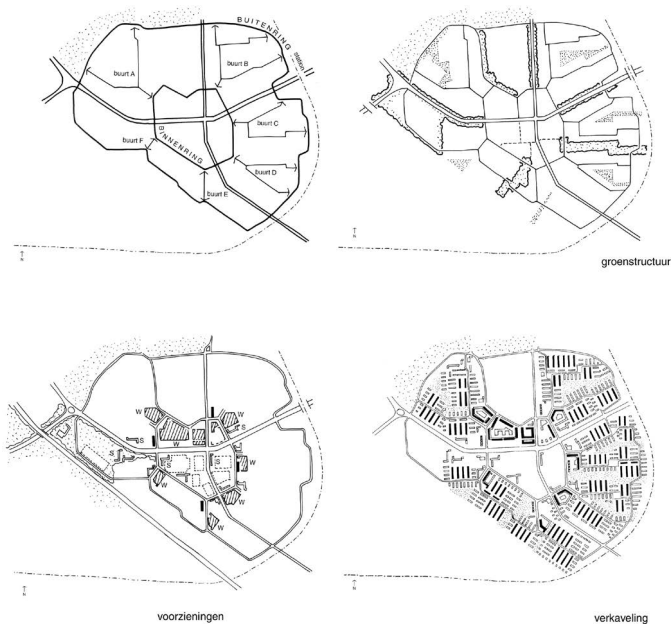
van de stadskern (city).¹²

De wijk wordt op gedeeld in zeven door groenstroken van elkaar gescheiden woonbuurten, rond een deels open centrum. Aansluitend op de hiërarchie van de mate van stedelijkheid, is er ook een hiërarchie in de groenstructuur terug te vinden: privé-tuinen, gemeenschappelijke tuinen, buurttuinen, een wijkpark en de groenstroken. De laagbouw woningen in het plan hebben een privé-tuin, de etageblokken zijn gegroepeerd rond gemeenschappelijke tuinen met speelvoorzieningen voor jonge kinderen. De zeven woonbuurten zijn onderling ontsloten door middel van een inwendige ringweg rond de kern en een tweede rondweg rondom het plan, waardoor de woonbuurten in essentie autoluw zijn. In het midden van het plan bevindt zich het wijkcentrum, met algemene voorzieningen, voorzieningen voor de jeugd en een centraal park.

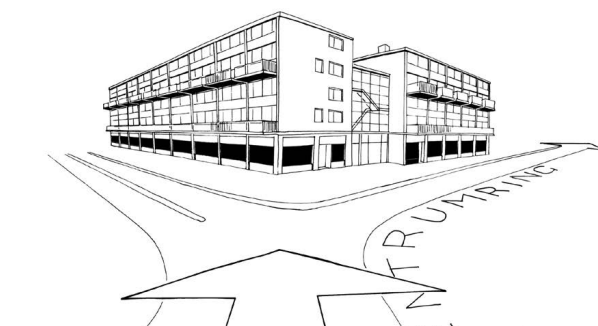
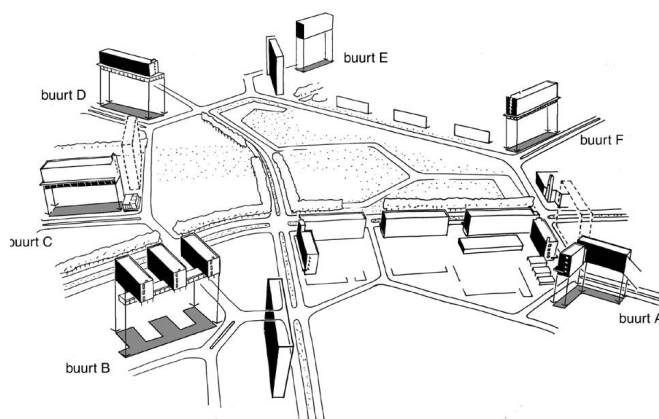
Naast reguliere woningbouw is er in de wijk een ruime hoeveelheid ouderenhuisvesting gerealiseerd. Er zijn in Lombardijen drie bejaardenhuizen en enkele verpleeghuizen gebouwd. De bejaardenhuizen zijn Westerlicht aan de Catullusweg (gesloopt), Zonnelicht aan de Aesopusplaats en het Jan Meertenshuis aan de Van Langendonckstraat. De Elf Ranken (gesloopt) en de Twee bruggen gelegen respectievelijk in Smeetsland en aan de Pascalweg zijn verpleeghuizen. Het totaal aantal woningen bedraagt ongeveer 6300 en bestaat uit laagbouw, etagebouw en hoogbouw. De verhoudingen zijn:

- Laagbouw (1 tot 2 lagen): 28,5%
- Etagebouw (3 tot 5 lagen): 66,5%
- Hoogbouw (10 tot 12 lagen): 5%

Deze gegevens zijn exclusief de buurt Smeetsland. Hiervan was 30% bedoeld als middenstandwoningen en 70% als arbeiderswoningen.¹³

5.17 Ontwerpprincipe van Lombardijen

5.18 Buurten en voorzieningen Lombardijen

5.7 — Jansen & Ruitenbeek, 2004, p. 15

5.8 — Drimmelen, 1962, p. 714

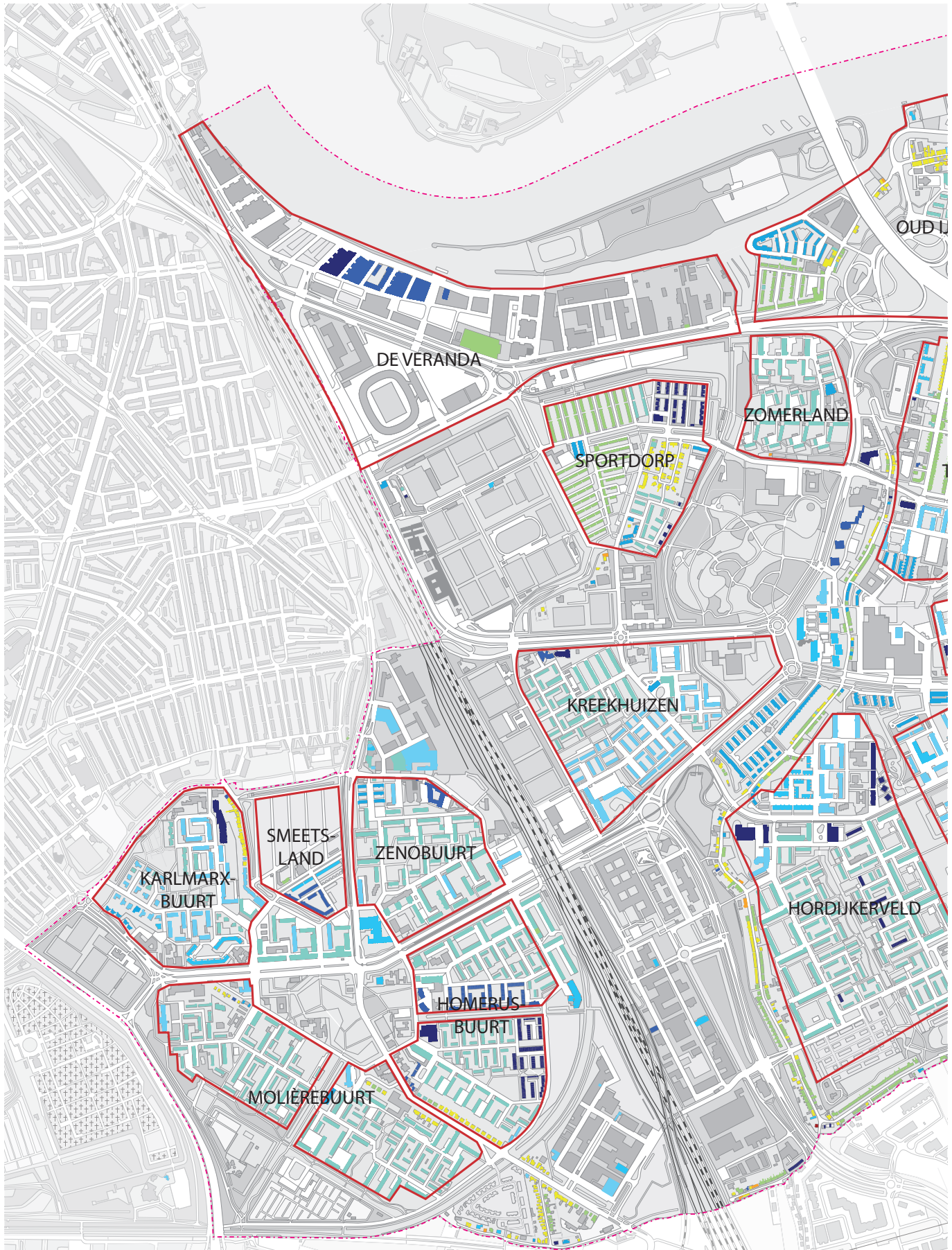
5.9 — Reijndorp & Ven, 1994, p. 36

5.10 — Jansen & Ruitenbeek, 2004, p. 15

5.11 — Drimmelen, 1962, p. 714

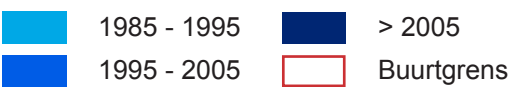
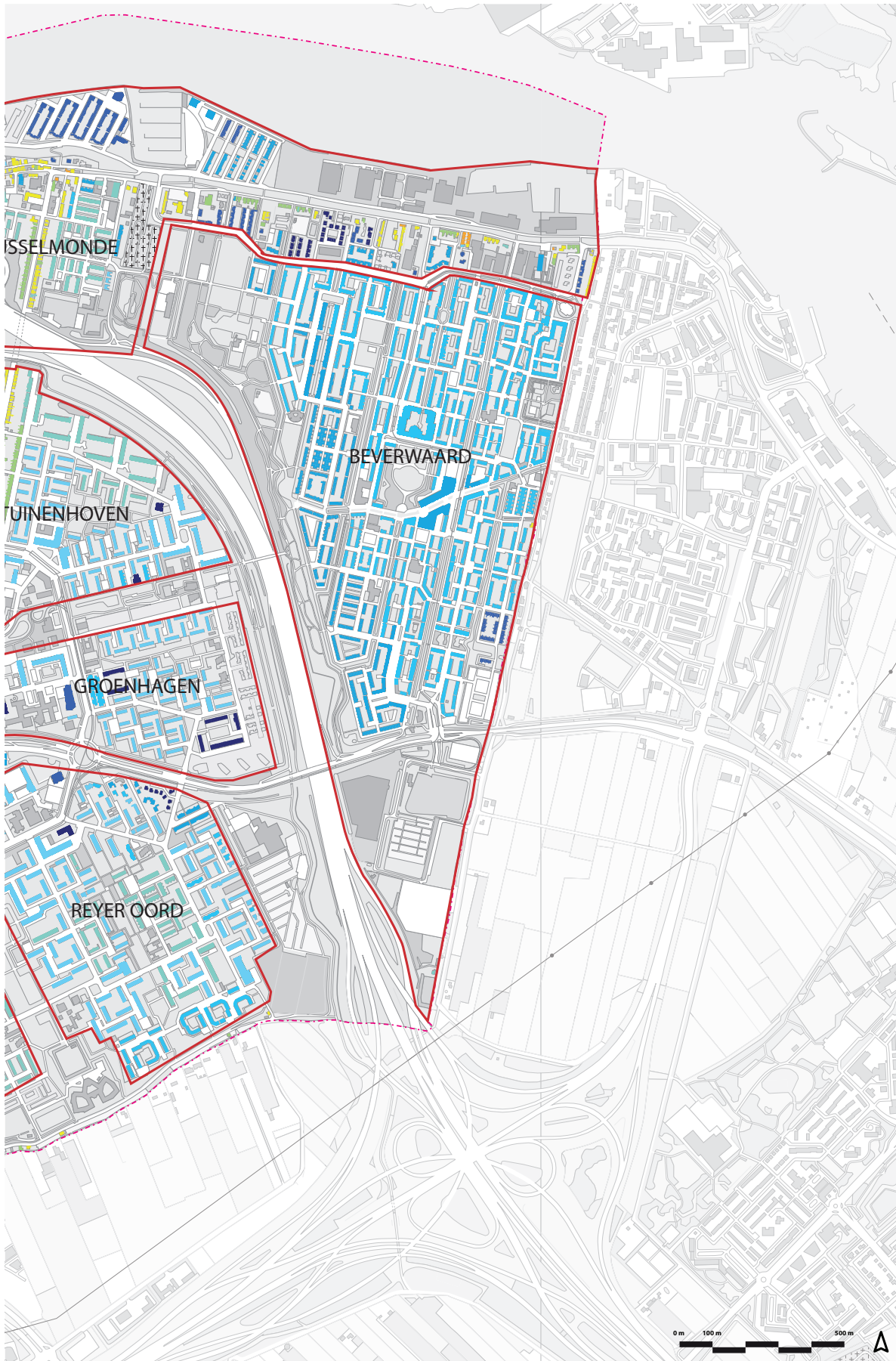
5.12 — Drimmelen, 1962, p. 715

5.13 — Van Bommel et al, 2003, p. 22

LEGENDA

	< 1800		1850 - 1900		1930 - 1945		1965 - 1975
	1800 - 1850		1900 - 1930		1945 - 1965		1975 - 1985

BOUWJAREN EN BUUR- TEN IJSSELMONDE

GROOT IJSSELMONDE

De wijk Groot IJsselmonde bestaat uit de buurten Groenenhagen-Tuinenhoven, Zomerland, Sportdorp, Kreekhuisen, Hordijkerveld, Reyeroord en De Veranda. Het is de grootste wijk van deelgebied IJsselmonde, met een oppervlak van 5,83 km² en 27.495 inwoners (waarvan 46,6% man en 53,4% vrouw)¹⁴. De wijk wordt aan alle zijden begrensd. In het noorden door de Stadionweg, in het oosten door de snelweg E19, in het westen door de spoorlijnverbinding met Dordrecht en in het zuiden door een dijk, het Zevenbergsedijkje.

De reden dat Groot IJsselmonde is gebouwd is zoals ook het geval was bij Lombardijen de grote vraag naar woningen na de oorlog. De werkgelegenheid steeg met de groei van de havens en industriegebieden. Voor hoofdzakelijk de arbeiders uit de haven en industrie werden de wijken Pendrecht, Zuidwijk en Lombardijen gebouwd. Ook in het stadscentrum nam de werkgelegenheid toe. Voor de werkenden in het centrum was de wijk Groot IJsselmonde bedoeld.¹⁵

Voordat er grootschalige stadsvernieuwing plaatsvond waren er in IJsselmonde een aantal dijken met lintbebouwing, met daar omheen polders. In het plan zijn deze vooroorlogse woningen bewaard gebleven.

Het stedenbouwkundige plan voor Groot IJsselmonde komt van de hand van Peter van Drimmelen. De opbouw van de wijk kenmerkt zich als volgt: 7 buurten gelegen rondom een centrum. Het centrum is begrensd door een ringweg die de verbindingen met de buurten vormt. De buurten worden van elkaar onderscheiden door groenstroken. In het tijdschrift BOUW schrijft Van Drimmelen in 1962 dat de structuur van het plan voor Groot IJsselmonde drie principes bevat¹⁶:

- Een duidelijke gerichtheid van de hele wijk op een gemeenschappelijk centraal gebied
- Zoveel mogelijk open ont-

5.19 Stedenbouwkundig plan Groot IJsselmonde 1962 (bouw, pp 715)

moetingsruimten in en om de buurten voor alle wijkbewoners, ongeacht leeftijd of categorie

- Concentraties van niet te grote groepen gelijksoortige woonvormen

In het centrum moest een wijkwinkelcentrum komen en voorzieningen op het gebied van cultuur, zorg, het sociale leven en het bestuursambt. Binnen de ring ligt ook een groot park, de Twee Heuvels. Dit centrum was bedoeld voor de hele wijk, inclusief de omliggende wijken, Oud IJsselmonde en Lombardijen.

In het plan zouden ongeveer 11.000 woningen met verschillende verkavelingsprincipes geplaatst moeten worden¹⁷:

- woningen met eigen groen (eengezinshuizen)
- woningen rond gezamenlijk groen (etagewoningen)
- woningen in openbaar groen (hoge woongebouwen, die

tevens het centrum markeren)

Ook werden er eisen gesteld aan de hoogte van de gebouwen en de inkomensgroepen die er gehuisvest moesten worden:

- Laagbouw (1 of 2 lagen) 36,5 %
- Etagebouw (3 tot 5 lagen) 52,0 %
- Hoogbouw (10 tot 12 lagen) 11,5 %

Waarvan:

- Woningwetwoningen: 52,8 %
- Bescheiden middenstandswoningen: 18,2 %
- Betere middenstandswoningen: 25,8 %
- Huizen voor welgestelden: 3,2 %

De groenstroken tussen de buurten zijn bedoeld voor recreatie: o.a. speeltuinen, trapveldjes en schooltuinen. Aan de buurttuinen zijn de eengezinswoningen gesitueerd. De woonbuurten zijn onderverdeeld in

kleine groepen woningen.

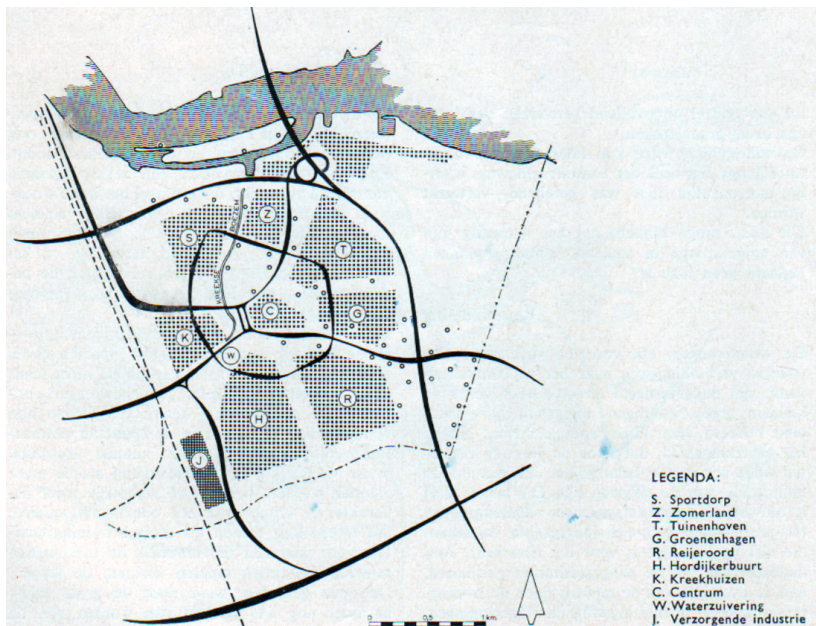
Groot IJsselmonde kent een aantal bijzonderheden met betrekking tot het stedenbouwkundig plan. Toen het plan voor Groot IJsselmonde was vastgesteld en goedgekeurd deed de Nederlandse Aardolie Maatschappij in 1958 de mededeling dat er in de bodem van het gebied IJsselmonde grote hoeveelheden olie aanwezig waren.¹⁸ Om de olie uit de grond te halen moest er een strook van ongeveer 600 meter breed beschikbaar zijn, lopend van noordwest naar zuidwest. In totaal zouden er vijftig boorlocaties moeten komen. Er leek een botsing te komen tussen de mijnwet en de woningwet, maar uiteindelijk konden door nieuwe technieken het aantal boorlocaties en het oppervlakte benodigde grond worden teruggedrongen. De openheid van het plan en de grote hoeveelheid groen zorgden ervoor dat de 26 boorlocaties vrij onopvallend konden worden verwerkt. Deze groenstroken zouden later ook kunnen dienen als tramtracés.

BEVERWAARD

Beverwaard is de op een na jongste wijk van IJsselmonde, uitgevoerd tussen 1978 en 1988.¹⁹ Er wonen 11.595 inwoners. In het Noorden grenst Beverwaard aan Oud IJsselmonde, in het oosten aan Ridderkerk, in het zuiden aan knooppunt Ridderkerk en in het westen aan de snelweg de A16.

Het maken van een plan voor Beverwaard is ontstaan uit het grote aantal woningzoekenden op Zuid die in Rotterdam wilden blijven wonen.²⁰ Om het aantrekkelijk te maken voor de huidige bewoners van de stadsvernieuwingswijken, moest er in de wijk een groot aantal woningen met lage huur komen.

De opdracht voor het stedenbouwkundige plan wordt door de Vereniging voor Volkshuisvesting IJsselmonde gegeven aan bureau Mol & Reijenga en bureau Tettero.²¹ In 1974 komen de bureaus met een gezamenlijk

5.20 Groot IJsselmonde verdeeld in buurten (Bouw pp 714)

rapport, genaamd 'Beverwaard, woongebied voor Rotterdammers'. Uit dit rapport volgt een bestemmingsplan, dat in 1977 wordt goedgekeurd door de gemeenteraad.

Voor de nieuwbouwwijk werd een verkavelingsprincipe gebruikt wat ontleend is aan het weefsel van oude steden.

Met het plan werd gepoogd een reactie te geven op de structureloze ontwerpen van voorgaande jaren, waarin weinig uitspraken werden gedaan over de architectonische uitwerking .

5.14 — CBS, 2012

5.15 — Barbieri et al, 1981, p. 50

5.16 — Drimmelen, 1962, p. 712-715

5.16 — Drimmelen, 1962, p. 712-715

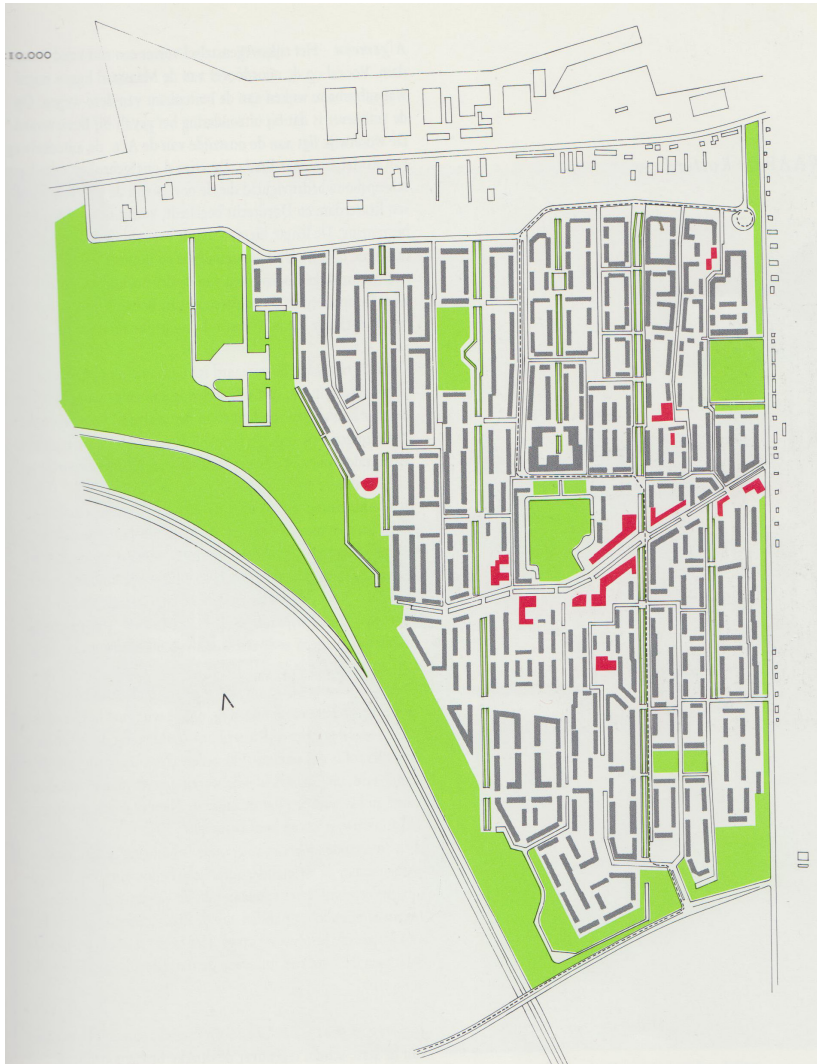
5.17 — Drimmelen, 1962, p. 712

5.18 — Drimmelen, 1962, p. 713

5.19 — Boer & Lambert, 1987, p. 170

5.20 — Barbieri et al, 1981, p. 57

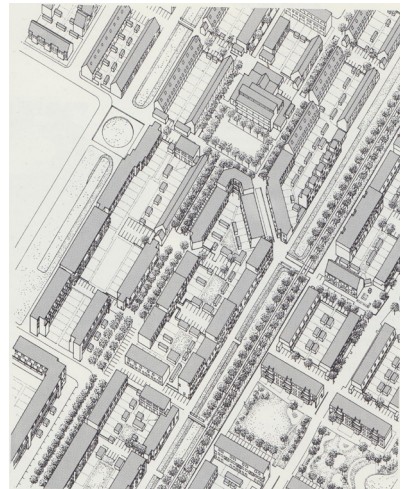
5.21 — Barbieri et al, 1981, p. 57

5.21 Stedenbouwkundig plan Beverwaard

2.24 Straatbeeld Beverwaard

5.25 Axonometrie Beverwaard

5.22 Parkeren Beverwaard

5.23 Luchtfoto Beverwaard

5.26 Grachten in winkelcentrum Beverwaard

5.5 : FOCUS- GEBIEDEN

De laatste laag die is gehanteerd voor de locatieanalyse is de laag van de Focusgebieden. Dit zijn gebieden met hoge concentraties kwetsbaren die extra aandacht verdienen in de gebiedsgerichte aanpak van de gemeente voor IJsselmonde. Deze focusgebieden kunnen bijdragen aan het criterium voor het Dorpsplein dat het dicht bij de doelgroep gelegen moet zijn.

FOCUSGEBIEDEN

In het gebiedsplan voor IJsselmonde komt een vijftal focusgebieden met daarbij zogenaamde kantelbuurten. Een focusgebied is een buurt met een concentratie van kwetsbare huishoudens. Bovendien staat in deze gebieden de leefbaarheid en veiligheid onder druk. In ieder gebied zijn een aantal straten waar de situatie het meest zorgwekkend is, deze straten worden kantelbuurten genoemd.

TOEPASSING

De reden dat de focusgebieden worden gehanteerd in deze analyse is vanwege de hoge concentratie kwetsbaren. Een belangrijk doel van

het Dorpsplein is het vergroten van de zelfredzaamheid van de buurtbewoners en de kwetsbare buurtbewoners verdienen hierbij extra aandacht. De focusgebieden zijn de enige gevonden bron die een handvat biedt aan waar deze kwetsbaren wonen. Hierbij moet wel vermeld worden dat dit niet de enige gebieden zijn in IJsselmonde waar kwetsbaren wonen en ook niet dat dit de enige plaatsen zijn waar Dorpspleinen echt nodig zijn. Deze focusgebieden dienen meer als een richtinggevend element dat zou helpen als er verteld zou worden dat er één Dorpsplein gerealiseerd moet worden en er wordt gevraagd waar dit vooral nodig is. Met andere woorden, de focusgebieden helpen om in deze analyse aan te geven welke gebieden in IJsselmonde de prioriteit hebben voor een Dorpsplein.

VIJF FOCUSGEBIEDEN

Uit het gebiedsplan voor IJsselmonde komen zoals hierboven reeds vermeld vijf focusgebieden naar voren. Deze focusgebieden zijn op de volgende pagina in kaart gebracht in relatie tot de context van IJsselmonde. We hebben de keuze gemaakt om deze focusgebieden in dit rapport niet verder in detail te behandelen, omdat het voor het Dorpsplein vooral van belang is waar de kwetsbaren wonen.

Opvallend aan deze gebieden is dat de bewonerssamenstellingen, de positieve aspecten van de verschillende gebieden, de kansen van de gebieden en de problematiek zeer verschillend zijn. Om deze reden is er voor gekozen om een nadere behandeling van deze gebieden op te nemen in de bijlagen. In de bijlage 'Focusgebieden' zal dieper in worden gegaan op deze verschillen. Dit zou namelijk kunnen bijdragen aan de inrichting van het Dorpsplein omdat -deze buurt- of gebied gebonden zal zijn.

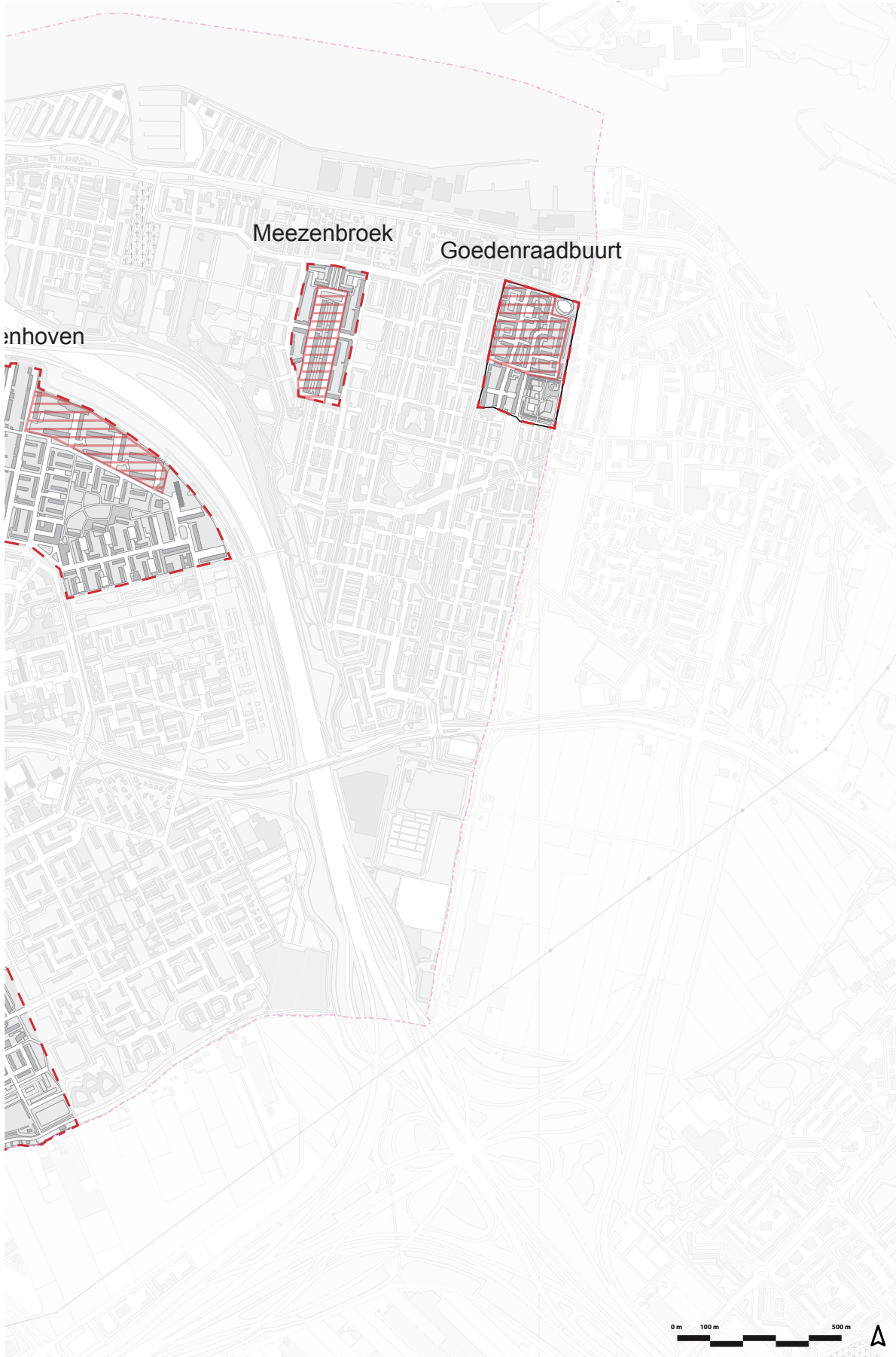
LEGENDA

Focusge-
bied

Kantelbuurt

FOCUSGEBIEDEN
IJSSELMONDE

5.6 : CONCLUSIE ANALYSE

In deze paragraaf zullen geschikte locaties voor het Dorpsplein naar voren komen, door de verschillende in voorgaande paragrafen besproken lagen van analyse over elkaar heen te leggen. De uitgelichte locaties fungeren als conclusie van dit analysehoofdstuk.

INTRODUCTIE

Door de verschillende lagen van de analyse over elkaar te leggen, zoals is weergegeven in de kaart op de volgende pagina, is het mogelijk een conclusie te trekken uit onze analyse. Deze conclusie kan worden vertaald in twee locaties die geschikt zijn voor een Dorpsplein. Het gaat hierbij dus om een overlap van een ankerpunt, een buurt zoals die naar voren is gekomen uit de historische analyse en een focusgebied. Kijkend naar het doel en de insteek van dit rapport moet hierbij worden vermeld dat deze conclusie enige nuance vereist.

NUANCEREN CONCLUSIE

Hoewel in deze conclusie twee locaties naar voren komen voor het Dorpsplein

betekent dit niet dat dit de enige locaties zijn waar een Dorpsplein zou kunnen ontstaan. Deze twee locaties zijn het resultaat van een zeer analytisch proces, waarbij louter is gekeken naar de overlap van verschillende lagen. De conclusie kan worden gezien als antwoord op de vraag waar op dit moment op een geschikte locatie voor het Dorpsplein met het oog op de voorzieningen, het Dorpsplein ook het hardst nodig is. Daarnaast is het de bedoeling deze conclusie vooral te zien als een aanbeveling.

DE LOCATIES

De twee locaties die uit de analyse naar voren zijn gekomen, worden hieronder besproken. Het gaat hierbij om het ankerpunt 'De Catamaran en wijkgebouw 'Lombardijen' en het

ankerpunt 'Suzannadijk'.

De Catamaran en wijkgebouw Lombardijen

Deze locatie beschikt naast vele voorzieningen voor de dagelijkse behoefte over een aantal voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn, waaronder een brede school, een wijkgebouw en een gezondheidscentrum. Bovendien zijn er een aantal seniorenwoningen gelegen op deze locatie. Het ankerpunt ligt in het focusgebied 'Homerusbuurt' maar valt niet samen met de kantelbuurt. Een uitgebreide beschrijving van de locatie kan worden gevonden in de paragraaf over ankerpunten.

Suzannadijk

Deze locatie beschikt over een plein met zowel voorzieningen voor de dagelijkse behoefte als buurthuis de Dijk. Daarnaast is hier voldoende gezondheidszorg aanwezig en is er een verzorgingshuis. Wederom is deze locatie gelegen in een van de focusgebieden, namelijk focusgebied 'Hordijkerveld'. Ook deze locatie is niet gelegen in de zogenaamde kantelbuurt. Een uitgebreide beschrijving van de locatie kan worden gevonden in de paragraaf over ankerpunten.

OVERIGE LOCATIES

Hoewel er twee locaties naar voren zijn gekomen door alle lagen van analyse over elkaar heen te leggen kan er toch vanuit worden gegaan dat eigenlijk alle ankerpunten geschikt zijn als locatie voor het dorpsplein. Alleen hebben deze ankerpunten misschien niet dezelfde urgentie als 'De Catamaran en wijkgebouw Lombardijen' en 'Suzannadijk'. Bovendien zullen twee dorpspleinen niet genoeg zijn om IJsselmonde voldoende te voorzien. Het zou dus logisch zijn om uit te gaan van de andere ankerpunten om de locaties aan te vullen.

LEGENDA

 Focusgebied

 Kantelbuurt

 Ankerpunt

CONCLUSIE ANALYSE IJSSELMONDE

6. ZORG & WELZIJN

Wat is zorg en wat is welzijn, en in welke vorm is er plaats voor beiden op het Dorpsplein? In dit hoofdstuk wordt het thema zorg&welzijn behandeld. In de conclusie wordt dit thema vertaald naar een aanbeveling voor het concept 'Dorpsplein'.

6.1 :

INTRODUCTIE

Zorg en Welzijn spelen een belangrijke rol voor het Dorpsplein. In deze introductie wordt het belang van inzicht in het thema zorg&welzijn behandeld en zal de opzet van dit hoofdstuk worden toegelicht.

INLEIDING

Zorg en welzijn spelen een belangrijke rol op het Dorpsplein. Om uitspraken te kunnen doen over het Dorpsplein is het daarom belangrijk om eerst een definitie te hanteren voor zowel zorg als welzijn. Daarnaast is het nodig om de verschillende vormen van zorg en welzijn uiteen te zetten en voorbeelden te geven hoe deze functies voorkomen in de praktijk en hoe deze kunnen worden gecombineerd. In dit hoofdstuk wordt eerst een definitie gegeven van de begrippen zorg en welzijn. Daarnaast zullen twee manieren worden weergegeven van het uitzetten van zorg en welzijn in verschillende lijnen, om zo meer inzicht te vergaren over wat wel en niet aansluit bij het concept 'Dorpsplein'. Voorbeelden van projecten hoe zorg en welzijn voorkomen in de architectuur zullen in hoofdstuk 8 'Referentiecatalogus' naar voren komen.

Het is van belang voor de werking van het Dorpsplein om goed inzicht te krijgen in wat ondersteuning inhoudt en of er onderscheid is tussen verschillende vormen van ondersteuning. Op deze manier kunnen uitspraken gedaan worden over welke vormen van ondersteuning (lees zorg en welzijn) er wel of niet op het Dorpsplein thuis horen. Het hoofdstuk zal eindigen met een conclusie en aanbeveling over de typen zorg en welzijn die kunnen voorkomen op het dorpsplein, hoe ze met elkaar gecombineerd kunnen worden en hoe ze aansluiten bij ontmoeting.

6.2 : DEFINITIE & ONDERVERDELING

In deze paragraaf zullen de gehanteerde definities voor zorg en welzijn worden toegelicht. Daarnaast zullen de begrippen zelfredzaamheid en kwetsbaarheid worden toegelicht, omdat zij zeer centraal staan binnen het thema zorg&welzijn. Vervolgens zullen zowel zorg als welzijn worden onderverdeeld in verschillende lijnen.

DEFINITIES

Er zijn talloze definities voor zowel zorg als welzijn, waarbij vooral het begrip welzijn vrij breed is en veel kan variëren. Om duidelijke uitspraken te doen over het 'Dorpsplein' in relatie tot zorg en welzijn is het belangrijk om toch voor zowel zorg als welzijn een eenduidige definitie te hanteren. Daarnaast is het ook belangrijk dat er inzicht wordt gegeven in twee andere sleutelbegrippen in dit rapport, namelijk zelfredzaamheid en kwetsbaarheid.

Zorg

'Gezondheidszorg is het geheel van zorgverleners (en ondersteunend personeel), instellingen, middelen en activiteiten dat direct gericht is op de instandhouding en verbetering van de gezondheidstoestand en/

of zelfredzaamheid en op het reduceren, opheffen, compenseren en voorkomen van tekorten daarin.'¹

Welzijn

Het geestelijk, lichamelijk en sociaal welbevinden. Welzijn gaat niet alleen over materieel bezit en werkgelegenheid, maar ook om de woonomgeving, lichamelijke en geestelijke gezondheid, onderwijs, recreatie en sociale contacten.'²

Zelfredzaamheid

De term zelfredzaamheid is in dit rapport al een aantal keren naar voren gekomen en wordt ook genoemd in de definitie van zorg. Hieronder zal worden beschreven wat onder zelfredzaamheid wordt verstaan. Hiervoor wordt de volgende definitie gehanteerd:

'Het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke of financiële vermogen om voorzieningen te treffen dan wel te laten treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken.'³

Kwetsbaarheid

De tegenhanger van zelfredzaamheid is kwetsbaarheid. Ook dit is een belangrijk begrip in dit rapport over dorpspleinen, maar ook in relatie tot zorg en welzijn. Er zijn hieronder twee definities weergegeven die beschrijven wat kwetsbaarheid inhoudt.⁴

'Burgers die risico lopen om een achterstand in de maatschappij op te lopen of in een sociaal isolement te raken, zoals chronisch zieken, hulp- en zorgbehoevende ouderen, verslaafden, dak- en thuislozen enz.'

'Een kwetsbare inwoner is een persoon die niet zelfredzaam is en daardoor niet in staat tot maatschappelijke participatie.'

6.1 — Ministerie van VWS, 2014

6.2 — Van der Velzen et al, 2013, p. 12

6.3 — Gemeente Bronckhorst, 2015

6.4 — Gemeente Bronckhorst, 2015

ONDERVERDELING ZORG EN ONDERSTEUNING

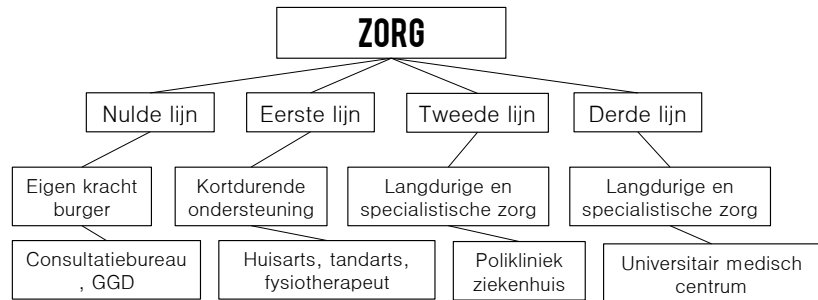
Om meer inzicht te geven hoe zorg en welzijn worden toegepast in de maatschappij worden hieronder twee manieren besproken die weergeven hoe deze kunnen worden onderverdeeld. Allereerst wordt de verdeling van de zorg naar verschillende lijnen besproken. Vervolgens komt een recentere onderverdeling aan bod, de ondersteuningspiramide, die meer is gebaseerd op de veranderingen in de wetgeving voor zorg en welzijn en die meer inspeelt op de participatiemaatschappij.

LIJNEN VAN ZORG

In de Nederlandse gezondheidszorg kan men spreken van vier verschillende lijnen, de nuldelijns-, eerstelijns-, tweedelijns-, en derdelijnszorg.⁵ Deze worden in toenemende mate steeds gespecialiseerder, waarbij het in de nulde lijn gaat om preventieve zorg en bij de derde lijn om gespecialiseerde zorg bij een academisch medisch centrum. Hieronder worden de kenmerken van de vier lijnen toegelicht.

Nulde lijn

Bij de nulde lijn gaat het om de basisgezondheidszorg. De kenmerken hiervan zijn dat het gaat om zorg die wordt aangeboden zonder dat iemand erom vraagt en zorg die wordt aangeboden aan mensen die een risicogroep vormen zoals oudere mensen en kleine kinderen. De aard van de zorg in de nulde lijn is preventief. Voorbeelden van nuldelijns zorg zijn een oproep voor borstsonderzoek, een 'stoppen met roken' campagne, en het aanbieden van een gratis griepvaccinatie. Zorgverleningsinstanties die in deze lijn actief zijn, zijn bijvoorbeeld de GGD en een consultatiebureau.

6.1 : De onderverdeling van zorg in verschillende lijnen.

Eerste lijn

De eerstelijns gezondheidszorg is zorg die nog steeds toegankelijk is zonder verwijzing. In de eerste lijn werken beroepsbeoefenaren die breed zijn opgeleid (generalisten). De zorgvrager moet zelf om hulp vragen en de zorg is bedoeld voor degene die zorg vraagt. De zorgverleningsinstanties die onder eerstelijns zorg vallen zijn onder andere: tandartsen, wijkverpleegkundigen, huisartsen, logopedisten, kraamverzorgenden, maatschappelijk werkers, verloskundigen, gezinsverzorgers, bejaardenverzorgers, apothekers en fysiotherapeuten.

Tweede lijn

In de tweede lijn zijn beroepsbeoefenaren werkzaam die expertise hebben op een deel-terrein (specialisten). Om zorg te ontvangen uit de tweede lijn is een doorverwijzing nodig vanuit de eerste lijn. Het gaat hierbij om specialistische zorg waarbij de zorgvrager zelf om zorg vraagt en de zorg is bedoeld voor degene die zorg vraagt. Deze vorm van zorg wordt meestal aangeboden in het ziekenhuis en voorbeelden van zorgverleners zijn onder andere longartsen, cardiologen en internisten.

Derde lijn

In de derde lijn bieden academische centra topklinische zorg. De derde lijn is toegankelijk na verwijzing vanuit de eerste- of tweedelijns. De instanties waar deze zorg wordt aangeboden zijn academische ziekenhuizen

en specialistische centra.

DE ONDERSTEUNINGSPIRAMIDE

De ondersteuningspiramide biedt een nieuwe kijk op het integrale sociale domein en is onderverdeeld in drie lijnen, de nulde lijn, de eerste lijn en de tweede lijn. In deze onderverdeling wordt meer ingezet op eigen kracht en zelfredzaamheid, met daarbij indien nodig de ondersteuning van een burger of een professional. Het gaat hierbij om een schaalmodel naar de zelfredzaamheid van de inwoner, wanneer kan een probleem door de directe omgeving worden opgelost en wanneer is er ondersteuning nodig.⁶ Deze indeling kan bijdragen aan de rol en de positie van het concept 'dorpsplein'. Met behulp van deze onderverdeling in verschillende lijnen is het mogelijk om uit te drukken wat de rol van het dorpsplein is en in welke de professional hier vertegenwoordigd zal worden. Waar het bij de lijnen van zorg vooral gaat om medische zorg, dus de zorgkant van dit hoofdstuk, gaat het bij de ondersteuningspiramide vooral om de welzijnskant. De onderverdeling van de ondersteuningspiramide wordt hieronder beschreven.

De brede basis/Nuldelijns-ondersteuning

Bij de nulde lijn staan de informele netwerken en algemene voorzieningen centraal. De informele netwerken van burgers en de algemeen toegankelijke voorzieningen zoals buurtcentra en brede scholen zijn de basis van het lokale zorgstelsel. De schaal die hierop van toepassing is, is de eigen wijk of buurt. De rol van de gemeente of die van de professional is in de nulde lijn zeer bescheiden. Het initiatief wordt vooral aan de individuele bewoners, bewonersgroepen, verenigingen en actieve ondernemers overgelaten. Wanneer hier behoefte aan is wordt de bereidheid tot inzet voor anderen gestimuleerd. Bij de hiervoor genoemde stimulatie wordt er vooral gesproken van projecten die zijn gericht op het versterken van de eigen kracht en sociale netwerken. Er is hier dus vooral sprake van een ondersteunende rol.

Het midden/eerstelijns-ondersteuning

Bij de eerstelijns-ondersteuning wordt gesproken van kortdurende ondersteuning in de wijk en re-integratie naar werk. Hierbij kan men spreken van kortdurende professionele ondersteuning in de eigen omgeving. De professionals zijn toegankelijk en burgers kunnen zonder doorverwijzing terecht voor hulp en ondersteuning. De professionals zijn vooral actief in de wijk en gaan het

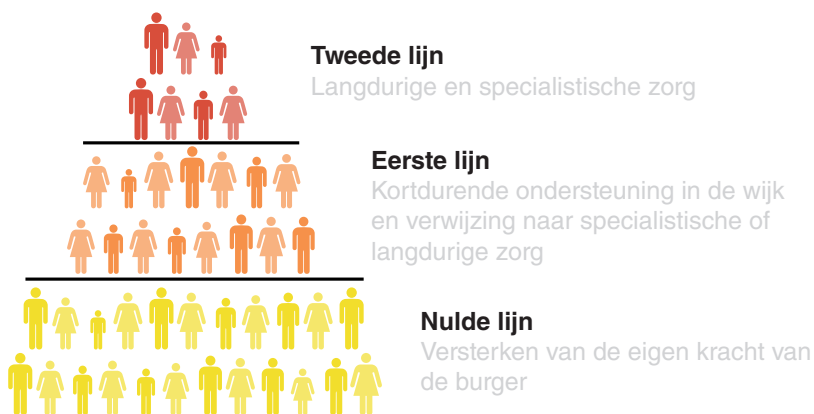
gesprek aan. Over het algemeen hebben deze professionals verstand van alle leefgebieden, variërend van inkomen en schulden, tot onderwijs, opvoeding en gezin. Daarnaast hebben zij ook kennis van psychosociale, relationele en gezondheidsproblemen. Zij kunnen aangeven welke ondersteuning een persoon nodig heeft en iemand doorverwijzen naar personen binnen het eigen netwerk, algemene voorzieningen in de buurt of naar een professional. De professionals kennen de netwerken en voorzieningen in de wijk en kunnen kortdurende ondersteuning bieden, zodat de meeste problemen direct opgelost kunnen worden. Als deze ondersteuning niet toereikend is, wordt er doorverwezen naar specialistische zorg uit de tweede lijn.

Kijkend naar Rotterdam zal de eerstelijns-ondersteuning vooral worden gevonden in de sociale wijkteams. Zij bezoeken de buurtbewoners en weten wat er speelt in de wijk. Ze zijn op de hoogte van de netwerken en de voorzieningen in de buurt. Daarnaast kunnen zij doorverwijzen naar specialistische zorg.

omgeving of door kortdurende hulp. Voorbeelden van dit type zorg zijn bijvoorbeeld beschut werken, jeugdzorg, intensieve thuiszorg of hulp bij een verslaving. De gemeente financiert vaak de zorg en ondersteuning die wordt geboden in de top van deze piramide. Bovendien is de inzet van de gemeente om de kwetsbare bewoners die gebruik maken van deze zorg zoveel mogelijk mee te laten doen aan de samenleving.

De top/tweede lijn van ondersteuning

De top van de piramide bestaat uit de specialistische hulp en zorgverlening. Het gaat hier om langdurige en intensieve hulp voor kwetsbare burgers die niet meer instaat zijn zelf de problemen op te lossen, ook niet met de hulp van de

6.2 : De ondersteuningspiramide

6.5 — *Burgt et al, 2015, p. 13-19*

6.6 — *Werkgroep Inwonerskracht, 2014, p. 4-7*

6.3 : CONCLUSIE

Nu zorg en welzijn zijn gedefinieerd en onderverdeeld in verschillende lijnen, kunnen uitspraken worden gedaan over de typen zorg en welzijn die aansluiten bij het concept 'Dorpsplein'. In welke vorm passen zorg en welzijn op het Dorpsplein en wat is hier de rol van de professional?

Zoals eerder genoemd in dit rapport luidt de beschrijving van het concept 'Dorpsplein' als volgt: Een combinatie van zorg en welzijn waarbij ontmoeting centraal staat. De vraag is echter welke positie het Dorpsplein kan innemen ten opzichte van deze thema's. Kijkend naar de referentie-catalogus kan men concluderen dat verschillende vormen van zorg en welzijn kunnen worden gecombineerd met ontmoeting. Om meer concrete uitspraken te doen in deze conclusie wordt er overgegaan op een aanbeveling voor het concept.

AANBEVELING

Kijkend naar welke vormen van zorg en welzijn kunnen worden toegepast op het Dorpsplein is het belangrijk om hierbij het thema ontmoeting centraal te houden. Met andere woorden, bij welke vormen van zorg en ondersteuning gaat het ook om

de interactie met andere burgers.

In dit hoofdstuk worden twee vormen van onderverdeling van zorg en welzijn beschreven: de 'lijnen van zorg' waarbij het gaat om de gezondheidszorg, en de 'ondersteuningspiramide', een onderverdeling die meer inzet op burgerkracht en de inzet van welzijnswerkers. In deze aanbeveling wordt het concept dorpsplein in beide onderverdelingen geplaatst met het oog op ontmoeting, om zo de rol van het Dorpsplein te beschrijven.

Positie in de lijnen van zorg

Op het gebied van zorg kan gesteld worden dat zorg vaak een individualistisch karakter heeft en er altijd een professional bij betrokken is. Vaak komt zorg voor in de vorm van een consult, waarbij er alleen contact is tussen de zorgvrager en de zorgaanbieder. Bovendien

speelt privacy op het gebied van de gezondheidszorg een belangrijke rol: vaak hebben mensen er geen behoefte aan hun gezondheidsproblemen te bespreken met een vreemde. Hiervan uitgaande is eigenlijk alleen de zorg uit de nuldelijn geschikt voor het Dorpsplein, dus de veelal preventieve zorg. Dit sluit bovendien aan bij het Rotterdams beleid, waarbij het doel is te voorkomen dat mensen kwetsbaar worden. Door goede voorlichting en educatie kan kwetsbaarheid worden voorkomen.

Positie in de ondersteuningspiramide

Bij deze onderverdeling wordt meer uitgegaan van burgerkracht en de zelfredzaamheid van de burger. Voor de nulde lijn oftewel de brede basis is nog geen expliciete rol weggelegd voor de professional. Kijkend naar de aard van de ondersteuning en zorg die wordt besproken in onderverdeling lijkt deze goed bij het werkveld van het dorpspleinconcept te passen. Ook op het Dorpsplein moet worden uitgegaan van onderlinge ondersteuning, met professionele ondersteuning als dit nodig is, om zo maximaal in te zetten op de zelfredzaamheid van de bewoners. Op deze manier zou het Dorpsplein kunnen worden gepositioneerd tus-

sen de nulde lijn en de eerste lijn, dus het speelveld tussen burgerkracht en kortdurende ondersteuning door de professional met de kennis van de wijknetwerken.

DE ROL VAN DE PROFESSIONAL

Gebaseerd op de positionering van het Dorpsplein in beide verdelingsmodellen kunnen er een aantal uitspraken worden gedaan over de rol van de professional op het Dorpsplein. De professional, of het nu gaat over zorg of welzijn, dient een ondersteunende, faciliterende, informerende of signalerende rol te vervullen. Het gaat vooral om kortdurende begeleiding en ondersteuning, met kennis van de lokale netwerken om eventueel door te verwijzen naar specialistische zorg. De aanwezigheid van de professional in de vorm van het wijkteam zou daarom goed aansluiten bij het Dorpsplein, omdat zij de schakel vormen tussen de burger en de specialistische zorg.

7. ONTMOETING

De parasolgroep noemt ontmoeting als belangrijke functie op het Dorpsplein. Maar wat is precies ontmoeting, wat is het belang ervan en in hoeverre is ontmoeting te sturen? Deze vragen worden in dit hoofdstuk behandeld. De conclusie bevat aanbevelingen die gevolgd kunnen worden zodat ontmoeting daadwerkelijk kan gaan plaatsvinden op het Dorpsplein.

7.1 : INLEIDING

Een van de belangrijkste functies van het Dorpsplein is een ontmoetingsplek. Wat ontmoeting is, onder welke condities het plaats vindt en in hoeverre ontmoeting te sturen is wordt in dit hoofdstuk onderzocht. Voor het onderzoek is diverse literatuur gebruikt van onder andere sociologen en architecten. Het hoofdstuk eindigt met aanbevelingen die gevolgd kunnen worden zodat de kans op ontmoeting op het Dorpsplein wordt vergroot

DEFINITIE ONTMOETEN

De Dikke van Dale (13e druk, 1999) geeft voor ontmoeting twee definities: toevallig tegenkomen; volgens afspraak samen komen. Het Groene Boek (2002) geeft een soortgelijke definitie: tegenkomen en begroeten; (toevallig of volgens afspraak) treffen. Ontmoeten is dus de samenkoms tuss en minimaal twee mensen, met of zonder opzet. Als de ontmoeting van beide kanten opzettelijk is, is daar een afspraak aan verbonden. De ontmoeting kan in de privé sfeer plaatsvinden of op een publieke plek. Toevallige ontmoeting gebeurt in de directe omgeving en kan op elk moment gebeuren als men de eigen voordeur uit stapt. Toevallige ontmoeting is dus onlosmakelijk verbonden aan de openbare ruimte, plekken die voor iedereen toegankelijk zijn. De inrichting van de openbare ruimte kan bijdragen aan

het bevorderen van toevallige ontmoeting.

THEORETISCH KADER

Het onderzoek is gefundeerd met literatuur van verschillende auteurs: architecten Herman Hertzberger en Jan Gehl, sociologe Talja Blokland, politicoloog en planoloog Maarten Hajer en stadssocioloog Arnold Reijndorp. Het onderwerp 'ontmoeting' is vanuit twee disciplines bekeken: de sociologische en dus menselijke relatie tot ontmoeten en de ruimtelijke en dus architectonische relatie tot ontmoeten.

THEMA'S

Met het bestuderen van de literatuur zijn drie terugkerende thema's ontdekt: functio-

neel, visueel en logistiek. Er wordt gesproken over hoe programmatische functies en activiteiten de kans op ontmoeting vergroten. Deze worden uiteengezet in de tweede paragraaf. In paragraaf drie wordt gesproken over hoe visuele relaties de ontmoeting tussen mensen kan bevorderen. De invloed van logistiek en bewegstromen op ontmoeting komt in de derde paragraaf aan bod. Deze thema's hebben te maken met ruimtelijke aspecten. De sociologische relatie tot ontmoeten wordt besproken in paragraaf 5.

ont-moe-ten • (i.e.m.) tegenkomen en begroeten; (toevallig of volgens afspraak) treffen • (iets) ondervinden: begrip ontmoeten * zie ook GOED [-moette, h. ontmoet]
ont-moe-ting • het ontmoeten; samenkomst (MET iemand; TUSSEN ... en ...):

7.1 : Definitie Groene Boek

ontmoeten (ontmoette) [1265-1270] - Eng. to meet, van ont- + een tweede deel als in tegemoet 1 (onoverg.; h. en is ontmoet, niet in het passief te gebruiken) toevallig tegenkomen: een bode is ons onderweg ontmoet; lieden die elkaar nooit ontmoet hebben; de legers ontmoetten elkaar in de nabijheid van Leipzig, daar kwam het tot een treffen, een gevecht 2 (onoverg.; h. en is ontmoet, niet in het passief te gebruiken) (meetik.) (van lijnen) een punt met een andere lijn of met een vlak gemeen hebben, maar zich slechts aan één zijde van die lijn of dat vlak uitstrekken 3 (onoverg.; h. en is ontmoet, niet in het passief te gebruiken) volgens afspraak samenkomen met -: wij zullen hem om zeven uur ontmoeten 4 (overg.; h. ontmoet) ondervinden: zonder tegenstand te ontmoeten; bezwaren, hinderpalen, tegenkanting ontmoeten: (spr., niet alg.) wie goed doet,

7.2 : Definitie Dikke van Dale

7.2 : FUNCTIO- NEEL

Dagelijks verlaten mensen hun woningen voor een bepaalde activiteit, waarbij ontmoeting met anderen soms onvermijdelijk is. Dat kan werk zijn, maar ook voor recreatie of een afspraak met iemand. Wat de activiteit is kan afhangen van de levensfase waarin iemand zich bevindt, persoonlijke interesses en de locatie waar het plaatsvindt. Door een bepaalde gelijkgestemdheid van mensen die op de activiteit afkomen kan er een gevoel van saamhorigheid ontstaan. Hoe functies en activiteiten een rol spelen in de ontmoeting tussen mensen wordt in deze paragraaf besproken.

SOORTEN ACTIVITEITEN

Het verblijf in de openbare ruimte heeft te maken met een bepaalde activiteit die ervoor zorgt dat mensen de eigen woning verlaten. Jan Gehl onderscheidt hierin drie typen activiteiten¹ : nodige activiteiten, optionele activiteiten en sociale activiteiten. Elke activiteit vraagt om andere ruimtelijke voorwaarden.

Nodige activiteiten

De nodige activiteiten zijn de activiteiten die in meer of mindere mate verplicht zijn. Dagelijkse activiteiten zoals naar school of naar werk gaan, boodschappen doen, wachten op een persoon of op de bus. Degene die de activiteit uitvoert is verplicht om hieraan deel te nemen. Omdat deze activiteiten nodig zijn kunnen zij met architectuur maar

weinig worden beïnvloed. De fysieke omgeving is geen voorwaarde voor het uitvoeren van de activiteit.

Optionele activiteiten

Optionele activiteiten zijn activiteiten waaraan wordt deelgenomen als een persoon hier zin in heeft en als plaats en tijd dit mogelijk maken. Onder deze categorie vallen bijvoorbeeld een wandeling maken, op een plaats blijven hangen, ergens gaan zitten en zonnen. Deze activiteiten vinden alleen plaats wanneer de condities van de ruimte gunstig en uitnodigend zijn. Daarom zijn optionele activiteiten belangrijk voor de planning en het ontwerp van de fysieke ruimte.

Sociale activiteiten

Sociale activiteiten zijn alle activiteiten die afhankelijk zijn

van de aanwezigheid van andere mensen in de publieke ruimte en volgens Gehl de belangrijkste activiteiten die kunnen plaats-

7.3 : Optionele (boven) en sociale (onder) activiteit.

7.1 — Gehl, 2011, p. 9-12

vinden in een publieke ruimte. Onder deze activiteiten vallen bijvoorbeeld spelende kinderen, elkaar begroeten en het houden van een gesprek, verschillende soorten gemeenschappelijke activiteiten en tot slot de meest algemene sociale activiteit, namelijk het zien en horen van andere mensen.

Om ontmoeting te stimuleren is het nodig ervoor te zorgen dat sociale activiteiten plaatsvinden. Deze activiteiten kunnen echter niet worden ontworpen, maar zijn een gevolg van de aanwezigheid van anderen. Om de aanwezigheid van mensen te stimuleren is het dus belangrijk voldoende ruimte te bieden voor optionele activiteiten, zodat de sociale activiteiten, en daarmee ontmoeting, kunnen voorkomen. Het is dus belangrijk een omgeving te scheppen waarin ruimte wordt geboden om te verblijven met de juiste verblijfskwaliteiten, zoals bescherming tegen verkeer en weersomstandigheden. Om te zorgen dat er meer gebruik wordt gemaakt van de publieke ruimte is het belangrijk om meer activiteiten aan te bieden dan lopen en zitten.

FUNCTIES VERSCHILLENDE PER DOELGROEP

Wouter van Stiphout stelt dat er geen ontmoetingsplek is die alle doelgroepen dient. Iemands culturele achtergrond, levensfase of leeftijd kan er voor zorgen dat de ene ontmoetingsplek prettig aanvoelt en de ander niet. Voor moeder met kleine kinderen is de combinatie van een ontmoetingsplek en een speelgelegenheid aantrekkelijk, voor anderen (juist) niet².

Hajer en Reijndorp beamen dit gegeven door te stellen dat "het idee van een 'zuiver' en plaatsgebonden publiek domein waar alle groepen uit te samenleving gebruik van maken, moet worden losgelaten"³. Publiek domein is niet hetzelfde als openbare ruimte. Openbare ruimte is voor iedereen vrij toegankelijk en dus niet privé.

Het publieke domein vindt wel plaats in de openbare ruimte, maar niet alle openbare ruimte is publiek domein. Het publiek domein is de plek waar we andere mensen tegenkomen en waar we geconfronteerd worden met andermans gedrag, ideeën en voorkeuren. De letterlijke definitie die gegeven wordt voor publiek domein is "the sphere of social relations going beyond our own circle of friendships, and of family and professional relations. The idea of the public realm is bound up with the idea of expanding one's mental horizons, of experiment, adventure, discovery, surprise"⁴. De veronderstelling dat het publiek domein door ontmoeting tussen al die verschillende groepen moet lijden tot grote verbroedering wordt gezien als de grootste hindernis voor het tot stand brengen van publiek domein.

VERBLIJFSKWALITEIT

Het is belangrijk dat de ontmoetingsplek verblijfskwaliteit heeft. Dat wil zeggen dat er omstandigheden zijn waardoor er op een prettige manier langer op een plek verbleven kan worden. Er zijn veel elementen denkbaar die de verblijfskwaliteit verhogen. Dit kunnen bankjes zijn, waar op uitgerust kan worden en waar er een gesprek gevoerd kan worden. Zeker voor mensen die minder goed te been zijn is het belangrijk om tussen huis en plaats van bestemming uit te kunnen rusten. De verblijfskwaliteit van een plek kan ook verhoogd worden door het toevoegen van horecagelegenheden en toiletgebouwen, wat het voor mensen mogelijk maakt om ergens langere tijd te verblijven. Voor deze verblijfsplaatsen is het belangrijk om rekening te houden met verschillende weersomstandigheden. Mensen willen in de zon kunnen zitten, maar ook schaduw kunnen opzoeken als het te warm is en kunnen schuilen als het regent.

Jan Gehl onderscheidt twaalf criteria voor de kwaliteit van de beleving van de publieke ruimte op menselijke ooghoogte⁵. Deze eisen hebben betrekking op de bescherming en veiligheid van de mens, het comfortabele gebruik van de ruimte en de rol van architectuur en ontwerp. De eisen rondom bescherming en veiligheid zijn het belangrijkste. Als een van de eisen niet kan worden gewaarborgd, hebben de andere eisen ook geen betekenis. De eisen op het gebied van comfort hebben vooral te maken met het uitnodigen van mensen om de belangrijkste activiteiten in de publieke ruimte uit te voeren: lopen, staan, zitten, zien, praten, luisteren en zelfexpressie. Het thema 'delight' staat voor goede architectuur en design. Dit thema moet worden gezien als een paraplu die alle andere thema's overdekt. Uiteraard moet er rekening worden gehouden met de verschillende dag- en nachtsituaties en de verandering van de plek gedurende de vier seizoenen.

Gehl stelt dat alle best functionerende publieke ruimte wereldwijd voldoen aan alle bovengenoemde kwaliteitseisen. Geen enkele eis moet worden uitgesloten.

HANDEL

De basis reden voor sociale uitwisseling is van oudsher handel, stelt Hertzberger⁶. In alle vormen van de maatschappij vindt dit plaats op straat. In de open lucht of in een markthal. Stad en land komen samen als de boer zijn producten verkoopt en met de opbrengst weer producten uit de stad haalt. Tussen die handel door wordt er nieuws uitgewisseld en gediscussieerd.

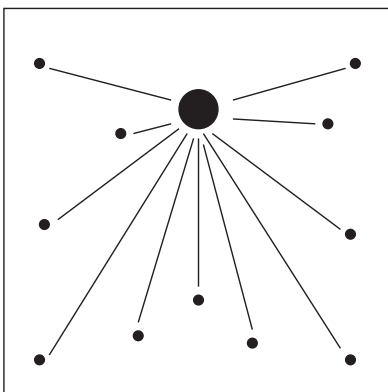
Hedendaags zou dit vertaald kunnen worden naar winkelstraten en winkelcentra. Mensen komen hier om iets te halen. De behoefte aan ontmoeting is dan niet de reden voor de komst op deze plekken, maar door de concentratie van mensen kan er hier sociale uitwisseling plaatsvinden.

SAAMHORIGHEID

Ruimte waar sociaal leven plaatsvindt en waar mensen spontaan of georganiseerd samen komen, kan een gevoel van gelijkgestemdheid en saamhorigheid teweeg brengen door hun overkoepelende rol bij gedeelde belangen en gelijkgerichte belangstelling⁷.

Er zijn verschillende soorten van saamhorigheidsgevoel te onderscheiden die te maken hebben met de verdeling van aandacht van de aanwezigen. Een kerk is een voorbeeld van een plek waar de aandacht geconcentreerd is. Tijdens de dienst is de aandacht van de aanwezigen gericht op de plaats waar de spreker staat. Mensen zien elkaars rug. In theaters of stadia zijn gelijke sociale patronen te ontdekken. Hier tegenover staan ruimte met gespreide aandacht. Voorbeelden hiervan zijn straten en pleinen, cafés en lobby's. De ruimten zijn niet op één dezelfde actie gericht en de gebruiker kan naar eigen intentie zijn weg bewandelen. Bij georganiseerde evenementen, zoals een voetbalwedstrijd, kan het saamhorigheidsgevoel groot zijn, maar het sociale contact slechts afstandelijk. Mensen komen dan doelgericht voor de activiteit.

7.4 : Diagram concentreerde aandacht

Protection	PROTECTION AGAINST TRAFFIC AND ACCIDENTS — FEELING SAFE <ul style="list-style-type: none"> Protection for pedestrians Eliminating fear of traffic 	PROTECTION AGAINST CRIME AND VIOLENCE — FEELING SECURE <ul style="list-style-type: none"> Lively public realm Eyes on the street Overlapping functions day and night Good lighting 	PROTECTION AGAINST UNPLEASANT SENSORY EXPERIENCES <ul style="list-style-type: none"> Wind Rain/snow Cold/heat Pollution Dust, noise, glare
	OPPORTUNITIES TO WALK <ul style="list-style-type: none"> Room for walking No obstacles Good surfaces Accessibility for everyone Interesting façades 	OPPORTUNITIES TO STAND/STAY <ul style="list-style-type: none"> Edge effect/ attractive zones for standing/staying Supports for standing 	OPPORTUNITIES TO SIT <ul style="list-style-type: none"> Zones for sitting Utilizing advantages: view, sun, people Good places to sit Benches for resting
	OPPORTUNITIES TO SEE <ul style="list-style-type: none"> Reasonable viewing distances Unhindered sightlines Interesting views Lighting (when dark) 	OPPORTUNITIES TO TALK AND LISTEN <ul style="list-style-type: none"> Low noise levels Street furniture that provides “talkscapes” 	OPPORTUNITIES FOR PLAY AND EXERCISE <ul style="list-style-type: none"> Invitations for creativity, physical activity, exercise and play By day and night In summer and winter
Delight	SCALE <ul style="list-style-type: none"> Buildings and spaces designed to human scale 	OPPORTUNITIES TO ENJOY THE POSITIVE ASPECTS OF CLIMATE <ul style="list-style-type: none"> Sun/shade Heat/coolness Breeze 	POSITIVE SENSORY EXPERIENCES <ul style="list-style-type: none"> Good design and detailing Good materials Fine views Trees, plants, water

7.6: De 12 kwaliteitseisen van Jan Gehl

7.5 : Saamhorigheid bij een voetbalwedstrijd

7.2 — Vanstiphout & De Vries, 2006, p.20

7.3 — Hajer & Reijndorp, 2001, p. 116

7.4 — Hajer & Reijndorp, 2001, p.12

7.5 — Gehl, 2010, p. 239

7.6 — Hertzberger, 1991, p. 68

7.7 — Hertzberger, 1999, p. 135

7.3 : VISUEEL

Andere mensen een activiteit zien of horen uitvoeren nodig uit om deel te nemen. Als voorbeeld een pleintje in een stad, waar omheen woningen gesitueerd zijn. De woonkamers van de woningen kijken uit op het plein. Als er een kind met een voetbal op het plein speelt stroomt het plein binnen mum van tijd vol met andere kinderen die mee komen spelen⁸. Wat factoren en voorwaarden zijn voor visuele en auditieve relaties tussen mensen wordt in dit hoofdstuk besproken aan de hand van theorie van Jan Gehl en Herman Hertzberger.

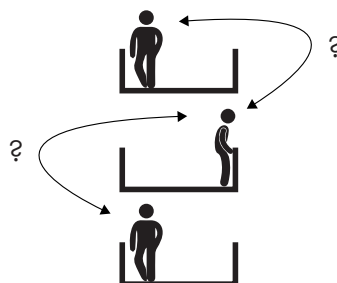
ZIEN EN GEZIEN WORDEN

Hertzberger stelt dat de ruimte als katalysator moet dienen om te zien en gezien te worden⁹ en dat het essentieel is voor het functioneren van een gebouw dat mensen elkaar door de organisatie ervan daadwerkelijk tegen komen¹⁰. In het ontwerp kunnen zichtrelaties, trefkansen en ontwijkmogelijkheden in zekere mate worden beïnvloed. Om dit te kunnen doen zijn er verschillende middelen ter beschikking:

- Het strategisch plaatsen van zichtlijnen
- Verblijfsplekken creëren
- Loopwegen laten kruisen
- Het plaatsen van vides, treden en bruggen
- Gebruik maken van licht en donker als contrasten
- Mate van transparantie

HOREN EN ZIEN

Horen en zien zijn volgens Gehl de belangrijkste en meest voorkomende vormen van contact tussen mensen in de publieke ruimte. Het zien en horen van andere mensen verschaft informatie, overzicht en inspiratie. Het kan ook de start zijn van een begin: alle intensievere contacten beginnen met zien en horen.

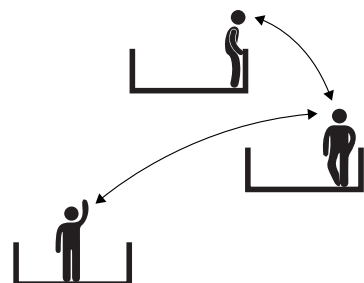

Er zijn factoren die gebruikt kunnen worden in het ontwerp-proces zodat er uitgenodigd wordt tot zien en horen in de fysieke ruimte¹¹. Deze zijn als volgt:

- De zichtlijnen moeten niet onderbroken worden
- Mensen moet zich op korte afstand van elkaar bevinden
- Mensen moeten zich bewegen met lage snelheid
- Mensen moeten zich bevinden op hetzelfde niveau
- Mensen moeten georiënteerd zijn richting de activiteit

HORIZONTALE ZICHT-RELATIES

Om de visuele en auditieve relatie tussen mensen tot stand te brengen is afstand een belangrijke factor. Mensen kunnen worden waargenomen vanaf

7.7: Zichtrelaties volgens Hertzberger

een afstand van 100 meter¹². Tussen de 25 en 100 meter gebeurt er weinig. 25 Meter is de grens vanaf waar we ander-mans emoties en gezichtsuit-drukkingen kunnen waarnemen. Hoe kleiner de afstand tussen mensen, hoe intenser de com-municatie is. Jan Gehl onderscheidt verschillende afstanden¹³.

Intieme afstand

0 – 45 cm, afstand waar intense gevoelens worden uitgedrukt, zoals tederheid en liefde, maar ook woede.

Persoonlijke afstand

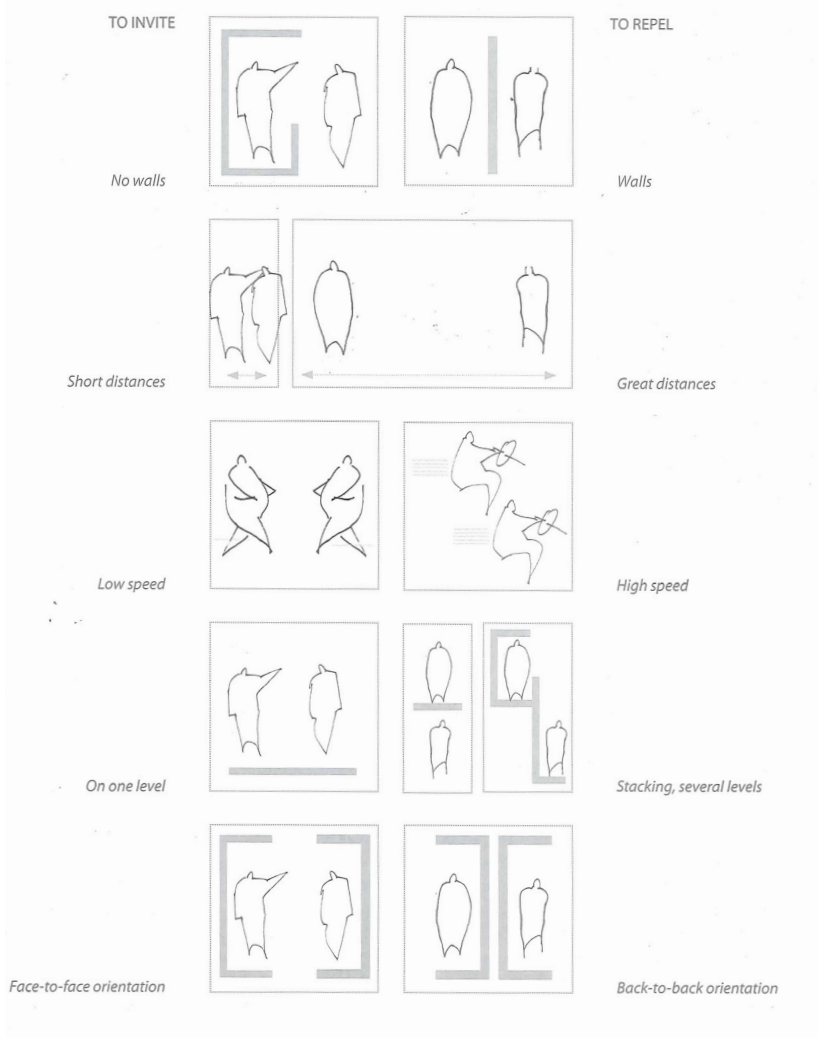
0.45 – 1.30 m, de afstand voor conversatie tussen goede vrienden en familie aan bijvoorbeeld de eettafel.

Sociale afstand

1.30 – 3.75 m, de afstand voor conversatie tussen vrienden, kennissen, burens of collega's rondom bijvoorbeeld de koffietafel in een zithoek.

Publieke afstand

Groter dan 3.75 m, de afstand in meer formele situaties. Rondom publieke figuren of docenten, waar de communicatie eenzijdig is of wanneer iemand een bij-eenkomst wil bijwonen, maar er niet actief bij betrokken wil zijn.

7.8: Factoren die uitnodigend of afstotend werken

7.9: Intieme afstand

7.10: Persoonlijke afstand

7.11: Sociale afstand

7.12: Publieke afstand

7.8 — Vanstiphout & De Vries, 2006, p.20

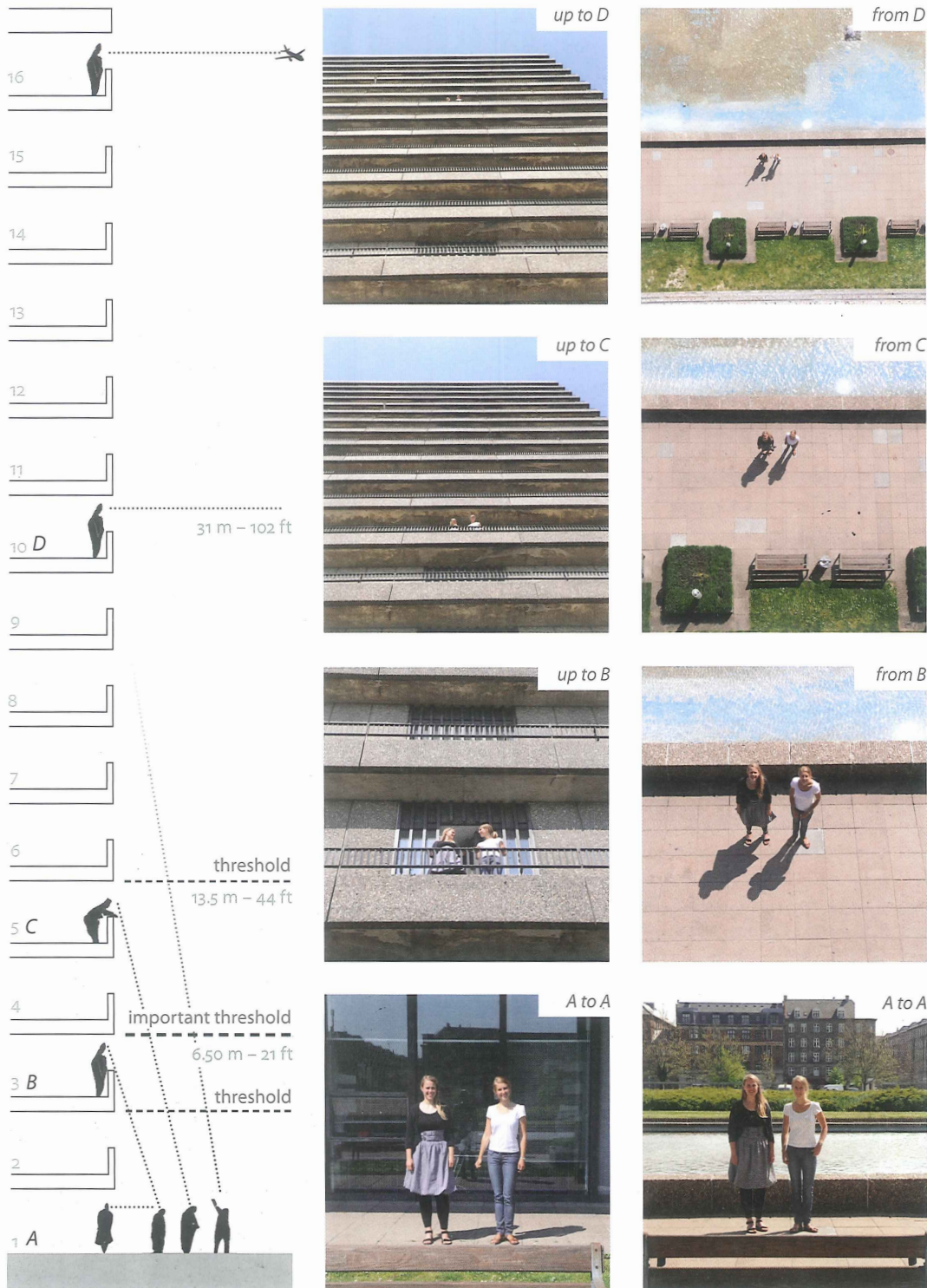
7.9 — Hertzberger, 1999, p. 136

7.10 — Hertzberger, 1999, p. 156

7.11 — Gehl, 2010, p. 236

7.12 — Gehl, 2010, p. 34

7.13 — Gehl, 2011, p. 69

7.13 : Contact met gebouw en begane grond

VERTICALE ZICHTRELATIES

Net als de maximale afstanden voor horizontale zichtrelaties zijn er ook limieten aan het zicht tegen een gebouw op, ofwel het verticale zicht. Contact tussen gebouw en straat

vindt plaats van de eerste tot vijfde bouwlaag. Deze afstanden, horizontaal en verticaal, kunnen worden gebruikt in het ontwerpproces om er zo voor te zorgen dat de desgewenste communicatie kan plaatsvinden.

Jan Gehl stelt echter wel dat het

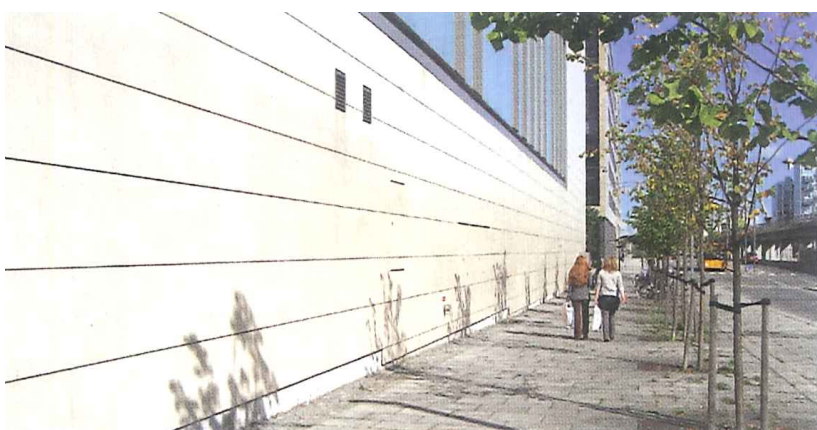
voor de communicatie tussen mensen het beste is als mensen zich op gelijk niveau bevinden. Hierin verschilt hij van Hertzberger die in zijn ontwerpen veel gebruik maakt van vides, treden en bruggen om er voor te zorgen dat mensen zien en gezien kunnen worden in het gebouw.

STRAATBEELD

De gevels van gebouwen scheiden het interieur van de straat en zijn zo de overgang tussen gebouw en stad. Voor de aantrekkelijkheid en het functioneren van straat is deze begane grond laag, ofwel de plint, erg belangrijk. Gesloten gevels zijn niet goed voor de leefbaarheid van de straat en de veiligheid, vooral als het donker wordt¹⁴. De plint is de communicatie naar buiten toe en kan ervoor zorgen dat voetgangers uitgenodigd worden om het gebouw te betreden en gebruik te maken van zijn functies. Intern een gebouw geldt dit principe ook. Scheidingswanden zijn de overgangen tussen kamer en gebouw en kunnen mensen uitnodigen tot binnenkomst of juist laten zien dat een kamer privé ruimte is.

7.14: Gevarieerd straatbeeld

7.15 : Eentonig en gesloten straatbeeld

7.16 : Transparante wanden in een interieur

7.14 — Gehl, 2010, p.240

7.4 : LOGISTIEK EN ORGANISATIE

Binnen gebouwen, maar ook in steden, bewegen mensen zich van plek A naar plek B. De manier waarop ruimte in gebouwen, of belangrijke punten in steden zijn ontworpen en geordend bepalen de routes die worden afgelegd. Door slimme logistiek kan de trefkans tussen mensen worden vergroot en daarmee de ontmoeting. Deze paragraaf bespreekt een aantal punten en vragen die in acht kunnen worden genomen om de trefkans tussen mensen te vergroten, gebaseerd op de theorie van Herman Hertzberger.

TREFKANSEN

Ruimte moeten zo worden georganiseerd dat ze meer aanleiding en gelegenheid bieden om sociaal contact aan te gaan. Dit kan onder meer door het vergroten van trefkansen. De trefkansen staan sterk in verband met de bewegingspatronen in een ruimte. Als voorbeeld een foye van een theater waar vanuit verschillende zalen mensen samenkomen om wat te drinken, elkaar op te zoeken of om zichzelf te laten zien. Ditzelfde patroon is onder meer te vinden in cafés, discotheken en musea. Deze plekken, waar de aandacht gespreid is, zijn geschikt als milieu om sociale uitwisseling te laten plaatsvinden.

GEBOUW ALS STAD

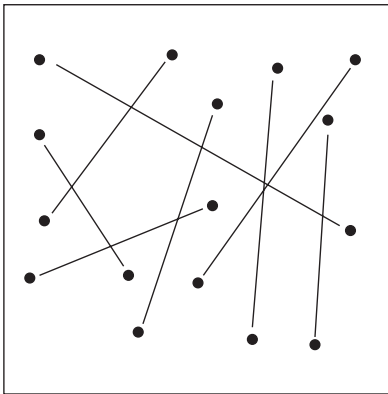
In een stad zijn de ruimten in het openbare gebied, zoals pleinen en straten, de plaats voor sociale activiteit. Dit worden ook wel de woonkamers van de stad genoemd. Maar sociale ruimten kunnen overal gevonden worden waar mensen met elkaar te maken hebben, ook binnen de muren van een gebouw. Daarom pleit Hertzberger ervoor om de gebouwen die collectief worden gebruikt meer als stad te organiseren. Deze gebouwen vragen om een inwendige structuur van straten en pleinen. Door onderscheid te maken in 'openbare' straten en vertakkingen met daaraan privé ruimten moet het voor iedereen mogelijk zijn om de weg te vinden, ook zonder voorkennis. Het stedelijke karakter van het gebouw kan gesuggereerd worden door een verdiepingshoogte toe te passen die groter is dan de

standaard verdiepingshoogte en door het gebruik van natuurlijk daglicht.

COLLECTIEVE EN SOCIALE RUIMTE

De term collectief wordt nadrukkelijk gebruikt voor ruimte waar het sociale leven plaatsvindt en waar mensen spontaan of georganiseerd samen kunnen komen. Hertzberger stelt een aantal punten die in acht genomen moeten worden om ervoor te zorgen dat een collectieve ruimte daadwerkelijk een sociale ruimte wordt:

- Er zijn grotere afmetingen nodig dan de ruimte waarin gewoond wordt. Dit heeft er simpelweg mee te maken dat er meer mensen gebruik van de ruimte maken dan een huishouden van de woning. Door de vergroting van schaal kan de ruimte imponerend zijn en een belangrijke plek innemen in het stedelijk weefsel. Waar mensen zich vroeger in stoa's, badhuizen en kerken verzamelden gebeurt dat vandaag de dag steeds vaker op stations en in winkelcentra.
- De ruimte moet uitnodigend en toegankelijk zijn. Gebouwen die een belangrijke rol spelen in het sociale leven

7.17: Diagram gespreide aandacht

7.18: Foyer in Maastricht Theater Rotterdam

van een stad moeten dat naar buiten tonen. En dan niet door middel van torens of koepels, maar door zoveel mogelijk van de interne stedenbouwkundige organisatie herkenbaar te maken naar buiten toe.

- Voor het ruimtelijke concept van het gebouw moet er gebruik gemaakt worden van de gemeenschappelijke kenmerken van de betreffende groep.

Er kunnen vragen worden gesteld die te maken hebben met de activiteiten, zoals 'Vinden er vergaderingen plaats?' of 'Waar komt men samen tijdens de koffiepauze?'. Of vragen die gaan over de grootte van het aantal gebruikers, zoals 'Komen er veel bezoekers over de vloer?' of 'Wordt er veel samengewerkt tussen verschillende afdelingen?'. Door het analyseren van de dagelijkse activiteiten kunnen er punten worden gedefinieerd waar ontmoeting tussen gebruikers kan plaatsvinden.

Door ruimtelijke organisatie kunnen trefkanssen worden vergroot en een aantrekkelijke werking hebben die mensen bij elkaar brengt en houdt. Er moeten voorwaarden worden verschaft om de aandacht van mensen op elkaar te richten en vast te houden. Bovenste punten kunnen daarbij als handvaten dienen.

7.19 : Foyer Chassé Theater Breda, Herman Hertzberger (1995)

De informatie in deze paragraaf is gebaseerd op 'De ruimte van de architect - Lessen in architectuur 2' van Herman Hertzberger. Geraadpleegde pagina's zijn 134-137 en 156.

7.5 : ONTMOETING IN DE WIJK

De buurt is een belangrijke context voor sociaal verkeer. Op straat, in de rij bij de bakker en bij openbare voorzieningen komen mensen elkaar tegen. Al die ontmoetingen buitenhuis dragen bij aan hoe men de wijk ervaart en de eigen positie binnen de wijk. Door ontmoetingen die zich herhalen kan er publieke familiariteit ontstaan, dat bijdraagt aan het gevoel van veiligheid en het thuis voelen. Deze paragraaf gaat over typen ontmoeting in de wijk, de effecten ervan en hoe de kans op ontmoeting vergroot kan worden. De theorie is gebaseerd op het werk van sociologe Talja Blokland.

DE OPENBARE RUIMTE

Talja Blokland onderscheidt twee functies van de openbare ruimte: doorgangsruijme en verplaatsruimte. De doorgangsruijme is de ruimte tussen huis en bestemming waarin men zich van A naar B verplaatst. De openbare ruimte wordt verblijfsruimte als men er ontspant, speelt of sport. Door het gebruik van de openbare ruimte rondom de woning is de buurt een belangrijke context voor veel sociaal verkeer.

DE BUURT

De rol van de buurt is met de tijd verandert. Mensen zijn hun leven gevarieerder gaan invullen en moderne communicatietechnieken en toegang tot vervoer zorgen ervoor dat het eenvoudiger is om sociale

contacten aan te gaan en te onderhouden buiten de eigen buurt. Dat wil niet zeggen dat de buurt onbelangrijk is geworden. Mensen vinden het niet prettig om in een omgeving te wonen waar zij geen idee hebben wie de andere buurtbewoners zijn.

SPORADISCHE ONTMOETING

Sporadische ontmoeting is onverwachte en onbedoelde ontmoeting in de openbare ruimte met mensen die je niet opnieuw zult tegenkomen. Deze ontmoetingen laten wel sporen na en dragen bij aan de beeldvorming, voorkeur en verwachting van de ruimte waar de ontmoeting plaatsvindt. Alhoewel de ontmoetingen niet bijdragen aan een meetbaar aantal vrienden en kennissen in de buurt, draagt het wel bij aan het vormen van een eigen sociale plaats en het thuisgevoel. Planning en inrichting van de openbare ruimte kan

sporadische ontmoeting bevorderen. Ondanks goede planning en inrichting is het niet vanzelfsprekend dat er allerlei sociale verbanden uit voortkomen, maar zonder effecten zijn ze evenmin.

HERHAALDE ONTMOETING: PUBLIEKE FAMILIARITEIT

Door herhaalde ontmoeting ontstaat publieke familiariteit. Hiervan is sprake als

7.20 : Verplaatsen in de openbare ruimte

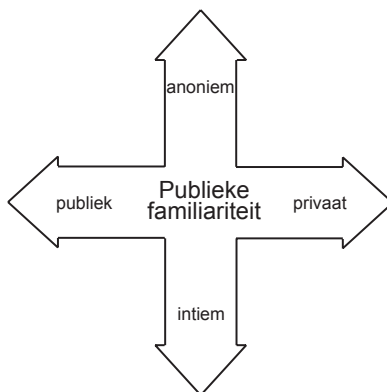

7.21 : Verblijven in de openbare ruimte

je kennis over anderen opdoet, ze herkent, maar nog niet tot je kennissenkring rekent. Er worden twee dimensies onderscheiden: toegankelijkheid en privacy. Toegankelijkheid gaat om de vraag in hoeverre ruimtes toegankelijk zijn, met publiek en privaat als de twee uitersten. Privacy gaat om het bepalen wanneer, hoe en welke informatie we over ons zelf geven, met intiem en anoniem als de twee uitersten. Informatie over anderen wordt verkregen via een praatje en dus direct contact of via derden waarvan je een gesprek opvangt. Het gaat er niet om dat iedereen daardoor met elkaar bevriend raakt, maar dat men in staat is om anderen sociaal te plaatsen en in te kunnen schatten wat men elkaar heeft, ook in lastige situaties. Het gaat dus om vertrouwen of wantrouwen en daarmee het gevoel van veiligheid. Publieke familiariteit maakt het eenvoudiger je thuis te voelen op een bepaalde plek.

7.23 : Small talk bij de tramhalte

7.22 : De twee dimensies van publieke familiariteit

SOCIALE NETWERKEN

Alhoewel het idee dat sociale netwerken bijdragen aan stevige buurten algemeen is aanvaard, zijn er een aantal interessante ontdekkingen gedaan. Er is gebleken dat stevige buurtnetwerken niet tot meer sociale controle leiden, er in gemengde wijken niet meer gemengde netwerken van buurtbewoners zijn dan in andere wijken en dat autochtone buurtbewoners netwerken hebben met mensen die hetzelfde

zijn, zelfs als zij voor diversiteit in de buurt kwamen wonen. Verschillende bevolkingsgroepen mengen gaat dus niet gemakkelijk en ook betere sociale controle is niet te verkrijgen door buurtnetwerken. Het vergroten van de ontmoetingskansen blijft echter belangrijk, want zonder ontmoeting kan er in ieder geval geen netwerk ontstaan.

DUURZAME SOCIALE RELATIES

Herhaalde ontmoetingen kunnen overgaan in duurzame persoonlijke relaties. Deze relaties hebben gevolgen voor het sociaal kapitaal: de mate waarin mensen toegang hebben tot hulpbronnen door het kennen van anderen. Vooral voor mensen in een achterstandssituatie is het belangrijk om kansen te ontwikkelen voor het aangaan van sociale relaties waaruit hulp verkregen kan worden. Er zijn drie soorten hulpbronnen te onderscheiden:

- Toegang tot informatie en nieuwe inzichten
- Toegang tot sociale steun
- Toegang tot sociale stijging (voorbeeld: een relatie die een werkloze aan een baan helpt)

Toegang tot informatie kan

verkregen worden uit zowel duurzame relaties als uit sporadische ontmoeting. Aan de basis van een relatie waar sociale steun uit voortkomt lag ooit ook ontmoeting, maar dit hoefde niet in de buurt te zijn geweest. De buurtbewoner speelt hierbij een geringe rol, omdat er gebleken is dat men voor het bespreken van grote problemen niet direct naar burens gaat. Voor sociale stijging doen relaties in de buurt er ook minder toe. Zelfs in gemengde wijken blijkt het lastig om mensen van verschillende sociale en etnische groepen met elkaar in contact te brengen en elkaar te helpen. Sociale stijging betreft de maatschappelijke positie, wat te maken heeft met de persoonlijke situatie en waar mensen gereserveerd over kunnen zijn. Publieke familiariteit heeft dus beperkingen in de toegang tot sociale stijging, maar zonder deze familiariteit kunnen er in ieder geval geen netwerken tot stand waaruit bovenstaande hulpbronnen.

SOORTEN ONTMOETINGS-RUIMTEN

Publieke familiariteit stelt mensen in staat om kennis over anderen te verwerven en is daarmee het kader voor verbinden. Het draagt bij aan onze keuzevrijheid om relaties met

buurtgenoten te beginnen, maar wat voor ontmoetingsruimte zijn er nodig om uit toevallige ontmoeting daadwerkelijk een relatie op te bouwen? De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) onderscheidt hiervoor drie typen ontmoetingsruimte.

Vanzelfsprekende ontmoetingsplek

Op deze plekken komen mensen omdat zij er iets te zoeken hebben, zonder dat ontmoeten een doel of verplichting is. Als voorbeeld de wachtkamer van de dokter waar een geblesseerde sportman tegelijk wacht met een zwangere vrouw of een oude man met rollator.

Multifunctionele ontmoetingsplek

Op deze plekken komen mensen ook voor andere redenen dan de ontmoeting zelf. Als voorbeeld een wijkcentrum waar de taalles tegelijk plaatsvindt als de bingo en schildercursus. Wekelijks komen mensen op hetzelfde tijdstip binnen en halen zij bij de centrale bar een kopje koffie. Door logistiek en het herhaaldelijk zien van dezelfde gezichten wordt de kans vergroot op potentieel contact.

Levensloopspecifieke ontmoetingsplek

De plekken kunnen mensen verbinden doordat zij zich in dezelfde levensfase zitten, dezelfde interesses en belangen hebben, maar ook dezelfde onzekerheden en vraagstukken. Ouders van kleine kinderen kunnen met dezelfde problemen kampen, maar door de keuze van kinderdagverblijf of zelfs supermarkt komen zij niet met elkaar in aanraking.

Blokland noemt in haar essay naast bovenstaande aanbevelingen nog een aantal punten waarop gelet moet worden om ontmoeting in een wijk te bevorderen:

7.24 : Vanzelfsprekende ontmoeting in de wachtkamer

deren:

- Monotone buurten bieden weinig mogelijkheid tot sporadische ontmoeting. Diversiteit in functie, verschillende looproutes, halten voor openbaar vervoer en aantrekkelijke verblijfsruimten bieden die mogelijkheid wel.
- Om de leefbaarheid van buurten en wijken te bevorderen is het belangrijk om de openbare ruimte zo in te richten dat men uitgenodigd wordt tot small talk.
- Buurten zijn gebaat bij ongeorganiseerde plekken die uitlokken tot herhaald bezoek op een vrijblijvende manier.
- Ontmoeten dat meer op moet leveren dan eenmaligheid en de kans op duurzame relaties zo groot mogelijk wil maken is gebaat bij vanzelfsprekendheid en herhaling, in multifunctionele settings en op basis van levensloopspecifieke kenmerken (overeenkomst, in plaats van verschil).

moeten wil bevorderen om de leefbaarheid te verbeteren, om onderscheid te maken tussen de 'weven' en 'verknopen'. Met weven wordt het alledaagse langs elkaar heen schuiven van mensen bedoeld. Ontmoeting die plaatsvindt in het verplaatsen van A naar B door de openbare ruimte, waarbij ontmoeting niet het doel is. Verknopen gaat om het aangaan van duurzame relaties waaruit sociale netwerken ontstaan. Weven en verknopen zijn beide belangrijk, om verschillende redenen. De sporen die sporadische ontmoetingen nalaten zijn belangrijk voor het thuisgevoel. Als contacten zich gaan herhalen er publieke familiariteit ontstaat kan dat een positief effect hebben op de beleving van de buurt, ook als men enkel kennis opdoet over anderen en niet daadwerkelijk kennis met ze maakt.

WEVEN EN VERKNOPEN

Volgens Blokland is het belangrijk, wanneer men ont-

AANBEVELINGEN TALJA BLOKLAND

1. Haal weven en knopen in het samenleven niet door elkaar.
2. Erken dat alledaags sociaal verkeer ertoe doet, ook als het verder nergens toe leidt.
3. Alledaags sociaal verkeer draagt bij aan 'thuis', vooral wanneer er sprake is van publieke familiariteit.
4. Alledaags sociaal verkeer kan, in goed door-dachte settings van diversiteit, toegang bieden tot nieuwe informatie en inzichten.
5. Stel je hogere idealen als sociale cohesie en integratie, dan zijn specifieke ontmoetingsplekken vereist die vanzelfsprekend zijn en waar men herhaaldelijk komt.
6. Verknopen, of het bevorderen van duurzaam contact, kan bevorderd worden via herhaald van-zelfsprekend ontmoeten dat georganiseerd wordt rond overeenkomst en niet verschil.
7. Eenmalige ontmoeting - al dan niet georganiseerd of bedacht - kan bijdragen aan de ervaring van thuis in de buurt en wellicht de veiligheid.

Alle informatie uit deze paragraaf is afkomstig uit het essay 'Ontmoeten doet ertoe', wat Talja Blokland op verzoek van Vesta schreef in 2008.

7.6 : CONCLUSIE

Het ‘Dorpsplein’ moet een sociale functie vervullen in de wijk. Ontmoeting tussen bewoners onderling en tussen bewoner en professionals wordt als een van de belangrijkste doelen beschouwd. Welke factoren een rol spelen in het stimuleren van ontmoeting en hoe deze toegepast kunnen worden op het Dorpsplein wordt in deze concluderende paragraaf besproken.

De definitie van ‘ontmoeten’ is het al dan niet toevallig tegenkomen van iemand anders. Mensen bepalen uiteindelijk zelf of zij interactie met anderen aangaan en daarom is ontmoeting dus niet iets wat ‘gemaakt’ kan worden. Er zijn echter wel een aantal condities die ontmoeting stimuleren en daarmee de kans op sociale uitwisseling tussen mensen vergroot. De condities zijn ruimtelijk van aard, maar hebben ook te maken met het menselijk lichaam die zich met een bepaalde snelheid voortbeweegt en zintuigen gebruikt om zich te navigeren.

TYPE ACTIVITEIT EN VERBLIJFSKWALITEIT

De ontmoeting waarop wordt gericht is de ontmoeting die buitenshuis plaatsvindt met mensen die nog niet tot elkaars vriendengroep behoren. Als

mensen wel al een vriendschappelijke relatie hebben, vindt de ontmoeting plaats op afspraak en in de privé sfeer. De voorzieningen in de openbare ruimte en de inrichting ervan doen er voor die specifieke ontmoeting weinig toe. Voor de nodige activiteiten die mensen moeten doen, doet de inrichting van de openbare ruimte er weinig toe. Nodige activiteiten (Gehl), ofwel vanzelfsprekende activiteiten (Blokland), zijn het doen van boodschappen en naar het werk of school gaan. Hertzberger verwijst hierbij naar handel, als van oudsher een bezigheid die in de openbare ruimte zorgde voor sociale uitwisseling.

Iedereen verlaat zijn huis voor de nodige activiteiten die voorzien in een dagelijkse behoefte. Eén of meer voorzieningen in een wijk zorgen dus voor een concentratie van mensen met verschillende leeftijden en levensfasen. Van deze stroom mensen kan gebruik worden

gemaakt door in de nabijheid van voorzieningen of op de route ervan te zorgen dat er optionele activiteit kan plaatsvinden. Dit zijn activiteiten die mensen uitvoeren als de omstandigheden gunstig zijn, zoals een krant lezen op een terras of een wandeling maken in het park. Middel- en voor het creëren van gunstige omstandigheden kunnen worden gevonden in Jan Gehl’s tabel met 12 kwaliteiten. Allereerst is het belangrijk om mensen te beschermen, tegen onder andere verkeer, criminaliteit en weersomstandigheden. Bescherming voor verkeer kan door het creëren van een autovrije zone en het goed toegankelijk maken van oversteekpunten. Criminaliteit kan voorkomen worden door goede verlichting, activiteiten op verschillende tijdstippen en ogen op straat vanuit winkels of wonen. Mensen kunnen voor weer beschermd worden door afdakjes, voor zowel zon als regen en door gebouwen zo te plaatsen dat er geen onaangename windstromen ontstaan.

Voor optionele activiteit moeten mensen op een comfortabele manier kunnen verblijven. Er moeten mogelijkheden zijn voor wandelen, staan en zitten en er moet ruimte zijn waar mensen kunnen ontspannen en spelen. Belangrijk is dat mensen elkaar

kunnen zien en horen, voor het gevoel van veiligheid maar ook omdat mensen graag naar elkaar kijken en zo uitgenodigd kunnen worden om deel te nemen aan een activiteit.

Doordat mensen voor een optionele activiteit langer op een plek verblijven is de kans groter dat er sociale interactie plaatsvindt dan bij nodige activiteit. Voor sociale activiteit zijn er andere mensen nodig om de activiteit uit te voeren, zoals een praatje of een spel. Door een goed ontworpen en prettige ruimte kan optionele activiteit uitgroeien tot sociale activiteit. Volgens Gehl is sociale activiteit de belangrijkste activiteit in de publieke ruimte. Blokland stelt daarentegen dat elke vorm van ontmoeting belangrijk is, zowel de sporadische ontmoeting bij de bushalte als de ontmoeting bij de bakker die zich herhaalt en vervolgens kan leiden tot intensievere contacten. Beiden dragen bij aan een thuisgevoel in de wijk.

DOELGROEPGERICHT

Een plek maken die voor iedereen is klinkt mooi en ook wel terecht als er over sociale wijkprojecten wordt gesproken, maar in realiteit blijkt dit niet altijd te werken. Hajer en Reijndorp stellen zelfs dat het idee dat ontmoeting tussen alle verschillende doelgroepen moeten leiden tot grote verbroedering de grootste barrière is voor het tot stand brengen van publiek domein. Leeftijdsgroepen of mensen in een bepaalde levensfase stellen andere eisen en hebben andere behoeften. Voor ouderen kan de bridgevereniging als ontmoetingsplek dienen, voor jonge ouders is dat het schoolplein. Doordat mensen zich in dezelfde fase bevinden, kunnen zij elkaar helpen met kwesties waar zij voor staan, zoals het opvoeden van kinderen of het aanvragen van toeslagen. Blokland noemt dit levensloop

specifieke ontmoetingsplekken.

Gehele scheiding van doelgroepen is ook niet goed. Generaties kunnen van elkaar leren en ouderen kunnen genieten van de levendigheid van kinderen. Voor het mengen van doelgroepen is een multifunctioneel aanbod van groot belang. Mensen hebben dan verschillende redenen om de plek te bezoeken, maar kunnen ondanks verschillende leeftijden of interesses elkaar tegenkomen. Hierin kan ook weer onderscheid gemaakt worden tussen nodige activiteiten, die vrijwel alle mensen hebben, maar niet gerelateerd zijn aan persoonlijke interesses en optionele activiteiten, die mensen uitvoeren omdat de omstandigheden en persoonlijke interesse er zijn.

TREFKANSEN

Om ervoor te zorgen dat mensen elkaar tegenkomen op straat is het belangrijk de bewegingspatronen in de wijk te begrijpen. Bij knooppunten van voorzieningen komen veel meer mensen samen dan in een straatje aan de rand van de wijk en daarom is de trefkans dus groter op het knooppunt. Op stedenbouwkundig niveau gaat het vooral om bewegingsstromen van huis naar nodige of optionele activiteiten. Hierin spelen wegen, voet- en fietspaden en openbaar vervoer een rol en daarmee de toegankelijkheid van de wijk. Binnen een gebouw zijn er ook voorzieningen die collectief zijn en waar er vanuit verschillende ruimte mensen naartoe komen. Dit kan een aula zijn, een koffiehok of een entreehal.

Door slimme logistiek en organisatie van ruimte kan de trefkans dus worden vergroot en daarmee de kans op ontmoeting.

ZIEN EN HOREN

De mens kan beschouwd worden als een orga-

nisme met bepaalde kenmerken. Natuurlijk functioneren de ene kenmerken beter bij de ene persoon dan bij de ander. Zo zijn er geluidsgolven die alleen opgevangen kunnen worden door jonge mensen en zijn er ouderen waarbij het zicht steeds meer afneemt. Abstract gezien zijn mensen wezens die met een snelheid van gemiddeld 5 km per uur bewegen en die de wereld waarnemen via hun zintuigen. Voor ontmoeting zijn vooral horen en zien belangrijk. Horen om conversaties te voeren en op te vangen en zien om mensen te herkennen en te plaatsen. Om ervoor te zorgen dat het horen en zien van anderen kan gebeuren zijn er aan aantal factoren waarmee rekening moet worden: zichtlijnen moeten strategisch worden geplaatst en moeten niet worden onderbroken door obstakels, mensen moeten zich op korte afstand van elkaar bevinden, mensen moeten zich bewegen met langzame snelheid en er moet goed omgegaan worden met transparantie, zoals glazen gevels, en verlichting. Voor het mogelijk maken van een conversatie is het belangrijk dat men zich op hetzelfde niveau bevindt en naar elkaar toe is georiënteerd.

Voor het begrip 'afstand' zijn er een aantal kerngetallen, gebaseerd op de capaciteit van het menselijk oog. Binnen 25 meter kunnen gezichten worden herkend en kan er gezichtsuitdrukking en emotie worden waargenomen. Hoe korter de afstand tussen twee mensen hoe persoonlijker en intiemer het wordt. Een te korte afstand kan ongemakkelijk zijn met mensen die je niet goed kent. Te grote afstanden beperken het visuele en auditieve contact. Het is dus belangrijk dat er goed wordt omgegaan met afstanden om de ontmoeting tussen mensen te bevorderen. Daarbij is het gewenst om mensen zelf de keuze te laten maken of zij naast iemand op een bankje gaan zitten of aan de andere kant van de gang.

8.

REFERENTIE CATALOGUS

In dit hoofdstuk zullen een aantal projecten naar voren komen waarbij het combineren van zorg, welzijn en ontmoeting centraal heeft gestaan. Bij deze projecten zal worden beschreven in hoeverre zij zullen aansluiten bij het concept 'dorpsplein' en of ze als aanbeveling kunnen dienen.

TOELICHTING

Deze catalogus is een overzicht van referentieprojecten waarbij zorg, welzijn en ontmoeting met elkaar worden gecombineerd. Ze dienen ter inspiratie en als aanbeveling voor het concept 'Dorpsplein'.

INLEIDING

In dit hoofdstuk zullen een aantal voorbeeldprojecten aan bod komen die weergeven hoe zorg, welzijn en ontmoeting worden gecombineerd in de architectuur. Hierbij is gezocht naar projecten die letterlijk het woord dorpsplein beschrijven als ontmoetingsplaats, maar ook naar projecten waar zorg, welzijn en ontmoeting worden gecombineerd.

Het doel van dit hoofdstuk is niet om een uitgebreide analyse te projecteren van de verschillende projecten, maar om een impressie te geven hoe zorg, welzijn en ontmoeting terugkomen in de architectuur en hoe ze worden gecombineerd.

OPBOUW VAN DE CATALOGUS

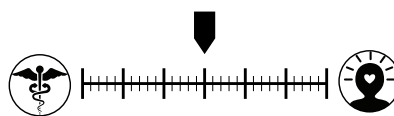
In deze catalogus zullen projecten voorkomen waar zorg, welzijn en ontmoeting in verschillende verhoudingen terugkomen. Bij het ene project kan de nadruk meer liggen op zorg, terwijl bij een ander project de nadruk meer kan liggen op welzijn. Er is wel altijd gekozen voor projecten die zich niet alleen bezig houden met zorg, welzijn of ontmoeting. Een combinatie van minstens twee thema's zal altijd voorkomen. Hieronder zal worden weergegeven uit welke onderdelen de referenties bestaan.

Projectbeschrijving

In de projectbeschrijving wordt een korte introductie van het project gegeven gepaard met de projectgegevens. Daarnaast

wordt beschreven waarom de keuze is gemaakt dit project weer te geven en wat de interessante aspecten zijn van het project, met andere woorden, waarom het relevant is voor het onderzoek naar Dorpspleinen.

De zorg-welzijn slider

De zorg-welzijn slider geeft aan in welke mate zorg en welzijn zijn vertegenwoordigd in het project. Als de slider verder naar links staat, is er in grotere mate zorg aanwezig in het project, terwijl welzijn sterker vertegenwoordigd is als de slider rechts van het midden staat.

De dorpspleinstempel

De dorpspleinstempel geeft aan of het om een project gaat waarbij het begrip dorpsplein nadrukkelijk wordt genoemd in de projectbeschrijving van de architect of gebruiker.

Conclusie

Bij iedere referentie wordt afge-slotten met een conclusie, waarin de aspecten van ieder project die interessant zijn voor het concept 'Dorpsplein' worden opgesomd en wordt uitgelegd wat dit kan betekenen voor het Dorpsplein.

HUMANITAS BERGWEG

ARCHITECT: EGM Architecten
PLAATS: Rotterdam
JAAR: 1995
OPDRACHTGEVER: Stichting Humanitas
FUNCTIE: Verzorghuis

PROJECTBESCHRIJVING

Het complex aan de bergweg bestaat uit 195 levensloopbestendige woningen die zijn geplaatst op een publieke plint met voorzieningen. Bovenop de plint, tussen de woningen in, bevindt zich een atrium, dat openbaar toegankelijk is.

De plint van Humanitas Bergweg bestaat uit verschillende voorzieningen, zoals een fysiotherapeut, thuiszorg, dagopvang, een

kinderdagverblijf, het herinneringsmuseum, een supermarkt en het Nederlands Migranten Instituut. Deze voorzieningen zijn niet alleen bedoeld voor de bewoners van het complex, maar voor de hele wijk. Vanuit de plint kan het verhoogde atrium doormiddel van een roltrap worden bereikt. Deze trappen bevinden zich achter glazen schuifdeuren. Eenmaal boven komt men aan in het atrium, wat kan worden gezien als het hart van het gebouw. Stichting Humanitas verwijst naar dit atrium met de term

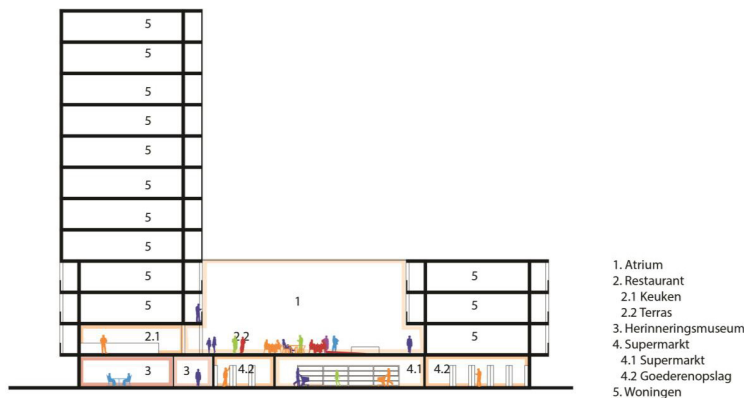
'dorpsplein'. Dit dorpsplein heeft een wijkfunctie en is openbaar toegankelijk. Hier bevinden zich functies als: een restaurant, een kapper, pedicure, een internet-café, activiteitenruimte, loungeplekken, enzovoorts. Bovendien hebben de bewoners hier hun brievenbus.

De bedoeling van het dorpsplein is zo veel mogelijk bewoners van het complex en bewoners van de omgeving samen te brengen, om zo een levendig atrium te creëren.

8.1 : Functies rond het dorpsplein

CONCLUSIE

situatie 2014

8.2 : Doorsnede over het dorpsplein

Ondanks het feit dat het atrium of zo genoemde dorpsplein openbaar toegankelijk is, is de functie inloop bemoedigd omdat deze ruimte zich op de eerste verdieping bevindt. Vanwege alle voorzieningen in de plint lijkt Humanitas Bergweg wel een centrale positie in te nemen in de omgeving, waar veel gebruik van wordt gemaakt. De vraag is alleen hoeveel bezoekers van de plint daadwerkelijk naar boven zullen gaan voor een kopje koffie of iets dergelijks. Bij het bezoek aan het complex was het opvallend dat er vooral ouderen gebruik maakten van deze ruimte, vermoedelijk toch de bewoners van het complex. Voor de bewoners van het complex is het dorpsplein zeker een interessante ruimte waar ontmoeting plaats vindt, alleen zal het gebruik door de buurtbewoners beperkt zijn.

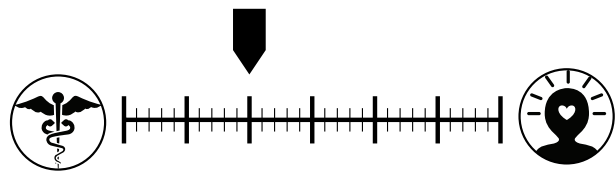

8.3 : Atrium/dorpsplein van het complex

HET FACET

ARCHITECT: ZOFA Architecten
PLAATS: Krimpen aan de IJssel
JAAR: 2015
OPDRACHTGEVER: Havenziekenhuis, Pameijer, SOR, PCPO Capelle-Krimpen, Zorggroep Rijnmond
FUNCTIE: Wijk- en zorgcentrum, Ziekenhuispoli

PROJECTBESCHRIJVING

Het programma van het Facet bestaat uit intramurale voorzieningen in de vorm van een verpleeghuis met 54 plaatsen, gecombineerd met diverse wijkvoorzieningen en ongeveer 150 woningen. Daarnaast wordt er een basisschool in het project gehuisvest en een polikliniek. Het Facet beschikt over een ontmoetingsruimte, waarnaar wederom wordt verwezen als dorpsplein. De bedoeling van deze ruimte is om verschillende bewoners en gebruikers bij elkaar te brengen en dient

als ontmoetingsruimte. Daarnaast heeft deze ruimte ook een wijkfunctie, waar activiteiten voor wijkbewoners plaats kunnen vinden. Het dorpsplein is de centrale ontmoetingsplek in het project Het Facet. Hier komen een brede basisschool, een centrum voor verpleeghuiszorg, wonen en welzijn, een ziekenhuispoli, diverse (zorg)voorzieningen en appartementen samen. De verschillende voorzieningen worden ontsloten aan het binnenplein, met als doel dat ook hier verschillende mensen met verschillende doelen elkaar tegen zullen komen. Kijken naar de opdrachtgevers

voor dit project valt wel op dat de nadruk van de voorzieningen wordt gelegd op zorg.

8.4 : Het dorpsplein

CONCLUSIE

Voor deze rapportage is het dorpsplein het belangrijkste aspect van Het Facet. Het is interessant om te zien dat deze ruimte wordt gedeeld door een brede basisschool, een centrum voor verpleeghuiszorg, wonen en welzijn, een ziekenhuispoli, diverse (zorg)voorzieningen en appartementen. Op deze manier kan er een interessante mix ontstaan tussen jong en oud, tussen bezoekers met verschillende doeleinden en tussen bewoners en bezoekers.

8.5 : Het binnenplein met voorzieningen

Het dorpsplein heeft wel meer de uitstraling en indeling van een grote aula, dan een ontmoetingsruimte waar activiteiten plaats kunnen vinden. Het lijkt meer een plek waar even een kopje koffie kan worden gedronken. De vraag is daarom ook of buurtbewoners ook gebruik zullen maken van deze functie. Op deze manier lijkt het meer, kijkend naar de functies die deze ruimte delen, lijkt het meer een ontmoetingsplaats voor kwetsbaren of mensen met een zorgvraag. Het element van de buurtbewoners, die er is om de helpende hand te bieden, lijkt hier te ontbreken.

Daarnaast is het interessant hoe het dorpsplein is gepositioneerd in het project. Het wordt ontsloten aan een buitenruimte, die tevens dient als ontsluiting voor de verschillende voorzieningen en woningen die er aanwezig zijn. Deze ligging maakt het wel gemakkelijker voor bezoekers van het plein, die met een doel van iets halen of brengen daar zijn gekomen, even naar binnen te stappen voor een kopje koffie.

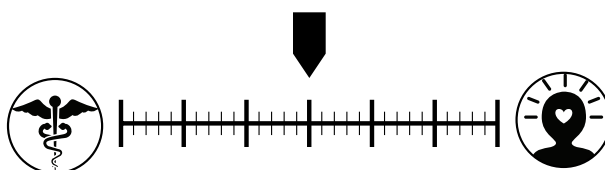

8.6 : De polikliniek

HET GEBOUW

ARCHITECT: Venhoeven CS
PLAATS: Leiden
JAAR: 2013
OPDRACHTGEVER: Gemeente Leiden, Woonstichting Ons Doel
FUNCTIE: Multifunctioneel Centrum

PROJECTBESCHRIJVING

Het gebouw is het eerste project van het nieuwe centrum van Leiden Noord. Hier zijn de meest uiteenlopende maatschappelijke voorzieningen bijeen gebracht in een uniek gebouw dat niet alleen maar op een zakelijke manier gebouwfuncties combineert, maar de hele samenleving op een onorthodoxe wijze op één plek bij elkaar brengt.

Naast drie basisscholen, peuterspeelzaal en zorgorganisaties, huisvest Het Gebouw ook een bibliotheek, buurtcentrum, aula en sportfaciliteiten. De hele buurt kan gebruik maken van de faciliteiten. Door het toevoegen van diverse appartementen, waaronder zorgwoningen voor verstandelijk beperkten en dementerende ouderen is Het Gebouw de eerste aanzet voor een nieuw, vitaal en levensloopbestendig deel van de stad.

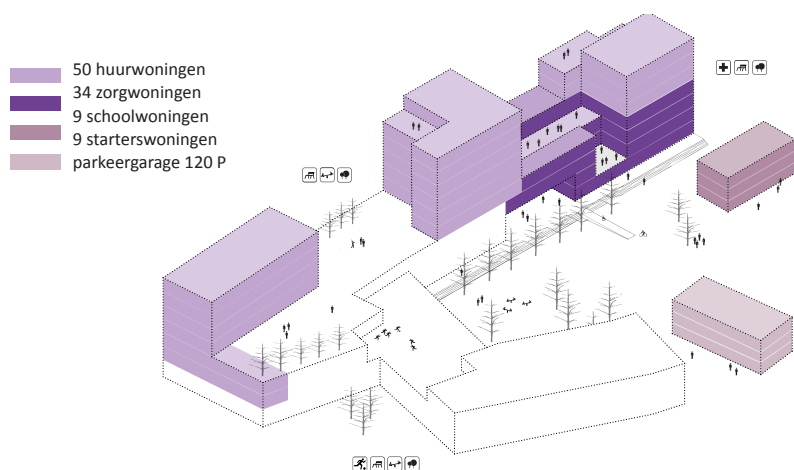
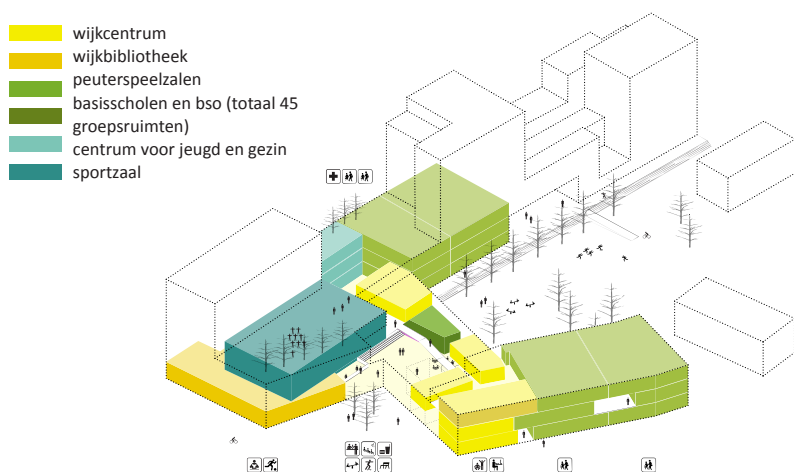
De voorzieningen in Het Gebouw en de evenementen zijn gericht op mensen van alle leeftijden. Alle voorzieningen zijn voor iedereen uit de buurt toegankelijk en bereikbaar via het centrale ontmoetingsplein bij de ingang van Het Gebouw. Het binnenplein wordt net als het kerkplein of de markt vroeger, een plek waar je bekenden en onbekenden ontmoet en waar allerlei activiteiten plaats kunnen vinden.¹

8.7 : Ontmoetingsruimte en café

CONCLUSIE

Hoewel het woord dorpsplein niet wordt gebruikt in de projectbeschrijvingen, zou het ontmoetingsplein van Het Gebouw goed aansluiten bij het concept 'Dorpsplein'. Dit plein kan verschillende activiteiten huisvesten en ontsluit een groot aantal voorzieningen. De functies rondom het plein bieden de mogelijkheid langer te verblijven en ook het plein zelf biedt plaatsen om te zitten waar vandaan genoeg te zien is. Mensen kunnen elkaar zowel ontmoeten in de aanwezige voorzieningen, zoals het wijk centrum en de bibliotheek, als op het plein. Vervolgens is er de mogelijkheid om te gaan zitten in de openbare ruimte die het gebouw biedt. Daarnaast biedt Het Gebouw de juiste combinatiemix tussen zorg, welzijn en ontmoeting en er zijn voorzieningen voor alle leeftijden, gezond of ongezond, kwetsbaar of vitaal, bewoner of buurtbewoner.

8.8 : Indeling naar functie

8.1 — VenhoevenCS, 2013

ZONNEHUIS OOSTERGAST

ARCHITECT: Klunder Architecten
PLAATS: Zuidhoorn
JAAR: 2010
OPDRACHTGEVER: Zonnehuisgroep Noord
FUNCTIE: Zorgcentrum en wonen

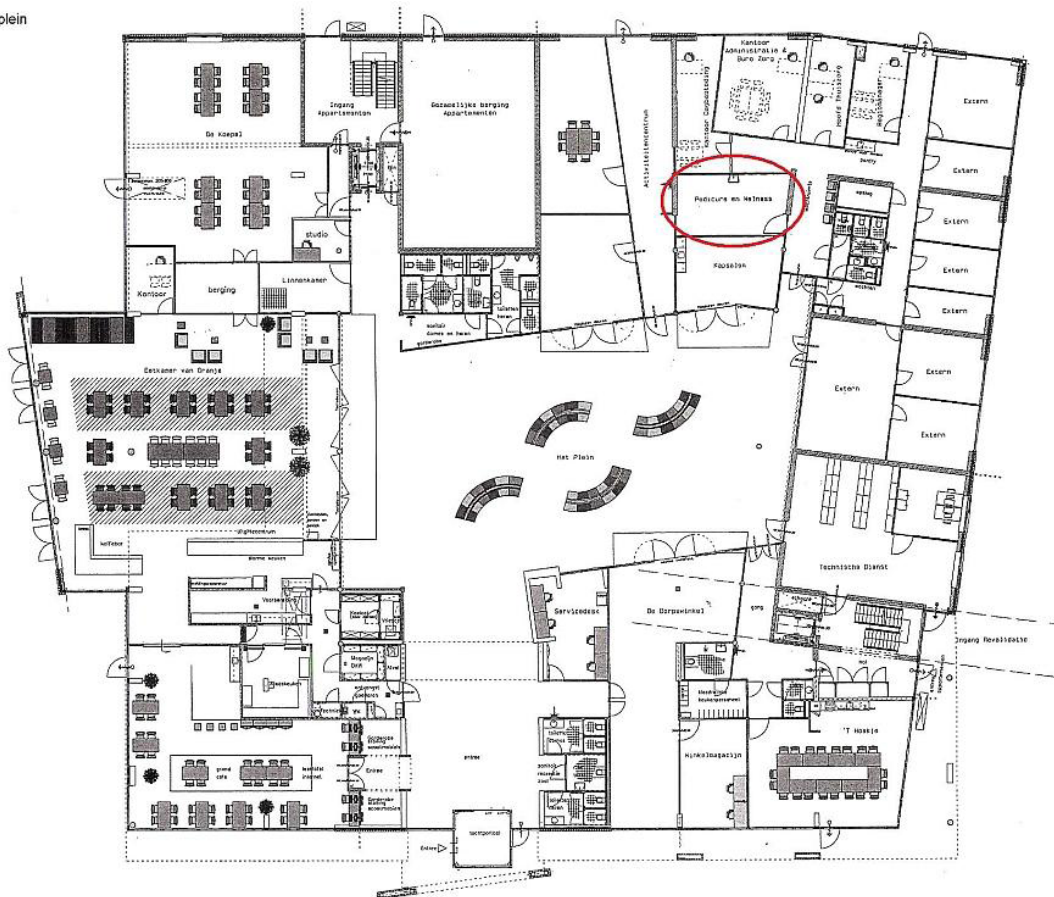

PROJECTBESCHRIJVING

Ook in dit project wordt de term dorpsplein gebruikt, ditmaal als gebouw met daarboven zorgwoningen. Zonnehuis Oostergast is een gebouw voor welzijn, wonen en zorg. Het gebouw is midden in een woonwijk gepositioneerd en heeft onder andere een eetkamer, een activiteitscentrum en een dorpswinkel, toegankelijk voor zowel de bewoner als de buurtbewoner maar is vooral bedoeld voor de cliënten van het Zonnehuis. De lay-out van het gebouw bestaat uit een centraal plein

(het dorpsplein) met daar rondom heen verschillende voorzieningen zoals hierboven reeds benoemd. Het dorpsplein is uitgerust met loungebanken die verplaatst kunnen worden, om zo mee te kunnen bewegen met het gebruik. Het plein wordt bijvoorbeeld gebruikt als stembureau, jeu de boules-baan, markt, optredens van zanggroepen of als bioscoop. Het dorpsplein kan hier dus worden gezien als een plaats waar mensen elkaar tegen kunnen komen en als flexibele activiteitenruimte.

Begane grond Dorpsplein

07-08-2010
Schaal 1:200

8.9 : Plattegrond van het dorpsplein

CONCLUSIE

Zonnehuis Oostergast biedt een gevarieerd aanbod aan voorzieningen en activiteiten, wat het gebruik zal stimuleren. Ook kan men hier terecht voor de dagelijkse benodigheden en is er een restaurant, waardoor mensen dagelijks gebruik zullen maken van het dorpsplein. Als het dorpsplein van Zonnehuis Oostergast wordt vergeleken met het concept 'Dorpsplein' is het belangrijk dat er wordt opgemerkt dat het dorpsplein van het Zonnehuis eigenlijk alleen is bedoeld voor de bewoners van het complex. Omdat het gaat om een zorgcomplex, zullen hier dus alleen maar mensen samenkomen met een zorgvraag. Hierdoor vindt er eigenlijk geen menging plaats tussen verschillende doelgroepen, een aspect dat juist zo belangrijk is kijkend naar het concept 'Dorpsplein'.

8.10 : Dorpsplein in gebruik

MULTIFUNCTIONEEL CENTRUM 'T SLAG

ARCHITECT: Massa Architecten
PLAATS: Rotterdam
JAAR: 2012
OPDRACHTGEVER: Havensteder Rotterdam
FUNCTIE: Multifunctionele accommodatie

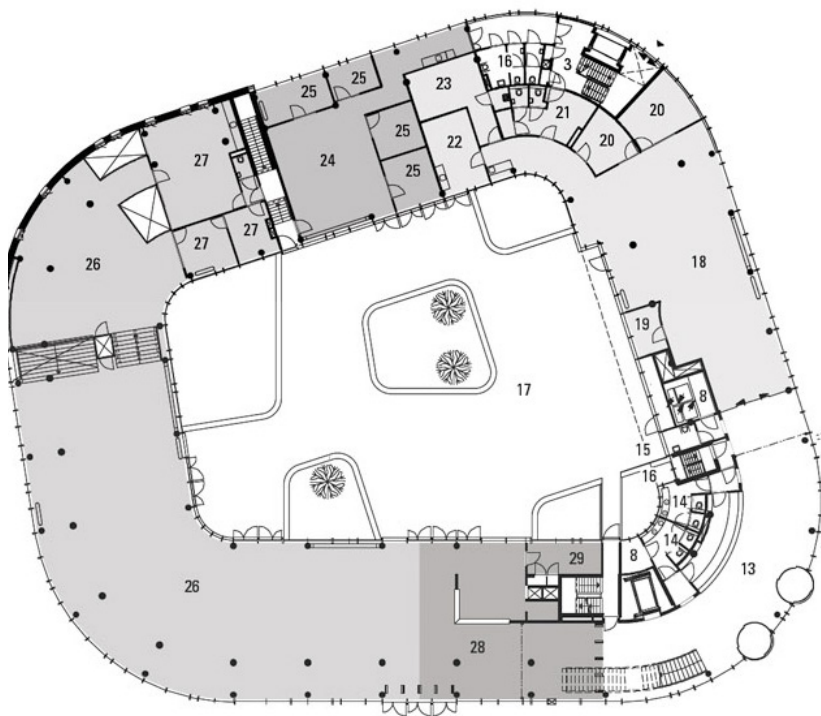

PROJECTBESCHRIJVING

Het idee achter Multifunctioneel Centrum 't Slag is het combineren van een apotheek, gezondheidscentrum, openbare bibliotheek, Centrum voor Jeugd en Gezin, Vraagwijzer (loketfunctie deelgemeente Feijenoord), een kinderdagverblijf, BSO, ouderendagbesteding en thuiszorg in één laagdrempelig gebouw op een centrale locatie.

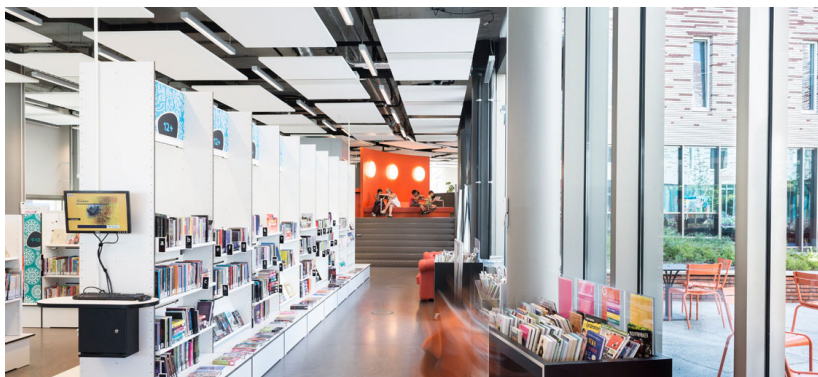
Een glazen pui loopt rond het hele gebouw, zodat overal duidelijk is welke functies zich waar bevinden, en hier en daar ook zicht is op de binnentuin in het hart van het gebouw. In de rondlopende lichtband boven de puien zijn de namen aangegeven van alle voorzieningen die in het gebouw zijn gehuisvest. Ter markering is de glazen pui van de hoofdentree aan het kruispunt twee lagen hoog. Hierachter bevindt zich de entreehal met een hoge vide en gebogen trappenhuisen. 'Allemaal ma-

nieren om het gebouw uitnodigender en laagdrempeliger te maken en om zoveel mogelijk mensen naar binnen de te lokken.' aldus de architect.²

BEGANE GROND

8.11 : Begane grond van 't Slag

8.12 : Bibliotheek op de begane grond

8.13 : Extérieur van 't Slag

- 13 hoofdentree 't Slag
- 14 toiletten algemeen 1
- 15 miva toilet algemeen
- 16 toegang RET trafostation
- 17 binnentuin
- 18 apotheek
- 19 spreekkamer
- 20 kantoor
- 21 goederenruimte
- 22 kantine
- 23 magazijn
- 24 thuiszorg
- 25 kantoor
- 26 bibliotheek
- 27 kantoor
- 28 horeca
- 29 opslag

CONCLUSIE

Op het eerste gezicht lijkt Multifunctioneel Centrum 't Slag over de juiste functies te beschikken om te voldoen aan de voorwaarden voor het programma van het concept dorpsplein. Het programma heeft openbare voorzieningen die vrij toegankelijk zijn op de begane grond, er is zorg en ondersteuning aanwezig en met het Alzheimer café komt ook welzijn aan bod. Bovendien is er programma voor alle leeftijden, variërend van de BSO tot het Alzheimer café.

Als er dieper wordt ingegaan op het programma van 't Slag valt op dat, ondank het gevarieerde programma op het gebied van zorg en welzijn, ontmoeting een redelijk achterblijft. Ten eerste heeft het gebouw het klinische karakter van een zorggebouw, waardoor het niet heel 'gezellig' is om te verblijven. Daarnaast is het programma vaak op consultbasis of voor een specifiek publiek. Het Alzheimer café is zeer specifiek gericht op één doelgroep, namelijk mensen die lijden aan Alzheimer en hun mantelzorgers.

Uit het voorgaande blijkt dat het complex is om een toegankelijke faciliteit te maken waar zorg en welzijn wordt gecombineerd en waar ontmoeting wordt gefaciliteerd. Vaak blijft één van de aspecten achter.

PANORAMA

ARCHITECT: Marlies Rohmer
PLAATS: Veenendaal
JAAR: 2011
OPDRACHTGEVER: Gemeente Veenendaal
FUNCTIE: Buurthuis

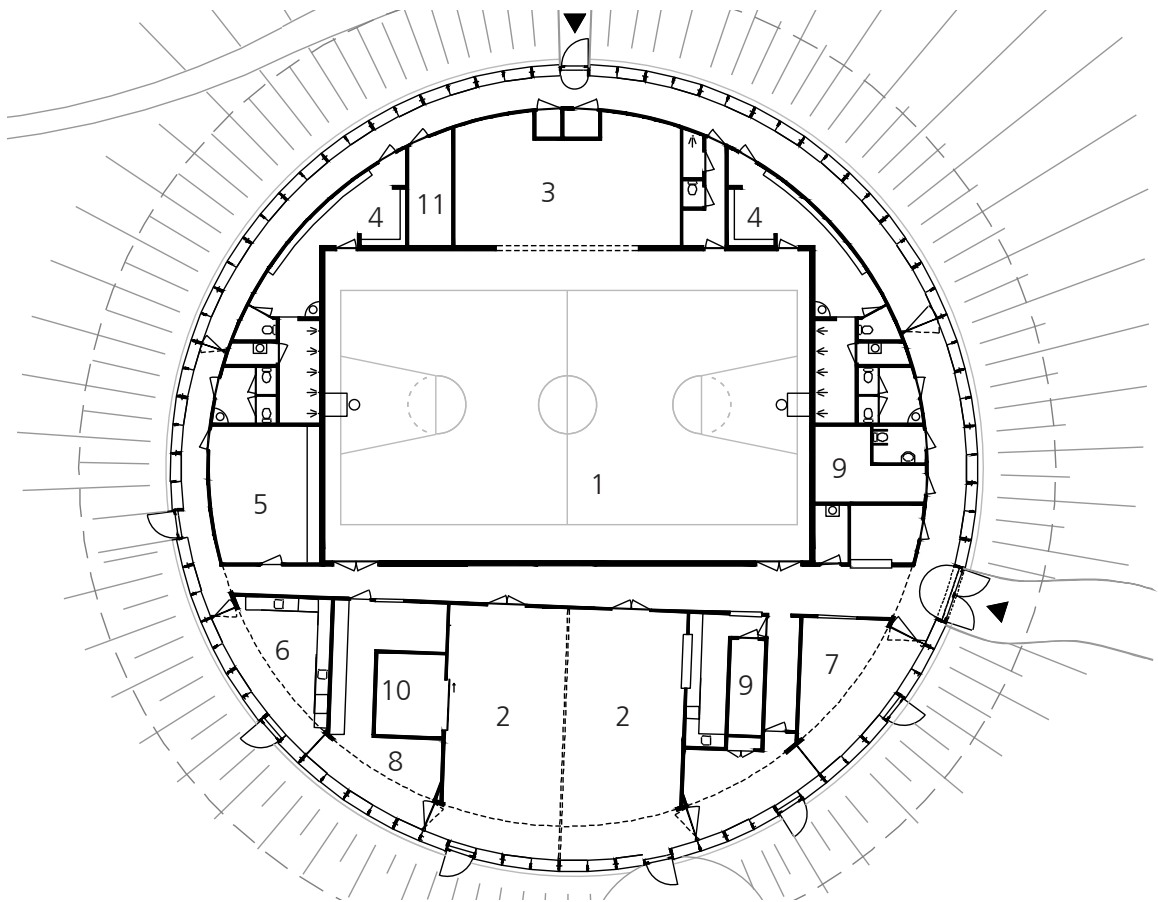
PROJECTBESCHRIJVING

Gelegen in Veenendaal, Panorama heeft als een rond, alzijdig paviljoen een uitnodigend karakter, aldus de architect. Het programma is een combinatie van een buurthuis en een gymzaal. De luifel rondom het gebouw zorgt voor een overdekte overgangszone van buiten naar binnen en vice versa. Rondom is de gevel volledig transparant, zodat er interactie is tussen binnen en buiten en men kan zien wat er binnen gebeurt. Het gebouw is zo ontworpen dat er onderlinge interactie ontstaat tussen de verschillende functies.

Daarnaast is bij het ontwerpen buurthuis Panorama rekening gehouden met de nodige flexibiliteit, waardoor de gymzaal kan worden omgevormd tot een theater in de toekomst.

Kijkend naar het programma heeft het buurthuis een centrale gang waaraan de hoofdruimtes zijn gelegen. Deze ruimten bestaan uit functies zoals een gymzaal, een grote activiteitenruimte, een cursusruimte, een huiskamer en een kookruimte. In de buitenring van het gebouw loopt een corridor langs alle ruimten.

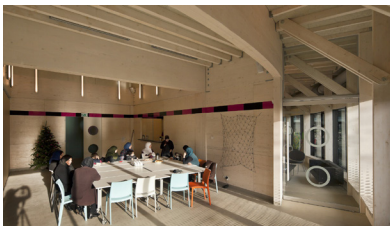
Zoals de 'zorg-welzijn slider' al weergeeft is er in dit gebouw geen zorg aanwezig. Toch komt de Panorama in deze catalogus naar voren omdat het een duidelijk beeld kan scheppen hoe welzijn en ontmoeting worden georganiseerd in een gebouw.

1. GROTE ZAAL	3. TOESTELBERGING	6. KOOKRUIMTE	9. BERGING
2. DEELBARE
ACTIVITEITENRUIMTE	4. KLEEDKAMER	7. KANTOOR	10. STOELBERGING
	5. CURSUSRUIMTE	8. HUISKAMER	11. TECHNIEK

8.14 : Plattegrond van Panorama

CONCLUSIE

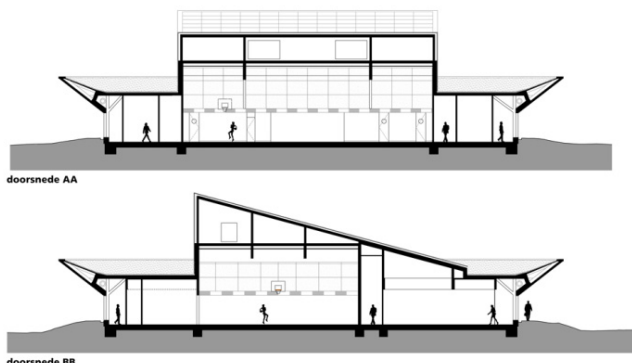

8.15 : De activiteitenruimte

8.16 : De sportzaal

Ondanks het feit dat zorg volledig ontbreekt om een dorpsplein te zijn, geeft buurthuis Panorama heel goed weer hoe welzijn en ontmoeting hun plaats kunnen hebben op het Dorpsplein. Door de organisatie van het gebouw, ontstaan er zowel visuele relaties tussen binnen en buiten als tussen de verschillende functies binnen. Omdat er goed zichtbaar is wat er binnen gebeurt vanwege het rondom transparante karakter van het gebouw, is het een uitnodigend en laagdrempelig gebouw. Bovendien kan dit buurthuis als voorbeeld dienen voor het organiseren van de ontsluiting en de positionering van verschillende functies op het Dorpsplein om ontmoeting te stimuleren.

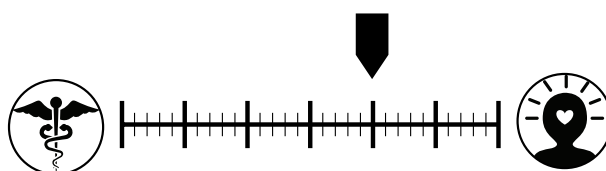

8.17 : Doorsneden over de gymzaal

HUIS VAN DROO 'BUURTHUIS NIEUWE STIJL'

ARCHITECT: JDWA
PLAATS: Duiven
JAAR: 2012
OPDRACHTGEVER: Gemeente Duiven
FUNCTIE: Buurtlounge in zorgwijk

PROJECTBESCHRIJVING

Het doel van de gemeente voor dit project is het ontwikkelen van een buurtoverstijgend woonservicegebied. In samenwerkingsverband met verschillende zorgpartijen heeft de gemeente gepoogd om oude en jonge mensen met een zorgvraag in de wijk te laten wonen, te midden van hun familie, burens en vrienden.

Met deze samenwerking is een woonservicegebied gecreëerd dat zijn aantrekkingskracht ontleent aan een mix van bewoners, laagdrempelige voorzieningen voor

jong en oud, met aangepaste zorgwoningen.

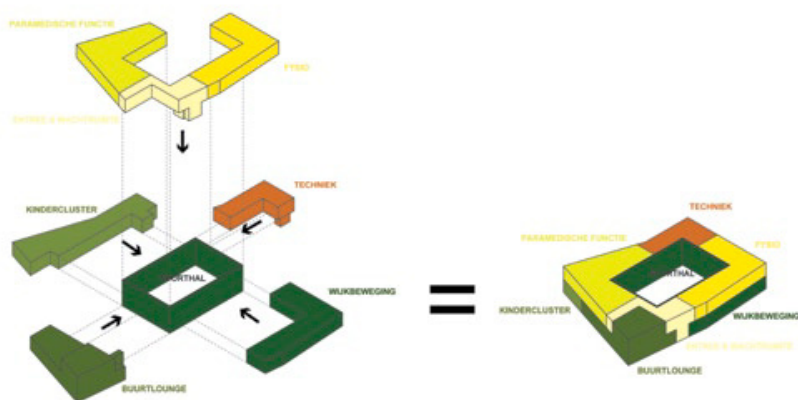
In het hart van dit gebied ligt het Huis van Droo, waarnaar wordt verwezen als zijnde een buurthuis 'nieuwe stijl'. In dit buurthuis wordt een buurtcentrum gecombineerd met een sporthal, een buurtlounge, een kinderopvang en paramedische diensten, zoals weergegeven op het schema hiernaast. Deze functies hebben allemaal andere gebruiker/beheerders en delen verschillende ruimten

8.18 : Huis van Droo en haar ligging in de wijk

woonservice gebied in staat te stellen langer thuis te wonen, en de sociale cohesie met de overige buurtbewoners te versterken. Die ambitie lijkt bij het Huis van Droo geslaagd, omdat de verschillende functies voor verschillende leeftijdsgroepen, onderling ruimte delen.

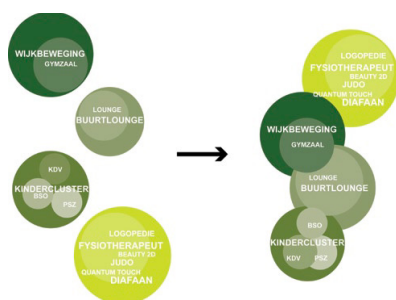
Daarnaast lijkt de ligging van het Huis van Droo vrij gunstig. Hoewel het niet is gelegen nabij verschillende voorzieningen voor de dagelijkse behoefte, creëert het wel een aantal voorzieningen zelf die het aantrekkelijk maken het gebouw te bezoeken. Daarnaast is de centrale ligging tussen de doelgroep ideaal. Als er een in deze referentiecatalogus één gebouw als 'dorpsplein' bestempeld zou moeten worden, zou Huis van Droo de geschikte kandidaat zijn.

8.19 : Organisatie van programma

CONCLUSIE

Kijkend naar het programma van Huis van Droo en haar ligging in vergelijking met de gestelde ambities en wensen voor het concept 'Dorpsplein', kan worden geconcludeerd dat dit project veel overeenkomsten vertoont met het dorpsplein-concept. Het gaat om een gebouw met een grote variatie op het gebied van functies, waar bewoners terecht kunnen voor zowel zorg, als een activiteit of een kopje koffie. Het is bedoeld als centrum om mensen in het

8.20 : De clustering van verschillende programma onderdelen

9. VELDWERK

In dit hoofdstuk is vastgelegd welke bijeenkomsten er gedurende het onderzoek hebben plaatsgevonden in de praktijk en hoe deze hebben bijgedragen. Allereerst een interview met Peter van Dalen, de voorzitter van de Parasolgroep. Ten tweede de 'Dorpspleingame', een interactieve bijeenkomst met professionals en bewoners, georganiseerd door de Parasolgroep. Ten derde een verslag van inspirerende projecten die zijn bezocht tijdens een excursie naar Berlijn, georganiseerd in het kader van dit onderzoek. Als laatste het verslag van de expertbijeenkomst die plaatsvondt aan het eind van het onderzoek om de onderzoekresultaten te testen aan het panel van professionals.

9.1 : DE PARASOLGROEP

Gedurende het onderzoek is er meerdere malen contact geweest met de Parasolgroep, de initiatiefnemer van het concept 'Dorpsplein'. In dit interview met de voorzitter van de Parasolgroep, Peter van Dalen, wordt het concept vanuit verschillende kanten belicht: de plek ervan in het huidige zorgklimaat en in de wijk, de doelen, de functies en betrokken partijen.

INTERVIEW PETER VAN DALEN

In het beginstadium van het onderzoek is er contact gelegd met Peter van Dalen. Hij is de voorzitter van de Parasolgroep en directeur van Stichting IJsselwijs. Stichting IJsselwijs biedt hulp aan de inwoners van IJsselmonde op het gebied van wonen, zorg en welzijn. Het interview had het doel om een wat grondigere uitleg van het concept 'Dorpsplein' te krijgen dan dat er op internet vermeld stond: "Concreet is de ambitie om in IJsselmonde een aantal dorpspleinen te realiseren waar de functies inloop, ontmoeting en dagbesteding zoals de nieuwe WMO (Wet maatschappelijke ondersteuning) die omschrijft zijn vorm gegeven."¹

Het interview vond plaats op 10 maart 2015 op het kantoor van de Vraagwijzer in IJsselmonde. In dit hoofdstuk wordt er een samenvatting gegeven van belangrijke thema's die in het interview naar voren kwamen.

Samenleefconcept

Een van de eerste punten die in het gesprek naar voren komt is het dorpsplein als samenlevingsconcept. Het gaat niet alleen om het aanbieden van zorg, maar ook om de sociale cohesie in de wijk. Dit betekent dat de doelgroep iedereen in een bepaald gebied beslaat. Jong en oud, gezond en mensen met een fysieke of mentale beperking. Het doel van het concept is om lokale samenlevingen in staat te stellen om vitaal samen te leven. Het woord 'Dorpsplein' moet als methode dienen om met name zorgpartijen meer naar buiten te laten denken. Het is vooralsnog niet iets wat te maken heeft met stenen.

Verbinding met de wijk

De zorgorganisaties die gevestigd zitten in de wijk zijn erg naar binnen gekeerd. De activiteiten en behandelingen vinden plaats binnen eigen muren. Zo blijft er veel kennis, kunde en energie

verborgen, die ook interessant kunnen zijn voor de rest van de wijk. Als voorbeeld van een naar binnen gekeerd worden Humanitas en Aafje genoemd, die een plint hebben met een recreatieruimte, een kapper en een pedicure.

Het naar binnen gekeerde karakter van de zorginstellingen heeft ook te maken met de typologie van de gebouwen. In gebieden als IJsselmonde zie je dat de grootste gebouwen verzorg-huizen uit de jaren zeventig en tachtig zijn. Deze gebouwen maken het vaak fysiek mogelijk om activiteiten te organiseren en mensen bij elkaar te brengen. Er zitten zalen, recreatieruimte en een restaurant in de plint. Het is echter niet uitnodigend voor publiek van buitenaf.

Ontmoeten

Een van de doelstellingen van de parasolgroep en een belangrijk onderdeel van de samenleving is ontmoeten. Ontmoetingen hebben met andere mensen is bevorderlijk voor de sociale binding en controle in een wijk. Vereenzaming ligt op de loer als men zich niet meer onder de mensen begeeft. Dat het belangrijk is, is duidelijk. Maar ontmoeting gebeurt niet zomaar. Er moet activiteit gecreëerd worden om mensen te activeren. Deze activiteit kan van

alles zijn: bingo of taalcursus, maar ook een dagelijkse bezigheid als boodschappen doen. En juist de dagelijkse behoefte is een activiteit waarop aangehaakt kan worden. Iedereen heeft deze behoefte, ongeacht leeftijd, etniciteit, inkomen en leefstijl. Op de plek waar de dagelijkse behoeftigheden worden gehaald is het dan ook aannemelijk dat de wijkbewoners interactie met elkaar hebben.

Voorzieningen

Om ervoor te zorgen dat mensen diensten gaan afnemen op het dorpsplein moet er gezorgd worden dat er een interessante en handige combinatie van voorzieningen is. Dat mensen die naar de kapper gaan gelijk erna boodschappen kunnen doen en koffie kunnen drinken met een vriend of vriendin.

Zorg

De veranderingen in de zorg maken de beweging rondom het dorpsplein makkelijker. Er is meer aandacht voor en de mindere beschikbaarheid van financiële middelen vraagt om nieuwe oplossingen. In Nederland is men doorgeslagen in het zorgen vóór. Veel te weinig mensen zorgen voor zichzelf en voor anderen.

Op het Dorpsplein gaat het echter niet om zorg. Het gaat om een centrale plek creëren waar omheen van alles kan gebeuren. Waar mensen vanzelf naartoe gaan, omdat ze wat nodig hebben.

Doelgroepen

Het Dorpsplein is bedoeld voor iedereen. De belangrijkste uitdagingen hier zijn het betrekken van jongeren en groepen van verschillende etniciteit. Juist voor mensen die wat kwetsbaarder zijn is het belangrijk om zich op te kunnen trekken aan mensen die vitaler zijn. Om deze vitalen aan te trekken is er bepaald aanbod nodig. Dat geldt ook voor

het aantrekken van verschillende nationaliteiten. Het aanbod moet aangepast worden zodat er voor ieder wat wils is.

Economie

De wijzingen in de zorg hebben ook verandering in financiering tot gevolg. Voorheen werden zorgaanbieders gefinancierd door de AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Zorg). Dit gebeurde vanuit het Rijk en daardoor hadden zij niet zoveel te maken met de gemeente. Een deel van hun financiering is nu overgedragen aan de gemeente in de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning). Dat betekent dat de zorgaanbieder hun vizier ook naar andere zaken moeten richten.

Landelijk wordt er gesteld dat men langer thuis moet blijven wonen. Dit heeft tot gevolg dat veel verpleeg- en verzorghuizen worden opgeheven. De mensen die langer thuis wonen komen ook deels ten laste van de gemeente in de Wmo. De beweging door die transitie van organisaties, die voorheen volstrekt langs elkaar heen leefden en weinig ook voor elkaar hadden, zijn nu gedwongen om met elkaar samen zich te ontfemen over hulp- en zorgbehoevenden. De scheiding van wonen en zorg maakt dat sommige organisaties met leegstand komen te zitten. Zij hebben er belang bij om Wmo geld binnen te halen, wat zij voorbeeld kunnen doen door activiteiten te huisvesten in hun vastgoed. Om elkaar niet te beconcurreren wordt er in de Parasolgroep samengewerkt.

Veel organisaties in IJsselmonde hebben een gelijkwaardig aanbod, maar doen dat allemaal op hun eigen plekken. Als de operaties geclusterd kunnen worden kan die veel efficiënter georganiseerd worden, wat geld bespaard en handiger is voor de gebruiker. Voor hem of haar maakt het niet uit welke zorgaanbieder bijvoorbeeld de dagopvang doet, als het maar op een locatie in de buurt is waar iemand zich prettig voelt.

Rol van professional

Professionals moeten meer in de rol komen van ondersteunen, coachen en faciliteren. In plaats van: wij weten wat goed voor u is. Om te faciliteren zijn er geschikte gebouwen en plekken nodig, wat het dus ook een ruimtelijke opdracht maakt. Het zou goed zijn als er een beweging op gang komt dat buurten zelf hun dorpspleinen maken.

Het concept moet niet te veel ingevuld worden door professionals, omdat het van de mensen moet worden. Iets wat zij zelf hebben bedacht. Zijn eigen rol ziet hij als aanjager en ondersteuner van de samenwerkingen tussen professionals en burgers.

Eigen kracht

Het is niet zo dat mensen die hulp nodig hebben en vragen dom of incapabel zijn. Bij de vraagwijzer wordt er uitgegaan van wat mensen wel kunnen. Mensen worden gestimuleerd om niet in hun problemen te blijven hangen, maar hun eigen talenten en vaardigheden in te zetten om zo hun vitaliteit te bevorderen. Als voorbeeld: een persoon die hulp nodig heeft om financiële problemen op te lossen geeft een ander persoon Engelse les. De vraagwijzer is een belangrijk onderdeel van het dorpsplein. Een plek waar mensen kunnen hangen en kletsen en elkaar tegelijkertijd om advies kunnen vragen. Er zijn dan ook professionele consultants aanwezig om mensen deskundig advies te geven waar nodig. Er wordt gerefereerd aan Mexico waar men op de hoek van de straat gaat staan om werk te krijgen.

9.2 : DORPS- PLEINGAME

De Parasolgroep heeft tweemaal een bijeenkomst georganiseerd om met verschillende partijen en bewoners na te denken over de invulling van het Dorpsplein. Om iedereen actief te betrekken is er gebruik gemaakt van spelelementen. Er worden prijsjes uitgedeeld voor wie wat goeds zegt of doet en er is een spelleider. Tekeningen en toneelstukjes dienen als middelen om de ideeën te communiceren. Hiervoor werkte de Parasolgroep samen met het Ministerie van Verhalen.

DORPSPLEINBIJEENKOMST

Er hebben nu twee Dorpspleinbijeenkomsten plaatsgevonden. Een op 18 februari 2015, de ander op 26 maart. Op de eerste bijeenkomst zijn er gesprekken gevoerd tussen bewoner en professionals waar een illustrator van het Ministerie van Verhalen de uitspraken en gesprekken heeft gevat in tekeningen. Concluderend over de eerste bijeenkomst wordt geschreven: "Een dorpsplein betekent... praten, ruimte geven, uitnodigend en bruisend zijn... En vooral ook: verbinden en het vooropzetten van de eigen kracht van vrijwilligers en bewoners. Met wanneer gewenst een 'fijne' ondersteunende rol voor de professionals van de Parasolgroep."² De tweede bijeenkomst, waar wij bij aanwezig waren, was bedoeld om tot meer concrete ideeën te komen en samenwerkingsverbanden te sluiten.

In deze paragraaf wordt besproken uit welke elementen het spel bestond en welke inzichten we hebben verkregen.

ELEMENTEN VAN HET SPEL

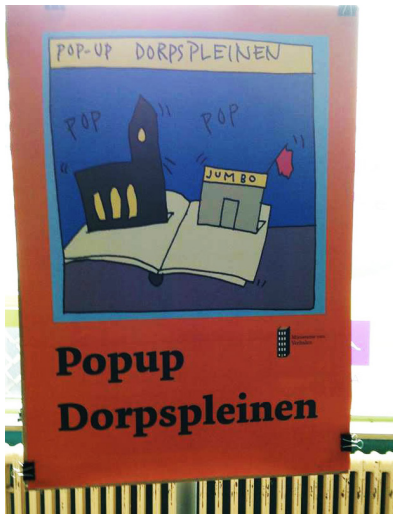
In de ruimte, een leegstaand gebouw bij Aafje Meer-

wijde in IJsselmonde, waren borden met de tekeningen van de eerste bijeenkomst geplaatst als decorstukken van de game. De middag bestond uit verschillende spelonderdelen:

- Problemen positief benaderen.
Een bewoner werd in het midden van de kring geplaatst en moest een probleem noemen die hij ervaart in zijn woonomgeving of persoonlijke leven. De groep moest hem helpen, maar alleen vanuit een positieve benadering. De parasolgroep noemt dit 'omdenken'. De woorden 'kan niet' of 'gaat niet' worden vermeden om zo tot vernieuwende oplossingen te komen.
- Kies een tekening.
Na een korte wandeling langs de borden met tekeningen mocht er een bord uitgekozen worden

9.1 Overzicht van de dorpspleinbijeenkomst op 26 maart bij Aafje IJsselmonde

9.2 Borden met tekeningen gemaakt door het Ministerie van Verhalen

die je op welke manier dan ook aansprak. Vanuit herkenning of juist vanuit ontkenning. Met het groepje (bij voorkeur bewoner en professional) wat bij hetzelfde bord stond moest er discussie worden gevoerd om uiteindelijk de resultaten in de groep te delen.

- De bushalte. Twee of meer professionals interviewen een bewoner met zijn wens of behoefte voor het dorpsplein centraal. Midden in de groep werd een van de borden geplaatst als denkbeeldige bushalte. De twee professionals moesten een klein toneelstukje opvoeren waarbij ze al wachtend op de bus praatten over de ontmoeting met de bewoner. Zo kon

de groep kennis nemen van de bewoners behoeften zonder dat hij of zij daar zelf voor hoefde te pleiten.

- Ideeënpitch. In groepjes van ongeveer 5 man werden ideeën geformuleerd die zouden moeten plaatsvinden op het dorpsplein. Iedere groep moest vervolgens zijn idee pitchen aan de anderen. De beste ideeën werden gezamenlijk gekozen. De bedenkers van de ideeën konden gelijk teamleden ronselen om het idee tot uitvoering te brengen.

9.3 Idee pitchten tijdens de laatste ronde

9.4 Ideeën beoordelen

OPMERKINGEN VAN BEWONERS

In het tweede spelonderdeel, het kiezen van een spelbord, uitte een bewoonster van een woonserviceflat haar zorgen over het plaatsen van een Dorpsplein in de plint van haar gebouw. Ze is bang dat er vreemden makkelijk in het gebouw kunnen en dat er geen controle is. Dit geeft haar een gevoel van onveiligheid. Meer activiteiten in het gebouw hoeft volgens haar ook niet. Het programma is al zeer uitgebreid en op elk moment van de dag is er iets te doen. Op de vraag of het haar niet leuk lijkt dat er meer levendigheid komt en dat er naast ouderen ook jongeren langs kunnen komen, antwoordt zij dat er met kerst al kinderen van de basisschool komen zingen.

Bij de derde ronde van het spel, de bushalte, werd er samen met een professional gesproken met een vitale man uit een woonserviceflat die nog volledig zelfstandig woont. Sommige van zijn burens zijn ook zelfstandig, maar anderen krijgen hulp. Hij zou graag een kookworkshop willen

9.2 — Parasolgroep, 2015

organiseren voor zijn flat, maar weet niet waar hij terecht kan voor geschikte ruimte voor deze activiteit. De professional, werkzaam bij stichting Pameijer, ziet mogelijkheden om initiatieven van bewoners onder te brengen in de accommodaties van Pameijer waar er grote ruimten en keukens beschikbaar zijn.

In de ideeënpitch komen er vooral ideeën naar voren die gevormd worden door professionals. Dit komt met name door de verhouding tussen aanwezigheid van professional en bewoner. De bewoners zijn duidelijk in de minderheid met een geschat percentage van 20% van de aanwezigen. Twee bewoners, een stel woonachtig in een woonserviceflat van Humanitas in Beverwaard, hebben het idee voor een vrijmarkt op het ongebruikte stuk groen voor de flat. Andere bewoners uit Beverwaard geven in deze ronde aan erg fijn te wonen in Beverwaard. Ze vinden het jammer dat de wijk zoveel negatieve aandacht krijgt en dat het kampt met een imago probleem.

IDEËN VAN PROFESSIONALS

De professionals hebben de volgende ideeën uitgekozen om te realiseren de komende tijd³:

- IJsselmonde Magazine
Een tijdschrift om te communiceren met de inwoners van IJsselmonde en om het Dorpsplein publiciteit te geven.
- Meergeneratietuin
Bewoners van woonserviceflats delen hun tuin met een school zodat er interactie kan plaatsvinden tussen verschillende generaties.
- Ontbijtservice
Bewoners van woonserviceflats kunnen in het restaurant lunchen en dineren, maar nog niet ontbijten.
- Door het oog van. Foto's maken jong en oud samen
Ouderen en jongeren gaan met een camera samen de wijk in. Op deze manier kunnen de verschillende generaties door

elkaars ogen naar de wijk kijken en elkaar zo beter leren begrijpen.

- SRV-man in de wijk
Hulpverlener geeft aan dat mensen die slecht ter been zijn het erg missen om zelf naar de winkel/supermarkt te gaan. Met de SRV-wagen zou de winkel naar de mensen toegebracht kunnen worden.
- Alarmering
Om mensen een veilig gevoel in huis te geven moet er een goed alarmeringssysteem zijn die te allen tijde werkt.
- Gezamenlijk activiteitenprogramma

Laurens, Humanitas en Aafje gaan samenwerken om een activiteitenprogramma aan te bieden waar bewoner van verschillende locaties samen kunnen komen.

- Vervoer tussen de dorpspleinen

Als er collectief vervoer wordt geregeld kan dat kosten besparen en wordt het makkelijker gemaakt voor bewoners om tussen dorpspleinen heen en weer te reizen.

Wat opvallend was aan de dorpspleinbijeenkomst is het gebrek aan ideeën voor een fysieke plek in de wijk. Met uitzondering van het idee van de meergeneratietuin, gaat het vooral om toevoegingen aan bestaande woonserviceflats of seniorenwoningen (ontbijtservice, alarmering, activiteitenprogramma). Het concept 'Dorpsplein' wordt gezien als iets vernieuwends, maar de ideeën zijn nog vrij behoudend. Het idee van fotograferen met jongeren en ouderen is een leuk idee, maar een activiteit die ook in een buurthuis terecht kan. Heel vreemd is het niet dat de ideeën veel te maken hebben met bestaande voorraad en aanbod, aangezien zij geformuleerd zijn door werknemers en bewoners van zorg- en welzijnsinstellingen in IJsselmonde.

Er is echter wel gebleken in het interview met Peter van Dalen dat de bestaande instellingen

9.5 Prijzen winnen in de dorpspleingame

een belemmerende typologie hebben. Het heeft geen open karakter en is weinig aantrekkelijk voor buitenstaanders. Wat de bewoonster van een woonserviceflat aangaf is dat zij niet de behoefte had aan een Dorpsplein in haar gebouw, omdat dat zou zorgen voor onveiligheid en drukte. Bovendien was er al zoveel aanbod dat zij zich niet behoefde te vervelen. Een andere opmerking van Peter was ook dat hij wil dat zorginstellingen naar buiten gaan treden met hun kennis.

Bij een volgende bijeenkomst zou het dus interessant zijn om de mogelijkheden van alternatieve plekken in de wijk te exploreren waar veel mensen met verschillende levensomstandigheden komen, zoals het winkelcentrum, de supermarkt, scholen en wijkgebouwen.

9.3 : EXCURSIE BERLIJN

In het kader van het onderzoek naar dorpspleinen is er voor de hele Veldacademie een excursie georganiseerd naar Berlijn. In deze stad zijn er veel ontwikkelingen en projecten gaande op sociaal vlak. Het bezoeken van een aantal projecten diende als inspiratie en er werden ervaringen uitgewisseld. Een buurthuis, een park, een school en een woongemeenschap zijn onder andere de revue gepasseerd.

9.6 Het Kreativhaus

INLEIDING

Van de bezochte projecten in Berlijn zijn er enkele projecten die in deze paragraaf zullen worden besproken die kunnen bijdragen aan het onderzoek naar dorpspleinen, of in ieder geval een interessant internationaal licht kunnen werpen op het onderzoek. In een aantal projecten stond ontmoeting namelijk centraal, georganiseerd rondom andere activiteiten en functies.

KREATIVHAUS

Kreativhaus is een interessant project in Berlijn Mitte, waar een buurtcentrum, een meergeneratiehuis en een theater en pedagogisch centrum met elkaar worden gecombineerd. Deze combinatie is interessant omdat het Kreativhaus of deze

9.7 De buurttuin van Kreativhaus

manier een zeer divers publiek heeft.

Daarnaast is het meergeneratiehuisprincipe interessant voor het concept dorpsplein. Een meergeneratiehuis is een ontmoetingsplek waar er interactie is tussen verschillende generaties. Ze bieden ruimte voor groepsactiviteit zodat burens met elkaar in aanraking kunnen komen. Kenmerkend voor het Meergeneratiehuis is jongeren die ouderen helpen en vice versa. Het contact tussen de verschillende generaties zorgt voor uitwisseling van ervaring en kennis en bevordert de sociale samenhang in de wijk. Ook worden er in het Kreativhaus onder andere computerlessen gegeven voor senioren en wordt er begeleiding gegeven bij het vinden van een baan.

PRINZESSINNENGÄRTEN

Prinzessinnengärten is in de zomer van 2009 op de Moritzplatz in Berlijn Kreuzberg gelanceerd als pilot project. Moritzplatz was meer dan een halve eeuw een braakliggend stuk grond. Samen met vrienden, activisten en burens heeft de organisatie Nomadisch Grün alle troep opgeruimd en transporteerbare organische moestuinen geplaatst. Met de tuin willen zij de biologische, sociale en culturele verscheidenheid in de buurt vergroten en een pionier zijn op het gebied van nieuwe manieren van samenleven in de stad.

Het samen tuinieren in Prinzessinnengärten gecombineerd met een biologisch en vegetarisch eetcafé met lokale producten heeft hierna als katalysator gediend voor vele andere initiatieven in de buurt. Het is uitgegroeid tot een platform waar mensen met ideeën voor een buurtinitiatief terecht kunnen voor samenwerking.

Ook dit project zou als inspiratiebron kunnen worden gebruikt voor het concept dorpsplein, omdat het goed weergeeft hoe in een project gelijkgestemden, met minimale middelen, bij elkaar kunnen worden gebracht

9.8 Het café van Kreativhaus

9.9 Kreativhaus en het meergeneratieconcept

9.10 De Prinzessinnengärten

met een gezamenlijke activiteit, in dit voorbeeld tuinieren, en zo andere initiatieven tot stand komen.

MEHRINGPLATZ

De Mehringplatz is een rond plein in het Berlijnse Friedrichstadt dat in 1730 werd aangelegd. Het is in 1947 vernoemd naar Franz Mehring. Tot 1860 werd het plein aan de zuidzijde afgesloten door de Hallesches Tor. Tegenwoordig vormt het plein het zuidelijke eindpunt van de Friedrichstraße, terwijl tot 1970 ook de Wilhelmstraße en de Lindenstraße hier eindigden. Oorspronkelijk heette het plein Rondell, naar zijn ronde vorm; in 1815 werd het herdoopt in Belle-Alliance-Platz naar de Slag van La Belle Alliance, een andere naam voor de Slag bij Waterloo die toen zeer populair was in Pruisen.

De afgelopen jaren is de mehringplatz een plaats geweest met veel sociale problematiek, maar sinds een aantal jaar probeert de stad daar verandering in te brengen door bewonersinitiatief te stimuleren en gebiedsgerichte oplossingen toe te passen. Hierbij is de hulp ingeschakeld van de Conceptfabrik, een Duits bureau dat een bordspel heeft ontwikkeld om de verschillende ideeën en stakeholders bij elkaar aan tafel te krijgen en vorm te geven aan het proces. Dit bordspel is zo ontwikkeld dat het de gesprekken met bewoners gemakkelijker maakt. Daarnaast kan er door de bijbehorende spelregels meer vorm en structuur worden gegeven aan het gesprek.

Deze strategie zou kunnen helpen bij het ontwikkelen van het dorpsplein, omdat ook hier de bewoners belangrijk zijn en zo veel mogelijk inspraak moeten hebben.

9.11 Het café van de Prinzessinnengärten

9.12 Mehringplatz

9.13 Het bordspel ontwikkeld door Conceptfabrik

9.4 : EXPERT-BIJEENKOMST

Deze bijeenkomst heeft plaatsgevonden aan het eind van het onderzoek. Met een groep van vijf experts zijn de bevindingen van het onderzoek gedeeld en bediscussieerd. Het communicatiemiddel hiervoor was een aangepaste versie van Christopher Alexander's patroontaal. De deelnemers mochten de 18 stellingen beoordelen. Aan de hand van de beoordelingen werd de discussie gevoerd. Aan het eind van de bijeenkomst waren er een aantal zaken opgehelderd, maar werd het ook duidelijk dat er nog een aantal over het hoofd waren gezien.

OPZET EN DOEL

Het doel van de bijeenkomst was om de bevindingen van het onderzoek te testen aan een expertpanel. Aan het begin van het onderzoek is er al gesproken met experts, te lezen in paragraaf 9.1 en 9.2, om informatie over het concept 'Dorpsplein' in te winnen. Gedurende het onderzoek is deze informatie omgezet in ruimtelijke uitgangspunten. De uitgangspunten zijn gevat in tekst en beeld volgens de patroontaal. De 18 patronen die gevolgd zijn uit het onderzoek zijn weer-geven op A3 posters. Om de meningen te peilen en om gelijk over te gaan op actie, werden er spelbordjes uitgedeeld met verschillende soorten post-its. De post-its stonden voor 'eens' en 'oneens' en er was een post-it die ruimte gaf voor opmerkingen. Na de beoordeling zijn er een paar patronen geselecteerd die eruit uitsprongen, ofwel omdat

de beoordeling in tegenstelling stond met onze visie of omdat er verdeeldheid was in het expertpanel. De patronen dienden op deze manier als handvaten voor discussie. Uiteindelijk zijn niet alle patronen aan bod gekomen.

PATROONTAAL

De patronen die gebruikt zijn voor de bijeenkomst zijn gebaseerd op de methode die ontwikkeld is door Christopher Alexander in 1977. Hij schreef het boek *A Pattern Language*, in het Nederlands vertaald als *Een Patroontaal*. Patronen zijn tijdloze principes die zich voordoen in het de dagelijkse, gebouwde omgeving. De principes zijn herkenbaar voor veel mensen maar kunnen visueel verschillen per ruimte waar het plaatsvindt. Doordat het een dynamisch principe is kan iedere ontwerper, beleidsmaker, bewoner en ieder ander een eigen ruimtelijke

invulling geven. Door de herkenbaarheid, tijdsloosheid en combinatie van beeld en tekst is het een zeer geschikt communicatiemiddel voor samenwerking tussen verschillende partijen.

Oorspronkelijk bestaat een patroon uit een titel, een (veronder)stelling, een toelichting, een toepassing, een afbeelding en de verbanden met andere patronen⁴. Op de posters voor de expertbijeenkomst is er een verkorte versie van de patronen weergegeven. Om te voorkomen dat er teveel tekst gelezen zou moeten worden is er gekozen voor een patroon bestaande uit een titel, een stelling en een afbeelding. Belangrijk is dat de titel de lading van het patroon dekt. De stelling moet pakkend zijn en positief geformuleerd worden. In de stellingen van de patronen voor dit onderzoek zijn de woorden 'niet' en 'geen' vermeden. Dit is gebaseerd op de wijze waarop Machiel van Dorst patronen gebruikt in zijn boek *Een duurzaam leefbare woonomgeving* (2005). Alexander formuleert zijn stellingen namelijk niet altijd positief. Voor de afbeeldingen stelt Van Dorst dat zij dienen als ondersteuning van de theorie, maar dat zij niet al de vormgeving van een oplossing mogen bepalen. Bovenal moeten de afbeeldingen inspirerend zijn. De gebruikte afbeeldingen zijn (bewerkte) foto's van het internet of eigen gemaakte diagrammen.

DEELNEMERS

Bij het selecteren van de deelnemers is er gelet op huidige rol/positie binnen de zorg, locatie van werkzaamheid, ervaring en expertise. Het doel was om een zo gevarieerd mogelijke groep te hebben die denken vanuit verschillende achtergronden en belangen. Uiteindelijk bestond het expertpanel uit de volgende personen:

- Peter van Dalen
Voorzitter van de Parasolgroep en directeur van Stichting IJsselwijs.
- Jannina Vrijhof
Lid van de Parasolgroep en welzijnsregisseur voor Aafje IJsselmonde.
- Guido de Ruiter
Zelfstandig adviseur wonen-welzijn-zorg en betrokken bij de Parasolgroep.
- Loek Dresen
Regioadviseur bij Zorgimpuls (adviseur en begeleider eerstelijnszorg) voor Rotterdam Charlois, Feijenoord, IJsselmonde, Hoogvliet en Pernis.
- Janet Neyhoft
Sociaal Coördinator van de Nieuwe Nachtegaal, een woonzorgvoorziening in de Rotterdamse wijk Charlois.

Vanuit de Veldacademie was Karin Snoep aanwezig. Zij heeft niet deelgenomen aan het beoordelen van de stellingen, maar wel aan het gesprek. Om input te krijgen vanuit bewonersperspectief is er geprobeerd contact te krijgen met een wijkverpleegkundige. Dit is helaas niet gelukt.

BEOORDELING

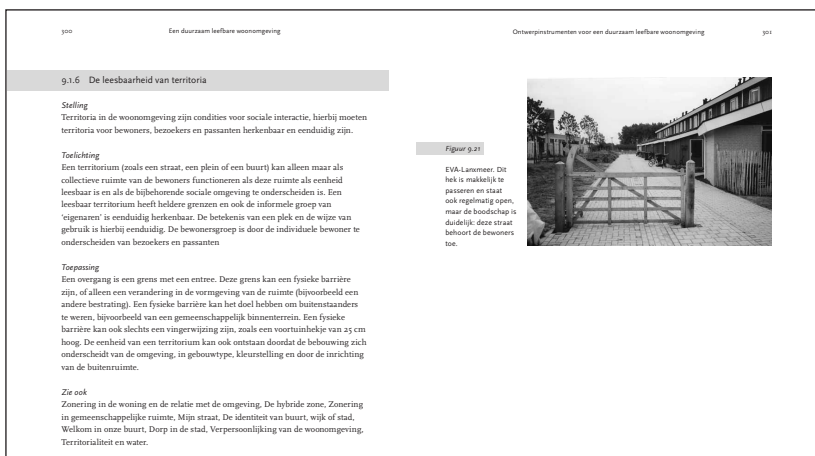
Op de volgende pagina is een overzicht weergegeven van alle patronen met de bijbehorende beoordeling. Tijdens het beoordelen bleek er uit het expertpanel behoefte een post-it met optie 'neutraal'. Dit hield in dat de stelling onbelangrijk werd gevonden voor het dorpsplein of omdat de beoordelaar er geen duidelijke mening over had.

9.14 Spelbordjes

9.15 Beoordeling van de patronen door het expertpanel

9.16 Voorbeeld van patroon zoals gebruikt door Machiel van Dorst

Eerstelijnszorg

Stelling

Dankzij burgerkracht en onderlinge ondersteuning in de buurt is er geen aanbod van eerstelijnszorg nodig op het dorpsplein.

Geen professionele eerstelijnszorg op het dorpsplein

Belangrijk punt in de buurt

Stelling

Het situeren van het dorpsplein op een knooppunt van voorzieningen vergroot de kans op een bezoek aan het dorpsplein.

Voorzieningen in de wijk vormen een kern waar mensen elkaar onbedoeld tegenkomen.

"Dorpspleinen situeren zich hier"

Dorps(-plein)gebouw

Stelling

Het dorpsplein is een ruimte binnen die alle dagen van het jaar gebruikt kan worden.

Het Gebouw, Leiden

"Dorpsplein + gebouw"

Openbaar vervoer

Stelling

Het dorpsplein richt zich op de directe buurtbewoner, waardoor goed toegankelijke wandelpaden naar het dorpsplein belangrijker zijn dan de aanwezigheid van openbaar vervoer.

Wandelende buurtbewoners

Herkenbaarheid van het dorpsplein

Stelling

Het dorpsplein heeft een keurmerk zodat het voor de buurtbewoners duidelijk is wat zij er kunnen halen.

Keurmerk dorpsplein

"Niet institutioneel"

Buitenruimte

Stelling

Het dorpsplein heeft een buitenruimte die fungeert als gemeenschappelijke tuin waar de hele buurt gebruik van kan maken.

Wijkcentrum Vleendaal met omliggende tuin

Dorpsplein = Zorgcentrum + Wijkgebouw

Stelling

De diensten die het dorpsplein verleent zijn al elders te krijgen: voor zorg kunnen mensen terecht bij gezondheidscentra en voor ontmoeting bij wijkgebouwen.

Het dorpsplein heeft eigenschappen van zowel een zorgcentrum als een wijkgebouw.

Wijkgebouwen

Stelling

Bestaande wijkgebouwen zijn geschikt als locatie voor een dorpsplein.

Wijkgebouw Lombardijen

"Niet vanzelfsprekend maar kan wel"

Eigen voordeur aan de straat

Stelling

Het dorpsplein is direct vanaf de straat toegankelijk en heeft een eigen voordeur.

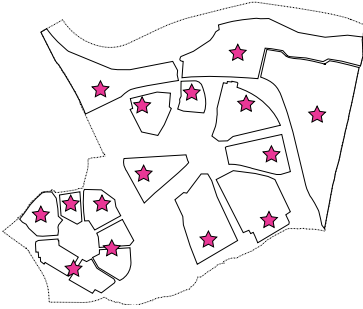
Entree de Rietvink Amsterdam

Buurtgebonden dorpsplein

Stelling

Elke buurt in IJsselmonde krijgt een eigen dorpsplein.

Een dorpsplein voor iedere buurt

"Krijgen is af-hankelijk van wat mensen willen"

Bestaand vastgoed

Stelling

Het dorpsplein wordt geplaatst in bestaand vastgoed van één van de leden van de parasolgroep.

Woonzorgcentrum Laurens Dijkveld

Privacy op het dorpsplein

Stelling

De bezoeker en de hulpverlener van het dorpsplein moeten de mogelijkheid hebben om zich terug te trekken als een situatie om privacy vraagt.

Flexibel meubilair waar men zich kan afzonderen

"Ja, kan ook elders afspreken"

Op schaal van een dorp(splein)

Stelling

Het dorpsplein heeft de schaal van een dorp waar iedereen elkaar van gezicht kent.

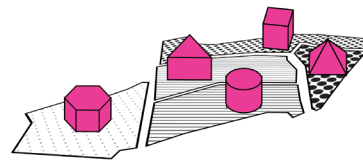
Bekende vrienden in de wijk: mensen herkennen draagt bij aan een gevoel van veiligheid

Dorpsplein volgt context

Stelling

Het dorpsplein moet voldoen aan de vraag vanuit de buurt en moet zich kunnen aanpassen aan de context.

Per wijkbuurt een dorpsplein wat aansluit bij de bewoners

Burgerzorg

Stelling

De zorg en ondersteuning die aangeboden wordt op het dorpsplein is gebaseerd op burgerkracht en/of onderlinge ontmoeting.

Basisschool leerlingen helpen een buurvrouw met de tuin

Verblijven en ontmoeten

Stelling

Verblijfskwaliteit op het dorpsplein vergroot de kans op ontmoeting tussen buurtbewoners.

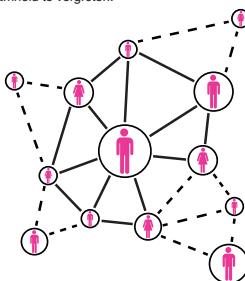
Singelkoningen Heermaadspark. Horecapaviljoen en meubilair nodigt uit tot verblijven

Dorpsplein = (zorg + welzijn) x ontmoeting

Stelling

De belangrijkste rol van het dorpsplein is de mogelijkheid en ondersteuning te bieden om nieuwe mensen te leren kennen om zo het sociaal netwerk uit te kunnen breiden en daarmee de zelfredzaamheid te vergroten.

Sociale netwerken in de wijk vergroten de zelfredzaamheid van bewoners

Een leesbaar dorpsplein

Stelling

Een open karakter van het dorpsplein dat laat zien wat er binnen allemaal gebeurt is uitnodigend voor de buurtbewoners.

Activiteit die vanaf de straat zichtbaar is bij het Glazen Huis van 3FM

UITKOMSTEN EXPERT-BIJEENKOMST

In de bijna twee uur durende bijeenkomst is er veel gezegd over uiteenlopende thema's die te maken hebben met het concept Dorpspleinen. Binnen de groep waren de meningen regelmatig verdeeld. Er is daarom gekozen om namen van de deelnemers te noemen bij de uitspraken. Een aantal patronen zijn besproken, maar waren veelal aanleiding voor een discussie over een bepaald thema. In deze paragraaf worden deze thema's benoemd met de verschillende visies erop.

Dorpsplein als metafoor

Na de beoordeling zijn er wat kritieken op de stellingen. Ze worden dogmatisch gevonden, teveel uitgaande van 'tekentafel maakbaar' en geformuleerd vanuit een fysieke vraag. Guido vertelt dat het niet per definitie de bedoeling is dat het Dorpsplein een gebouw is. De drie leden van de parasolgroep benadrukken allemaal meerdere malen dat het concept 'Dorpsplein' een denkrichting is, bedoelt om partijen te bevrijden

van het realistische denken in vastgoed, geld en belangen om zo tot nieuwe inzichten te komen. Deze komen later in het proces absoluut terug, maar die stenen moeten geen vertrekpunt zijn, stelt Peter. Hij gaat nog verder door te stellen dat hij voor Dorpspleinen als denkmodel is, maar dat hij ze niet fysiek gerealiseerd hoeft te zien.

Standaardmodel voor Dorpsplein

Alle aanwezigen benadrukken het Dorpsplein als dynamisch principe. Er is geen blauwdruk voor of eenduidige oplossing. Janet noemt als voorbeeld een verzorgingsflat of een straat met een bankje waar buurtbewoners samen komen. Voor Jannina is een Dorpsplein groter dan één gebouw. Loek noemt verschillende mogelijke verschijningsvormen van een Dorpsplein: neigend naar zorgcentrum, neigend naar een wijkgebouw, een compleet nieuwe oprichting of een zorgcentrum waar al grote inloop is. Guido meent dat er wel degelijk fysieke plekken in de wijk nodig zijn waar haalen brengdiensten zijn. En deze plekken moeten altijd multifunctioneel zijn: verschillende doel-

"Ik ben tegen dorpspleinen om het maar even zo te zeggen. Ik ben heel erg voor Dorpspleinen als denkmodel. Maar ik hoef ze niet fysiek gerealiseerd te hebben."

Peter van Dalen

groepen, verschillende bestemmingen, verschillend gebruik.

Doelgroep

Volgens Guido zijn kwetsbaren de belangrijkste doelgroep. Deze mensen hebben in mindere mate de vaardigheden om hun eigen leven vorm te geven en een klein(er) sociaal netwerk. Maar, voegt hij toe, je hebt wel andere dragers nodig. Jannina beaamt dit. Zij zegt niet te geloven in een Dorpsplein waar alleen kwetsbaren komen. Je hebt mensen met draagkracht nodig om de kwetsbaren te ondersteunen. Loek noemt het een illusie om te denken dat dat mogelijk is. Mensen zoeken gelijkgestemden, dat mengt niet. Karin noemt als voorbeeld GGZ en hun

9.17 Bespreken van de patronen

thuishavens. Doordat mensen in een Huis van de Wijk door elkaar gingen lopen, was het de vraag of de doelgroep nog wel zou komen en niet uit het oog verloren zou worden.

Rol van professional

Peter geeft aan dat hij moeite heeft met de stellingen omdat er teveel voor andere mensen wordt bedacht wat wel en niet goed is. Hij vindt dat mensen zelf met elkaar uit moeten kunnen maken wat een Dorpsplein is. Loek verwijst hier naar een kind wat je ook niet kan vragen wat voor onderwijs hij of zij wil. Hij wil daarmee zeggen dat het moeilijk is om in kaart te brengen wat mensen willen. Dat dat toch ergens bedacht zal moeten worden.

Janet ziet zichzelf meer als facilitator. Mensen kunnen naar haar toe komen met een wens of idee, dat zij met de juiste middelen verder kan uitvoeren. Wanneer Peter de vraag op tafel legt wat er zou gebeuren als de bewoners in een wijk vastgoed krijgen en een budget om er wat mee te doen is Janet heel stellig: zonder de juiste professional gaat het niet werken. Als voorbeeld wordt Villa Vonk⁵ genoemd, waar professionals zijn wegbezuinigd en het bestuur in conflict ligt. Janet is van mening dat het heel belangrijk is dat er in het beginstadium iemand is die kijkt naar talenten en kunnen en dat er drie vragen worden gesteld: Waar zijn we nu, waar willen we naartoe en wat hebben

“Je kan ook niet aan een kind vragen wat voor onderwijs hij wil. Wat mensen willen is moeilijk om in kaart te brengen. Dat zal toch ergens bedacht moeten worden.”

Loek Dresen

we daarvoor nodig? Als er naast die professional een goede groep vrijwilligers is, dan kan er veel bewerkstelligd worden. Het woord ‘facilitator’ verdient de voorkeur boven ‘coördinator’, meent men. Coördinator impli-

len en er toe te doen. Daar komt bij dat zorg wordt geregeld op het moment dat het echt nodig is. Jannina voegt eraan toe dat het belangrijk is voor mensen om gezien te worden. Ze merkt op dat binnen haar organisatie

“Waarom die zorg- en welzijnspartijen en corporaties bij elkaar zitten is omdat er in eerste instantie wordt gericht op kwetsbare mensen. Dat is waarom wij als maatschappij dit soort dingen aan het doen zijn. Die kwetsbare mensen hebben nou eenmaal vaak beperkte financiële mogelijkheden en minder sociale vaardigheden. Sociaal, maatschappelijk en financieel kwetsbaar. Dat is waardoor je als professionals nog vindt dat je daar een rol in hebt. Als de samenleving alles alleen oplost...maar die samenleving heeft vaak de neiging om het lossen met mensen die dat zelf kunnen en kwetsbaren daarin minder adopteren. Behalve als je misschien echt in een klein dorp woont, waar men met elkaar voor de dorpsgeek zorgt.”

Guido de Ruiter

ceert dat de professional zelf niet deelneemt in uitvoering en productie.

De samenleving heeft vaak de neiging om het op te lossen met mensen die dat zelf kunnen, stelt Guido. Sociaal, maatschappelijk en financieel kwetsbaren worden daarin minder geadopteerd. De rol van de professional is ook om voor deze groep mensen op te komen en te zorgen dat zij een prettig bestaan kunnen leiden.

Zorg en welzijn

De insteek moet nooit zorg zijn, meent Guido. Het welbevinden van mensen is veel belangrijker. Naar een zorgcentrum ga je als je vraag, probleem of behoefte aan zorg hebt. Het dorpsplein moet ook leuk zijn. Hij haalt een onderzoek aan waaruit gebleken is dat mensen hun zorgbehoefte wordt uitgesteld als hun welbevinden beter is. Het is voor mensen hun welzijn belangrijk om mee te doen in de maatschappij, zich zinnig te voe-

Aafje welzijn steeds belangrijker wordt, omdat zorg ermee verminderd kan worden. Er wordt zo geprobeerd om voor de zorg uit te lopen.

Op de vraag of zorg nodig is om het Dorpsplein exploitabel te houden antwoordt Guido dat er elke keer naar een gebouw en wijk gekeken moet worden om te zien wat er nodig is. Het is wel noodzakelijk om meerdere kostendragers te hebben. Bijvoorbeeld dagbesteding van meerdere partijen, een huisartsenpost of een bibliotheek.

9.5 — Villa Vonk is een brede school met welzijnsvoorzieningen in Rotterdam-Hoogvliet.

Vraag en aanbod

De woorden 'vraag en aanbod' komen regelmatig terug in de discussie. Met vraag wordt bedoeld de behoefte vanuit de wijk. De wensen van de buurtbewoners. Met aanbod worden bestaande voorzieningen en organisaties bedoeld die al actief zijn in de wijk. Peter stelt dat wat mensen nodig hebben als vertrekpunt moet dienen, boven alle andere aspecten als vastgoed en geld. Janet merkt dat vraag steeds verandert. Vanuit de wijk kreeg zij de vraag om meer voor kinderen te doen. Het idee ontstond om een honkbal team te vormen. In het gebouw was er geen trainingsruimte, dus werd er gezocht in de wijk. Het woonservicegebouw de Nieuwe Nachtegaal is hiermee uit-gewaaid over een groter gebied om te voorzien in de behoefte. Er zitten momenteel meer functies in de Nieuwe Nachtegaal die niet van tevoren zijn bedacht, maar ontstaan zijn vanuit een vraag. Een voorbeeld hiervan is de bewegingsruimte.

Volgens Guido is het belangrijk om de vraag en het aanbod in de wijk te inventariseren. Loek vindt dat er naast behoefte ook gekeken moet worden naar de aanwezige voorzieningen, hoe die aansluiten bij de behoefte en wat de staat is van het vastgoed. Jannina benadrukt de menselijke inventarisatie, om te kijken welke mensen er in de wijk

"Ik denk dat de insteek nooit zorg moet zijn, maar het welbevinden van mensen. Dat is veel belangrijker. Je gaat naar een zorgcentrum als je een vraag hebt of een probleem of een behoefte aan zorg. Maar het moet ook voor andere mensen zijn. Het moet leuk zijn!"

Guido de Ruiter

wonen. Als voorbeeld worden de Turkse gezinnen rondom de Nieuwe Nachtegaal genoemd. Zij gaan niet in op uitnodigingen voor activiteiten maar maken wel gebruik van de buurtsupermarkt. Zij zouden daar dan misschien een koffiehok nodig hebben om elkaar te ontmoeten.

Zelfredzaamheid en langer thuis wonen

Loek stelt dat het een totale aanname is dat een Dorpsplein eraan bijdraagt dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen of hun sociale netwerk kunnen verbeteren. Peter antwoordt daarop dat hij zelf graag een bijdrage wil leveren aan de maatschappij waarin mensen binnen een sociaal aanvaardbaar kader het leven kunnen leiden wat zij willen. Zelfstandig wonen is ook iets wat anderen bedacht hebben voor die mensen. Als mensen op hun 65ste het verzorghuis in willen dan moet dat kunnen en als men zo lang mogelijk

thuis wil blijven wonen moet dat ook kunnen. Jannina haakt hierop aan dat er vaak geen sprake is van willen. Volgens haar is het Dorpsplein ervoor om het welzijn van mensen te verbeteren, ongeacht iemand nou wel of niet zelfstandig thuis woont. Langer thuis kunnen wonen kan wel een resultaat zijn van ontmoeting op het dorpsplein waar er gesignaleerd wordt dat iemand hulp nodig heeft om daardoor langer zelfstandig te zijn. Guido vindt het belangrijk dat er in de buurt netwerken worden ondersteund zodat mensen bezig kunnen zijn met langer zelfstandig wonen en hun welbevinden. Dat is het doel en er zijn verschillende middelen. Het is ook prima als het niet via een Dorpsplein tot stand komt, maar op een andere manier.

Verantwoordelijkheid

Peter stelt dat het probleem is dat men zich niet meer verantwoordelijk voelt om voor anderen te zorgen. Dat is jaren lang uitbesteed aan de overheid. Die vanzelfsprekendheid moet uit de maatschappij gehaald worden. Dat zal niet vanzelf gaan en ook niet zonder stoot. Ook al zou er meer geld beschikbaar zijn, dan nog moet er iets gedaan worden aan het verantwoordelijkheidsgevoel van mensen en het gevoel van wederkerigheid. Zeker in de stad. Je moet je afvragen wie er voor jou gaat zorgen als je later in de problemen komt. Mensen moeten iets willen gaan brengen op het Dorpsplein en dat ontbreekt nog helemaal.

"We hebben het nu wel steeds over ontmoeting voor kwetsbaren organiseren. Maar voor het rendement moet je ook proberen juist mensen met draagkracht te verleiden naar je dorpsplein. Anders wordt het een groep waar alleen maar kneuzen komen. Hoe moet een gebouw eruit zien om ook die mensen met draagkracht te verleiden om naar binnen te komen?"

Jannina Vrijhof

Belangen organisaties

Met het patroon 'Bestaand vastgoed' is gepeild hoe belangrijk het wordt gevonden dat het bestaand vastgoed van de leden van de parasolgroep gebruikt gaat worden. Guido meent dat het er niet om gaat dat er locaties van de leden van de Parasolgroep worden gebruikt, maar dat het natuurlijk zonde is om nieuw te bouwen. Het belang van deze organisaties om eigen vastgoed te gebruiken is wel heel groot. Als voorbeeld noemt hij de Huizen van de Wijk die gevestigd worden in vastgoed van de gemeente. Los van het vastgoed zou er gekeken moeten worden naar de meest ideale locatie voor de wijk en zijn inwoners. Organisaties moeten dan samen oplossingen bedenken voor dat andere vastgoed. Je moet domein overstijgend handelen en eigen belang proberen weg te nemen.

Loek heeft iets soortgelijks opgemerkt met het vestigen van de wijkteams. Er waren zorgcentra waar er nog ruimte was voor de teams, maar omdat zij betaald worden door de gemeente werd er eigen vastgoed ingezet. Terwijl er inhoudelijk gezien veel interessantere plekken waren te bedenken.

Peter zegt dat dat discussie helemaal niet met vastgoed moet beginnen. Het is een relatieproces waarin partijen bereid zijn om water bij de wijn te doen. Het is zo vanzelfsprekend dat dat managers van verzorgthuizen alles naar zichzelf toe willen trekken, in hun eigen gebouw met eigen personeel. De dorpspleingedachte heeft wel geholpen om dat te doorbreken.

Bewoners vinden leegstaand vastgoed ook heel vervelend, heeft Janet gemerkt bij de Nieuwe Nachtegaal. Ze willen graag dat er bewoning is, helemaal als zij ook nog gebruik kunnen maken van diensten die er worden aangeboden.

Dagelijkse voorzieningen

Het patroon 'Belangrijk punt in de buurt' stelde dat het situeren van een Dorpsplein op een knooppunt van voorzieningen in de wijk de kans van bezoek zou vergroten. Vooral omdat iedereen, ongeacht kwetsbaar of vitaal, daar komt voor zijn dagelijkse behoeften. Jannina stelt dat je ergens door getriggerd wil worden om een bepaalde plek te bezoeken. Dit kan een activiteit zijn die je aanspreekt, als voorbeeld een taal cursus. Janet beaamt dit. Voor sommige activiteiten die zij aanbiedt bij de Nieuwe Nachtegaal, dat niet op een knooppunt van voorzieningen ligt, reizen mensen van Rotterdam Schiebroek naar Charlois. Hier speelt PR ook een rol bij. Jannina geeft aan dat het vooral gaat om treffen met gelijkgestemden, omdat mensen zich daar prettig bij voelen. Dit kan dus ook wijk overstijgend zijn. Op de opmerking van Karin over hoe mensen geïnformeerd worden over activiteiten antwoordt Janet dat dat via via gaat. Sommige mensen zijn moeilijker te bereiken dan anderen, maar dan zou je ook kunnen stellen dat de behoefte er niet echt is. Loek stelt dat het koppelen van voorzieningen versterkend werkt. Door de koppeling wordt het aantrekkelijker en komen

"Ik heb moeite met een aantal stellingen. Het gaat uit van een soort teken-tafel maakbaarheid. En zo hebben wij het hele concept van de Dorpspleinen niet bedacht en zo zou het ook niet moeten gaan werken. Ik had gehoopt dat we dat achter de horizon hadden gelaten. Dat anderen niet voor anderen gaan bedenken wat wel en niet goed is."

Peter van Dalen

Aantrekkelijk en uitnodigend

Met de patronen 'Eigen voordeur aan de straat' en 'Een leesbaar Dorpsplein' wordt er verondersteld dat het heel belangrijk is om het Dorpsplein aantrekkelijk er uit te laten zien en zo mensen uit te nodigen tot gebruik. Daar wordt door meerdere aanwezigen instemmend op gereageerd. Guido stelt dat bij een gemiddeld verzorghuis niemand voor de lol naar binnen gaat. Dat heeft er volgens hem mee te maken dat het zorg gerelateerd is. Hij noemt als voorbeeld een project van een verzorghuis waar er samen met een wijkcorporatie

"Ik denk nu aan zoveel wijken en straten en ook senioren en verzorgflats waar verschillende Dorpspleinen zijn. Denk aan een straat waar men op een bankje samen komt en waar de meest bijzondere dingen gebeuren in het kader van lief en leed en het voor elkaar klaar staan zodat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen."

Janet Neyhoft

mensen er vaker. Zo kun je meer doen aan het sociale netwerk van mensen. Die voorzieningen hoef je niet nieuw te bouwen, die zijn er al.

geprobeerd wordt om andere functies in het huis te krijgen, waardoor er ook andere mensen binnen gaan komen. Functies zoals een reisbureau, bloemist, schoonheidsspecialist, maar ook een theater of bibliotheek. Als

“Het gaat natuurlijk om mensen die de vaardigheden minder hebben om hun eigen leven vorm te geven. Mensen die dat wel kunnen hebben een Dorpsplein niet nodig. Dus de uitdaging is hoe je mensen kan verleiden om te komen, maar het ook zo faciliteren dat zij er iets mee kunnen doen.”

Guido de Ruiter

buurtbewoners door een glazen pui kunnen zien wat er voor leuke activiteiten er gebeuren werkt dat uitnodigend. En erboven kunnen dan best oude mensen wonen. Janet reageert daarop met de uitspraak dat gebouw er dan ook niet toe doet, omdat het erom gaat wat je er kunt vinden. Jannina haalt nogmaals aan dat mensen een locatie kiezen omdat zij er gelijkgestemden vinden en zich er prettig voelen. Er wordt wel gezegd dat er groepen gemengd gaan worden, maar het kan zo zijn dat er op de ene locatie bijvoorbeeld veel meer jongeren te vinden zijn dan op de andere.

Als voorbeeld van een succesvol project wordt Hotspot Hutspot⁶ genoemd. Het succes wordt gewijd het leuke en hippe karakter wat verschillende mensen trekt.

Wijkgebouwen

Met het patroon ‘Wijkgebouwen’ werd er gepeild hoe er wordt gedacht over wijkgebouwen als Dorpsplein. Wijkgebouwen staan ook onder druk en sommige dreigen te verdwijnen. Net als het Dorpsplein heeft het wijkgebouw een sociale functie. Guido is niet voor en niet tegen. Het kan dat de gebouwen geschikt zijn, maar dat hoeft niet altijd zo te zijn. Belangrijk is de behoefte aan een fysieke ontmoetingsplek in de wijk. Dan is het perfect als het bestaande plek in de wijk is, waar veel stromen naar toe gaan. Loek is tegen de stelling,

omdat een wijkgebouw wordt geassocieerd met vrijblijvendheid terwijl er volgens hem in het concept zit dat er wel een reden moet zijn om naar toe te gaan. Als er een huisarts zit, Wmo-punt of een sportvereniging. Het zou erin kunnen komen, maar dat is wel moeilijk. Ze zijn niet geschikt voor eerstelijnszorg of om er een recreatiezaal of theaterzaal in te maken.

CONCLUSIE

Na de expertbijeenkomst is het nog steeds niet helemaal duidelijk wat een Dorpsplein is. Het woord ‘Dorpsplein’ is meer een metafoor dan dat het staat voor een model dat uitgevoerd kan worden. Het woord ‘Dorpsplein’ staat voor wederkerigheid en verantwoording voor de medemens. Zoals dat in kleine dorpen gebeurt. Dat is ook dan ook de kritiek die er op de stellingen is: geformuleerd vanuit een tekentafel maakbaarheid. Veel stellingen worden met ‘oneens’ beoordeeld, omdat de beoordeling ‘eens’ zou betekenen dat er wel een standaardmodel is. Een andere reden dat er geen duidelijke definitie van Dorpsplein is, is dat de meningen van de leden van de Parasolgroep verdeeld zijn. Op een aantal stellingen werd verrassend gereageerd. Waar er werd verwacht dat er ‘eens’ gestemd zou worden werd ‘oneens’ gestemd en vice versa. Een paar opmerkelijke gevallen worden besproken om zo conclusies te trekken uit de bijeenkomst.

Eerstelijns zorg

Op deze stelling wordt door 4 deelnemers ‘oneens’ gestemd. In het licht van de veranderende opstelling van de overheid en de oproep tot een participatiesamenleving werd verwacht dat men het met deze stelling eens zou zijn. Daarnaast is eerstelijnszorg gericht op het individu en minder geschikt

Eerstelijnszorg

Stelling

Dankzij burgerkracht en onderlinge ondersteuning in de buurt is er geen aanbod van eerstelijnszorg nodig op het dorpsplein.

Geen professionele eerstelijnszorg op het dorpsplein

als ontmoetingsplek. Door de negatieve beoordeling wordt door de deelnemers dus indirect gesteld dat er wel eerstelijnszorg op het Dorpsplein moet komen. In het gesprek blijkt echter dat de nadruk niet op zorg ligt maar op welzijn. Als mensen hun welbevinden beter is, kan de zorgbehoefte worden uitgesteld. Het Dorpsplein zou dus kunnen dienen als preventie voor de gezondheidszorg. Om het welzijn van mensen te voeren en te verbeteren moeten zij mee kunnen doen in de maatschappij en zich zinnig voelen. Een zorgcentrum heeft wel al de functie inloop, wat ook gewenst is voor het Dorpsplein. Het zou dus zo kunnen zijn dat het dorpsplein in/rondom een zorgcentrum zit, als er ook nog andere functies te vinden zijn.

Belangrijk punt in de buurt

Stelling

Het situeren van het dorpsplein op een knooppunt van voorzieningen vergroot de kans op een bezoek aan het dorpsplein.

Voorzieningen in de wijk vormen een kern waar mensen elkaar onbedoeld tegenkomen.

“Dorpspleinen situeren zichzelf”

Belangrijk punt in de buurt

Bij deze stelling werden meer positieve reacties verwacht. Dagelijkse voorzieningen trekken alle mensen uit de buurt. Jong en oud, kwetsbaar of vitaal. Een Dorpsplein op deze plek situeren zou zorgen voor een breed publiek en een laagdrempelige entree omdat mensen al op de desbetreffende plek zijn. Als tegenargument wordt gegeven dat mensen naar het Dorpsplein komen voor een bepaald activiteitsaanbod of omdat er gelijkgestemden komen. Het is dan een heel doelgericht bezoek. Door een ander wordt gesteld dat een koppeling van voorzieningen juist versterkend werkt. Het is daardoor aantrekkelijker en er komen meer mensen op af. Dit is goed voor het sociale netwerk in de wijk. Voor de voorzieningencluster hoeven geen nieuwe voorzieningen gebouwd te worden, die zijn allemaal al aanwezig in de wijk.

Dorps(-plein)gebouw

Stelling

Het dorpsplein is een ruimte binnen die alle dagen van het jaar gebruikt kan worden.

Het Gebouw, Leiden

"Dorpsplein = gebouw"

Dorps(-plein)gebouw

De negatieve en neutrale beoordeling en opmerking "Dorpsplein ≠ gebouw" maken duidelijk dat het Dorpsplein niet door iedereen gezien wordt als een gebouw. Jannina laat weten dat zij een Dorpsplein ziet als iets wat groter is dan een gebouw. Janet geeft als voorbeeld voor een Dorpsplein een bankje op straat. Het niet koppelen aan een gebouw maakt

het Dorpsplein ook iets vrijblijvends. Want, als het overall kan plaatsvinden, wat valt er dan te ontwerpen en vormgeven? Het vrijblijvende sluit aan bij Peters opvatting: mensen maken zelf een Dorpsplein en wij moeten dit niet voor de bewoners invullen. Het is echter wel een hele optimistische gedachten dat er zonder enige invloed of sturing vanzelf iets gaat gebeuren. Als het zo zou gaan, waren er dan niet al Dorpspleinen?

Wijkgebouwen

Stelling

Bestaande wijkgebouwen zijn geschikt als locatie voor een dorpsplein.

Wijkgebouw Lombardijen

"Niet vanzelfsprekend maar kan wel"

Wijkgebouwen

Dat er op deze stelling negatief wordt gereageerd kan te maken hebben met bovenstaande stelling. Het Dorpsplein hoeft geen gebouw te zijn. Over wijkgebouwen wordt gezegd dat het mogelijk is om ze te gebruiken als Dorpsplein, maar dat dat niet voor elk wijkgebouw geldt. Loek stelt dat wijkgebouwen voor eerstelijnszorg niet geschikt zijn en dat wijkgebouwen te vrijblijvend zijn. Men moet een reden hebben om het Dorpsplein te bezoeken.

Bestaand vastgoed

Er was verwacht dat er meer mensen het eens zouden zijn met deze stelling. Het concept 'Dorpspleinen' is ten slotte bedacht door de Parasolgroep omdat zij door de nieuwe

Bestaand vastgoed

Stelling

Het dorpsplein wordt geplaatst in bestaand vastgoed van één van de leden van de parasolgroep.

Woonzorgcentrum Laurens Dijkveld

financiering minder geld te besteden hebben en dat er daarom samengewerkt moet worden. In de groep wordt het echter niet belangrijk gevonden of het Dorpsplein in vastgoed van de Parasolgroep terecht komt of niet. Er wordt wel toegegeven dat de organisaties grote belangen hebben bij gebruik van eigen vastgoed. Het gebruik van bestaand vastgoed wordt omarmd, omdat nieuw bouwen als 'zonde' wordt gezien. Wat ook belangrijk wordt gevonden is dat het gebouw er aantrekkelijk en uitnodigend uitziet, iets wat veel woonzorgflats niet doen.

Op schaal van een Dorp(splein)

Met deze stelling zijn vier deelnemers het oneens. Er wordt dus gesteld dat met het concept 'Dorpsplein' een samenlevingsverband wordt bedoeld waarin men verantwoordelijkheid neemt voor elkaar zoals in een dorp, maar dat het niet de schaal van een dorp heeft. Dit lijkt dus tegenstrijdig. De opmerkingen

9.6 — *Hotspot Hutspot is een sociaal project waarbij jongeren leren koken en waar buurtbewoners kunnen komen eten. Braakliggende terreinen in de wijken worden gebruikt als moestuinen en leegstaande panden als restaurants.*

Op schaal van een dorp(splein)

Stelling

Het dorpsplein heeft de schaal van een dorp waar iedereen elkaar van gezicht kent.

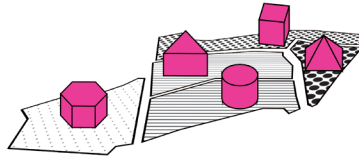
Bekende vreemden in de wijk: mensen herkennen draagt bij aan een gevoel van veiligheid

Dorpsplein volgt context

Stelling

Het dorpsplein moet voldoen aan de vraag vanuit de buurt en moet zich kunnen aanpassen aan de context.

Per wijk/buurt een dorpsplein wat aansluit bij de bewoners

van Janet en Jannina verhelderen deze tegenstrijdigheid. Zij stellen dat men graag mensen ontmoet die gelijkgestemd zijn en dat zij activiteiten bezoeken die voor hen interessant zijn. Mensen zijn dan bereid om van Noord naar Zuid te reizen of van Oost naar West. Het publiek op een dorpsplein kan dus wijkoverstijgend zijn.

Dorpsplein volgt context

Met deze stelling zijn vier deelnemers het eens. Hier wordt dus wel akkoord gegaan met de buurt als schaal, terwijl dat in andere stellingen niet erkent wordt. De stelling maakt vooral duidelijk dat het beantwoorden van vraag heel belangrijk is. Behoeften uit de wijk moeten als vertrekpunt dienen, zoals Peter dat stelt. De vraag en behoeften zijn dynamische principes die kunnen wisselen. Op het Dorpsplein moet daarom ruimte worden geboden voor inbreng van buurtbewoners. Er zijn leden van de groep die stellen dat er helemaal geen professionals aan het Dorpsplein te pas hoeven komen en dat mensen zelf moeten bepalen wat er op het Dorpsplein komt en waar dit gaat plaatsvinden. Daar wordt tegenin gebracht dat er toch een coördinator of facilitator moet zijn die de behoeften kan vertalen naar concrete plannen en uitvoering.

Openbaar vervoer

Stelling

Het dorpsplein richt zich op de directe buurtbewoner, waardoor goed toegankelijke wandelpaden naar het dorpsplein belangrijker zijn dan de aanwezigheid van openbaar vervoer.

Wandelende buurtbewoners

Openbaar vervoer

In het licht van bovengenoemde stelling is het niet verassend dat er op deze stelling door drie deelnemers tegen wordt gestemd. Juist als er mensen uit andere wijken op de activiteiten af komen is openbaar vervoer belangrijk.

10. CONCLUSIE

In deze conclusie zullen de relevante aspecten voor het 'Dorpsplein' per thema aan bod komen en zullen worden vertaald in aanbevelingen.

CONCLUSIES

Met deze conclusie wordt het verkennend ruimtelijk onderzoek naar het concept 'Dorpsplein' afgesloten en wordt de hoofdvraag beantwoord: 'Wat zijn de condities die ervoor zorgen dat het concept 'Dorpsplein' van de Parasolgroep als fysieke plek gaat werken in IJsselmonde?'

Het woord 'Dorpsplein' dient volgens de Parasolgroep als metafoer en als denkmodel. Gedurende het onderzoek is geprobeerd het concept te verscherpen en te vertalen naar concrete randvoorwaarden die kunnen helpen bij fysieke realisatie van een dorpsplein. Er is onderzoek gedaan op verschillende terreinen: de maatschappelijke context, de doelgroepen, mogelijke locaties en het functionele programma. Per thema wordt een conclusie gegeven met betrekking tot de onderzoeksresultaten, waaruit randvoorwaarden zijn gekomen die dienen als aanbeveling.

HET BELANG VAN HET DORPSPLEIN

Met het concept 'Dorpsplein' speelt de Parasolgroep in op de veranderingen in de maatschappij en in de wetge-

ving op het gebied van zorg en welzijn, een zeer actueel thema. Deze maatschappelijke veranderingen houden in dat er wordt gestreefd naar een participatiemaatschappij, waarbij wordt uitgegaan van het zelforganiserend vermogen van de burger. De overheid neemt hierbij een steeds meer terughoudende houding aan.

Ook met de veranderingen in het zorg- en welzijn stelsel (de invoering van de nieuwe Wmo) wordt er van de burger met een zorg- of ondersteuningsvraag verwacht dat zij in staat is om dit deels zelf te organiseren en wordt er uitgegaan van onderlinge steun vanuit het sociale netwerk.

Dit is een proces dat niet vanzelf gaat en niet iedereen heeft het vermogen, de capaciteiten of het netwerk om dit te doen. Daarnaast zijn met de invoering van de nieuwe Wmo de gemeenten verantwoordelijk geworden voor

een deel van de zorg en het welzijn van de inwoners.

Het 'Dorpsplein' dient dus als lokaal platform in IJsselmonde ter ondersteuning van de inwoners van IJsselmonde waarbij het mogelijk wordt gemaakt om andere wijkbewoners te ontmoeten. Op deze manier draagt het Dorpsplein bij aan de zelfredzaamheid van de IJsselmondenaren en geeft een invulling aan de nieuw opgekomen zorgvraagstukken.

DOELGROEPEN

De Parasolgroep bestaat uit zorg- en welzijnsorganisaties die werkzaam zijn in IJsselmonde. De doelgroep voor het concept 'Dorpsplein' is dus grof genomen de IJsselmondenaar. Er wonen echter 60.000 mensen in IJsselmonde die flink van elkaar verschillen qua inkomen, leeftijd, etniciteit, de zorgvraag, maar ook de problematiek binnen verschillende bewonersgroepen. Zo is het aantal eenoudergezinnen in Beverwaard aanzienlijk hoog en is bijna een derde van de inwoners van Groot IJsselmonde-Zuid ouder dan 65 jaar. Voor de invulling van het dorpsplein is het

belangrijk om per gebied of wijk in kaart te brengen welke problemen er spelen en op welke vlakken er ondersteuning geboden moet worden om zo te voldoen aan de vraag van de doelgroep.

Er wordt gesteld dat iedereen welkom is op het Dorpsplein. Dat is een goed streven voor een publieke voorziening, maar in praktijk zal het waarschijnlijk anders werken. Mensen die zelf in staat zijn om hun leven in te delen zoals zij dat wensen, hebben veel minder behoefte aan ondersteuning dan mensen die kwetsbaar zijn en voor een groot gedeelte afhankelijk zijn van de directe woonomgeving. De primaire doelgroep voor het dorpsplein is dus de (toekomstige) kwetsbare wijkbewoner. Dit kunnen ouderen zijn die (in de toekomst) langer zelfstandig thuis moeten blijven wonen en mensen met een geestelijke of lichamelijke handicap. Ook mensen met een indicatie voor dagbesteding vallen onder deze groep, omdat de gemeente vanwege de nieuwe Wmo verantwoordelijk is voor het verzorgen van de dagbesteding.

Er moeten echter wel sterke schouders aanwezig zijn op het dorpsplein. Naast de professionals zijn er ook actieve burgers nodig die optreden als vrijwilliger. Daarbij is het, zeker voor kwetsbaren, belangrijk om op het Dorpsplein vitalen tegen te komen. Zo wordt de sfeer van 'ziek en zwak' doorbroken door gezonde energie en kunnen kwetsbaren zich optrekken aan de vitalen. Onder vitalen worden alle mensen beschouwd die geen zorgvraag of problematiek hebben. Dit kunnen zowel kinderen, jongeren, volwassenen als gezonde ouderen zijn.

Het Dorpsplein zal dus vooral dienen ter ondersteuning van de kwetsbaren. Echter, om onderlinge ondersteuning mogelijk te maken en om het Dorpsplein een gemengde en vitale plek te laten zijn moet er ook programma worden aangeboden voor

zelfredzame doelgroepen.

PROGRAMMA

Het Dorpsplein is een plek in de wijk waar men terecht kan met een vraag met betrekking tot zorg en welzijn, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en terecht kunnen voor dagbesteding zoals die omschreven is in de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). De begrippen zorg, welzijn, ontmoeting en dagbesteding zijn heel breed en tussen de begrippen is er ook overlap. In desbetreffende hoofdstukken worden alle verschillende lagen binnen deze begrippen uiteengezet.

Zorg en welzijn

Zorg kan lopen van oproep tot een griep prik tot een chirurgische ingreep. Binnen de zorg zijn er verschillende lijnen die de mate van specialisme en toegankelijkheid onderscheiden. Kenmerkend aan zorg is dat het een interactie betreft tussen de zorgvrager en de zorgaanbieder. Het is een individuele actie die plaatsvindt op afspraak. Vanuit de gedachte dat het Dorpsplein een sociale voorziening is waar mensen naar binnen kunnen lopen met een vraag of voor een praatje en een kopje koffie, is zorg dus niet zo'n geschikt programma aanbod. Anderzijds kan een balie met een professional in informele sfeer de drempel verlagen om een vraag te stellen. De professional kan ook als observator optreden op het Dorpsplein en problemen bij mensen signaleren en actie ondernemen om zelf, of met andere zorgaanbieders, een oplossing te zoeken. Voor welzijn is het moeilijk om één, allesomvattende definitie te geven, maar zoals in het rapport wordt gesteld is welzijn 'het geestelijk, lichamelijk en sociaal welbevinden'. Naast een gezond lichaam gaat welzijn dus ook om tevredenheid over het eigen leven met betrekking tot het sociale netwerk, de indeling van het dagelijkse leven en de

leefomgeving.

Een geschikte vorm van zorg en welzijn dat gesitueerd kan worden op het Dorpsplein is een kantoor van het wijkteam of de vraagwijzer. Als er zorg wordt aangeboden is het belangrijk om de ruimte zo te ontwerpen dat er privacy opgezocht kan worden als de zorgvrager daar behoefte aan heeft. Daarnaast gaat het vooral erom dat mensen gezien worden en het gevoel krijgen mee te doen in de maatschappij.

Dagbesteding

Dagbesteding is een relevant thema voor het programma op het dorpsplein. De Parasolgroep vermeldt in haar ambities voor het concept 'Dorpsplein' dat dagbesteding volgens de nieuwe Wmo een plaats moet krijgen op het Dorpsplein. Daarnaast is er ook nog de dagbesteding volgens de Wlz (de dagbesteding vanuit de zorg met een indicatiestelling door het CIZ), een vorm van dagbesteding die niet wordt vermeld door de Parasolgroep. Zowel dagbesteding vanuit de Wmo als vanuit de Wlz hebben als doel om participatie in de maatschappij mogelijk te maken. Hierbij staat vaak het ontmoeten van andere mensen centraal. Deze doelstellingen sluiten goed aan met de ambities van het Dorpsplein, ook in het kader van het combineren van zorg, welzijn en ontmoeting.

Naast dagbesteding vanuit de Wmo verdient de dagbesteding vanuit de Wlz dus ook een plaats op het dorpsplein. Vanuit de dagbesteding kan ook weer ondersteuning ontstaan voor mensen met een zorgvraag en kan een deel van de voorzieningen van het Dorpsplein worden georganiseerd door mensen die gebruik maken van dagbesteding, met name de arbeidsmatige dagbesteding.

Ontmoeting

De belangrijkste functie van het Dorpsplein is ontmoeten. Kwetsbare mensen hebben vaak te maken met eenzaamheid door een beperkt sociaal netwerk en zijn door verminderde mobiliteit sterk gebonden aan de buurt. Het Dorpsplein moet voor die mensen de 'woonkamer' buitenshuis zijn, waar zij zonder verplichting naartoe kunnen komen voor een kopje koffie of een praatje. Zoals eerder genoemd is het belangrijk dat verschillende doelgroepen elkaar ontmoeten. De ontmoeting kan iets opleveren in de vorm van hulp of zorg, zoals een gezonde buurman die een klusje kan doen voor een oudere met een beperking. Het kan ook dat de ontmoeting niet fysiek iets oplevert, maar dat het bijdraagt aan een gevoel van veiligheid en vertrouwdheid in de eigen omgeving, omdat men de anderen in die omgeving herkent en sociaal kan plaatsen. Als de oudere buurvrouw onder een van de hangjongeren de zoon van de thuiszorghulp herkent, zal zij minder bang voor hen zijn dan wanneer zij de jongens niet kent.

Ontmoeting dat leidt tot hulp en zorg, van één persoon naar een ander ofwel wederzijds, is zeer gewenst in het huidige zorgklimaat waarin er meer wordt verwacht van mensen zelf en hun sociale netwerk. Maar ook als er niets voortkomt uit de ontmoeting is het nog steeds waardevol, voor het thuisgevoel en het veiligheidsgevoel in de wijk.

Het plaatsvinden van ontmoeting is niet vanzelfsprekend. Er zijn verschillende factoren die ervoor zorgen dat er wel of geen ontmoeting plaatsvindt op een bepaalde plek. Er is uitgebreid onderzoek gedaan naar de condities waaronder ontmoeting kan plaatsvinden, wat heeft geresulteerd in het identificeren van drie factoren: functioneel, visueel en logistiek. Daarnaast is het belangrijk om het werkwoord 'ontmoeten' niet als een op zichzelf

staande handeling te zien. Tenzij er een afspraak aan verbonden is verlaat men niet het eigen huis met de gedachte 'ik ga straks ontmoeten'. Het kan wel degelijk een wens zijn, of zelfs een reden om het huis te verlaten, maar ontmoeting ontstaat naast of ten gevolge van een andere handeling. Deze handeling kan het doen van boodschappen zijn, naar een leesclub gaan of koffie drinken in een café. Mensen hebben als het ware een excuus nodig om anderen te ontmoeten.

Functioneel

De factor functioneel heeft betrekking tot activiteiten die mensen aanzet om de eigen woning te verlaten, waarna ontmoeting met anderen onvermijdelijk is. Nodige activiteiten, zoals het doen van boodschappen, naar het werk gaan of wachten op de bus zijn activiteiten die mensen doen ongeacht de kwaliteit van de ruimte waarin de activiteiten plaatsvinden, omdat deze noodzakelijk zijn voor het dagelijkse leven. Winkels voor levensmiddelen, zoals de supermarkt, zijn plekken waar een heel gemengd publiek komt, met verschillende etniciteit en leeftijd. Punten in de wijk waar deze nodige activiteiten plaatsvinden hebben een hoge frequentie van bezoek door een gemengd publiek. Een Dorpsplein rondom deze activiteiten situeren vergroot de aanloop en heeft zo de mogelijkheid om zich in de kijker te spelen bij een breed publiek in de wijk.

Aan optionele activiteiten, zoals ergens koffie drinken of op een bankje zitten, nemen mensen vrijwillig deel, omdat zij er tijd voor hebben en de omstandigheden er prettig zijn. Bij het creëren van de juiste omstandigheden is er een aantal kwaliteitseisen die in overweging moet worden genomen, die betrekking hebben op onder andere bescherming, comfort en behaaglijkheid.

De activiteiten op het Dorpsplein zijn vooral optioneel, waardoor zorgvuldige omgang met de fysieke kwaliteiten van groot belang is voor het aantrekken en behouden van bezoekers. Optionele activiteiten moeten geselecteerd worden per doelgroep, omdat er andere behoeften en motivaties zijn om het Dorpsplein te bezoeken.

Visueel

De factor visueel heeft betrekking op zichtrelaties en de rol daarvan voor het stimuleren van ontmoeting. Met onze ogen, maar ook met de oren, nemen we anderen in de ruimte waar. De afstand tot elkaar, de snelheid waarmee we bewegen, het niveau waarop we ons begeven en de oriëntatie naar elkaar zijn factoren die invloed hebben op visueel en auditief contact. Om op het Dorpsplein mensen elkaar te laten waarnemen en zo contact te maken moet er zorgvuldig worden omgegaan met deze factoren. Mensen die vlak bij elkaar zitten maken sneller een praatje dan mensen die elk aan de andere kant van een gang zitten. Een te korte afstand tot elkaar kan ook ongemakkelijk zijn. Belangrijk is om voor de juiste activiteit een gepaste afstand te creëren en mensen de mogelijkheid geven om invloed uit te oefenen op de afstand tot een ander persoon. Ruimten die met de ruggen naar elkaar toe liggen hebben minder relatie tot elkaar dan ruimten die tegenover elkaar liggen en een gang delen.

Het is dus van belang dat er voor de programmatische indeling van het Dorpsplein rekening wordt gehouden met zichtlijnen en de bijbehorende menselijke waarneming om zo het comfort van verblijf en de kans op onderlinge ontmoeting te vergroten. Visuele factoren hebben niet alleen betrekking op de interne organisatie van de ruimte, maar ook op de uitstraling naar buiten toe en de context waarin het dorpsplein zich bevindt. Als men

van buitenaf kan zien wat er binnen plaatsvindt en daar ook andere mensen waarnemen, kan dat uitnodigend werken en maken dat mensen het dorpsplein willen betreden.

Logistiek

De derde factor heeft betrekking op de logistiek van een ruimte. Slimme organisatie van ruimten en de ontsluiting ertussen kan de kans op ontmoeting tussen mensen vergroten. Hier ligt vooral een kans voor het samenbrengen van doelgroepen. Als de schilderscursus voor ouderen plaatsvindt naast het lokaal voor huiswerkbegeleiding en beide groepen tegelijk pauzeren in de koffieruimte worden deze groepen door logistiek (en timing) bij elkaar gebracht. Dit principe geldt in een gebouw, maar kan ook worden toegepast op grotere schaal zoals die van een wijk.

Dat mensen elkaar ontmoeten, gedag zeggen en dat daar uiteindelijk sociale banden uit voortkomen ligt niet in handen van beleidsmakers of ontwerpers, het is aan de mensen zelf. Het is wel mogelijk om, met behulp van onder andere bovengenoemde factoren, de kans op ontmoeting te vergroten. Het is dus van groot belang om de factoren zorgvuldig en weloverwogen te behandelen en in te zetten om er voor te zorgen dat het dorpsplein de ontmoetingsplek wordt die men voor ogen heeft.

LOCATIE

Alvorens er uitspraken kunnen worden gedaan over een mogelijke locatie voor het Dorpsplein is het eerst van belang om op te merken dat er geen eenduidige locatie is voor het Dorpsplein, omdat er voor het dorpsplein geen blauwdruk bestaat. Toch is het voor deze reportage zeer relevant om uitspraken te doen over wat ge-

schikte locaties kunnen zijn voor het Dorpsplein. Daarom is er een analysemethode ontwikkeld om te onderzoeken welke locaties voldoen aan de criteria die zijn opgesteld voor het Dorpsplein. De criteria die zijn opgesteld zijn:

- Een plaats waar al veel mensen samen komen, vertaald naar een knooppunt van voorzieningen;
- Een locatie waar al informele ontmoeting plaatsvindt, al dan niet georganiseerd;
- Een centrale plaats in de buurt: een plaats die belangrijk is voor de wijkbewoners (park, wijkcentrum, winkelkern) en waar al mensen komen. Een Dorpsplein op een plek zonder betekenis plaatsen verlaagt de kans op bezoek;
- Dichtbij de doelgroep kwetsbaren, mensen die langer thuis blijven wonen en mensen met een zorgvraag;
- Een laagdrempelige locatie: gemakkelijk te bereiken zijn en een welkome uitstraling hebben.

Als een locatie aan deze criteria voldoet, houdt dat in dat de kans dat een Dorpsplein een succes kan worden aanzienlijk wordt vergroot. Hierbij is vooral rekening gehouden met de frequentie dat bewoners elkaar tegen komen en het feit dat het gemakkelijk en uitnodigend moet zijn voor de doelgroep om het Dorpsplein te bereiken.

Uit de analyse zijn twee locaties naar voren gekomen die aan de genoemde criteria voldoen, namelijk locatie 'De Catamaran en wijkgebouw Lombardijen' en locatie 'Suzannadijk'. Op deze locaties zijn de omstandigheden voor ontmoeting en dus voor een Dorpsplein het meest gunstig. Deze locaties zijn geschikt als pilot, om zo te onderzoeken hoe het Dorpsplein in de werkelijkheid kan functioneren.

BIBLIOGRAFIE

Lijst met verwijzingen naar de gebruikte literatuur en afbeeldingen.

LITERATUURLIJST

Abeling, A. (Ed.) (2002) *Het Groene woordenboek*. Den Haag: Sdu.

ABF Research BV. (2015). *Rotterdam in cijfers* [Buurtmonitor]. Geraadpleegd op 23-3-2015, van: <http://rotterdam.buurtmonitor.nl/jive>

Agricola, E., Ouwehand, A., Velde, G.-J. t., & Cüsters, J. (1997). *De naoorlogse wijk centraal*. Rotterdam: Uitgeverij 010.

Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M., & Jacobson, M. (1977). *A Pattern Language; Towns, Buildings, Construction*. New York: Oxford University Press.

Barbieri, U., Bijhouwer, R., Devolder, A.-M., & Stadsontwikkeling Rotterdam. (1981). *Stedebouw in Rotterdam; plannen en opstellen 1940-1981*. Amsterdam: Van Genneep.

Blokland, T. (2008). *Ontmoeten doet er toe, een essay*.

Boer, N. d., & Lambert, D. (1987). *Woonwijken; Nederlandse stedebouw 1945-1985*. Rotterdam: Uitgeverij 010.

Bommel, H. v., Eggens, N., Jansen, B., & Ruitenbeek, J. (2003). *Lombardijen 'Cultuurhistorische analyse en beschrijving (1949-1965)'*. Rotterdam: dS+V, bureau Monumenten Rotterdam.

Burgt, M., Mechelen-Gevers, E., & Lintel Hekkert, M. (2005). De gezondheidszorg in een notendop. *Introductie in de gezondheidszorg*, 13-19.

CBS. (2012). *Bevolkingsstatistiek*. Geraadpleegd op 10-5-2015, van http://www.note.nl/nl/gemeente_info/rotterdam

Conceptcommunicatie. (z.d.). *Tijdbalk IJsselmonde*. Geraadpleegd op 11-5-2015, van <http://www.conceptcommunicatie.info/images/pdf/Tijdbalk.pdf>

Dorst, M. J. v. (2005). *Een duurzaam leefbare woonomgeving; fysieke voorwaarden voor privacyregulering*. Eburon, Delft.

Drimmelen, P. v. (1962). Groot IJsselmonde - een woonwijk in wording. *Bouw*, 20, 712-715.

Eerste Kamer der Staten-Generaal. (2014). Afschaffing bevoegdheid gemeentebesturen om deelgemeenten in te stellen. Geraadpleegd op 11-5-2015, van https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/33017_afschaffing_bevoegdheid

Egeraat, A. v., & Clement, J. (2014). *Het Wmo-kader Rotterdam 2015 'Rotterdammers voor elkaar'*. Gemeente Rotterdam.

- Egeraat, A. v., & Clement, J. (2015). *Nieuw Rotterdams Welzijn 2016-2019*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Gebied IJsselmonde. (2014). *Gebiedsplan IJsselmonde 2015-2018*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Geerts, G., & Boon, C. A. d. (Eds.). (1999) *Van Dale groot woordenboek der Nederlandse taal*. Utrecht: Van Dale Lexicografie.
- Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press.
- Gehl, J. (2011). *Life between buildings; using public space*. Washington: Island Press.
- Gemeente Bronckhorst. (2015). *Eindrapport kwetsbare burgers*.
- Gemeente Rotterdam. (z.d.). *Taken gebiedscommissie*. Geraadpleegd op 11-5-2015, van <http://www.rotterdam.nl/takenvandegebiedscommissieijsselmonde>
- Hajer, M., & Reijndorp, A. (2001). *Op zoek naar nieuw publiek domein; analyse en strategie*. Rotterdam: NAI Uitgevers.
- Hertzberger, H. (1991). *Lessons for students in architecture*. Rotterdam: Uitgeverij 010.
- Hertzberger, H. (1999). *De ruimte van de architect; lessen in architectuur 2*. Rotterdam: Uitgeverij 010.
- Jansen, B., & Ruitenbeek, J. (2004). *IJsselmonde 'Cultuurhistorische analyse en beschrijving (1949-1965)'*. Rotterdam: dS+V, bureau Monumenten Rotterdam.
- Knudsen, J. (2013). Een slag in de rondte. http://www.massasite.nl/massasite14/data/_uploaded/file/publicaties/ArchitectuurNL%2001%202013%20p16-19%20Slag%20Rotterdam.pdf
- Kooij, A. v. d. (2015). *Programma Langer Thuis*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Koolhaas, E., & Josee, E. (2015). *Dorpsplein IJsselmonde komt tot leven*. http://www.guidoderuiter.nl/uploads/files/magazine_dorpsplein_digitaal_reduced.pdf
- Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport. (2014). *Wat is gezondheidszorg?* Geraadpleegd op 23-5-2015, van <http://www.nationaalkompas.nl/zorg/wat-is-gezondheidszorg/>
- Panteia. (2014). *Huidige aanbod en alternatieven voor dagbesteding 'Regio Amstelland - de Meerlanden en Zuid-Kennemer land'*.
- Parasolgroep. (2015). *Het Dorpsplein naar 'the next level'*.
- Reijndorp, A., & Ven, H. v. d. (1994). *Een reuze vooruitgang; utopie en praktijk in de zuidelijke tuinsteden van Rotterdam*. Rotterdam: Uitgeverij 010.
- Rijksoverheid. (2014). *De zorg verandert*.
- Stichting IJsselwijs. (2015). *Parasolgroep IJsselmonde*. Geraadpleegd op 15-9-2015, van <http://www.ijsselwijs.nl/web/parasolgroep.php>
- van der Velden, L., de Putter, I., van der Lee, I., van Hassel, D., & Batenburg, R. (2013). *Quickscan Beropen & Opleidingen in de zorg, welzijn en kinderopvang: hoofdrapport*
- Vanstiphout, W., & De Vries, M. (2006). *Ontmoeten en vermijden; ontwerpen voor een pluriculturele woonomgeving*. Amsterdam: STAWON.
- Veltman, M., & Meulmeester, M. (2014). *Begeleiding nieuwe stijl*.
- VenhoevenCS. (2013). *Het Gebouw*. http://venhoevencs.nl/wordpress/wp-content/uploads/2012/01/Het-Gebouw-spread-LR_VenhoevenCS.pdf
- Werkgroep Inwonerskracht. (2014). *Inwonerskracht en de rol van de lokale overheid*. www.invoeringwmo.nl/sites/default/files/Inwonerskracht.pdf

AFBEELDINGEN

Cover

Alle iconen afkomstig van <https://thenounproject.com/>

Handshake - Melvin Poppelaars

Nurse - Creative Stall

Playcards - Misirlou

Wheelchair access - Luis Prado

Place Setting - iconoci

Network - Bybzee

Toolkit - Brian Ejar

Projectclock - Joanna Giansanti

Pram - Jakob Vogel

Coffee - Nikita Kozin

Gardening - Erin Gillaspy

Barber - zonder auteur

Hoofdstuk 2: Aanleiding en Context

2.1: Rijksoverheid. (z.d.) "Hervorming Langdurige Zorg." Geraadpleegd op 23-11-2015, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veranderingen-zorg-en-ondersteuning/inhoud/veranderingen-in-de-langdurige-zorg>.

Hoofdstuk 3: Dorpsplein

3.1: Eigen Illustratie

3.2: Eigen Illustratie

3.3: RTV Rijnmond. (2012). Brand verzorgingshuis Rotterdam geblust. Geraadpleegd op 20-10-2015, van <http://www.rijnmond.nl/nieuws/25-06-2012/brand-verzorgingshuis-rotterdam-geblust>

3.4: Ministerie van Verhalen. (2015). Herrijking van het openbaar bestuur. Geraadpleegd op 20-10-2015, van <http://magazine.ministerievanverhalen.nl/2015/nr3/>

Hoofdstuk 4: Doelgroepen

4.1: Eigen Illustratie

4.2: Eigen Illustratie

Hoofdstuk 5: Locatie analyse

5.1 - 5.14: Eigen Illustraties en Google Maps 2014

5.15: Conceptcommunicatie. (z.d.). Tijdbalk IJsselmonde. Geraadpleegd op 11-5-2015, van <http://www.conceptcommunicatie.info/images/pdf/Tijdbalk.pdf>

- 5.16: Reijndorp, A., & Ven, H. v. d. (1994). *Een reuze vooruitgang; utopie en praktijk in de zuidelijke tuin steden van Rotterdam*. Rotterdam: Uitgeverij 010. p. 77
- 5.17 - 5.18: Bommel, H. v., Eggens, N., Jansen, B., & Ruitenbeek, J. (2003). *Lombardijen 'Cultuurhistorische analyse en beschrijving (1949-1965)'*. Rotterdam: dS+V, bureau Monumenten Rotterdam. p. 26
- 5.19: Drimmelen, P. v. (1962). Groot IJsselmonde - een woonwijk in wording. *Bouw*, 20, p. 715.
- 5.20: Drimmelen, P. v. (1962). Groot IJsselmonde - een woonwijk in wording. *Bouw*, 20, p. 714
- 5.21 - 5.26: Boer, N. d., & Lambert, D. (1987). *Woonwijken; Nederlandse stedenbouw 1945-1985*. Rotterdam: Uitgeverij 010. p. 170-177

Hoofdstuk 6: Zorg & welzijn

- 6.1: Eigen illustratie
- 6.2: Werkgroep Inwonerskracht. (2014). Inwonerskracht en de rol van de lokale overheid Geraadpleegd op 23-3-2015, van www.invoeringwmo.nl/sites/default/files/Inwonerskracht.pdf

Hoofdstuk 7: Ontmoeting

- 7.1: Abeling, A. (Ed.) (2002) Het Groene woordenboek. Den Haag: Sdu.
- 7.2: Geerts, G., & Boon, C. A. d. (Eds.). (1999) Van Dale groot woordenboek der Nederlandse taal. Utrecht: Van Dale Lexicofragie.
- 7.3: Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press. p. 18
- 7.4: Eigen illustratie gebaseerd op Hertzberger, H. (1999). *De ruimte van de architect; lessen in architectuur 2*. Rotterdam: Uitgeverij 010. p. 135
- 7.5: NvdP. (2010). ROTTERDAM - Stadion Feyenoord / de Kuip. Geraadpleegd op 29-10-2015, van <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1062579>
- 7.6: Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press. p.239
- 7.7: Eigen illustratie gebaseerd op Hertzberger, H. (1999). *De ruimte van de architect; lessen in architectuur 2*. Rotterdam: Uitgeverij 010. p.156
- 7.8: Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press. p.237
- 7.9-7.12: Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press. p.46
- 7.13: Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press. p.40
- 7.14-7.15: Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press. p.41
- 7.16: Johan de Wachter Architecten. (z.d.). "Huis van Droom". Geraadpleegd op 29-10-2015, van <http://divisare.com/projects/275409-JDWA-Johan-De-Wachter-Architects--Huis-van-Droom>
- 7.17: Eigen illustratie gebaseerd op Hertzberger, H. (1999). *De ruimte van de architect; lessen in architectuur 2*. Rotterdam: Uitgeverij 010. p. 135
- 7.18: Maaspodium. (z.d.). Verhuur. Geraadpleegd op 24-6-2015, van <http://www.maastd.nl/maaspodium/verhuur/>
- 7.19: Hertzberger, H. (1999). *De ruimte van de architect; lessen in architectuur 2*. Rotterdam: Uitgeverij 010. p. 163
- 7.20: Riele, P. t. (2012). Zebrapad: wat zijn de regels en wat is verstandig? Geraadpleegd op, van <http://eigenwijsinonderwijs.blogspot.nl/2012/11/zebrapad-wat-zijn-de-regels-en-wat-is.html>
- 7.21: IJsselmonde online. (2011). Wijkfeest Spinozapark. Geraadpleegd op 28-10-2015, van <http://www.ijsselmonde-online.nl/nex/nl/wijkfeest-spinozapark-10-09-2011>
- 7.22: Eigen illustratie gebaseerd op Blokland, T. (2008). Ontmoeten doet er toe, een essay. p.6
- 7.23: Blokland, T. (2008). Ontmoeten doet er toe, een essay. p.2
- 7.24: Krijger, A. (2012). Huisartsenpost tot over de oren in het werk. Geraadpleegd op 13-5-2015, van <http://www.bndestem.nl/algemeen/binnenland/huisartsenpost-tot-over-de-oren-in-het-werk-1.556793>

Hoofdstuk 8: Referentiecatalogus

- Intropagina Humanitas Bergweg: SO Rotterdam. (2015). Denksportdag Rotterdam zaterdag 19 sept 2015. Geraadpleegd op 26-10-2015, van <http://sorotterdam.nl/2015/08/05/denksportdag-rotterdam-zaterdag-19-sept-2015/>
- 8.1: Russen Groen, H. M. v. (2015). *HUMANITAS BERGWEG een woonzorgcomplex als centrum voor de buurt*. TU Delft. p.58
- 8.2: Russen Groen, H. M. v. (2015). *HUMANITAS BERGWEG een woonzorgcomplex als centrum voor de buurt*. TU Delft. p.63
- 8.3: Ijeh, I. (2013). Care homes: The new way to get old. Geraadpleegd op 27-10-2015, van <http://www.building.co.uk/care-homes-the-new-way-to-get-old/5050512.article>
- Intropagina Het Facet:
- 8.4: Zofa Architecten. (z.d.). Interieur dorpsplein Het Facet, Krimpen aan den IJssel. Geraadpleegd op 27-10-2015, van <http://www.zofa.nl/projecten/bekijk/?id=42>

- 8.5: Zofa Architecten. (z.d.). Het Facet 1, Krimpen aan den IJssel.
Geraadpleegd op 27-10-2015, van <http://www.zofa.nl/projecten/bekijk/?id=12>
- 8.6: Havenziekenhuis Rotterdam. (2013). Geslaagde open dag bij Buitenpoli Krimpen. Geraadpleegd op 27-10-2015, van <https://www.havenziekenhuis.nl/over-havenziekenhuis/nieuws/geslaagde-open-dag-bij-buitenpoli-krimpen/>
- Intropagina Het Gebouw, 8.7 - 8.8: VenhoevenCS. (2013). Het Gebouw.
http://venhoevencs.nl/wordpress/wp-content/uploads/2012/01/Het-Gebouw-spread-LR_VenhoevenCS.pdf
- Intropagina Zonnehuis Oostergast: IPet projectinrichters. (2015). Zonnehuis Zuidhorn. <http://issuu.com/petprojectinrichters/docs/zonnehuis/1>
- 8.9: Salon Tjitske. (z.d.). Route. Geraadpleegd op 2-3-2015, van
http://www.salonTjitske.nl/wp-content/uploads/2010/03/Plattegrond_dorpsplein.jpg
- 8.10: Smit, G. (2015). Concert in het Zonnehuis te Zuidhoorn. Geraadpleegd op 30-11-2015, van
<http://www.bakkeveen.nl/2015/10/concert-in-het-zonnehuis-te-zuidhoorn/>
- Intropagina Multifunctioneelcentrum 't Slag, 8.11-8.13: Massa Architecten. (z.d.).
Dienstencentrum 't Slag, Vreewijk, Rotterdam. Geraadpleegd op 16-4-2015, van
http://www.massasite.nl/massasite14/Dienstencentrum_'t_Slag,_Vreewijk,_Rotterdam
- Intropagina Panorama: Architectenbureau Marlies Rohmer. (2012). Paviljoen Panorama in Veenendaal.
Geraadpleegd op 8-7-2015, van <http://projectprijs.reynaers.nl/inzendingen/185/paviljoen-panorama-in-veenendaal/>
- 8.14-8.16: Centrum Hout. (z.d.). Architectenbureau Marlies Rohmer, Amsterdam. Panorama: energie neutrale multifunctionele accommodatie.
<http://www.centrum-hout.nl/sites/default/files/artikel%20%20symposium%20Rohmer.pdf>
- 8.17: Architectenbureau Marlies Rohmer. (z.d.). Panorama, klimaatneutrale multifunctionele accommodatie. Geraadpleegd op 22-5-2015, van
<https://www.rohmer.nl/project/panorama-klimaatneutrale-multifunctionele-accommodatie/>
- Intropagina Huis van Droo, 8.18-8.20: JDWA Architecten. (2012). Huis van Droo.
http://www.dearchitect.nl/binaries/content/assets/architect/projecten/2012/architectuur/Huis+van+Droo/00_JDWA_HuisvanDroo_dossier_voor_arc12.pdf

Hoofdstuk 9: Veldwerk

- 9.1 - 9.5: Parasolgroep IJsselmonde. (2015). Photos. Geraadpleegd op 8-9-2015, van
https://www.facebook.com/Parasolgroep-IJsselmonde-1596882483882505/photos_stream
- 9.6: KREATIVHAUS Berlin. (z.d.). Wir über uns. Geraadpleegd op 30-10-2015, van
<http://www.kreativhaus-berlin.de/web/wir-%C3%BCber-uns>
- 9.7: Guckma. (2008). Kreativhaus Berlin. Geraadpleegd op 30-10-2015, van
<https://www.flickr.com/photos/18208800@N03/3797939042>
- 9.8: Mehrgenerationenhaus. (z.d.). Mehrgenerationenhaus Berlin Mitte - KREATIVHAUS e.V.
Geraadpleegd op 30-10-2015, van <http://www.mehrgenerationenhaeuser.de/mehrgenerationenhaus-berlin-mitte-kreativhaus-e.v.>
- 9.9: KREATIVHAUS Berlin. (z.d.). Tanz. Kreativhaus-Bühne. Geraadpleegd op 30-10-2015,
<http://www.kreativhaus-berlin.de/bild/tanz-kreativhaus-b%C3%BChne>
- 9.10: Cool Cities. (z.d.). Prinzessinnengarten. Geraadpleegd op 30-10-2015, van
<http://www.cool-cities.com/prinzessinnengarten-8176/>
- 9.11: Stockholm Resilience Centre. (2015). Civic greening. Geraadpleegd op 30-10-2015, van
<http://www.stockholmresilience.org/21/research/research-news/12-4-2012-first-we-fix-the-gardens-then-we-take-berlin.html>
- 9.12: Fa. Haase. (z.d.) WIR Wohnungsbaugesellschaft in Berlin (Mehringplatz).
Geraadpleegd op 30-10-2015, van <http://www.fensterabdichtung-berlin.de/referenzen.html>
- 9.13: ASUM (2015). Beteiligung der Bürgerinnen und Bürger am "Wettbewerb Mehringplatz".
Geraadpleegd op 30-10-2015, van http://www.asum-berlin.de/fileadmin/2015/2_Dokumentation_BuergerInnenbeteiligung_Digitalversion.pdf
- 9.14 - 9.15: Eigen illustratie
- 9.16: Dorst, M. J. v. (2005). *Een duurzaam leefbare woonomgeving; fysieke voorwaarden voor privacyregulering*. Eburon, Delft.
- 9.17: Snoep, K. Veldacademie

BIJLAGE

Wijkstatistieken

WIJKSTATISTIEK

Cijfers afkomstig van de buurtmonitor en het wijprofiel van 2014.

Demografie

	Aantal inwoners	Leeftijdsgroepen			Etniciteit		
		% 0-15 jaar	% 15-65 jaar	% 65 jaar en ouder	% Autocht	% Westers	% Niet-westers allochtoon
Beverwaard	11759	17	69	15	44	9	48
Groot IJsselmonde-Noord	11730	16	56	27	59	9	32
Groot IJsselmonde-Zuid	15759	16	64	20	59	9	32
Lombardijen	13499	17	63	20	49	9	42
Oud IJsselmonde	5955	16	73	11	65	10	25
IJsselmonde	58702	16,4	65	18,6	55,2	9,2	35,8
Rotterdam	618109	17	69	15	51	12	37

Wonen

	Eigendom in %			Bouwperiode in %				
	sociale hu	particulier	koopwoning	tot 1945	1945-1964	1969-1974	1980-1994	vanaf 2000
Beverwaard	54	4	42	0	0	0	100	0
Groot IJsselmonde-Noord	63	7	28	15	43	24	5	14
Groot IJsselmonde-Zuid	48	14	38	5	54	26	9	5
Lombardijen	52	17	31	2	77	6	10	5
Oud IJsselmonde	14	19	66	19	15	0	43	24
IJsselmonde	46,2	12,2	41	8,2	37,8	11,2	33,4	9,6
Rotterdam	46	19	35	32	22	9	27	10

Huishoudenstype in %

	Huishoudenstype in %					Aantal huishoudens	Aantal woningen
	eenpersoonlijk	met partner	zonder partner	eenouder	overig		
Beverwaard	33	18	27	21	1	4993	4805
Groot IJsselmonde-Noord	46	24	17	13	1	5757	5917
Groot IJsselmonde-Zuid	45	24	19	12	1	7854	7838
Lombardijen	49	21	17	12	1	6892	6725
Oud IJsselmonde	34	31	26	8	1	2768	2735
IJsselmonde	41,4	23,6	21,2	13,2	1	28264	28020
Rotterdam	48	22	19	11	1	317855	299773

Bebouwing in %

	Bebouwing in %	
	m2 met w/m2	met niet-woonfunctie
Beverwaard	90	10
Groot IJsselmonde-Noord	68	32
Groot IJsselmonde-Zuid	65	35
Lombardijen	69	31
Oud IJsselmonde	44	56
IJsselmonde	67,2	32,8
Rotterdam	54	46

Economie

	Huishoudinkomen			Studenten %	Aantal werkzame personen	Balans inwoners-werkenden
	% laag	% midden	% hoog			
Beverwaard	55	35	10	7	1085	8
Groot IJsselmonde-Noord	54	37	9	5	3617	24
Groot IJsselmonde-Zuid	54	37	9	5	6444	29
Lombardijen	57	34	9	6	4320	24
Oud IJsselmonde	30	43	27	5	2591	30
IJsselmonde	50	37,2	12,8	5,6	18057	23
Rotterdam	51	34	15	8	288493	34

Laag = Onderste 40 procent van de inkomensverdeling
Midden = Middelste 40 procent van de inkomensverdeling
Hoog = Bovenste 20 procent van de inkomensverdeling

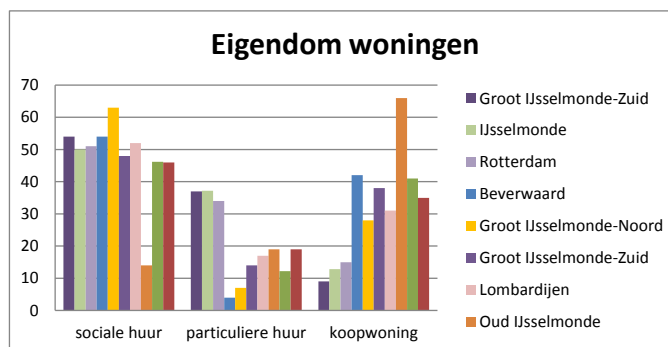
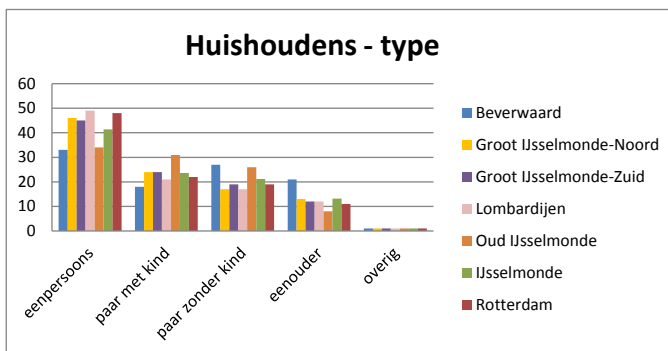
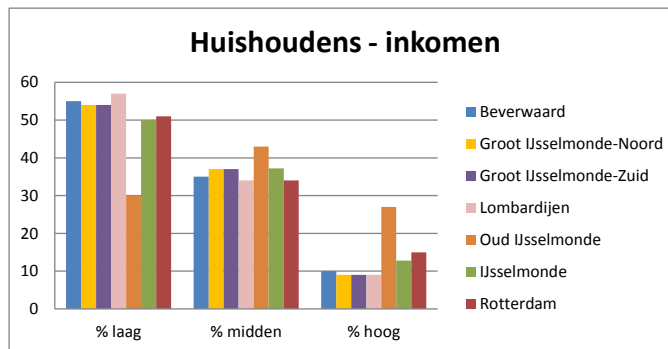
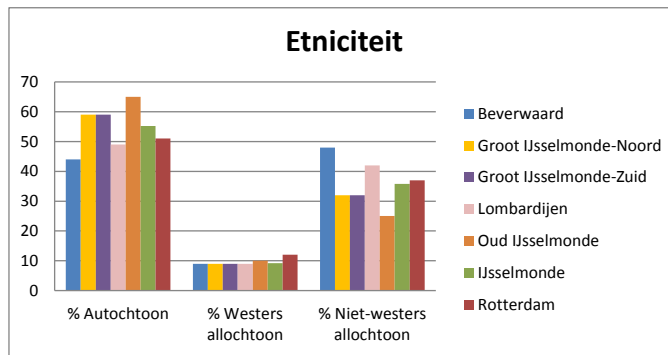
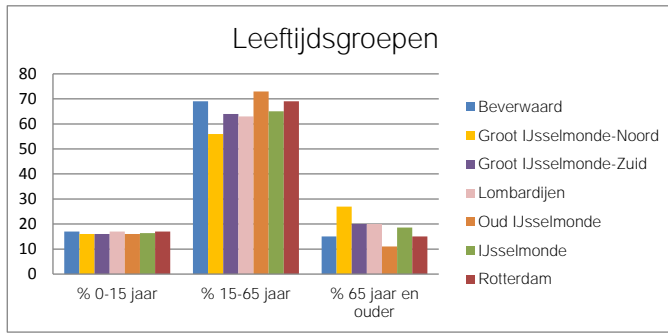
WWB Uitkering

	Personen met uitkering (WWB) op 1 jan. Groei % t.o.v. 2008		% inwoners met uitkering
	Aantal	%	
Beverwaard	888	29,1	7,6
Groot IJsselmonde	1733	21,4	6,3
Lombardijen	1008	29,4	7,5
Oud IJsselmonde	180	44	3,0
IJsselmonde	3809	26,2	6,5
Rotterdam	40913	29,8	6,6

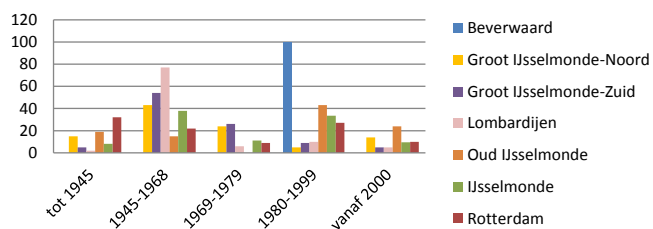
Onderwijspositie van 18-22 jarigen, 2014

	Startgekwalificeerde jongere VSV-ers					Schoolgaande j.c. Geen registratie	Registratie DUO -status onbekend
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal		
Beverwaard	46	15,5	35,7	2,6	0,1		
Groot IJsselmonde	48	15,2	34,1	2,3	0,4		
Lombardijen	47,3	13	36,3	2,9	0,5		
Oud IJsselmonde	59,5	9,8	26,6	4,1	0		
IJsselmonde	48,5	14,3	34,2	2,7	0,3		
Rotterdam	57,8	10,4	27	4,6	0,3		

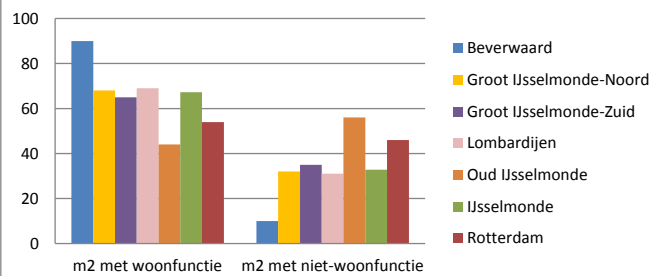
Startgekwalificeerd = in de ogen van de Nederlandse overheid het minimale onderwijsniveau dat nodig is om serieus kans te maken op duurzaam geschoold werk in Nederland (mbo-, havo-, vwo-diploma)
VSV = Voortijdig schoolverlater

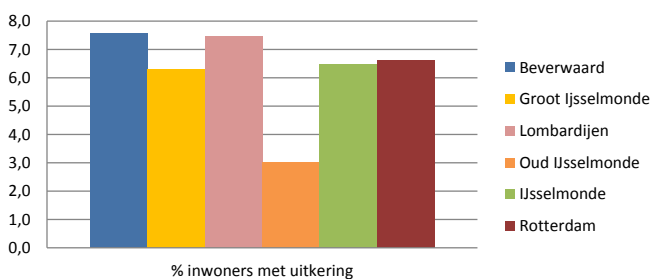
Bouwperiode

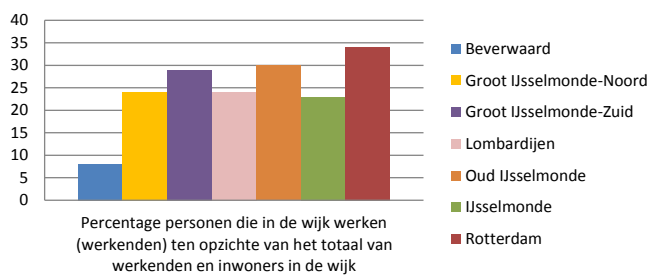
Verdeling bebouwing

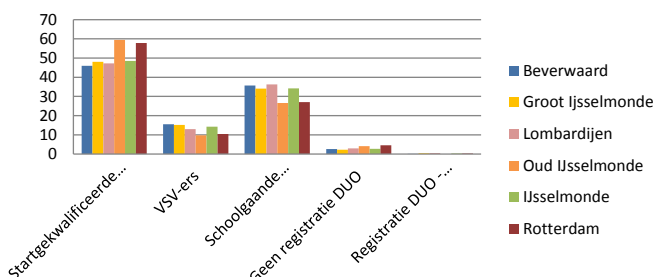
WWB Uitkering januari 2014

Balans inwoners-werkenden

Onderwijspositie jongeren 18-22 jaar

COLOFON

ONDERZOEK

Dorpsplein
IJsselmonde

Een verkennend onderzoek naar het concept 'Dorpsplein' in de context van Rotterdam IJsselmonde.

TEAM

Andrea Fitskie en Martijn Sterk

Docenten:

Jurrian Arnold en Pieter Graaff

Partners:

Parasolgroep IJsselmonde

Vormgeving rapportage:

Marine Poyard (Lay-out)

Andrea Fitskie en Martijn Sterk
(Opmaak en eindredactie)

UITVOERING

Veldacademie

Waalhaven Oostzijde 1, 3087 BM Rotterdam

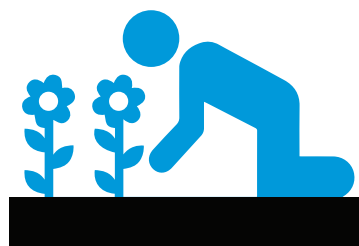
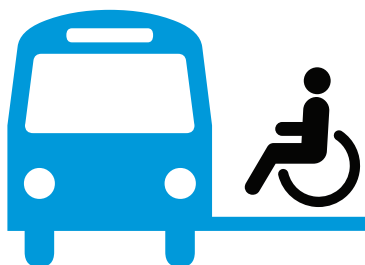
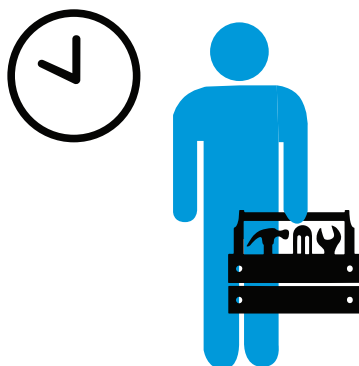
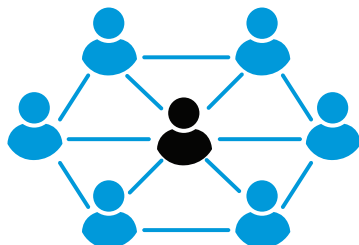
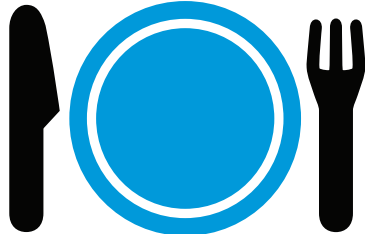
info@veldacademie.nl | www.veldacademie.nl

DRUK

1e druk, November 2015

Deze rapportage is digitaal te raadplegen op
www.veldacademie.nl.

©2015, Veldacademie

DORPSPLEIN

Een verkennend onderzoek naar het concept 'Dorpsplein' in de context van Rotterdam IJsselmonde.

In samenwerking met

